

תַּפְתָּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן

משמעות מיוחדת לתפילה בדור האחרון
הרב ישראל יעקב לוגאסי שליט"א

● מבוא ● תרופת התרופות ועצת העצות "תפלה לא-ל חיי" ● "א. המגביהי לשבת - המשפילי לראות בשמים ובארץ" ● ב. מלא כל הארץ כבודו ● ג. התפלה היא לי ענג שאין כמוהו / ספור ● ד. אמרת ה"חפץ חיים" "ספור" ● ה. הבחירה בידך ● ו. הפונה ישירות להשם יתברך זוהי כבר סבה ● ... ז. גדול כח התפלה יותר מהשתדלות ● ח. גאון בתורה וגאון בתפלה ● ט. סוד העולם ● י. פענוח הסוד ● יא. הטרדן ביותר - המשעשע ביותר ● יב. חובה להאמין שכל תפלה פועלת ● יג. חסר האמונה שהתפלה עושה רשם - היא היא העוצרת את הישועה ● יד. חק חקק הקדוש ברוך הוא אי אפשר לקבל כלום ללא תפלה ● טו. התנאים לקבלת התפלה ● טז. סגלת כח התפלה להתקבל אפלו מרשע כשהיא תפלה באמת ● יז. כשלבנו נשבר מיסורין שבאו עליו - ינצל אותה שעה לתפלה ● יח. תפלה מועילה גם לאחר גזר דין ● יט. מעלת המקדים תפלה ● כ. להתפלל על כל פרט ולו הזעיר ביותר ● כא. ספורים מדרך תפלתו של רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל ● כב. תפלה עצת העצות להנצל מטרדת המחשבות ומבלבולי האמונה ● כג. דאגה בלב איש ישחנה - להקדוש ברוך הוא) לחלי הדאגה החרדה והדכאון ● (כד. כחן של דמעות ● כה. תועלת תפלת אם על בניה ● כו. למה דומים אנחנו ●?! כז. התפלה מנעימה גם בתנאי חיים קשים מנשא ● כח. הדבק בבורא לבוש הוא בחסון גוף ונפש מכל פגע רע ● כט. אין מה לחפש את הבורא היות ונמצא הוא בכל מקום ● ל. עיון תפלה ● לא. הנדרש - ללחם, ולא דוקא לנצח ● תפלה ותחנה ליציבות הרוח ● תפלה להסרת הדאגות והעצבות ● תפלה לאם על בנה - להחזון איש ● תפלה על אמונה ובטחון ● תפלה לצניעות ● שבע יפול צדיק וקם - שיחת חיזוק ועוד

מבוא

פְּנֵה אֶל תְּפִלַּת הָעֶרְעָר וְלֹא בָּזָה אֶת תְּפִלָּתְךָ - תַּפְתָּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן
(תְּהִלִּים קב, יח-יט)

יש להתבונן מה מבשר כאן דוד המלך עליו השלום לדור האחרון דוקא, הרי לכאורה אין בכאן שום חדוש מהמקבל לנו משך כל הדורות כלם, שאכן הקדוש ברוך הוא פונה לתפלתם של עמו ישראל ואינו בזה את תפלתם, ומה המיוחד אם כן שיש בפסוק זה מסר מיוחד לדור אחרון ולא לקודמיו.

כמו כן מובא ב"פרי עץ חיים" למורנו רבי חיים וויטל זצוק"ל בשם מורו רבנו האר"י הקדוש שהדור האחרון יהא כחו וקיומו בתפלה ומקור דבריו בנראה מהפסוק הנ"ל.

ויש להבין מה ישתנה הדור האחרון שיצטרף להחזיק בעמוד התפלה במיוחד.

ברור שהתשובה לכך היא אחת:

ידע ידע הקדוש ברוך הוא שפלות וירידת הדור המסיים את הגלות, וכפי שמסמן הוא בדברי חז"ל: "דור שפן דוד בא חצפא יסגי, בן קם באביו וכו' יראי ה' ימאסו" ועוד.

אם כן, מאחר וגלוי וידוע לפניו - יתברך - הנסיונות התקיפים שיפקדו את הדור האחרון, וכמובא ב"אור החיים" הקדוש שבסוף הימים ינתן הורמנא (רשות) לכח שער החמשים של הטמאה לשחרר את כחותיו למלחמת קיומו - במרכבה הקדושה, ומה שלא נתן לכחות רשע אלו רשות להשתולל מקדם ינתן להם רשות בסוף הימים להצטייד עם מיטב כחותיהם לרדף ולהקיף כל ירא ה' ואת כל המתקרב לה' ולתורתו ולהגביר עליו נסיונות מכל צד, פתויים וגרויים שממש צריך נס לעמוד כנגדם, לכל נשמה איש או אשה שרק ירצו להתחזק ולהתקדם בקדושה תכף יצאו לעמתם כחות הרע במניעות גדולות.

ואם דברנו באדם שהיה מאז ומתמיד הולך בדרך ה' ובכל זאת יתערמו עליו נסיונות להשביתו מדרך, על אחת כמה וכמה מי שהיה נתון עד עתה ברשת הטמאה והעביר את חיו בחלול שבת ובאסורי עריות והחליט יום מן הימים על ידי רוח טהרה שעברה עליו לבגד בכחות הטמאה ולעבר לכחות הקדושה. כמה קשיים יצטרף לעבר אחד כזה, הלא ירדפו אותו כחות הרע והרשע עד חרמה, שהרי עד עכשו היה נותן להם חיות, והיו המה מקבלים חיותם וקיום ממנו, ובא עתה להשבית מהם היניקה שינקו דרכו מהקדושה, שזה בעצם כל חיותם בכך שיונקים מהקדושה דרך נשמות ישראל הקדושות השביות תחת ידם. וכמבאר בדברי האר"י הקדוש, שהשכינה יורדת להחיות נשמות ישראל, וגם את אלו הנשמות הירודות ושקועות בעמקי הסטרא אחרא, וכיון ששולחת להם מזון להחיותם יונקים כחות הסטרא אחרא מאותה סעודה ונזונים ממנה ומשם חיותם. ועתה שאותה נשמה מחליטה לעלות מהם ולברח לכחות

הקדשה הרי שנפסקת מנת מזונם שהיו זוכים לה בעבור אותה נשמה ולכן ירדפיה להחטיאה.

וזו הסבה לסבל הנורא שסובלים אותם המתקרבם לתשובה - אם זה מבית - הבעל רוצה בשמירת תורה ומצוות ואשתו מסרבת, כמה קשה התמודדות זו, להקריב את חיים האישיים ושלום ביתו, לכבוד ה' ולקום כאיש מלחמה נגד זוגתו שעד עכשו חיו בשלום ובשלום ופתאום נהפכה עליהם שמחתם ושלותם לתוגה, וביתם הפך לבית מלא ריב ומדון, וכוחים וקטטות. וכן להפך, אשה שעברה עליה רוח טהרה לשמר שבת, טהרת המשפחה, ובעלה מסרב - כמה קשה ההתמודדות שלה לעמד בכל הנסיונות שניציב עליה בעלה, ובפרט אם הוא איש עריץ ותקיף כיצד תחזיק מעמד.

כמו כן כמה רוקים ורוקות הרוצים בתשובה והוריהם עומדים עליהם בהתנגדות תקיפה עד כדי הפסקת חיותם, או מצד שאין הם יכולים לסדר לעצמם ארח חיים דתי בבית הוריהם ולכן צריכים המה להדחף לאיזה ישיבה של בעלי תשובה עם תנאי חיים ברמה נמוכה הרבה ממה שהיו מרגלים בבית הוריהם, ובנות צריכות להדחף לאיזו "מדרשה" כדי לקיים שם ארח חיים דתי, כמה כחות צריכים המה כדי להתקיים יום יום מחדש.

וימה נאמר על העוינות הפוקדת רבים שחזרו למקור מחצבתם מהבוסים שלהם ומחבריהם לעבודה, מהלעג והלגלוג על השנוי ללבוש הצנוע וכן על יתר נהגי ארח חיים דתי שלא היו רגילים המה בכך עד כה ולא היו רגילים חבריהם ומעבידיהם לדרך כזו, וכי זה קל להתרגל לפנים חדשות, פנים שהיו עד כה פנים מחיכות ומאירות ופתאום נהפכות אותם פנים לירקון, כמה כח צריך להתמודד עם משבר זה, לסבל פנים זועפות ולגלגניות מחברי העבודה, השכונה והמשפחה ובכל זאת להשאיר איתן ונאמן לה' ולתורתו.

אמנם בהכרח חביבים המה לעבר שלב זה, לשם "מבחן פנות", שהרי בזאת המה נבחנים עד כמה שבו באמת לה' ולתורתו, והאם נסוגים המה מקול צפצוף של איזה ליצן, או אם נשברים המה בשבר מטה לחמם וכדומה. ועד כמה מוכנים המה להקריב למען תשובתם, וכנגד שדרסו עד עתה על השבת והטהרה למען הכסף והרצונות כמה מוכנים המה מעתה לדרס ולותר על הכסף והרצון למען השבת והטהרה.

והקשה מכלם היא נפילת הרוח, שהרי כאלה והדומים להם עוברים תמורות נוראות של עליות וירידות, ברור הוא שלא תכף בהחלטה לעבר למסלה הישרה כבר מצליחים המה להביס את האויב - כחות הרע והפתוי, נפילות רבות, ומעידות תכופות עוברים על השבים והיא הקשה מכלם, חלישות הדעת ונפילת הרוח הנגרם מהאכזבות הרבות מהנצחונות המקוות שמתבדים במעידות המזדמנות.

וְכַאן שׁוֹאֵל הַשֵּׁב! בָּאתִי לְקִרְאֵת אָבִי שְׁבַשְׁמִים, עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתַנִּי, מִיֵּלָא, סוּבֵל אֲנִי מִבֵּית וּמְחוּץ חֲרַפְתָּ הַשְּׂאֲנָנִים, קִשְׂיֵי פְרִנְסָה, מַחְלַקְתָּ וּמְרִיבוֹת, זֶה אֶפְשָׁר לְהִבִּין. אֲבָל לָמָּה סוּבֵל אֲנִי גַם דְּחִיפוֹת וְחֹסֵר סִיעֲתָא דְשְׂמִיָּא מֵהָאֱלֹקִים, וְנִכְשָׁל אֲנִי מִדֵּי פֶעַם, לָמָּה הִ' אֱלֹקִים - שְׁשִׁבְתִּי אֵלָיו לֹא מֵאַסְפְּנִי לְשִׁמְרָנִי מִכָּל חֲטָא וּמְכֻשׁוֹל הֲלֹא אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְהִיכּוּ "וְהִ' וְאַסְפְּנִי! "

וּבְאַמְתָּ זֶה הַנְּסִיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיֹתֵר לְמִתְקַרְבִּים, אֲבָל צְרִיכִים אֲנִי לְהִבִּין שְׂכָךְ אָדָם גָּדֹל, מְנַפִּילוֹת וְקִימוֹת וְכִנְאַמֵּר "שְׁבַע יִפֹּל צְדִיק וְקָם", אֵף שְׁנוֹפֵל וְקָם עִם כָּל זֶה - צְדִיק הוּא. וְעַקֵּר הַמְלַחְמָה בְּרַע הִיא לְהִיּוֹת תַּקִּיף וְלַחְזוֹר לְמַעֲמַד הַקּוֹדֵם וְלִקְוֹם מִהֲנַפִּילָהּ, וְעֵצָם הַקָּשִׁי הַזֶּה שֶׁל הַקִּימָה מִהֲנַפִּילָהּ וְהַתְתַּחֲלָה כָּל פֶּעַם מִחֻדָּשׁ הִיא עֲצָמָה הַתְתַּקּוֹן הַנִּפְלֵא בְּיֹתֵר. וְזֶה עֲצָמוֹ הַשְּׁעִשׂוּעַ הַגָּדוֹל בְּיֹתֵר לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ כִּי צִדְדֵי יְהוּדֵי יִצִּיר חֲמוֹר - הֵגֵם שְׁנַדְחָה וְנוֹפֵל - כָּל פֶּעַם מִתְקַרֵּב מִחֻדָּשׁ, לֹא נְסוּג, לֹא נוֹפֵל בְּרוּחוֹ, נִשְׁאַר נְאֻמָּן לְאֱלֹקָיו, וְהִרְאָהוּ הַפְּשׁוּטָה שֶׁהַשְּׁתַּדְּלוֹת בְּלִבָּד הִיא הַנְּדַרְשֵׁת מֵאַתְּנֹו, שְׁהִרִי מְצִיאוֹת הַמְכֻשׁוֹלִים קָשִׁים וְרַבִּים הֵמָּה מְנֻשָּׂא, אִם כֵּן בְּהִכְרַח שְׂאִין הַמְבַקֵּשׁ מֵאַתְּנֹו הַנְּצַחוֹן אֵלָּא הַלְחִימָה וְהַשְּׁתַּדְּלוֹת.

הַשְּׂאֵלָה נִשְׂאֵלֶת מָה הַעֲצָה?

אַמְתָּ, הַנְּסִיווֹנוֹת, הַקִּימוֹת מִהֲנַפִּילוֹת, הַקָּשִׁיִּים, מְרוֹמְמִים אֶת הַשֵּׁב וְאֶת הַמְתַּקֵּרֵב, אֲבָל הַשְּׂאֵלָה הַנִּשְׂאֵלֶת, מִנִּין, וּבְאִיזָה דְרָךְ יִקַּח הָאָדָם לְעֲצָמוֹ כְּחוֹת לְהִיּוֹת מְבַסָּס וְיִצִּיב לְרוּחוֹת הַסְּעָרָה הַמְקִיפִים אוֹתוֹ מִכָּל עֵבֶר.

וּבְכֵן הַתְּשׁוּבָה הִיא - תְּפִלָּה, רַק בְּכַח הַתְּפִלָּה וְהַתְּחִנָּה שְׂיִבְקֵשׁ אָדָם עַל עֲצָמוֹ יוֹם יוֹם יִצְלִיחַ לְשָׂאֵב כְּחוֹת נֶפֶשׁ מִחֻדָּשִׁים לְצִאת לְמַלְחָמָה כָּל יוֹם מִחֻדָּשׁ עַל אֵף הַמְּעִידוֹת הַרְבוֹת.

וְכַאן שְׁלוּחָה לָנוּ בְּשׁוֹרָה מִיְחֻדָּת לְדוֹר הָאַחֲרוֹן - פְּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעֲרָעָר, וּבְשׁוֹרָה זוֹ תִּיטִיב לְהִיּוֹת מוּבְנֶת לָנוּ עַל פִּי פְרוּשׁ הָאֲר"י - עֲרָעָר, אוֹתִיּוֹת - רַע רַע, לוֹמֵר לָנוּ: גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֵי הָאֱלֹקִים שְׁפִלוֹת וִירִידַת הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן וְעַד כְּמָה יִהְיוּ מְכֻשְׁלוֹתָיו - עַד כְּדֵי בְחִינַת - רַע רַע. עִם כָּל זֶה לֹא יִבְזֶה הִ' תְּפִלָּתָם אֵלָּא יִפְנֶה אֵלֵיהֶם. וְאֵף אִם יִזְעַק אֵלָיו הָאָדָם מִתּוֹךְ הָרַע וּמִתּוֹךְ הַטְּמָאָה שְׁמַעַד אֵלֵיהֶם, וּמִמְנָה - יִצְעַק לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַצִּילוֹ לְהִבָּא - לֹא בְזָה הָאֱלֹקִים אֶת תְּפִלָּתוֹ.

נִתְבַּשְׂרָנוּ, הֵגֵם שְׁנַפֵּל לְשְׁפִלוֹת גְּדוֹלָה וְלִירִידוֹת עִם כָּל זֶה תִּהְיֶה לָנוּ הַזְכוּת עֲדוֹן לְפָנוֹת בְּתְפִלָּה לְהִ' לְהַצִּילָנוּ, וּמִבְטָחִים אֲנִי שְׂיִפְנֶה הָאֱלֹקִים לְתְפִלָּתָנוּ וְלֹא יִמְאַסְנוּ, "תְּתַבֵּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן", דוֹר אַחֲרוֹן שְׁמַעִידוֹתָיו יִהְיוּ רַבִּים וְעַמְקִים נִכְתָּב לוֹ לֵאמֹר: פְּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעֲרָעָר וְלֹא בְזָה אֶת תְּפִלָּתָם, וְזֹאת בְּהַתְחַשֵּׁב בְּרַבּוּי הַנְּסִיווֹנוֹת וְהַמְשַׁבְּרִים וּבְהַצְטָרֵף אֵלֵיהֶם הִיסוּרִים הַנוֹרָאִים שְׂיִשְׁפַע בָּהֶם דוֹרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ הַמוֹסִיפִים עַל דְּכַדוּדָהּ

הנפש, ולכן הבטחה מיחדת לדור האחרון שבכל עת שיפנה מעמק לבו לה' - יפנה ה' לתפלתו בכל מצב שהוא נמצא.

באנו בקונטרס זה לחזק את נושא התפלה - שהיא סם החיים בימינו. הלבבות בין פה שבורות, הדמעות בין פה נשפכות מכל מיני צרות וסבות, עלינו לעורר את עצמנו לנצל את שברון הלב ואת דמעות העיניים לכתבת הנכונה - לאלקים, שפכי כמים לבד נכח פני ה', בא הפסוק לומר לנו, נכח פני ה' - לכוון פני ה' - לא לכונן את שברון הלב ודמעות העיניים למי שאין בו תועלת - שוא תשועת אדם, אלא לכונן אותם לנכח פני ה' שהוא ורק הוא המושיע האמתי.

על מה להתפלל?

יותר נכון לשאל על מה לא להתפלל!

אדם חייב להתפלל ולבקש על כל פרט ופרט בגדול החל ויבקטן פלה, אין דבר שלא צריך תפלה, הן בגשמיות והן ברוחניות, מתחיל הדבר בבקשת רחמים על נפשו לעמד בכל הנסיונות התוקפניים בבקשת רחמים. וכמו כן על בנינו ובנותינו הנתונים בסכנת שמד נורא רחמנא לצלן. היום לדאבוננו המצב הוא, בן או בת יוצאים מן הבית - כמה רחמי שמים דרוש שיחזרו בריאים בנפשם בלעמם שיצאו, ללא רוח זרה בקרבם ללא רוח רעה מאיזה מסית ומדיח שאפשר שפגשם ושנה את כל הלך רוחם. על זה צריך לבכות יום יום - ההורים על בנייהם ובנותיהם.

כמו כן בקשת הרחמים צריכה להיות עד הפרט הקטן ביותר, אם כשרה בישראל קמה בבקר ליום חדש עליה לבקש שהיום יעבר בנחת ובשלוש, הילדים יהיו רגועים התבשילים יהיו פראוי. הלא כמה פעמים קורה והאם קמה בבקר במרץ ובשמחה ליום חדש, מעירה את הילדים לתלמוד תורה, והנה הבגד שהרגע החלף נשפך עליו קפה, היילד הפסיד את ההסעה, היילדים קמו במצב רוח עגום מריבות ומחלקת ביניהם. ואם גם זה עבר בשלוש, אפשר שתקרה תקלה בשול, האכל על האש - פתאום שיחת טלפון ומהסח הדעת נשרף האכל, מה אוכלים היום - סנדוויצים, נהרס היום!

ספר לי תלמיד חכם חשוב מירושלים על סבתו שפך הקה מנהגה, כל ערב שבת פשהיתה גומרת להטמין את החמין לצרף בקרו של שבת קדש, היתה מניחה שתי ידיה על התבשיל המטמן ואומרת: רבונו של עולם, אני עשיתי את המטל עלי בהכנת החמין, מעתה עשה אתה את שלף שיהיה אוכל זה מצלח לכל בני המשפחה.

על מה לא להתפלל, אין פרט שיש לפסח מלהתפלל עליו.

הולכים לקנות נעלים, בגד מסים, כמה פעמים קורה שבחנות הבגד או הנעל נראה מתאים - יוצאים משם והנה לא נוח, לא יפה, איזה חבר אומר

לך זה לא מתאים לך, הכסף הולך לאבוד, המצב רוח הולך וגורר אחריו
עצבנות ומתח שמתבטא על חשבון הבית והילדים.

צריכים לסדר איזהו סדור מסים במשך או בפנק. נדמה והדבר בהשג
יד ודבר של מה בכך, והנה שלא כמצפה - או בדיוק סגרו את המשך, או
שכחת תעודת זהות או דבר אחר שגורם לך עגמת נפש גדולה.

ולו ישפילו בני האדם, הלא בהקדים תפלה מהלב כל בקר ולפני כל פעלה
היו חוסכים הרבה מאד עגמת נפש מעצמם.

אם פשרה בישראל! אם בעלת אמונה את, וחכמה שוכנת בקרבך. עשי
זאת אפוא, לקום בבקר רבע שעה מקדם, הקדימי תפלה על כל תכנית
היום שיש לך. תפלה עליך, על בעלך, על הילדים שיהיו רגועים, על
הבשולים, הקניות והסדורים שיש לך לסדר באותו יום, ותראי פלאים
ממש. וכן כל אדם זה יהא מעשהו בכל יום ובכל שעה להקדים תפלה לפני
כל פעלה ומבטח הוא שהסיעתא דשמיא תלוהו בדרך וה' עמו. וגם אם
למראה עיניו לא צלחה דרכו יזכה שעל ה' לא יזעף לבו כיון שקשור הוא
בהנהגת בוראו ומקדים תפלה לפני כל מעשיו כך שבטחונו לא יסור
לעולם מאלקיו, ובכל מקרה אשר יקרהו ישלים עמו בלב-תמים, מה
שאינו כן מי שלא מרגל בתפלה המקנה בטחון, כשלא יצא מעשהו כרצונו
הרי שלא תוכל רוחו שאת את סבלו ועל ה' יזעף לבו ונמצא מפסיד את
יציבותו ואת אמונתו, רק הדבק בתפלה הוא האיתן והיציב שאינו זז
ממקומו מפני שום רוחות שבעולם, השמחה והתקנה מלויים אותו תמיד,
ובכל מקרה אשר יקרהו לא תסור שמחתו ומאור פניו ממנו.

תרופת התרופות ועצת העצות "תפלה לא-ל

חיי"

א. המגביהי לשבת - המשפילי לראות בשמים ובארץ

כל יהודי עם מעט אמונה ירא וחרד לפחות מעוונות החמורות שבתורה כחלול שבת, מאכלות אסורות, עריות וכדומה. כמה שיותר יראתו של האדם מרוממת יותר - כך נזהר הוא יותר מעברות קלות שבני אדם דשים אותם בעקביהם - כלשון הרע, גזל ואונאת ממון או דברים, הלבנת פנים, וכדומה, וכשיראתו מרוממת עוד יותר מפחד הוא אפלו ממחשבות והרהורים של אסור אף שהדבר הוא פנימי ביותר.

גם כשאדם לא מצליח להזהר ממה שהוא יודע, ונכשל, הרי שלבו נוקפו ומכה על חטא ומתחרט.

מדוע? וכי מי שהוא ראה אותו? מי שהוא שמע אותו? וכי הוא עשה זאת בפני מי שיש לו מה להתבייש ממנו? ובפרט וכי מי שהוא יודע מה הוא חושב בינו לבין עצמו?

אלא,

מאמין הוא - יש עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים. יש עין של מעלה שרואה את כל מעשיו של האדם ואזן ששומעת הכל, וגם על מחשבותיו - מאמין הוא שהקדוש ברוך הוא חוקר לב וכליות ויודע הי מעשי איש ותחבולותיו. והכל הכל נכתב בספר.

וכאן הפליאה העצומה.

מדוע כשאדם בצרה ובצער ורואה את מצבו חסר אונים, "הלך חשכים ואין נגה לו", אין רואה הוא תקוה לעזרתו ולהצלתו, נשבר לבו בקרבו ומתיאש, מדוע אינו נזכר הלא יש מלך עוזר ומושיע ומגן בארץ, ועבדא שממנו אני ירא וחרד ומאמין שאף את מחשבותי הוא יודע, ולהיכן אם כן נעלמת כל אמונה זו בשעה שאדם צריך להתפלל לפני ה' ולבקש על נפשו, ובמקום לעשות זאת פונה הוא לכל מיני גורמים טפלים חסרי ישע ונשען על קנים רצוצים ואינו מנצל את פניתו לאלקיו, אלא אם כן המקרה חסר תקוה לגמרי אזי בלית בררה פונה הוא לאלקיו, הלא אם אתה מאמין בשכר וענש וירא מכך מתוך אמונתך - אזן שומעת ועין רואה, הרי שברור לך כי הקדוש ברוך הוא כל כך קרוב ומצוי לדעת את מעשיך ומחשבותיך, למה פתאום אתה רואה אותו כל כך רחוק, וכשאתה רוצה להתפלל לפניו, נדמה לך שאין רחוק ממנו ושיזאת רק האפשרות האחרונה שנתן להאחז בה בלית בררה.

להיכן פרחת לה האמונה שאותו "המגביהי לשבת" בשמי מרומים הוא גם "משפילי לראות בשמים ובארץ".

להיכן פָּרַחַה הָאֱמוּנָה שְׁאוֹתָה עֵין שְׁרוּאָה אוֹתָךְ חוֹטֵא - אוֹתָה עֵין גַּם רוּאָה אוֹתָךְ מִתְפַּלֵּל, אֵיפֹה הָאֱמוּנָה שְׁאוֹתָה אֲזוֹן שְׁשׁוּמַעַת אֶת דְּבוּרֶיךָ הָאֲסוּרִים - שׁוּמַעַת גַּם אֶת דְּבוּרֶיךָ הַטּוֹבִים כְּתַפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים.

להיכן פָּרַחַה הָאֱמוּנָה שְׁאוֹתוֹ הָאֱלֹקִים הַיּוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת לְבוֹת בְּנֵי אָדָם וְעַקְלָלוֹתֵם יוֹדֵעַ גַּם אֶת לְבַבְךָ הַנִּשְׁבֵּר וְהַנִּדְכָּה וְאֶת צַעֲרְךָ הַנִּסְתָּר.

וּבִכֵּן מָה הַתְּשׁוּבָה לְפָלִיאָה עֲצוּמָה זוֹ הַמְהִינָה סְתִירָה גְמוּרָה לְחֻשְׁיָה וְלֶאֱמוּנָה הַיִּשְׁרָה שֶׁל הַמַּאֲמִין?

וְאֶפְשֶׁר שְׁיָבֹא מִי שֶׁהוּא וְיָשִׁיב, אֲמַת אֲנִי מַאֲמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּאֲזוֹן שׁוּמַעַת תְּפִלַּת כָּל פֶּה בְּקִרְבַּת ה' לְנִשְׁבְּרֵי לֵב, אוֹלָם הַסְּבִיחָה שְׁמַחֲפֵשׁ אֲנִי בְּשַׁעַת צְרָתִי עֲצוֹת אַחֲרוֹת וְאֵינִי מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלִי נֶשֶׁק הַזֶּה הַנִּקְרָא "תְּפִלָּה", כִּיֹּן שְׁפַעֲמִים רַבּוֹת רְאִיתִי אֶצְלִי וְאֶצְלֵ אַחֲרָיִם שֶׁלֹּא הוֹעִילָה הַתְּפִלָּה וְשָׁבָה רִיקָם, לָכֵן מַחֲפֵשׁ אֲנִי דְרָכִים אַחֲרָיִם, לְפִי שְׁאִין בְּכַחֲי לְהַמְתִּין לְהַעֲנוֹת תְּפִלָּתִי שְׁמִי יוֹדֵעַ אִם תִּתְקַבֵּל בְּכָלִל.

וּבַתְּשׁוּבָה מִתְחַכְּמֵת ו"מִצְדֻקֵּת" יוֹתֵר יָכוֹל לְבֹא מִי שֶׁהוּא וּלְהֻשִׁיב, אֲמַת שֶׁה' אֱלֹקֵי שׁוּמַעַת תְּפִלוֹת כָּל פֶּה וּמַאֲזִין, אֲמַנָּם אֵין הוּא מְתִיחֵס לְעֲנוֹת לְתַפְלוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים כְּמוֹנִי, מִי אֲנִי וּמֵה חַיִּי שְׁיִקְבֵּל ה' תְּפִלָּתִי, מִיֵּלָא תְּפִלָּה כְּתַפְלוֹת ר' חֲנִינָא בֶן דְּוֹסָא וְכִיּוֹצֵא בְּגִדּוּלֵי הַדּוֹר אֵלוֹ נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתָם, וְאֵלוֹ אֲנִי...

וּבִכֵּן בּוֹאוּ וְנִרְאָה שְׁתְּשׁוּבַתְּם שֶׁל אֵלוֹ אֵינָה אֲמַתִּית, וּמְשִׁיבֵי תְּשׁוּבָה זוֹ אֵינָם אֲמַתִּיִּים עִם עֲצָמָם.

תְּשׁוּבָה רֵאשׁוֹנָה שְׁיֵשׁ לְעֲנוֹת לְמַתְרַפָּה מְלַבְקֵשׁ וּלְהַפְצִיר בְּתַפְלָה בְּטַעֲנָה - "כִּיֹּן שְׁשָׁבָה תְּפִלָּתִי רִיקָם פְּעַמִּים רַבּוֹת וְלָכֵן אֵינִי מוֹצֵא בָּהּ כְּפִתְרוֹן בְּעִוְיֹתֵי", הֲלֹא תַעֲנֶנּוּ בְּכִנּוּת כְּשֶׁנִּמְצָא אֶתְּהָ בְּבַעֲיָה רְפוּאִית וְזָקוּק אֶתְּהָ לְרוּפֵא וְלְתַרּוּפוֹת, אוֹ סְבוּדָה אֶתְּהָ בְּמִשְׁפָּט קִשָּׁה וְזָקוּק אֶתְּהָ לְעוֹרְדָה דִּין, אוֹ שְׁנַצְרָכָת לְהַלּוּאָה כְּסָפִית וְזָקוּק אֶתְּהָ לְמַלְוָה רַחֲמָן שְׁיִרְחַס עָלֶיךָ, הָאִם מְתִיאֵשׁ אֶתְּהָ כְּשֶׁאֶחָד אוֹ שְׁנִים אוֹ אֶפְלוֹ עֶשְׂרָה וְעֶשְׂרִים רוּפָאִים אוֹ תַרּוּפוֹת אוֹ עוֹרְכֵי דִינִים אוֹ מְלוּיִם לֹא עֲזָרוּ לָךְ, הָאִם מְתִיאֵשׁ אֶתְּהָ וְקוֹפֵץ לֵים לְשִׁים קָץ בְּכָד לְחִיידָה, הֲלֹא מִשְׁתַּדֵּל אֶתְּהָ לְהַתְרוּצֵץ מְרוּפֵא לְרוּפֵא וּמְתַרּוּפָה זוֹ לְאַחֲרֵת מְעוֹרְדָה דִּין לְעוֹרְדָה דִּין, מְגַמְ"ח זֶה לְגַמְ"ח אַחַר, וְכָל זְמַן שֶׁהַנִּשְׁמָה בְּקִרְבָּךְ מְתַאֲמָץ אֶתְּהָ לְהַחֲלִץ מִמְצָבְךָ.

וְלָמָּה אִם כֹּן כְּשֶׁלֹּא נַעֲנִיתָ בְּתַפְלָה לְבוֹרֵא עוֹלָם פְּעַם אַחַת אוֹ יוֹתֵר אֶתְּהָ מְתִיאֵשׁ.

וְאִם תְּשִׁיבֵנִי, גַּם מְרוּפֵא מְסִים כְּשֶׁאֲנִי רוּאָה שְׁאִין בִּיכְלָתוֹ לְעֹזֵר לִי אֲנִי הוֹלֵךְ לְרוּפֵא אַחַר, זֶה שְׁיָד בְּרוּפָאִים בְּשֶׁר וְדָם שְׁאִם אֶכֶן רוּפֵא אֶחָד מְרִים יָדִים מְעֻזְרָתָךְ אֵין מֵה לֵילֵךְ אֶצְלוֹ יוֹתֵר וְיֵשׁ לְחַפֵּשׁ רוּפֵא אַחַר, אֲבָל כְּלַפֵּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זֶה לֹא שְׁיָד, שְׁהָרִי אֵין הַמְּנִיעָה לִישׁוּעָתָךְ מַחֲסֵר יְכָלָתוֹ

יתברך אלא המניעה מצד שטרם הגיע זמן ישועתך, ואם כן כל פעם יש טעם לנסות מחדש שהרי כל פנייה להקדוש ברוך הוא זהו כמו פנייה לרופא חדש, משום שכמו שבכל פנייה לרופא חדש ישנו סכוי חדש להרפאות, וכמו שבכל תרופה שונה יש סכוי מחדש להרפאות וזו הסבה שאינך נמנע מלטרח בטרח גוף וממון לתור אחר כל סוגי התרופות שבכולם, כמו כן כל פנייה להבורא מחדש זהו סכוי חדש לגמרי, שמא פעם קודמת לא נענית ואלו הפעם כן תענה, ואין שום קשר בין סרובו להענות בקשתך פעם שעברה מלבקש פעם נוספת, לפי שהמניעה אינה מחסר יכלתו אלא מחסר השתדלותך ואם כן חזר והשתדל שוב לחזר על פתחיו של האלקים כמו שהנך משתדל לחזר אחר פתחיהם של מושיעים מדמים בשר ודם.

וכמו כן נשיב לבעלי הטענה השנייה שמניעתם מתפלה מסבת מי אני ומה חיי שישמע הא-ל תפילתי הלא מעשי מלערים ודוחים כל תפלה שאתפלל, ומי אמר שבכלל רוצה הא-ל להאזין לתפילתי.

גם אלו מעשיהם סותרים את טענותיהם, ותשובה הראויה לענות להם הנה גם תשובה הראויה לפת הראשונה, ואמנם תשובה שענינו לפת הראשונה אינה תשובה לבעלי הפת השנייה, ונמצא בידך ב' תשובות לבעלי פת הראשונה ותשובה אחת לבעלי פת השנייה.

והיא: בהקדים שאלה קצת קשה.

ידועה ומפרסמת היא העברה הגדולה - אחת מג' עברות שדינם יהרג ואל יעבר - עבודה זרה.

ומהי עבודה זרה?

מבאר הרמב"ם, שאותם שעבדו עבודה זרה האמינו בכם עליון המאציל אין סוף ברוך הוא שחדש את עולמו, האמינו שהעולם לא קדמון אלא האלקים ברא ויצר ועשה את כל המעשים, אלא שטענו וטענו האלקים בשמים הוא - לאחר שברא עולמו סלק את עצמו מתפקיד קיום העולם, והשליכו על גורמים מסוימים, ובכך הלכו טענו שהשליך את עולמו לגזרת השמש שהיא היא הפח שממנו אפשר לשאב את השפע לצרכי העולם, והחלו משתחוים לשמש, והלכו טענו שכח השליטה נתנה לירח או לכוכבים, ועבדו בכל לבם ובכל ממונם, וטענתם של עובדי אלילים אלה הייתה בכך שהאלקים באמת לא נתק את כחו והשפעתו מהבריאה, והוא ורק הוא המחיה ומשפיע חיות וקיום לבריאה ואין עוד מלבדו ורק אליו יש לפנות ורק ממנו יש לבקש.

ובכן פאן נבוא לשאלה הנשאלת,

אם לזאת תקרא עבודה זרה, הרי שכל הפונה לדבר זולתו יתברך שמו נחשב כמאמין בעבודה זרה לפי שאין לפנות אלא רק אליו ישירות, אם

כּן אִיךָ הִתֵּר לִבְנֵי אָדָם לְבַקֵּשׁ טוֹבוֹת זֶה מִזֶּה לְבַקֵּשׁ הַלְוָאָה זֶה מִזֶּה, לְבַקֵּשׁ רְפוּאָה זֶה מִזֶּה, מִה לִי הַפּוֹנָה לְעַץ וְאֶבֶן אוֹ לְשֶׁמֶשׁ וְלִיָּרֵחַ וְלִכּוֹכְבִים שֶׁנֶּחֱשָׁב כְּמֵאֲמִין בְּעִבּוּדָה זָרָה הַיּוֹת וּפּוֹנָה לְזוּלָתוֹ יִתְבַּרְךָ, וּמִה לִי הַפּוֹנָה לְבִשָּׁר וְדָם - לְחִבְרוֹ וְלִרְעֵהוּ לְהוֹשִׁיעוֹ מִצָּרָתוֹ, אוֹ לְעֹשִׂיר לְחַלְצוֹ מֵעֲנִיו, לְרוּפֵא לְחַלְצוֹ מִחַלְיוֹ, הֲרִי שְׁפוֹנָה הוּא אֶל כַּח זֶר, וְאִיךָ הִתֵּר הַדְּבָר וְאִין פּוֹצֵה וּמְצַפֵּץ לִילֵךְ לְרוּפֵא, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְרַפֵּא יִרְפֵּא" וְדָרְשׁוּ חַז"ל: מִכָּאן שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְרוּפֵא לְרַפְּאוֹת, וְכֵן נִתְּנָה רְשׁוּת לִילֵךְ לְמַלְוָה לְבַקֵּשׁת הַלְוָאָה וְכֵן נֶאֱמַר "וְכִי יָמוּךְ אַחִיךָ וּמִטָּה יָדוֹ וְהִחֲזַקְתָּ בוֹ", "הַשְּׁמֵר לָךְ כֹּן יִהְיֶה... לְבַבְךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָה וְרַעְיָה עֵינֶךָ בְּאַחִיךָ הָאֲבִיוֹן וְגוֹ", הֲרִי שֶׁהִתְוֹרָה מְצוּה לְהַלוֹת לְעַנִּי וְכֵמוּכּוֹ שֶׁנִּתְּנוּ רְשׁוּת לְעַנִּי לְבַקֵּשׁ הַלְוָאָה וְכִדּוּמָה.

וְהַתְּשׁוּבָה פְּשׁוּטָה!

אָדָם הַפּוֹנָה לְשֶׁמֶשׁ אוֹ לִיָּרֵחַ בְּתוֹרַת יְשׁוּת וְכַח עֲצָמִי" זֶר, וְלִכּוֹן הֲרִי הוּא כְּמֵאֲמִין בְּעִבּוּדָה זָרָה לְפִי שְׁחִיבִים אָנוּ לְהֵאֲמִין שְׂאִין לָהֶם שׁוּם כַּח עֲצָמִי וְכֵלֶם נְתוּנִים לְגִזְרָתוֹ יִתְבַּרְךָ וְאִין בְּכַחֵם לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, וְלִכּוֹן הַפּוֹנָה אֶל הָאֱלִילִים כּוֹפֵר בְּעֶקֶר לְפִי שְׁפוֹנָה אֲלֵיהֶם בְּאֲמוּנָה שֵׁישׁ לָהֶם כַּח עֲצָמִי מְשֻׁלָּהֶם, וּמִכַּחֵם הָעֲצָמִי מִבְּקֵשׁ הוּא אֶת בְּקִשְׁתּוֹ.

וְאַמֶּת, אָדָם שֶׁיִּפְנֶה לְרַעְיָהוּ בְּאֲמוּנָה שֵׁישׁ לוֹ כַּח עֲצָמִי מְשֻׁלוֹ, גַּם הוּא כְּמֵאֲמִין בְּעִבּוּדָה זָרָה, וּכְמוֹ שֶׁפָּרְעָה הִרְשַׁע עָשָׂה עֲצָמוֹ עִבּוּדָה זָרָה, וּכְמוֹ כֵן נְבוּכַדְנֶצַּר בִּקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת עֲצָמוֹ אֱלִיל, וְכֵן נִמְרֹד עָשָׂה עֲצָמוֹ אֱלִיל וּבִקֵּשׁ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לוֹ, וְלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, זֶהוּ עִבּוּדָה זָרָה מִפֶּשׁ כִּיּוֹן שֶׁהַפְּנִיָה אֲלֵיהֶם בְּרָאוֹת בְּהֵם כַּחֵם עֲצָמִי מִנִּתְּק מִהֶאֱלִקִים. וּמִכָּאן תִּבִּין מִה שֶׁהִתֵּר לָנוּ לְפָנוֹת לְבְנֵי אָדָם לְבַקֵּשׁ עֲזָרָתָם, הַלְוָאָה, רְפוּאָה וְכִדּוּמָה. זֹאת הִתֵּר בְּתֵנְאִי שֶׁהַפְּנִיָה אֲלֵיהֶם כְּשִׁלִּיחִים לְהַעֲבִיר אֶת הָעֲזָרָה וְלִרְאוֹתָם תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים לְרִצּוֹן ה', דְּהֵינּוּ אֲנִי פּוֹנָה לְבַקֵּשׁ עֲזָרָה כְּהַלְוָאָה אוֹ רְפוּאָה לְרוּפֵא אוֹ לְמַלְוָה בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה שְׂאִם יִרְצֶה ה' יִתֵּן בְּלֵב הַמַּלְוֶה לְעֹזֵר לִי, אִם יִרְצֶה יִתֵּן ה' בְּלֵב הַרוּפֵא לְכוֹן אֶת הַרְפוּאָה הַמִּתְאַיְמָה לִי, וְרַק בְּתֵנְאִי זֶה הִתֵּר לָנוּ לְפָנוֹת לְבְנֵי אָדָם, לְפִי שְׂאִין זֶה סוֹתֵר אֶת הָאֲמוּנָה שֵׁ"אִין עוֹד מְלַבְדּוֹ", לְפִי שֶׁלֵב מְלָכִים וְשָׂרִים בְּיַד ה' לְכָל אֲשֶׁר יַחֲפֵץ יִטְנוּ, אִין אָנוּ פּוֹנִים לְרוּפֵא אוֹ לְמַלְוָה בְּכַח עֲצָמוֹ כְּאֱלִיל הַמִּנְתְּק מִהֶאֱלִקוֹת, אֲסוּר לָנוּ לְהַפְרִיד אֶת הַמִּחְשָׁבָה מִהֶאֱלִקִים גַּם בְּפְנִיּוֹתֵינוּ לְבִשָּׁר וְדָם לְבַקֵּשׁ עֲזָרָה, חוֹבְתֵנוּ לְהֵאֲמִין שֶׁמִּצַּד עֲצָמָם אִין בִּיכְלָתָם לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, וְתַפּוּסִים הֵמָּה בְּיַדֵּיהֶם וּבְבִינְתָם מְלַעֵזֵר לְזוּלָתָם וּנְתוּנִים הֵמָּה לְגִזְרַת הַבּוֹרָא הָאֵם יְהוּי כְּשִׁלִּיחִים לְעֲזָרַת זוּלָתָם אוֹ לֵא, וְהַכֵּל תְּלוּי בְּמַעֲשֵׂינוּ אִם טוֹבִים הֵמָּה אִם לֹא, וְרַק רִצּוֹן ה' הוּא שֶׁיִּקְבַּע אֶת בְּצוּעַ הַיְשׁוּעָה, וְאִם כֵּן אִין בְּכַד שׁוּם אֱלִילוֹת וְשׁוּם עִבּוּדָה זָרָה, כִּי הָאֲמוּנָה רְצוּפָה לְבַקֵּשׁת הָעֲזָרָה, שְׂבָאֵם לֹא יִרְצֶה ה' בִּישׁוּעַתֵּנוּ לֹא יַעֲזֵר שׁוּם רִצּוֹן וְשׁוּם כַּח שֶׁל אֶף אֶחָד לְחַלֵּץ אֶת הַנִּגְזָר מִגִּזְרָתוֹ.

וְעַכְשָׁיו נִבּוֹא לְהַשִּׁיב לְאוֹתָם שְׁתֵּי כַּתּוֹת הַנִּמְנָעִים מִתַּפְלָה וּלְהוֹכִיחַ לְעַצְמָנוּ
שְׁמַעְשִׁינוּ סוֹתָרִים אֶת טַעְנוֹתֵינוּ.

הָרִי אִם בְּשַׁעַת צָרָה אוֹ שַׁעַת הַצָּרָה פּוֹנִים אָנוּ לְכָל גּוֹרֵם, וְכֹאֲמוֹר מֵאֲמִינִים
אָנוּ שָׂאִין בִּיכְלֵת אָדָם לְעֹזֵר לָנוּ אֲלֵא אִם אָכֵן זֹאת הִיא גַם הַסְּכָמַת הָאֱלֹקִים
הָרִי שְׂשׁוּב נִפְרָכִים טַעוּנֵינוּ לְהַתְרַפּוֹת מִתַּפְלָה. מִדּוּעַ אֵינָנוּ פּוֹנִים יִשְׁרׁוֹת
גַּם לְבִקֵּשׁ מֵה' וּמִסְתַּפְּקִים אָנוּ בְּבִקְשֵׁת עֲזָרָה מִבֶּשֶׁר וְדָם בְּלִבָּד, הֲלֹא גַם
הִמָּה תְלוּיָה עֲזָרָתָם בְּהַסְּכָמַת ה', וְזוֹ אֲמוּנָתָנוּ, וְרַק מִשׁוּם כָּד הֵתֵר לָנוּ
לְבִקֵּשׁ עֲזָרָתָנוּ מִבֶּשֶׁר וְדָם.

וְאִם כֵּן מֵה טוֹעֵנַת כַּת רֵאשׁוֹנָה - תִּפְלָתִי לֹא תִתְקַבֵּל כִּי כָּבֵר פְּעָמִים רַבּוֹת
לֹא נַעֲנִיתִי, אוֹ כְּטַעֲנַת כַּת שְׁנִיָּה אֵינִי רֹאיוֹ! מִי אָנִי וּמֵה אָנִי שֶׁתִּתְקַבֵּל
תִּפְלָתִי! אִם כֵּן, מִדּוּעַ הִנָּךְ מְנַסֶּה לְפָתוֹר בְּעִיּוֹתֶיךָ דָּרָךְ בְּנִי אָדָם וְדָרָךְ כַּחוֹת
זָרִים לְמִינֵיהֶם הָרִי מֵאֲמִין אֶתְּךָ שֶׁכֵּלָם תְלוּיִים בְּמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם,
וְאִין בְּכַחַם לְעֲשׂוֹת מֵאוּמָה אִם לֹא שִׁירְצָה ה' בְּכָד, וְאִם כֵּן אִם נִסִּית פְּעַם
פְּעָמִים לְהַעֲזֹר בְּרוּפָא פְלוֹנִי בְּעֲשִׂיר פְלוֹנִי לְעֲזָרָה וְלֹא נַעֲנִיתִי הָרִי שֶׁהִבְנִיתִי
שָׂאִין רְצוֹן ה' לְהוֹשִׁיעֶךָ וְלָמָּה אִם כֵּן אֶתְּךָ מְנַסֶּה הֲלָאָה וְהֲלָאָה בְּעוֹד דָּרָךְ
וְעוֹד דָּרָךְ בְּאִפְּן כֵּזֶה אוֹ אַחֵר כְּדִי לְהוֹשִׁיעַ.

מִמָּה נִפְשָׁד,

אִם מֵאֲמִין אֶתְּךָ שֶׁה' יִתְבָּרַךְ הוּא הַמְּנַהֵל אֶת הָעוֹלָם וְלֵב מְלָכִים וְשָׂרִים
בְּרִשׁוֹתוֹ בְּלִבָּד וְאֶתְּךָ שְׁפוֹנָה לְזָרִים לְהוֹשִׁיעֶךָ אֵינָךְ פּוֹנֵה אֲלֵיהֶם אֲלֵא רַק
כְּאֲמָצְעִים וְשְׁלוּחִים מֵאֵת הַבּוֹרָא לְעֹזְרָךְ, וּמֵה שֶׁאֶתְּךָ מְנַסֶּה בְּכָל מִינֵי
אֲפָנִים זֶה מִשׁוּם שֶׁאֶתְּךָ כָּל פְּעַם חוֹשֵׁב אוֹלִי זֶה עֲתָה יַעֲלֶה רְצוֹן מֵאֵת ה'
לְשַׁלַּח עֲזָרִי וַיִּשׁוּעַתִּי, אִם כֵּן לָמָּה אֶתְּךָ מְתַרְפֶּה מִהַפְּנִיָּה גַם לֵה' וּבוֹחֵר אֶת
הַפְּנִיָּה לְבֶשֶׁר וְדָם בְּלִבָּד.

וְאִם אָכֵן הִתְיַאֲשַׁת מִיִּשׁוּעַת ה' וְעָלָה בְּדַעְתְּךָ שָׂאִין בְּרְצוֹן ה' לְהוֹשִׁיעֶךָ אִם
כֵּן לָמָּה אֶתְּךָ מְנַסֶּה אֲצֶל בְּנֵי אָדָם שִׁיּוֹשִׁיעוּךָ, אִם ה' אֵינֵנוּ רוֹצֵה לְהוֹשִׁיעֶךָ,
מִי יוֹכֵל לְעֹזֵר לָךְ.

אֲלֵא מוֹכַח מְזֵה: מִהַתַּפְלָה הִתְיַאֲשַׁת, וּמַעֲזַרְת בְּנֵי אָדָם לֹא הִתְיַאֲשַׁת!

וְנַחֲזוֹר אִם כֵּן לְפָלֵא הָעֲצוּם בּוֹ הִתְחַלְנוּ אֶת קוֹנִטְרָסָנוּ, אָנוּ הֲלֹא יְהוּדִים
מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים, מֵאֲמִינִים בְּשִׁכָּר וְעֹנֵשׁ, מֵאֲמִינִים בְּעֵין רוּאָה וְאִזּוֹן
שׁוֹמַעַת מֵאֲמִינִים בְּה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא חוֹקֵר לֵב וּכְלִיּוֹת, לְהִיכֵן נַעֲלָמָה
אֲמוּנָה זֹאת מֵאֲתָנוּ בְּשַׁעַת צָרוֹתֵינוּ.

מִסְקָנָה אַחַת חַיָּבִים אָנוּ לְהַסִּיק מִכָּל הַשִּׁקְלָא וְטָרִיא הָאֲמוּרָה לְמַעֲלָה,

לֹא כּוֹפְרִים אָנוּ, מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים אָנוּ, אֲלֵא פְּשׁוּט הַפְּעִיָּה הַיְחִידִית
הִיא אֲצִלָּנוּ שְׁטַחִיּוֹת הָאֲמוּנָה הַנוֹבַעַת מִמַּחֲלַת הַהֲרָגָל.

וְכַאן נְבוֹא לְבָאָר "אָמוּנָה" מַה הִיא? וְאִיזָה נֶכֶס יָקָר מְצוּי אֶצֶל כָּל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי בְּהֶשֶׁג יָד רָגַע רָגַע, וְתוֹצְאוֹת הַהִבְהָרָה יִהְיוּ לָנוּ לְרוּחַ עֲצוּם וּלְנִחְמָה מִכָּל יְגוֹנֵינוּ, וְלִרְאוֹת אֶת הַמְּשֻׁעַן וְהַמְּשֻׁעֵנָה סָמוּךְ וְנִרְאָה תַּחַת יְדֵינוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל רָגַע. וְלִרְאוֹת אֶת הַמּוֹשִׁיעַ הָאֱמֵתִי הַיְחִידִי מְצוּי סְבִיבֵנוּ, וְנוֹכַח מִי הוּא הָאוֹהֵב הָאֱמֵתִי וְהַכֵּנָה, וּמִי הוּא הָאוֹהֵב הַמְּדַמָּה וְהָאִינְטֶרְסָנֵט, וּמִמִּילָא נְחָלִיט כָּבֵר לְעֲצָמֵנוּ לְמִי הָעֲדִיפוֹת לְפָנוֹת, מִי הוּא הַפְּרָגִיעַ וְהַמְּשֻׁמַּח אֶת נִשְׁבְּרֵי הַלֵּב בְּאֵמֶת לֵלֵא תוֹפְעוֹת לוֹאִי, יְשׁוּעָה אֱמֵתִית וְנִצְחִית בְּכָל מַקְרָה וּבְכָל זְמַן, לֵלֵא שׁוּם מַגְבְּלוֹת, עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ שְׂאִין מַעְצוֹר מִלְּפָנָיו מִפְּנֵי שׁוּם גּוֹרֵם בְּעוֹלָם, וְעוֹד הַרְבֵּה הַרְבֵּה דְבָרִים נְעִימִים וְטוֹבִים הָעֲרָבִים לְנַפְשׁ, וּבִפְרָט שְׂבֵה־מִשְׁךְ יוֹבֵן לָנוּ גְדֵל הָאוֹצָר הַיָּקָר שֶׁיֵּשׁ לְכָל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי בְּכִיסוֹ מִמֶּשׁ וְאִין הוּא שֶׁם עַל לֵב, וְכִיצַד כַּח הַרְעַ מַעֲלִים בְּעֶרְמָה גְדוֹלָה אֶת הָאֲשֶׁר וְהַנְּצָחוֹן שֶׁנִּמְצָא תַּחַת יָדוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי.

ב. מלא כל הארץ כבודו

בְּפֶרֶק זֶה נְבָאָר עַד כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְהַתְעַדֵּן וּלְהַתְעַנֵּג עַל אֲשֶׁרֵנוּ הַגְּדוֹל הַמְּצוּי לָנוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל מַקְרָה.

וְנִתְחִיל בְּמַלּוֹת הַפֶּלֶא שֶׁל רַבֵּנוּ הַרְמָח"ל:

מִי שֶׁהוּא בְּעַל שְׂכָל נְבוֹן - בְּמַעַט הַתְּבוּנָנוֹת וְשִׁימַת לֵב יוֹכֵל לְקַבֵּעַ בְּלִבּוֹ אֱמֵתוֹת הַדְּבָר, אִידֵּךְ הוּא בָּא וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן עִמוֹ מִמֶּשׁ יִתְבָּרֵךְ, וּלְפָנָיו הוּא מִתְחַנֵּן, וּמֵאֵתוֹ הוּא מִבְּקֶשׁ, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ שְׂמוֹ מֵאִזֵּין לוֹ וּמִקְשִׁיב לְדְבָרָיו, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְרֵעֵהוּ שׁוֹמֵעַ וּמִקְשִׁיב אֵלָיו. (מַסֵּלֵת יִשְׂרָאֵל פָּרָק י"ט)

נְדִיָּק בְּדְבָרָיו שֶׁל הַרְמָח"ל - "בְּמַעַט הַתְּבוּנָנוֹת וְשִׁימַת לֵב", לֵא צָרִיךְ הַרְבֵּה לְהַעֲמִיק רַק קִצֵּת לְצֵאת מִהַשְּׁטָחִיוֹת וּמִהַרְגָּל וּלְהַתְּבוּנָן מַעַט, וּכְבָּר לְפָנָיִךְ תְּמוּנָה מְזִהִירָה הַמְּעוֹרְרָת עֲרָבוֹת חֲשִׁיקָה יְדִידוֹת - עִם "הַכֹּל יְכוֹל" שֶׁהִנֵּה הוּא לְפָנָיִךְ לֵלֵא שׁוּם מְסָךְ, אִינִיךְ צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ, אִינִיךְ צָרִיךְ לְעַמֵּד בְּתוֹר כִּדִּי לְהַתְּקַבֵּל לְפָנָיו וּלְהַשְׁמִיעַ אֶת דְּבָרֶיךָ, בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל מַצֵּב הִנֵּה הוּא לְפָנָיִךְ וְהַמְּטֵל עֲלֶיךָ זֶהוּ רַק לְפָתַח אֶת הַפֶּה וּלְבַקֵּשׁ אֶת בְּקִשְׁתֶּךָ.

"מִי גוֹי גְדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹקִים קְרֹבִים אֵלָיו כֵּה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קְרָאֵינוּ אֵלָיו" (דְּבָרִים ד' ז')

מאמר מרנן ומלהיב מצינו בגמרא ירושלמי (ברכות) הפמחיש את קרבת
ה' לכל אדם ואדם פקדנה שאין קרבה קרובה מפנה.

שאלו את רבי שלמאי וכו', מה הוא דכתיב (דברים ד' ז'): "מי גוי גדול אשר
לו אלהים קרבים אליו וגו'?" אמר להן וכו' קרוב בכל מיני קרבות, דאמר
ר"פ בשם ר"י בר סימון: עבודה זרה נראית קרובה ואינה אלא רחוקה,
מאי טעמא? "ישארו על פתח יסבלהו" (ישעיה מו' ז) - סוף דבר, אלהו עמו
בבית, והוא צועק עד שימות, ולא ישמע ולא יושיע מצרתו. אבל הקדוש
ברוך הוא נראה רחוק - ואין קרוב ממנו, דאמר לוי: מהארץ ועד לרקיע
מהלך חמש מאות שנה וכו'. ראה כמה הוא גבוה מעולמו, ואדם נכנס
לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחישתו, והקדוש ברוך הוא
מאזין את תפלתו, שנאמר (שמואל א' א' יג): "והנה היא מדברת על לבה רק
שפתיה נעות וקולה לא ישמע", והאזין הקדוש ברוך הוא את תפלתה. וכן
כל בריותיו, שנאמר (תהלים קב' א): "תפלה לעני כי יעטף וגו'", כאדם
המשיח באזן חברו, והוא שומע. וכי יש לה אלה קרוב מזה שהוא קרוב
לבריותיו כמה לאזן?

הגמרא בירושלמי מוסבת על הבשורה שמבשר לנו משה רבנו בפסוק "ומי
גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו כה' אלקינו בכל קראינו אליו".

בשורה זו יחודית ואפניית לעם ישראל בלבד, וזוהי סגלתנו על שאר
אמות העולם הנתונים תחת שרי מעלה, שבעים אמות כל אמה ואמה
נתונה תחת השר שלה לקבל השפעה ממנו, דהינו - דרכו, ואלו עם ישראל
אין מתנדב ביניהם לבין אביהם שבשמים לא שר ולא שרף, אלא הקדוש
ברוך הוא בכבודו ובעצמו הוא פטרונו של ישראל, והפניות שלנו מחיבות
לעבר ישירות אליו ולא לזולתו, אחרת פשוט טעינו בפתחת...

ועל כך נביא קטע נוסף מגמרא ירושלמי (פרק הרוצה):

בשר ודם, אם באת לו צרה, קורא לכן ביתו של פטרונו [עשיר ומושל], ואומר
לו: "לך והודיע לאדונך: פלוני על הפתח בחוץ". אבל הקדוש ברוך הוא
אינו כן - אם באתה לו צרה לאדם, לא תקרא למיכאל ולא לגבריאל, אלא
צוח להקדוש ברוך הוא, והוא עונה לה, הן הוא דכתיב (יואל ג, ה'): "כל
אשר יקרא בשם ה' ימלט", הורו לנו בזה - כי בקריאתך למיכאל או
גבריאל, הרי הם צריכים רשות ה', כמו המשל של בן בית שאומר
לפטרונו: פלוני על הפתח בחוץ, והוא שמזייר לנו שלא תקרא למיכאל או
לגבריאל, שצריכים להמלך בו יתברך, אלא לשם יתברך, ומיד יענה, כמו
שכתוב "כל אשר יקרא בשם ה' ימלט", כי בקריאת שם ה' לבד, עד שלא
השלים שאלתו, הוא נמלט, כי בעבודת האל יתברך בכל לבב, והיא תפלה
בכונה, ישלמו לאדם כל חפציו ומאוייו הצריכים לו בזה העולם לעבודת
בוראו הנכללים בטוב ורע, בהבאת הטוב עליו ובסלוק הרעה הבאה עליו.

אלא שבכח ההרגל טמונה ההטעה הגדולה ביותר.

אָנוּ מְרַגְלִים לְהַבִּין שְׁ"קָרוֹב" זֶה מֵה שְׁמוּחָשִׁי אֲצִלְנוּ כְּקָרוֹב, מַעִיר אֶת
אֲזַנֵּינוּ הִירוּשָׁלַיִם, מֵה יוֹתֵר קָרוֹב מִגּוֹשׁ אָבִן אוֹ זֶהב כְּעִבּוּדָה זָרָה שְׂיִכּוֹל
לְהִיּוֹת מְצוּי אֲצֵל כָּל אֶחָד בְּכִיסוֹ אוֹ בְּאַרְמוֹנוֹ וּבְעֵצָם הִיא הָרְחוּקָה
בְּיוֹתֵר, וְאֵלּוּ הָאֱלֻקִּים שְׂאָנוּ מְרַגְלִים לְרֵאוֹתוֹ שְׂאִין רְחוּק מִמֶּנּוּ הוּא
שְׂבַעֲצָם אִין קָרוֹב מִמֶּנּוּ.

ג. התפלה היא לי ענג שאין כמוהו / ספור

אמר רבי איבו: בשעה שאתה עומד להתפלל יהא לבך שומע
עליך, שהנך עומד להתפלל לפני אלקים שאין פיוצא בו (מדרש
"שומר טוב" מזמור ק')

שְׂאֵלוּ פֵּעַם אֶת הַרְח"ק בְּעַל הַתְּנַיָּא הַכִּיצַד מְאַרִיךְ בַּתְּפִלָּתוֹ יוֹתֵר מִדִּי, וְכִךְ
בְּעַקְבֵיּוֹת ג' פְּעָמִים בְּכָל יוֹם וְלֹא נִלְאַה? וְהַשִּׁיב: הִגִּיעוּ בְּעֵצְמְכֶם שְׁהַזְמַנְתֶּם
לְרֵאוֹנוֹ עִם שֵׁר גָּדוֹל וּמְכַבֵּד, וְכִי לֹא יִנָּעַם לְכֶם הִשְׁיִבָה וְהַשְׁיִחָה עִמּוֹ? וְדַאי
שְׂרַצוֹנְכֶם לִישֵׁב וּלְשׁוֹחַח כְּמָה שְׂיִוֹתֵר זְמַן, וְקִשָּׂה יִהְיֶה בְּעֵינֵיכֶם לְפָרֵד
מִהַשְׁיִחָה, וְכָל הָאֲרִיכוֹת לֹא לַעַל וְלֹא לְמִשְׂא יִחְשֵׁב לְכֶם. כֵּן אֲנִי מְרַגֵּישׁ
בְּהִיוֹתִי בַתְּפִלָּה - הֲרִי אֲנִי מְשׁוֹחַח לֹא עִם שֵׁר, לֹא עִם מְלָךְ בְּשֵׁר וְדָם, אֲלֵא
עִם כָּל יָכוֹל, מְלָךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִם כֵּן, כִּיצַד אוֹכֵל
לְקַצֵּר אִם יֵשׁ לִי רְשׁוּת לְהֵאָרִיךְ וְהַשְׁיִחָה נְעִימָה לִי מְאֹד, וּבְכָל רִגַע וְרִגַע
אֲנִי מְרַגֵּישׁ זְכוּת וְכְבוֹד גָּדוֹל בְּהִיוֹתִי עֶבֶד בְּשֵׁר וְדָם, זוֹכָה שְׂיִתְרַצָּה לְדַבֵּר
עִמִּי מְלָךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִשְׁמַע מֵה בְּפִי!

וְזֶה לְשׁוֹן בְּעַל הַתְּנַיָּא לְקוּטֵי אֲמָרִים פְּרָק (ג):

וְהִנֵּה כְּמָה גְּדוֹלָה שְׂמַחַת הַדְּיוּט וּשְׂפַל אֲנָשִׁים בְּהַתְּקַרְבוֹתוֹ
לְמְלָךְ בְּשֵׁר וְדָם הַמְּתַאֲכָסֵן וְדָר עִמּוֹ בְּבֵיתוֹ, וְקַל וְחֹמֶר לְאִין
קָץ לְקַרְבַּת וְדִירַת מְלָךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְכַדְכְּתִיב (וַיְרַמְיָה ל): "כִּי מִי הוּא זֶה עָרַב אֵל לְבוֹ לְגִשְׁתִּי אֵלַי
נְאוּם הִי", וְעַל זֶה תִּקְנֵנוּ לְתַן שְׂבַח וְהוֹדָיָה לְשִׁמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל
בְּקָר, וְלוֹמַר: "אֲשֶׁרִינוּ מֵה טוֹב חִלְקֵנוּ וְכוּ', וּמֵה יִפָּה
יִרְשָׁתֵנוּ", כְּלוּמַר, כְּמוֹ שְׂהָאָדָם שֵׁשׁ וְשִׁמַּח בִּירְשָׁה שְׂנַפְלָה לוֹ
הוּן עֵתֵק שְׂלֵא עֵמַל בוֹ, כֵּן - וְיוֹתֵר מִכֵּן לְאִין קָץ - יֵשׁ לָנוּ לְשִׁמַּח
עַל יִרְשָׁתֵנוּ שְׂהַנְחִילוֹנוּ אֲבוֹתֵינוּ, הוּא יְחוּד הִי הָאֲמַתִּי, אֲשֶׁר

אָפּלוּ בְּאֶרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד מְלַבְדּוּ, וְזוֹ הִיא דִּירְתוֹ
בְּתַחְתּוֹנִים.

וְהֵם אֵלוּ דְבָרֵי הַמְדַרְשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (מִזְמוֹר ק'): :

אָמַר רַבִּי אִיבּוֹ: בְּשַׁעַה שְׁאַתָּה עוֹמֵד לְהַתְפַּלֵּל יְהֵא לְבָדָּ שְׁמַח
עֲלֶיךָ, שְׁהִנָּדָ עוֹמֵד לְהַתְפַּלֵּל לְפָנֵי אֱלֹקִים, שְׁאִין כִּיּוֹצֵא בּוֹ.

כָּאן בָּא רַבִּי אִיבּוֹ לְתַת עֲצָה לְאָדָם לְהִנָּעִים וּלְעַנֵּג לּוֹ כָּל רָגַע וְרָגַע שְׁהוּא
עוֹמֵד בְּתַפְלָה וְזֹאת מִתּוֹדָ הַרְגָשָׁה, אָנִי עוֹמֵד לְהַתְפַּלֵּל לְפָנֵי אֱלֹקִים שְׁאִין
כִּיּוֹצֵא בּוֹ, לְפָנֵינוּ מִמֶּשׁ לְלֹא מְסָדָּ מִבְּדִיל - פָּנִים מוֹל פָּנִים.

וְהִרְאִיהָ!

נִסַּח הַתְפִּלָּה הַמְנַסַּח לָנוּ מֵאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שְׁהָיוּ מֵאַה וְעִשְׂרִים גְּדוֹלֵי
יִשְׂרָאֵל וּמִתּוֹכָם כְּמָה נְבִיאִים - חַגִּי זְכָרְיָה מְלֹאכִי, תִּקְנּוּ לָנוּ לּוֹמֵר בְּרוּךְ
אַתָּה. בְּלִשׁוֹן נּוֹכַח, כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוֹ וְרַעְהוֹ שׁוֹמַע וּמִקְשִׁיב אֶלָּיו.

פְּנִיָה יִשִּׁירוֹת!

מְלַבֵּד הַמוֹכַח לָנוּ מִנְסַחְתָּם שֶׁל אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שְׁהַתְפִּלָּה צְרִיכָה
שְׁתֵּהא יִשִּׁירוֹת לְלֹא אִמְצָעִי, מֵרֵאָה לָנוּ הַמְבִי"ט בְּסִפְרוֹ "בֵּית אֱלֹקִים"
שְׁאִין לָנוּ רְשׁוֹת לְפָנוֹת בְּשׁוֹם דְּרָדָּ אַחֲרֵת רַק יִשִּׁירוֹת.

וְכֵה דְבָרֵינוּ הַמְאִירִים :

"...וּמַלְת "מֵהָאֵל", הִיא לְהוֹרוֹת שְׁאִין רְשׁוֹת לְשָׂאֵל וּלְבַקֵּשׁ
כִּי אִם מֵהָאֵל יִתְבָּרַךְ, וְלֹא מִשְׂרֵי מַעֲלָה, שְׁאִין אָנוּ כְּפוֹפִים
תַּחְתָּם, וְלֹא גַם מֵהַמְלָאכִים, כִּי אִם מֵהָאֵל יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ
שְׁהוּא אֱלֹהֵינוּ. כִּי גַם בְּזִמְן שְׁבַגְדוֹ יִשְׂרָאֵל, וְנִאָמַר לָהֶם (שְׁמוֹת
כג ט): "הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח מִלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשַׁמְרָךְ בְּדָרְדָּ וְגוֹ",
וְנִאָמַר (שֵׁם כא): "הַשְּׁמֵר מִפָּנֵינוּ... אֵל תִּמָּר בּוֹ כִּי לֹא יִשָּׂא
לְפָשְׁעֶכֶם", שְׁנִרְאָה, לְכַאוֹרָה, שְׁהַמְלָאָד הָיָה אִמְצָעִי בִּינֵינוּ
לְבִין בּוֹרְאָנוּ - הָרִי בָּאָר וְסַמָּד הַכְּתוּב מִיָּד וְאָמַר כִּי לֹא שֹׁלַח
הַמְלָאָד אֶלָּא כְּשֹׁלִיחַ לְהַבִּיאֵם אֶל הָאֶרֶץ, כְּדַכְתִּיב (שֵׁם כג): "כִּי
יֵלֵךְ מִלְאָכִי לְפָנֶיךָ וְכוּ", אִוְלָם, לְעַנְיָן הַתְפִּלָּה, שְׁהִיא עֲבוּדָה
שְׁבִלָּב, אִין לָכֶם רְשׁוֹת לְהַתְפַּלֵּל אֶלָּא לְהִי שְׁהוּא אֱלֹהֵיכֶם
בְּיַחֲוֹד, וְהוּא מְשַׁגִּיחַ בְּכֶם בְּכֹלל וּבְפָרְט כָּל אִישׁ וְאִישׁ.

ד. אמרת ה"חפץ חיים" ספור

הנה הבורא יתברך אמתֵי הוא, אלקים אמת, ו"קרוב ה' לכל
קוראיו לכל אשר יקראהו באמת", וכמו שהוא יתברך אמת,
כך הגישה אליו צריכה להיות אמתית, ואולם אם קוראים
אותו באמת - הנהו קרוב (עלי שור)

מספר שבא אדם לבקש מהחפץ חיים שייעתיר בתפלה עבורו, ענה לו החפץ
חיים, אב לא אוהב שבו הנזקק לעזרתו ישלח את בקשתו על ידי אחריו,
אלא שיבוא הוא בעצמו ויבקש.

ואם נעמיק בדבריו של ה"חפץ חיים" נראה באמת עד כמה משנה דרכנו
וחסרת התבוננות.

כל הקשר האמיץ והחזק בין אב לבן היא הנתינה והקבלה, האב נותן
והבן מקבל, הנחת של האב - להעניק לבן להנעים לו, ועל זה הוא מוכן
גם למסור את נפשו וממונו, אולם כל זה בתנאי שהבן יבין ויתבונן על
מסירותו של אביו וכך יוצר הקשר, אחרת - כל זה איננו שווה לאב להעניק
לתוך בן שלבו כאבן ורואה את הענקת אביו "כזורק אבן לחמת", עלינו
להבין, האב גם אינטרסנט בנתינה, מטרתו בנתינה לכל הפחות לקבל
מהבן אמון מלא, אהדה, הכרה שאביו אכן אוהבו, ובלא ספק שאינטרס
האב בנתינה יתבצע במלאו בפנות הבן אליו לבקש את עזרתו הרבה יותר
מאשר כשהאב עצמו ישליך את טובו על בנו. כשהבן בא ומבקש את
מבקשו מגלה את תלותו באביו וכי אכן נצרך הוא לו, האב מתמלא
ברחמים על הבן שמכיר בו כאביו ונותן את תלותו בו, ומשליך את פתרון
מצוקתו על אביו הרי שאביו השיג את המטרה לראות עם בנו קשר חזק
של נותן ומקבל, ובכלל איזה טעם יש לנותן לתת כשהמקבל רואה את
מושיעו ומצילו כ"גורם" בלבד ולא כמושיע בעצם.

ובכלל דבר זה רואים אנו גם אצל בין אדם לחברו, כשאדם רואה כיצד
חברו תולה את בטחונו בו ואומר לו אתה מחסי, נותן לו לבו לעזר לו.

נמשיך להתבונן!

כשבן נצרך למשהו מאביו ואינו נגש ישירות אלא שולח את אחריו לבקש
עבורו בודאי שזאת למורת רוחו של אביו, אב רוצה קשר עם כל בן ובן
מבניו, בזאת שאחד הבנים נמנע מלבקש מבקשו מאביו הרי שהוא

מעמיד אמצעי בינו לאביו, והתלות שלו באביו אינה ישירות, כלומר, תולה הוא בטחונו באחיו שיבקש מאביו, הרי שגרע בכך את תלותו באבא בלבד וחלקה מחצה לאחיו ומחצה לאביו, וככל שירבה בגורמים שונים עד למקור הישועה הרי שכך מרבה ב"חלקים" את התלות, וכמוכן שככל שהתלות שלו נחלקת לחלקים רבים כך ערך האמון ורצון הניתנה ממקור הניתנה הולך ופוחת.

אין דומה מי שחלק את התלות שלו לחמשה גורמים עד הגיעו לנותן והמעניק, למי שחלק את התלות שלו לעשרה גורמים וחפש סבות לסבות עד שקבל מבקשו מגורם ראשון.

ובודאי שאינם דומים אלו למי שפנה לקבל מבקשו ישירות מגורם ראשון שאזי הקשר שלו עם הנותן ללא מחיצות ומסכים.

הקדוש ברוך הוא בראנו חסרים ותלויים בכוננה כדי שהקשר בינינו יתמיד.

כדי שיובן הדבר היטב נקדים מדרש מפרסם.

אמר רבי שמעון בר יוחאי, מפני מה היה המן יורד להם לישראל בכל יום, מדוע לא היה יורד להם המן אחת לשבוע או פעמים לשבוע כדי שלא להטריחם בכל יום ללקטו?

אלא, משל למה הדבר דומה,

למלך שהיה נותן פרנסת בנו בכל יום, והיה בנו בא אליו בכל יום לקבלה, שנה המלך את מנתו לפעם בשבוע ולא היה הבן בא אצל אביו אלא פעם אחת בשבוע.

כן הוא בבני ישראל במדבר, אדם שיש לו ארבעה חמשה בנים דואג ואומר מי יתן לי פרנסתם, מרים עיניו למרום בכל יום לתן להם פרנסתם, ואלו היה המן יורד פעם בשבוע היה מרים עיניו למרום רק אחת לשבוע.

נבראנו תלויים לחסדי הבורא לצרכינו החיוניים, האדם לא נברא משלם עם כל צרכיו, אלא צריך הוא לטרח הרבה כדי להשיגם, וזאת בכוננה מכוונת מאת הבורא כדי שהנברא ירים עיניו למרום ויזכר מי הוא בוראו ומי הוא המספק האמתי את צרכיו.

ככל שתמעט בגורמים ובסבות תקנה קשר יותר אמיץ וחזק עם בוראך ותגיע עד כדי מדרגת בני ישראל במדבר סיני שקבלו ישירות את מאכלם - לחם מן השמים [ואגב כך ברכו ישראל על המן במדבר - "המוציא לחם מן השמים", גמ']

ה. הבחירה בידך

ולמעלה מכל ספק - אלו היינו אנחנו ודאיים באמונתנו
ועבדי ה' בחיינו - היתה גם תפלתנו מתקבלת תמיד, והיינו
מביאים מרפא וברכה בזכות תפלתנו. (עלי שיר)

ובהנאמר למעלה - הבחירה בידך!

ונבאר זאת היטב על פי המשל הידוע בשם הפעל שם טוב.

משל למלך שפנה סביב ארמונו שבע חומות אחת יותר בצורה מחברתה,
והכריז ואמר מי שאוהבני ביותר ידלג מעבר לחומות אלו עד הגיעו אלי.

כמוכן שרבים הצליחו להתמודד עם הקשי הגופני ועם קשי הפתוי עד
חומה א' בלבד, חזקים יותר עברו את החומה השנייה וכן הלאה, אלו
שקבר הצליחו להתגבר ולא להתפתות והגיעו עד לפני החומה השביעית
קדם הכנסם למלך, העמיד שם המלך ממשרתיו במתנות יקרות מאד,
אבנים טובות ומרגליות וכל טוב העולם הזה ממש ללא שום מחסור,
רבים פאו עמדו והתפתו ושבו על עקבותיהם. אולם האוהדים האמתיים
אמרו גם זה לא יפתה אותנו - רצוננו לראות את מלכנו ולקבל ממנו את
מבקשנו ולא בדרך אמצעי.

לצד הבחירה בין טוב לרע וכן בטוב עצמו ישנה בחירה במדרגות הטוב
עד כמה להסתפק ועד כמה להמריא אל-על, עד לאין סוף של מדרגות,
טמן האלקים מלכודות רבות להביא את בני האדם על ספוקם כדי שלא
כל הקרב ובא להתראות עם פני המלך יבוא ויטל עטרה זו לראשו, אלא
רק הנאמן ביותר שעבר מבחנים קשים והתמודד עם כלם.

המאמין השטחי בא על ספוקו גם כשקבל את מבקשו מגורמים שונים
מבלעדי המלך, ולא זו בלבד אלא שהגדיל לטרח אחר גורמים שתחת ידו
והעדיפים מלעבר חומות, ומלראות את פני מלכו, ולכן רץ מגורם לגורם
שבתחום סביבתו מבלי לדלג חומה נוספת והסתדר במה שמצוי לו,
וכמוכן שהשגיו היו בהתאם.

המאמין המעמיק לא הסתמך ולא הסתפק בשום גורם, והחליט אני חיב
לראות את מלכי, ולהשיג את השגי בכבוד וברמה גבוהה של אהבה
ועריגה וכסופין שאותה לא אוכל להשיג אם אקבל מבקשי מגורמים,

וְלָכֵן מְקִירוֹת לְבוֹ הַחַל זֹעֵק לְמַלְכוֹ שְׂרָצוֹנוֹ לְרֵאוֹתוֹ, וְהִתְיַחֵס לְכָל
הַגּוֹרְמִים בְּבוֹז כְּמַפְתִּימִים הַמוֹנְעִים מִהֶעֱבֹד הַנְּאֻמָּן לְהִתְרַאוֹת עִם מַלְכוֹ.

וְכֵן נִבְיָא סְפוּר הַמְּחִישׁ זֹאת,

מְסַפֵּר עַל הַבַּעַל שֶׁסָּטוּב שָׁפַעס הָיָה נִזְקֵק לְעֶזְרָה כְּסָפִית, הִלְךְ לְבֵית נְדִיב
אֶחָד שְׁבָעִירוֹ, דָּפַק עַל דְלָתוֹ וּמִיד שָׁב לְאַחוּרָיו לְלֹא שֶׁהָיָה לְקַבֵּל מַעֲנָה.

וְהִסְבִּיר אֶת מַעֲשָׂהוּ זֶה כֵּן.

הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין רְצוֹנוֹ שְׂיִנְהַג עוֹלְמוֹ בְּדֶרֶךְ נִס אֲלֵא בְּדֶרֶךְ טָבַע וְחִיב
אִם כֵּן כָּל אָדָם לַעֲשׂוֹת הַשְׁתַּדְּלוֹת כָּל שֶׁהִיא כְּדִי לְהַשִּׁיג אֶת צָרְכָיו. וּבְכֵן
עָשִׂיתִי אֶת הַמִּינִימוֹס הָאֶפְשָׁרִי כְּדִי לְהַשִּׁיג צָרְכִי, הִלְכְתִּי, דָּפַקְתִּי עַל דְלָתוֹ
שֶׁל הַנְּדִיב, וְהִסְתַּפְּקִיתִי בְּזֶה, וּבְכֵן, אִם רְצוֹן הַהִשְׁגָּחָה לְתַת לִי מִבְּקָשִׁי -
כָּבֵר מֵאֱלֹהִים הוּא יִפְתַּח אֶת הַדְּלֵת וְיִרְאֶה מִי דָפַק, יִקְרָא לִי, יִשְׁאַל לְמִבְּקָשִׁי
וְיִמְלֵא אוֹתוֹ כְּחַפְצִי, אֵין רְצוֹנִי לְהַרְבוֹת בְּגוֹרְמִים כְּגוֹן בְּקָשׁוֹת תְּחִנוּת
לְבָשֶׁר וְדָם, עַל הָאָדָם לְרֵאוֹת שְׂמִבְּקָשׁוֹ יִשַׁג בְּדֶרֶךְ הַיּוֹתֵר קְרוֹבָה לְמַקּוֹר
לְלֹא גוֹרְמִים נוֹסְפִים, כָּל גּוֹרֵם נוֹסֵף מְנַתֵּק בֵּין הַמְקַבֵּל לְנוֹתוֹ, וְלָכֵן
הִסְתַּפְּקִיתִי בְּמִינִימוֹס שֶׁל הַהִשְׁתַּדְּלוֹת כְּדִי לְמַעַט אֶת הַנִּס, וְתוֹ לֹא.

ו. הפונה ישירות להשם יתברך זוהי כבר סבה מספקת לקבלת הישועה

עבודתה נאצלה בתפלה - לציר כמו חי איך שהקדוש ברוך הוא
שומע שיח שפתותינו ומאזין הגיון הלב (סזון איש)

רַבִּי יוֹדֵן אָמַר: בְּשֶׁר וְדָם יֵשׁ לוֹ פִּטְרוֹן [אָדוֹן], אִם בָּאָה לוֹ עֵת צָרָה אֵינוֹ נִכְנָס
אֶצְלוֹ בְּפִתְאוֹס, אֲלֵא בָּא וְעוֹמֵד לוֹ עַל פִּתְחוֹ שֶׁל פִּטְרוֹנוֹ, וְקוֹרָא לְעַבְדּוֹ אוֹ
לְבֵן בֵּיתוֹ, וְהוּא אוֹמֵר לוֹ: פְּלוֹנִי עוֹמֵד עַל פִּתְחֵי חֲצָרְךָ. שְׂמָא מְנִיחוֹ לוֹ וְשְׂמָא
מְכַנְיָסוֹ. אֲבָל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵּן - אִם בָּאָה עַל אָדָם צָרָה, לֹא יִצּוֹחַ,
לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֲלֵא לִי יִצּוֹחַ וְאֲנִי עוֹנָה לוֹ מִיד, זֶהוּ שְׂנֵאָמַר
(יואל ג, ה'): "כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם ה' יִמְלֹט".

אמר רבי פנחס: מעשה היה ברב שהיה עולה מחמתן לטבריה. פגעו בו רומאים. אמרו לו: מן היכן אתה? אמר להם: מאנשי סופינוס [שר העיר]. ופטרוהו לדרך. בערב באו אצלו [הרומאים לסופינוס, וראו שרב אינו שם], אמרו לו: עד אימתי אתה עומד לצדם של היהודים הללו? אמר להם: למה? אמרו לו: פגשנו באחד ואמרנו לו מי אתה? ואמר לנו יהודי, ואמרנו לו משל מי אתה? ואמר לנו משל סופינוס. אמר להם: ומה עשיתם לו? אמרו לו: פנינו לו דרך. אמר להם: יפה עשיתם, שמגיע לו לנצל מפני שבטח בי.

ומה מי שהוא נתלה [בוטח] בבשר ודם הוא נצול, מי שהוא נתלה במקל מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא לא כל שכן? זהו שנאמר "כל אשר יקרא בשם ה' ימלט".

הרי לנו מכאן, שאלו היה "רב" מחפש דרכים אחרות לנצל, ספק היה נצל ספק לא, וכיון שתלה עצמו ישירות במקל - נצל. כן האדם התולה תפלתו ישירות להשם יתברך - נצול, וכשבוחר דרך אמצעי - אינו נצול.

ז. גדול כח התפלה יותר מהשתדלות

התפלה היא מטה עז ביד כל אדם, וכל שישים האדם מבטחו בו יתברך - כן יעשה וכן יצליח. (חזון איש)

כתב החזון איש באמונה ובטחון פ"ב אות א וזה לשונו:

כי תחת לרדף אחר נדיבים ושירים ולבקש תחבולות שוא, יפשפש הבוטח במעשיו ויפנה את לבו לתשובה ותפלה וצדקה להעביר את רע הגזרה.

ובקבץ אגרות ח"ב אגרות קלב כתב מרן החזון איש זצ"ל וזה לשונו:

בכל פגע הריני מרגל להחזיק את האמונה כי לא נעשה דבר בעולם במקרה, רק על פי השגחתו יתברך. והריני מתאמץ בתפלה להעביר את רע הגזרה, ולפיכך הריני מתניחם בקריות להשתדלות, כי על פי הרב אין השתדלות ברוחה.

ובדינים והנהגות ממרן החזון איש זצ"ל עמי קכד כתב וזה לשונו:

צָרִיךְ לזכור שְׁאִין בְּכַחַנוּ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה רַק בְּמַעֲשֵׂנוּ אָנוּ מְעוֹרְרִים שְׁעָרֵי רַחֲמִים שְׁמַעֲשֵׂה יְדִינוּ יְכוֹנְנוּ אֶת הַמְּבַקֵּשׁ, וּמִי שְׁמַתְפַּלֵּל וּמְרַבֵּה תַחֲנוּנִים וְכוּ'... הוּא פּוֹעֵל יוֹתֵר מִהַמְשַׁתְּדֵל.

וּבִסְפָר בְּרַכְת פְּרָץ (לְהַגִּיחַ"צ מַהֲרִ"י קִנְיִבְסְקִי זצ"ל) פְּרֻשֶׁת שְׁמוֹת כְּתָב:

הַכֶּלֶל כִּי כָּל מַעֲשֵׂה אָנוּשׁ וְתַחֲבוּלוֹתָיו לֹא יוֹעִילוּ אֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא לְהוֹסִיף אוֹ לְגַרֵעַ מִמָּה שֶׁנִּגְזַר עָלָיו בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה זוֹלַת עַל יְדֵי תַפְלָה וְעַל יְדֵי זְכוּיּוֹת וְתַשׁוּבָה יְכוֹל הַגִּזְרֵי דִין לְהַשְׁתַּנּוֹת, וּמִה שֶׁהָאָדָם בְּתַחֲבוּלוֹתָיו וּבְהַשְׁתַּדְּלוֹתוֹ מִצְלִיחַ כְּמָה פְּעָמִים לְפַעַל כְּרָצוֹנוֹ זֶה יָבוֹא בְּדָבָר שֶׁכָּבֵר נִגְזַר מִשָּׁמַיִם שֶׁיְהִיָּה כֵּן, שְׁגִם לוֹיֵלִי הַשְׁתַּדְּלוֹתוֹ הִיָּה נִגְמַר הַדָּבָר בְּכִי טוֹב לְטוֹבָתוֹ בְּצוּרָה זוֹ אוֹ פְּיוּצָא בְּזָה, וְיֵשׁ שֶׁלֹּא נִגְזַר עָלָיו דָּבָר זֶה וְגַם כֵּן הַרְבֵּה פְּעָמִים מְנִיחִים אוֹתוֹ לְהַצְלִיחַ רַק שְׁלַעֲמַתּוֹ יִפְסִיד כַּמּוֹת הַנָּאָה זוֹ מִמֶּשׁ בְּמִקּוֹם אַחֵר מִמָּה שֶׁהִיָּה רָאוּי לוֹ, כִּי לֹא יוֹעִיל שׁוּם הַשְׁתַּדְּלוֹת לְשֵׁנוֹת מִשֶּׁהוּ מִכְּפִי מַה שֶׁנִּגְזַר עָלָיו, וְכֵן אָמְרוּ חַז"ל בְּיוֹמָא דל"ה אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמָה שֶׁמוּכָן לְחַבְרוֹ אֶפְלוּ כַּמְּלֵא נִימָא.

וּמוּבָא בְּקוּנְטָרַס "הַתַּחֲזִיקוֹת בְּתַפְלָה לַה"י":

וְכֵן אֶצֶל יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם נֹאמַר "אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי" (בְּרֵאשִׁית מ"ח כ"ב) וְתַרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס בְּצִלוֹתִי וּבְבַעוֹתִי, וְלְכַאוּרָה הַדָּבָר פֶּלֶא אִם הַפְּוִנָה לְתַפְלָה לְמָה אָמַר חֶרְבִי וְקִשְׁתִּי וְלֹא בְּצִלוֹתִי וּבְבַעוֹתִי. אֶלָּא הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בָּאָה לְלַמְּדֵנוּ כִּי הַחֶרֶב וְהַקִּשְׁתׁ שְׁלֵנוּ זֶהוּ רַק תַּפְלָה וְתַחֲנוּנִים וְלֹא דָבָר אַחֵר, כִּי כְּשֶׁרוּצָה לְהִלָּחֵם עִם הָאוֹיֵב הֵן הָאוֹיֵב הַגִּשְׁמִי וְהֵן הָאוֹיֵב הָרוּחָנִי אֵין עֶצָה וְאֵין תְּבוּנָה אֶלָּא תַפְלָה וְתַחֲנוּנִים לְבוֹרָא עוֹלָם לְהַעֲבִיר רַע הַגִּזְרָה.

וְכֵן אֵיתָא בְּמִכְלֵתָא דְרִשְׁב"י (עמ' 53) "אַל תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב", וְגו' (יִשְׁעִיָּה מ"א, י"ד): מַה תוֹלַעַת זוֹ אֵין מִכָּה לְאָרֶז, אֶלָּא בְּפִיָּה, כִּי אֵין לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא תַפְלָה; וְאוֹמַר (בְּרֵאשִׁית מ"ח, כ"ב): "אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי": וְכִי בְּחֶרְבּוֹ וּבְקִשְׁתּוֹ לְקַח? וְהִלָּא כָּבֵר נֹאמַר (תְּהִלִּים מ"ד, ז') "כִּי לֹא בְקִשְׁתִּי אֶבְטַח וְחֶרְבִי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי"! הָא מַה תְּלַמוּד לּוֹמַר: "אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי". וְגו'!! "בְּחֶרְבִי" - זֵאת תַפְלָה; "וּבְקִשְׁתִּי" - זוֹ בְקִשָּׁה. וְכֵן הוּא אוֹמַר (יִרְמִיָּה י"ז, ז'): "בְּרוּךְ הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּה"י וְגו'".

הגה"צ רבי שמואל תפילינסקי זצ"ל בספר קונטרס "הצוואה" כתב וזה לשונו :

למעט בכל האפשר בסבות ותחבולות בבקשת פרנסתכם ויהיה דומה בעיניכם ומחלט בדעתכם, כמו שיש לכם דוד בעל הון עצום. ואוהבכם מאד, אשר הוא מכין בכל יום צרכיכם באחד המקומות, ועליכם רק לגשת שמה ולפתח הפתח, ולקבל מה שמוכן עבורכם.

למעט עוד יותר בבקשות והשתדלות אצל בני אדם. כי פן תדמו בדמיונכם שהם יוכלו לעזור לכם להיטיב אתכם, אך באמת הכל הוא ואין בס מועיל. כאשר העיד נעים זמירות ישראל - אל תבטחו בנדיבים בן אדם שאין לו תשועה.

ואם יהיה לפעמים לפי דעתכם צריך לבקש מאדם טובה, בבחינת - וברכה בכל אשר תעשה - אך הזהרו אז פן תשכחו את ה' אלקיכם, ובל תרבו בהפצרות, ובל תוסיפו בתחנונים, כי אם לצאת ידי חובתכם לעשות מצדכם איזה עשייה וסבה, ובעקר לקוות לה' כי הוא ימלא בבקשתכם כיון שמצדכם כבר עשיתם איזה פעלה, ויש לאל ידו למצא הרבה דרכים וסבות לישועתכם ולטובתכם.

אם נמצא האדם באיזה זמן במצב דחוק חס ושלום או בהצד לו לחצו או נושיו וחובותיו, אל יתלה לאמר סבה פלונית או פעלה זו או מקרה זה הן היו בעוכריו, ולולא זאת לא היה לו פן, כי חלילה לחשב כך, כי הלא הבורא יתברך הוא המסבב כל הסבות, והוא יושב בכל יום שלש שעות וזן ומפרינס כל העולם כלו מקרני ראמים עד ביצי כנים והכתוב מעיד - לי הכסף ולי הזהב נאם ה', היעלה על הדעת לאמר חס ושלום מבלתי יכלת ה' להמציא לו סבה ודרך לעזרתו ולישועתו, מה שנגזר ונקצב לו, היד ה' תקצר, וכי חסר שלוחים למקום לשלח לו עזרתו.

וכל איש כאשר יתבונן וישיקוף על העבר שלו, מעצמו ומבשרו יחזה סבות נפלאות, וסבות מסבות שונות פלאי פלאות בכמה תקופות וזמנים ומקרים שונים. כאשר קצרה ידו ושכלו להבין מאין יבוא עזרו, ואך כשהיה ברצונו יתברך, המציא לו פתח ותקוה בדרך פלאי ובעונה האחרונה כאשר אפסה כל תקוה, אז פתאום צמחה לו עזרתו וישועתו, מה שלא עלתה על דעתו, וכמה פעמים רואים להפך, כי לפי ראות עיניו, יש כמה דרכים ועצות קרובות לעזרתו, ולמעשה נסגרו כל השערים והוא נמצא בסוגר.

אין זאת, כי אם שהכל מתנהג בהשגחה פרטית, ועיניו יתברך פקוחות על כל דרכי בני אדם, לתת לאיש כדרךיו וכפרי מעלליו, והכל במאזני צדק ובמשפט וברחמים, וזה לשון הרמב"ן ז"ל סוף פי' בא, שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו, שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות

ח. גאון בתורה וגאון בתפלה

כָּל מַעְלוֹתָיו בַּתּוֹרָה וּבַדַּעַת הָיוּ עַל יְדֵי שְׁהִיָּה מִתַּחֲנוּן הַרְבֵּה
לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּבִקְשַׁת הַדַּעַת וְהָיָה מְכוּן מְאֹד בְּתַפִּלַּת
שְׁמוֹנֶה עָשָׂר בְּבִרְכַּת "אַתָּה חוֹנֵן". (עדות אה החזון איש על אהיו -
החזון איש)

הכל יודעים לשבח את "החזון איש" על גדלותו בתורה ושכחו אפוא
מלהזכיר כיצד ואיך זכה לגדלות תורה כאחד הראשונים כבוד מים
שהכל שואבין ממנו, וכפי שיספר עליו בהמשך.

וכך הוא הנה אומר:

"כִּנּוֹר תְּלוּי בְּלֵב כָּל אָנוּשׁ, וְנִהְיֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַעִימָת
זְמִירוֹתֶיהָ, וּמֵה נִפְלָא הַדָּבָר, כִּי בִיכְלֵת הָאָדָם לְהַשִּׁיחַ
דְּאִגוּתוֹ לְפָנֵי אָדוֹן עוֹלָם יִתְבָּרַךְ כְּאִשֶּׁר הוּא מְשִׁיחַ לְרַעְהוּ
וְהַמְקוֹם בְּרוּךְ הוּא מְכַנְהוּ "יֶלֶד שְׁעִשׂוּעִים".

וכאן נתאר כיצד הנה דרכו בעבודת התפלה:

כְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוּ

תפלת ה"חזון איש" היתה כלשונו עצמה 'עבודה נאצלה' - דבקות. אדם
הרואה אותו מתפלל ושומע קריאת התורה, היטיב להבין משמעות דברי
יוסף בן גוריון בספר "יוסיפון", כי המתפלל אל השם - הוא מדבר;
וכשקורא בספר התורה - השם מדבר עמו.

הַתַּפִּלָּה הַגְּשָׁמִיּוֹת

כְּשֶׁעָמַד בַּתְּפִלָּה, עֵינָיו לְמַטָּה וְלִבּוֹ לְמַעְלָה, יִכְלוּ לְרֹאוֹת גַּם בְּעֵינַי בְּשֶׁר שְׂמֵקִים בְּעֶצְמוֹ דְּבָרֵי רַבְּנוּ יוֹנָה: בְּעַת הַתְּפִלָּה, פֶּשֶׁט גּוֹפֵף מְעַל נִשְׁמָתָךְ. וּמִמֵּתִיק סוּד שִׁיחַ-פֶּה אֶל פֶּה - עִם רוֹכֵב עֲרֵבוֹת. אֶפְלוּ כְּשֶׁמִּסְבִּיב לוֹ הַתְּפִלָּה פְּצוֹצוֹת בְּאֲמִצֵּעַ תְּפִלָּתוֹ, וְהָאִוִּיר נִתְמַלֵּא רֵיחַ גְּפָרִית, הַמְּשִׁיף בְּדַבְּקוֹתָיו וְלֹא רָאוּ עַל פָּנָיו אֶף רֶשֶׁם קָל. כִּנּוּרוֹ הַתְּלוּי בְּלִבּוֹ הַנְּעִים אֲזוּ זְמִירוֹת. הַמְּלִים יִצְאוּ מִפִּיו בְּהִטְעָמָה, בְּמִתְקַ שְׂפָתַיִם, רוּוִיּוֹת תְּחִנוּנִים וּבְכִיּוֹת שֵׁשׁ בְּכַחַם לְהַמִּיס אֶפְלוּ אֲבָנִים. כְּבָכִיו שֶׁל תִּינוּק תְּמִים הָיָה בּוֹכָה, לְמַשָּׁל, בַּתְּפִלָּת "רַפָּאנוּ", וְהוּא הוֹלֵךְ וּפּוֹרֵט שְׁמוֹת שֶׁל חוֹלִים שׁוֹנִים שֶׁהֵעֵתִיר לְיִשַׁע בְּעֵדָם, אוֹ בַּתְּחִנָּה "לְמֵאוֹר תּוֹרָתְךָ עֵינָינוּ גַּל", "לְמַדְנוּ וְחִכְמָנוּ אִמְרָתְךָ הַצְּרוּפָה".

עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה זָכָה לְכָל, אֶף שֶׁהָיָה בִּינוּנֵי בְּבַחְרוּתוֹ

בְּסִפְר "בְּנִין עוֹלָם" (עמ' מ) כָּתַב: "וְהֵעִיד עָלָיו הַגָּאוֹן ר' מֵאִיר קַרְלִיץ ז"ל, דְּהַמְּעֵלוֹת בַּתּוֹרָה וּבִדְעַת וְכוּ' שֶׁהִשְׁיֵג אַחֲיו בְּעַל ה"חֲזוֹן אִישׁ" זצ"ל, שֶׁהִפְּלִיאוּ עַד לְמֵאֵד, וְהַכֹּל רָאוּ שֶׁנִּתְקַיְּמָה בּוֹ הַמְּשִׁנָּה "כָּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְשִׁמָּה זֹכָה לְדַבְּרִים הַרְבֵּה, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כְּדֹאֵי הוּא לוֹ, נִקְרָא רַע אֶהוּב וְכוּ' וְנִהְיִין מִמֶּנּוּ יֵצֵא וְתוֹשִׁיָה בִּינָה וְגִבּוּרָה וְכוּ'" - הוּא עַל יְדֵי שֶׁהָיָה מִתְחַנֵּן הַרְבֵּה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּבִקְשַׁת הַדְּעַת, וְהָיָה מְכוּן בְּשִׁמּוֹנָה עֲשָׂרָה בְּבִרְכַּת "אַתָּה חוֹנֵן" [וְעַל יְדֵי הַתְּפִלָּה זָכָה לְכָל הַהֲשָׁגוֹת הַנּוֹרָאוֹת הַנִּיֵּל, אֶף עַל פִּי שֶׁהָיָה בִּינוּנֵי בְּבַחְרוּתוֹ]."

בְּסִפְר "פֶּאֶר הַדּוֹר" (ח"א עמ' קעא) מְסַפֵּר אוֹדוֹת דָּרָךְ לְמוֹדוֹ שֶׁל ה"חֲזוֹן אִישׁ" בְּבַחְרוּתוֹ:

"וְכֹה הָיָה סֵדֵר לְמוֹדָם: שׁוֹנִים אֶת גּוֹף הַגְּמָרָא, וְחוֹזְרִים מִן הַגְּמָרָא לְפְרוּשֵׁי בְּעַלֵּי הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֵאשׁוֹנִים. וְהָיָה, כְּאֲשֶׁר נִבְּוֵנוּ בְּהַבְּנַת עֵינָיו כְּלָשֶׁהוּא, הָיָה ה"חֲזוֹן אִישׁ" פּוֹנֵה אֶל שְׁנֵי עֲמִיתָיו הָעֵלּוּיִים, וְאוֹמֵר בְּרַצִּינוֹת גְּמוּרָה: הֵבָה וּנְבַקֵּשׁ מֵהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ, נִפִּיל תְּחִנָּתָנוּ לְפָנָיו שְׂאִיר עֵינָינוּ בַּתּוֹרָתוֹ!

לְשַׁעָה קָלָה הָיוּ אֲזוֹ הַגְּמָרוֹת נִסְגְּרוֹת, הַשְּׁלֵשָׁה לְקַחוּ בִּידֵיהֶם סֵפֶר "תְּהִלִּים", וְכָל אֶחָד מֵהֶם הָיָה פּוֹרֵשׁ לְקַרְן זְוִית וְשׁוֹפֵף צְקוֹן לְחִשׁוֹ לְפָנָיו יוֹשֵׁב מְרוֹמִים בַּתְּחִנּוֹת נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּלֵב נִשְׁבֵּר וּבְדַמְעוֹת שְׁלִישׁ, כִּי יַחַן אוֹתָם וַיַּחֲדֵד אֶת שְׁכָלָם בְּשִׁבִּיל לְהַבִּין דְּבָרָיו שֶׁל 'רֵאשׁוֹן' פְּלוּנִי אוֹ 'וְאֵם תֵּאמְרִי שֶׁבַּתּוֹסְפוֹת. אַחֲרֵי שֶׁאָמְרוּ כִּמָּה 'קִפִּיטְלָךְ' בְּכִנּוּנָה נִסְעָרָת, שָׁבָה הַשְּׁלִישִׁיָה אֶל הַגְּמָרוֹת, וּכְשֶׁעֵינָיהֶם שְׁטוּפוֹת דָּמַע אָמְרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ: הֵבָה נְעִין בְּדַבְּרִים הַמְּקֻשִּׁים בְּפִעַם נּוֹסֶפֶת, אוֹלֵי יִתְעַשֵּׂת לָנוּ הַאֱלֹקִים וּדְבַר מָה יִרְאֵנוּ! וְהָיוּ מִתְחִילִים מִחֲדָשׁ לְהַפְּךָ וְלְהַפְּךָ בְּסִגְיָא שְׁעִסְקוּ בָּהּ, עַד שֶׁנִּחְשַׁף לְעֵינָיהֶם הַרְזֵי הַסָּפוֹן בֵּין הַשִּׁטְיִין".

בְּהֶעָרָה שָׁם הוֹסִיף, שֶׁהַדְּבָרִים מִפִּי הַגֵּר "מ קַרְלִיץ זצ"ל שֶׁהוֹסִיף וְאָמַר עַל
קָדוֹ: "גַּם עִתָּהּ בְּעָרַב יָמֵי, כָּל אֵימַת שֶׁאֲנִי נֹזֵכֵר בְּאוֹתָם הַיָּמִים, זוֹלָגוֹת עֵינַי
דְּמָעוֹת, וְאֲנִי בּוֹכָה וּמִתְפַּלֵּל שֶׁאֲטַעַם עוֹד פֶּעַם אַחַת לְמוֹד כְּזֶה!"

כְּחִילוֹ בְּתוֹרָה כֵּן רַב חִילוֹ בְּתַפְלָה

רַק אֲנָשִׁים מְתֵי מַעַט יִדְעוּ, בְּעוֹדָנוּ חִי, כִּי כְּגִדְלוֹ שֶׁל הַיְחִזּוֹן אִישׁ בִּידֵיעַת
הַתּוֹרָה, כֵּן רַב חִילוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם; עֲבוּדָה שְׁלֵמָה, עֲבוּדָה תַּמָּה, בְּיִרְאָה
וּבְאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה, בְּמַחְשָׁבָה, בְּדַבּוּר וּבְמַעֲשֵׂה. בְּתַחֲבוּלוֹת שׁוֹנוֹת הַשְּׂפִיל
לְדַשֵּׁן אֶת נַפְשׁוֹ בְּעֶנְג הַיּוֹתֵר עָרַב וַיּוֹתֵר נְעִים - כְּבִטּוּיוֹ - לְשֵׁלֵט בְּרוּחַ
הַבְּהִמִי.

הוּא הָיָה אוֹמֵר: הַלְמוּד וְהַתְּפִלָּה קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה: עֲמַל הַלְמוּד עוֹזֵר לְאוֹר
הַתְּפִלָּה, וְהַתְּפִלָּה עוֹזֵרֶת לְלְמוּד. תְּפִלָּה בִּיהִרְגָלִי שֶׁאִינָה כְּרֵאוּי, מְרַחֵקָה
אֶת הַלְמוּד, וְהַלְמוּד בְּעֲצָלְתִּים מוֹנֵעַ אֶת הַתְּפִלָּה.

וּבִ"אַגְרוֹת הַחִזּוֹן אִישׁ", כּוֹתֵב לְעֵינָן הַהַצְלָחָה בְּלְמוּד (ח"א אַגְרַת ב): הַעֲקָר
לְהַתְּרַגֵּל בְּזִכְרֵת הָאֱמוּנָה שֶׁהַכֹּל בִּיְדֵי שָׁמַיִם, גַּם הַצְלָחַת הַלְמוּד וְעֲלִיָּה
בְּתוֹרָה. וְחִבִּיבֵינוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁאִין צְרִיכִים שְׁלִיחַ, וְכָל בַּר נֶשׁ בְּכַחוֹ לְמַצֵּא טוֹב
עַל יְדֵי תְּפִלָּה, וְהוּא מִתְאַוֶּה, כְּבִיכּוֹל, לְתַפְלָתוֹ שֶׁל צְדִיקִים.

וְעוֹד אָמַר: הַתְּפִלָּה הִיא מְטָה עוֹ בְּיַד כָּל אָדָם, וְכָל שְׂיִשִּׁים הָאָדָם מְבַטְחוּ
בוֹ יְתַבְרָךְ - כֵּן יַעֲלֶה וְכֵן יִצְלִיחַ.

ט. סוּד הָעוֹלָם

הַתְּפִלָּה - "סוּד הָעוֹלָם" הַנֶּעְלָם מֵאֵלֶּה הַנְּהַדְּפִים בְּזָרָם הַחַיִּים
הַגְּשָׁמִיִּים (חִזּוֹן אִישׁ)

אֶת הָאֱמוּנָה וְאֶת הַתְּבַטְאוּתָהּ - תְּפִלָּה - רוֹאֶה הַחִזּוֹן אִישׁ כְּסוּד הָעוֹלָם.

וְכֵה דְבָרָיו:

עצה כִּלְלִית שְׁוֹה לְכָל נֶפֶשׁ אֲנִי יוֹדֵעַ - הֲרֵי מְצִיאוֹת הַבּוֹרָא
יִתְבָּרֵךְ מִתְמַדְדֵת הִיא בְּכָל מְצִיאוֹת הַנִּבְרָאִים, וְזֶה סוּד הָעוֹלָם,
הַנֶּעְלָם מֵאֵלֶּה הַנִּהְדָּפִים בְּזָרֵם הַחַיִּים הַגִּשְׁמִיִּים...

מְנוּיָה וּגְמוּרָה כִּי בְיַד הָאָדָם לְהַכִּין לְבוֹ לְשִׁמְיָם...

כִּי אֲמַנֵם נִתֵּן לְהָאָדָם לְהִתְקַשֵּׁר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ עִם עֵלֶת כָּל
הָעֲלוֹת, וְקָרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאָיו וְזֶה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ, אֲשֶׁר
כְּמוֹבֵן כְּלוֹ סוּד, וְאִין בְּכַח שְׂכָל אֲנוּשֵׁי לְצִירוֹ צִיּוֹר אֲמַתִּי.

וְעוֹד מְדַבְּרִיו :

כִּי עֲבוּדָה נֶאֱצְלָה בְּתַפְלָה - לְצִיר כְּמוֹ חֵי אֵיךְ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא שׁוֹמֵעַ שִׁיחַ שְׁפִתוֹתֵינוּ וּמֵאֲזִין הֶגְיוֹן הַלֵּב, עַד כָּאֵן מְדַבְּרִיו
הַמְּחִיִּים כָּל נֶפֶשׁ.

בְּשִׁים לֵב רַק לְשׁוֹרָה אַחַת מְשׁוֹרוֹתָיו הַמְּלֵאִים תִּכֵּן וְחִיּוֹת,

"וְזֶהוּ סוּד הָעוֹלָם, הַנֶּעְלָם מֵאֵלֶּה הַנִּהְדָּפִים בְּזָרֵם הַחַיִּים הַגִּשְׁמִיִּים".

מֵצַד אֶחָד קוֹרָא ה"חֲזוֹן אִישׁ" לְאֲמוּנָה וְהִתְפַּלָּה בְּשֵׁם סוּד, וּמֵאִידֵךְ מְבַאֵר
לָנוּ הֲרַב שְׂכָל הַסוּד וְהַהֶעָלָם הוּא רַק לְמִי שֶׁשָּׁטוּף וְנִזְרָם בְּזָרֵם הַחַיִּים
הַגִּשְׁמִיִּים. אוּלָם לְמַתְבוּנָן וְלוֹ בְּמַעַט, וּבְמִקְצַת הַתְּרוּמָם מַעַל רְצוֹנוֹתָיו
וְתַאֲוֹתָיו, מַעַט פָּקַח אֶת עֵינָיו, כְּבָר בְּשִׁבִּילוֹ אִין זֶה סוּד נֶעְלָם, תִּכְרָף
מִתְגַּלָּה לְעֵינָיו הַמְּטָמוֹן הַנִּמְצָא תַּחַת מְרָאשׁוֹתָיו, וְזֹאת מְטָרְתָנוּ בְּעַצֵּם
בְּמַחְבְּרַת זוֹ לְעֹזֵר לָנוּ וְלֹאֲחֵרִים קִצַּת לְפָקַח אֶת הָעֵינַיִם וְלִגְלוֹת אֶת סוּד
הָאוֹצֵר הַטָּמוֹן אֲצִלָּנוּ וְנִתֵּן לְשִׁמוּשׁ בְּפַעַל בְּכָל עֵת וּבְכָל מָצָב.

בְּפֶרֶק זֶה נִבְאֵר קִצַּת מִדוּעַ קָרָא ה"חֲזוֹן אִישׁ" לְאֲמוּנָה הַמְּתַבְּטֵאת בְּתַפְלָה
- "סוּד נֶעְלָם" מֵהוּ הַסוּד שֶׁבִּדְבָר וְכִי מִי אִינוּ יוֹדֵעַ תַּפְלָה מֵהִי?!

הֲרֵאִיתֶם מִימֵיכֶם אָדָם שֶׁמְבַקֵּשׁ וּמִפְצִיר אֶת אוֹתָהּ בְּקִשָּׁה - חוֹזֵר וְנִשְׁנָה -
לְפָחוֹת ג' פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, וּבְאוֹתוֹ לְשׁוֹן לְלֹא גּוּוֹן, וְיוֹתֵר מְזָה, גַּם לְאַחַר
שְׁנֵת־מֵלֵא מְבַקְשׁוֹ וְקִבֵּל אֶת מְשָׁאֲלָתוֹ לֹא מִפְּסִיק מְלַחֵזר וְלֹהֲמִשִּׁיךְ לְבַקֵּשׁ
בְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן בְּאוֹתָם מְלִים שׁוֹב וְשׁוֹב, שֶׁהֲרֵי אִין פְּטוֹר תַּפְלָה גַּם לְאָדָם
הַמְּאֲשֵׁר שְׁאִינוֹ חֶסֶר כָּל, גַּם עָלָיו מְטַל לְהִמְשִׁיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל נֶפְשׁוֹ יוֹם יוֹם.

וְיוֹתֵר מְכָד, אִם בְּמִקְרָה שָׁכַח הוּא מְלַבֵּקֵשׁ פְּעַם בְּיוֹם אֶת מְבַקְשׁוֹ, אִין
מוֹתְרִים לוֹ - חִבֵּל עַל כָּל תַּפְלָה, וְחִיָּב הוּא לְחֹזֵר "וְלֹהֲתַפְּלֵל שְׁתֵּי־יָמִים", תַּפְלָה
אַחַר תַּפְלָה - לְהַשְׁלִים אֶת הָרָאשׁוֹנָה, וְכָל זֹאת רַק הַמִּינִימוֹם, יִתֵּר עַל כּוֹן

רשאי הרוצה להרבות בבקשות כפי רצונו אפלו כל היום פלו פלשון הגמרא (ברכות כא ע"א) אמר רבי יוחנן "והלואי שיתפלל אדם כל היום פלו".

האין זה כדאי בזיון וקצף האין זו הטרדה חסרת דרך ארץ. ואם את התנהגות זו איננו מבינים בבין אדם לחברו, על אחת כמה וכמה בין עבד למלכו, הכיצד ואיך מעיז עבד להטריד את רבו בטרדה שכזו.

ועוד יותר מהנאמר יש לפנינו:

מילא אם המדבר בשר או אדם חשוב הפונה למלכו, אולי קצת היה יורד ממטען הפלא המתאר לעיל, אבל כל זה נאמר ונתן לכל אדם גם לפלח באדמה, ולאיש הפשוט והמכער ביותר, גם לאשה גם לקטן, לכלם לכלם, כל מי שבא ברוך הבא - הכניסה חפשיית.

ועוד לא נגמרה הפליאה,

הלא בפניותינו לאלקים אין אנו מחדשים לו דבר, יודע הוא מה נצרך לנו, מהי תאות לבנו, מה המציק והמעייב על לבנו, ואם כן לשם מה לפנות ולבאר את מבקשנו, וכי מדרך העולם אדם שנצרך לבקש עזרה לחזר ולשטח את בקשתו - ממושיעו - כל פעם מחדש מתחלה ועד סוף. כאלו ומעולם לא ספר לו את ספורו וזה עתה מתחיל הוא מחדש לתאר את בקשתו, ולפרט את כל פרטי מקרהו מבלי לחדש דבר.

הלא, אם רק נציר לעצמנו כיצד יראה אדם כזה המתנה בקשתו לחברו, ואפלו בן לאביו בצורה שאנו פונים לבורא עולם כמה היה הדבר מגוחך וזאת יכול בקלות כל אחד לצייר לעצמו ואין מה לטרח בכלל להעלות ציור שכזה על הכתב.

אכן כל זה מפלל הטעמים שבגללם ראוי לקראת לתפלה בשם "סוד נעלים".

י. פענוח הסוד

אמר רבי יוחנן: והלואי שיתפלל אדם כל היום פלו. (ברכות כא)

במשפט אחד נפענח את סוד התפלה, ובכך ירדו כל התמיהות הנזכרות
התפלה כאמצעי למטרת "דבקות".

כתב הרמב"ם בספר "מורה נבוכים", כי תכלית כל התורה והמצוות כלם
היא להגיע למצוות עשה "ולדבקה בו", וזוהי מעלת האבות הקדושים
שלא הסיחו דעתם מבוראם כל שעות היום והלילה, עד כאן דבריו.

ויובנו הדברים ביותר על פי דברי הרמח"ל ב"מסלת ישירים": יסוד
החסידות ושרש העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם
מה חובתו בעולמו וכו'. והנה מה שהורינו חז"ל הוא שהאדם לא נברא
אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמתי והעדון
הגדול מכל העדונים שיכולים למצא. ומקום העדון הזה באמת הוא
העולם הבא וכו', אך הדרך כדי להגיע אל מחוז חפצנו זה, הוא זה העולם
וכו'. ואמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה הם המצוות וכו'.
וכשתסתכל בדבר תראה כי השלמות האמתי הוא רק הדבקות בו יתברך,
והוא מה שהיה דוד המלך אומר: "ואני קרבת אלקים לי טוב" (תהלים עג),
ואומר: "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי"
(תהלים כז).

והנה מה שיש לדקדק בדברי קדשו, דמתחלת דבריו משמע שזמן העדון
ודבקות האדם בבוראו הוא העולם הבא, וכלשונו: ומקום העדון הזה
באמת הוא העולם הבא. וכל המצוות הנם רק אמצעי להגיע לזה.
ומהמשך דבריו למדנו שאת השלמות האמתית שהיא הדבקות אפשרי
לקנות כבר בעולם הזה, וכלשונו: השלמות האמתי וכו', וכן מה שהיה
דוד המלך עליו השלום אומר: "אחת שאלתי וכו' כל ימי חיי", הינו
להדבק בה' כאן בעולם הזה.

אלא כך הדבר:

נדאי מקום העדון האמתי הוא העולם הבא ששם יושבים צדיקים ונהנים
מזיו השכינה, אבל שם הוא בתורת שכר חלף העבודה שיגע בה האדם
בעולם הזה.

אולם, כדי להגיע לזה, חייב אדם לעבד על כוון זה כבר בעולם הזה כפי
יכלתו ולהדבק בבוראו. וכפי שהתאמץ כאן לעלות במסלת הדבקות בה',
אמנם בזעיר אנפין וביגיעה, יזכה לזה בעולם הבא ללא טרח בעדון רב
אשר "עין לא ראתה".

והוא המבאר ברמח"ל: מקום העדון האמתי - אמתי הינו דבקות ללא
חציצה, עין בעין, ללא טרח ומפריע - הוא העולם הבא. אמנם לקנותו
הוא רק בעולם הזה, שיעבד כאן על נקדה זו שהיא הדבקות בבוראו.
ומדה כנגד מדה יזכה לה לעתיד.

ומהי מצות הדבקות הנדרשת מאתנו?

כתב הרמ"א בתחלת פרושו ל"ש"לחן ערוך": "שויתי ה' לנגדי תמיד" הוא כָּלֵל גְּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲלוֹת הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר הוֹלְכִים לִפְנֵי הָאֱלֹקִים, כִּי אֵין יְשִׁיבַת הָאָדָם וּתְנוּעוֹתָיו וְעַסְקָיו וְהוּא לְבָדוּ בְּבֵיתוֹ כִּי שִׁיבָתוֹ וּתְנוּעוֹתָיו וְעַסְקָיו וְהוּא לִפְנֵי מֶלֶךְ גְּדוֹל, וְלֹא דְבוּרוֹ וְהִרְחַבַת פִּיּו כְּרָצוֹנוֹ וְהוּא עִם אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ וּקְרוֹבָיו כְּדְבוּרוֹ בְּמוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ. כָּל שֶׁכֶּן כְּשִׁישִׁים הָאָדָם אֵל לְבוֹ שֶׁהַמֶּלֶךְ הַגְּדוֹל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ עוֹמֵד עָלָיו וְרוֹאֶה בְּמַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמַסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'". מִיָּד יִגִּיעַ אֵלָיו הִירָאָה וְהִהְכָנְעָה בְּפִיחַד ה' יִתְבָּרַךְ וּבּוֹשָׁתוֹ מִמֶּנּוּ תָּמִיד, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

והנראה שזו כוונת מצות הדבקות - שלא להסיח דעתו מבוראו. והוא כָּלֵל גְּדוֹל וְעֵצָה שְׁלֵא יַחְטֵא הָאָדָם וְשִׁיזְדָּרוּ בְּמַצּוֹת בְּכָל כָּחוֹ. וְיוֹתֵר מִזֶּה: מִצְוָה זוֹ כּוֹלֶלֶת אֶת מִצְוֹת הָאֱמוּנָה, אֶת מִצְוֹת הַבְּטָחוֹן וְאֶת כְּבִישַׁת כָּל הַמִּדּוֹת הַרְעוֹת.

וראה ענשם של ישראל כששאלו "היש ה' בקרבנו אם אין". וביאר רש"י עליו השלום: מִשָּׁל לְאָב שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא אֶת בְּנוֹ עַל כַּתְפוֹ, וְכָל שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ מֵאָבָיו בְּדֶרֶךְ לְהָרִים וּלְתַתּוֹ לֹא הָיָה נוֹתֵן לוֹ. וּבְעוֹדוֹ עַל כַּתְפוֹ שֶׁל אָבָיו, פָּגְשׁוּ בְּאָדָם אֶחָד וּשְׁאָלוּ הֵבֵן לְאוֹתוֹ אָדָם: "הֲרֵאִיתָ אֶת אָבִי הֵיכָן הוּא?" כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת אָבָיו הִשְׁלִיכוֹ מֵעַל כַּתְפוֹ וּפָגַע בּוֹ הַכָּלֵב וּנְשָׁכוֹ. אָמַר: "הֲנִדָּף עַל כַּתְפִּי וְכָל אֲשֶׁר שְׁאֵלָתָ מִמֶּנִּי נִתְתִּי לָךְ, וּלְבִסוּף הַנֶּדֶף שׁוֹכַח אוֹתִי וְשׁוֹאֵל הֵיכָן אָנִי?! - הֲרֵינִי מִשְׁלִיכָךָ לְכָלְבָּיִם!" וְכֵן נֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל: כִּיּוֹן שֶׁשְׁאָלוּ לְאַחַר כָּל הַנְּסִיּוֹת וְהַנִּפְלְאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לָהֶם: "הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוֹ אִם אֵין", מִיָּד גָּרָה בָּהֶם אֶת הַדָּב: "וַיָּבֵא עִמְלִק", עַד כָּאן.

הרי שהשכחה מהשגחת הבורא עוון הוא, אלא שכלל גדול בדינו, דמצוות התלויות בלב קשה לקימן הרבה יותר ממצוות מעשיות, שהרי רבא דעלמא - מדקדקים במצוות מעשיות, ואף מצטיינין בהם, ואלו במצוות שבלב מעטים מאד המקימים אותם.

והעצה לזה היא להביא את המצוות שבלב מפנימיות לחיצוניות ולעשות פעולות חיצוניות המעוררות את הפנימיות. ולענייננו, כיצד נביא את מצוות הדבקות שכלה פנימיות עמקה בתוך לבו של אדם, להתבטאות חיצונית, הוי אומר: על ידי התפלה.

ואת זה דרשו רבותינו ז"ל: "וילעבדו בכל לבבכם" - זו תפלה. ואם תאמר: והלא תפלה היא "בפה", וכיצד יקיים בזה עבודה ש"בלב", דהינו: אהבת ה' ויראת ה' שהן מצוות השכיכות ללב? אלא רבותינו רמזו לנו את הנ"ל שאי אפשר לקיים את המצוות שבלב; אהבתו ויראתו והשמחה בו, אם לא על ידי התבטאות חיצונית - הפה - כי מבליעדיה הרי שעומד כאמן הפא לבצע את מלאכתו ללא כלים, היתכן?! כן הוא לענייננו: ללא הפלי

שְׁהוּא הִפָּה הַמְדַבֵּר וְהַמוֹצֵיא רִגְשֵׁי הָאֵהָבָה אוֹ הַבְּקֶשָׁה, הֵרִי שְׁהָאֲצוּר בְּלִב
יְלֵד וְיִדְעֵד וְלֹא יִשְׂאֵר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה.

וּבָזָה יוֹבְנּוּ הַתְּמִיחוֹת שְׁהַעֲלִינוּ בְּדַבְרֵינוּ לְמַעַלָּה שְׁלִמְעֶשָׂה הֵם קִשְׁיוֹת
הַמְּבִי"ט בְּסִפְרוֹ "בֵּית אֱלֹקִים":

א. ג' תְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם הַחוֹזְרוֹת עַל עֲצֻמּוֹ, וְכִי כְּבוֹד הַמְּלֶכֶךְ לְבוֹא אֵלָיו גִּי
פְּעָמִים בַּיּוֹם וּלְבַקֵּשׁ אֶת אוֹתוֹ חֲפָצִי? אֵין לָךְ בְּזִיוֹן וְקֶצֶף גְּדוֹל מְזָה! אֵלֹא
מִסְבִּיר הַמְּבִי"ט, וְכוּן לְדַבְרֵיו הַ"סְבָא מְקַלֵּם" בְּסִפְרֵי "חֲכָמָה וּמוֹסָר":
מִטְרַת הַתְּפִלָּה אֵינָה בְּקִשְׁתֵּי הַחֲפָצִי גְרִידָא, אֵלֹא מִטְרַתָּה לְהַקְנוֹת לְאָדָם
אֶת מְצוֹת הַדְּבִקוֹת וְהַקְשֵׁר עִם בּוֹרְאוֹ לְבַל יִמוּט וְאֶפְלוּ לֹא לְרַגַע, וְעַל זֶה:
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַלְוֹאֵי שְׁיִתְפַּלֵּל הָאָדָם כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, כְּמוֹבָא בְּגִמְרָא
בְּרַכּוֹת, כִּי בְּתְפִלָּה מְבִטָא הָאָדָם בְּאֶפְןֵי חִיצוֹנֵי אֶת מְצוֹת הַדְּבִקוֹת, וּמְצוֹה
זוֹ הֵלֹא אֵין לָהּ זְמַן מְסִיִּם אֵלֹא מְצוֹתָהּ בַּיּוֹם וּבְלֵילָה.

וְלָכוֹן כָּל כְּמָה שְׁנִגְשׁ הָאָדָם לְבוֹרְאוֹ וּמְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ וְאֶפְלוּ אֶת אוֹתָהּ
בְּקֶשָׁה, אֵין הוּא מְאוּס חֲלִילָה, כִּי נַחַת רוּחַ גְּדוֹל יֵשׁ לוֹ לְהַשִּׁים יִתְבַּרְךָ בְּזָה
שְׂאִין אָנּוּ מְסִיחִין דְּעִתְנּוּ מִמֶּנּוּ. וְכָל פְּעַם שְׂאֵנּוּ נִזְכָּרִים בּוֹ הֵרִי שְׁמַחָה
לְפָנָיו. וְכְמִבְאָר לְעִיל שְׁתַּכְלִית כָּל הַמְצוֹת הַיָּה הַדְּבִקוֹת. הַמְצוֹת הֵן
פְּעֻלוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְהֵן לֹא הַתְּכִלִּית, אֵלֹא שְׁדַרְכּוֹן נִגִיעַ לְמְצוֹת הַדְּבִקוֹת.
וְכְמִבְאָר בְּרַמְבַּ"ם לְעִיל, שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְהַגִּיעַ אֵלָיָהּ אֵלֹא רַק עַל יְדֵי פְּעֻלוֹת
חִיצוֹנִיּוֹת, וְכָכֵל שְׁתַּחֲזִיק בְּמְצוֹת הַדְּבִקוֹת כְּאֵן בְּקִטּוֹן תַּזְכָּה לָהּ לְעִתִּיד
בְּגְדוֹל.

ב. מַה צֶרֶךְ יֵשׁ בְּתְפִלָּה, וְהֵלֹא הַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ וְיִוְדַע כָּל
הַצִּטְרוֹתֵינוּ?

אֵלֹא כְּנִ"ל: מְצוֹת הַתְּפִלָּה מִטְרַתָּה שְׁנִכִּיר וְנִדַע שְׁכָל מַחְסוֹרֵנוּ מִתְמַלֵּא עַל
יְדוֹ יִתְבַּרְךָ, וְכִדִּי לְהַשְׁרִישׁ יְסוּד זֶה בְּלִבֵּנוּ לְבַל יִשְׁכַּח לְעַד, תִּקְנוּ לָנוּ
לְהַתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשֵׁנוּ תְּמִיד כְּדִי לְהַרְגִישׁ שְׂאִין כְּחִי וְעֶצֶם יְדֵי כָּלֵל,
אֵלֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ. וְלָכוֹן אֵף שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדַע מַחְסוֹרֵנוּ, לוֹלֵא
מְצוֹת הַתְּפִלָּה הֵיךְ נִשְׁכַּח מֵאֵתְנּוּ יְסוּד זֶה, וּבְזָכוֹת שְׁמַחֲזִיקִים אָנּוּ יְסוּד זֶה
בְּקִרְבָּנוּ זוֹכִים אָנּוּ לְמַלּוּי מְשֻׁאָלוֹתֵינוּ.

ג. מֵאַחַר שְׁנִצְטוּיֵנוּ עַל מִדַּת הַבְּטָחוֹן וְלְהַשְׁלִיךְ כָּל יְהַבְנוּ עָלָיו, הֵרִי שְׁהַמְטֵל
עָלֵינוּ לְבִטָּח בְּחִסְדֵּי שְׁיִוְשִׁיעֵנוּ וְתוֹ לֹא, וּמַה מְקוּם יֵשׁ לְתְפִלָּה? כְּדִגְמַת
"מַה תִּצְעַק אֵלַי דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ", דְּהֵינּוּ: מַה תִּצְעַק וְתִתְפַּלֵּל
אֵלַי, הֵרִי יֵשׁ לָהֶם לְהַתְחַזֵּק בְּמִדַּת הַבְּטָחוֹן וּלְנִסְעַ.

אֵלֹא, שְׂאֵמֵנִם נִצְטוּיֵנוּ עַל הַבְּטָחוֹן, אוֹלָם מַה יְבִטָא אֶת הַבְּטָחוֹן שֶׁל הָאָדָם
בְּבוֹרְאוֹ לִידַע שְׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ וּלְבִטָּח בּוֹ - הַתְּפִלָּה, שְׁלוֹלֵא הִיא יְדַעַךְ בְּטָחוֹנוֹ
וְיַחֲזוֹר לְ"כַחֵי וְעֶצֶם יְדֵי עֶשָׂה לִי אֶת הַחֵיִל הַזֶּה". אֲבָל כְּאֶשֶׁר הָאָדָם מְקַדֵּים
תְּפִלָּה עַל כָּל פְּרִט וּפְרִט מִמֶּשׁ, הֵרִי זֶהוּ הַמְזַכִּיר לְאָדָם אֶת בּוֹרְאוֹ. וְכְמוֹ

שְׁלֵמֵדוֹנוֹ חַז"ל שְׁיוֹסֵף הַצַּדִּיק נֶאֱמַר בּוֹ: "וַיֵּרָא אֲדוֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ", שֶׁהָיָה מְזַכֵּיר שֵׁם שָׁמַיִם עַל כָּל שְׁרוֹת וְשְׁרוֹת שֶׁהָיָה מְשַׁרְת לְאֲדוֹנוֹ שֶׁיְהִי מִצֶּלֶח וְשִׁישָׂא חוֹן בְּעֵינֵי אֲדוֹנוֹ. וּבְזוֹ הַתְּפִלָּה נַעֲשֶׂה הָאָדָם דְּבוּק בְּבוֹרְאוֹ וּמְקִיִּים אֶת מִצְוֹת הַדְּבָקוֹת שֶׁהִיא תְּכֵלֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, כְּאֵמֹר, וּבְכֹךָ רְאוּי הוּא לִישׁוּעָה מֵעַל הַטָּבַע, כִּי זֶהוּ כֹחַ הַבְּטָחוֹן לְהִבְיָא יְשׁוּעָה נְסִית לְבוֹטָח, וּבְטָחוֹן זֶה יִשָּׁג רַק עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה.

וְאִמְנָם מִצְוֹת חִיצוֹנִיּוֹת רַבּוֹת יִשְׁנֶן: צִיצִית, סֵפֶה, לִוְלָב וְכוּ'. אֲבָל הַמִּצְוָה הַקְּרוֹבָה בְּיוֹתֵר לְהִיּוֹת אֲמֻצְעֵי בֵּין חִיצוֹנֵי וּפְנִימֵי, דְּהֵינּוּ שְׂאִינָה פְּנִימִית מִמֶּשׁ כְּאֶהְבֵּת ה' וַיֵּרָאֵנוּ הַתְּלוּיּוֹת בְּלֵב בְּלֵב, וְגַם אֵינָה חִיצוֹנִית מִמֶּשׁ הַתְּלוּיָה בְּאֲבָרִים כְּצִיצִית וְתַפְלִין, אֲלָא אֲמֻצְעֵית הַקְּרוֹבָה לְפְנִימִית - הָרִי הִיא הַתְּפִלָּה, שְׂאִמְנָם נַעֲשִׂית בְּאֲבָר חִיצוֹנֵי שֶׁהוּא הַפֶּה וְהַדְּבֹר, אֲבָל הִיא הַקְּרוֹבָה בְּיוֹתֵר לֵלֵב, וְכִנְיָאָמָר: "נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ" - לְהוֹצִיא אֶת הַנֶּפֶשׁ, דְּהֵינּוּ: אֶת רִגְשֵׁת הַנֶּפֶשׁ הַפְּנִימִית הַרוּחָנִית אִי אֲפֹשֶׁר כִּי אִם עַל יְדֵי "בְּדַבְּרוֹ".

"וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה" - תִּרְגָּם הַמְּתַרְגָּם "לְרוּחַ מְמַלְלָא". מֵעַלֵּת הָאָדָם הִיא רַק בְּרוּחַ מְמַלְלָא, דְּהֵינּוּ כֹחַ הַדְּבֹר, כִּי הֲלֵא אֵין לָךְ יוֹתֵר דְּבָקוֹת וְקְרוֹב מִהַתְּפִלָּה שְׁבָה אָדָם עוֹמֵד וּמְשִׁיחַ עִם בּוֹרְאוֹ כְּאִשֶׁר יִשׁוּחַח בֶּן יַחִיד עִם אָבִיו אוֹהֵבוֹ. אִם כֵּן הֲלֵא הִיא הַמִּצְוָה שֶׁנִּחְשָׁבֶת חִיצוֹנִית וְהִיא הַקְּרוֹבָה לְמִצְוֹת שְׂבִלָּב יוֹתֵר מִשְׂאָר הַמִּצְוֹת.

אָמְרוּ רַז"ל: "דְּאָגָה בְּלֵב אִישׁ יִשְׁחַנְהוּ" (מְשָׁלֵי יב, כה) - יִשְׁחַנְהוּ לְחַבְרוֹ. אָדָם שֶׁמְעִיק עָלָיו דְּבַר מָה, כְּמָה יִכְפַּל צַעְרוֹ וּיְגוֹנוֹ כְּשֶׁאֵין לוֹ לְמִי לְבַטָּאֵת וּלְשַׁפֵּד אֶת מְרִי שִׁיחוֹ. וְכֵן מְאִידָד: אָדָם שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ שְׂמִחָה וְאִשֶׁר, מָה שְׂוָה לוֹ כְּשֶׁאֵין לוֹ לְמִי לְפָרֵט שְׂמִחָתוֹ וּלְשַׁתֵּף אַחֲרָיִם עִמוֹ, וְכִי יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁשְׂמַח בְּשְׂמִחָתוֹ לְבַדּוֹ וּבֵל יַעֲרֵב אִישׁ עִמּוֹ?!

וְכֵן אָדָם הַחוּשֵׁק בְּחַבְרוֹ בְּחֻשֵׁק עֲצוּם וְאֶהְבְּתוֹ אֵלָיו כְּאֶהְבֵּת דָּוִד וַיהוֹנָתָן, מָה שְׂוָה לוֹ אִם לֹא יוּכַל לְשׁוּחַח הַחוּשֵׁק עִם הַנִּחְשָׁק?! וְכִי יִסְתַּפֵּק בְּזֶה שְׂאֶהְבְּתוֹ בְּלֵבוֹ לְחַבְרוֹ - הֲלֵא נִפְשׁוֹ לֹא תְּנוּחַ וְתַחֲלָה חֲלֵי הָאֶהְבָּה, וְרַק בְּשִׁיחָה וּבְדַבְּרוֹ פֶּה אֶל פֶּה, חוּשֵׁק עִם נְחֻשֵׁק, שֶׁב וְרָפָא לוֹ. אוֹ מְאִידָד - יִתְכֵן שֶׁתִּדְעָד אֶהְבְּתֵם וְתִשְׁכַּח רְעוּתֵם מִחֶסֶר הַקֶּשֶׁר שֶׁהוּא עַל יְדֵי הָרְאִיָּה וְהַדְּבֹר. וְנִרְמְזוּ הַדְּבָרִים בְּמַלִּים קְצָרוֹת בְּדַבְּרֵי הַ"חֻבּוֹת הַלְּבָבוֹת" (ש"ג פ"ב): "שֶׁתְּפִלָּה נִתְקַנָּה לְהַחֲיוֹת סִימְנֵי הַשְּׂכָל" - עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה הָאָדָם מַחִיָּה אֶת שְׂכָלוֹ, וְהֵבֵן.

כֹּחַ הַדְּבֹר מִתְּנָה נִפְלְאָה הוּא. הַדְּבֹר הֵנוּ הַתְּבַטָּאוֹת הַנֶּפֶשׁ הַאוֹצֶרֶת בְּקַרְבָּה כְּחוֹת רַבִּים לְמִינֵיהֶם: שְׂמִחָה, אֶהְבָּה, יִרְאָה, קִנְיָה, שְׂנְאָה, דְּאָגָה וְעוֹד וְעוֹד, אֲשֶׁר מְבַלֵּי אֲפֹשְׁרוֹת זֹו תְּמוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּקַרְבָּה. הַדְּבֹר מְבַטָּא אֶת הַנֶּפֶשׁ. אָדָם נֶכֶר בְּדַבְּרוֹ: מִי שֶׁתְּאֹתוֹ לְמִמּוֹן, הָרִי שְׂלֵא יִפְסֵק פִּיּוֹ מִלְּדַבֵּר בְּעֵינֵי מִמּוֹן. וּמִי שֶׁתְּאֹת נִפְשׁוֹ תּוֹרָה, הָרִי שְׂבָה יְהִיגָה יוֹמָם וְלַיְלָה. וְכֵן עַל זֶה הַדְּרָד. וְכֵן רְאָה רַש"י (בְּרִכּוֹת ה') עַל הַפְּסוּק (שְׂמוּאֵל א' א, טו): "וַיִּשְׁפָּד אֶת

נפשי לפני ה', ומה היא הנפש? תפלה. כי תפלה היא התבטאות הנפש.

יא. הטרדן ביותר - המשעשע ביותר

"כי קולך ערב" - ערב לו להקדוש ברוך הוא קול התפלה
שבניו מבקשים ממנו בעת צרתם,

"ואתה קדוש יושב תהלות ישראל" הבורא יושב ומצפה
לתהלות ישראל (על פי רש"י)

רב פפא בשם רבי זעירא אמר: בשר ודם יש לו פטרון [אדון], אם הטריח
עליו ביותר בבקשותיו, הוא אומר לו: אשכח פלן - דקא מטרחא לי, נלך
ומצא לך מישוהו אחר לפי שאתה מטריח עלי, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא
כל מה שאתה מטריח עליו, הוא מקבלך. שנאמר: השלך על ה' יתבדך והוא
יכלכלך ובפרוש "מראה פנים" שם: כלומר, לאו דוקא עונה ה' לצדיקים
הגדולים, ולא דוקא בצרות הגדולות, אלא אפלו לכל אדם אשר בשם ה'
יקרא, כדכתיב "כל אשר יקרא בשם ה' - ימלט", ומכל צרה - אפלו קטנה
- ימלטהו ויעלה אותו מיד.

ומובא בספר "שומר אמונים" ספור שספרו המחבר הרה"ק רבנו אהרן
ראטה זצוק"ל:

ספר לי אדם שחזר מהמלחמה הראשונה שהיה הוא בלב המלחמה וראה
את גדל הסכנה המרחפת ממעל לראשו והחל לקרא פסוק "שמע ישראל"
פעם אחר פעם וכדורים עפו ממעל לראשו בין רגליו בין ידיו ונצול, ולמד
עמד גוי אחד וראה את הנסים הגלויים שנעשו לאותו יהודי ושמע שאומר
פסוק "שמע ישראל" פעם אחר פעם והחל גם הוא אומר אחריו, ונצול גם
הוא.

הרי שהתפלה מועילה ומצילה לכל אדם ובכל מקרה, והסבה היא זכות
השעשועין שגורם האדם בתפלתו, כדאי היא שתגן עליו אף אם אין לו
זכות אחרת.

וכמובא בדבריו של הגר"ח שמואלבניץ (שיחות מוסר" מאמר כ"ח):

אמר הכתוב (תהלים פ"א) "אנכי ה' אלקיך המעלה מארץ מצרים, הרחב פיה ואמלאהו" ומפרש רש"י: "הרחב פיה לשאל ממני כל תאות לבד, ואמלאהו, ככל אשר תשאל אמלא". חפץ הקדוש ברוך הוא למלא כל תאות הלב של ישראל, ומה הוא דורש מאתנו "הרחב פיה", הרבו בתפלה, וככל שתרבו במשאלותיכם פן אמלאם לטובה. וסוד מעלת התפלה הוא מפני שהאדם בתפלתו מעמיק את הכרתו ש"אין עוד מלבדו", שאין כח בעולם היכול לבוא לעזרתו אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, אשר לפניו הוא שוטח תפלותיו ופורס בקשותיו, וככל שמרבה בהכרת "אין עוד מלבדו", פן מבטח לו שאמנם תתקבל תפלתו ויתמלאו משאלותיו. עד כאן לשונו.

ומובא עוד בספר "התחזקות בתפלה לה" מגדל השעשועים שעושה האדם ב"הטרדתו" בתפלתו את בוראו.

איתא בשיר השירים (ב יד) הראיני את מראיך השמיעני את קולך פרוש רש"י הראיני את מראיך למי את פונה בעת צרה, עד כאן. וממשיך הכתוב, כי קולך ערב ומראיך נאוה. פרוש, הקדוש ברוך הוא, ערב לו לשמע קול התפלה שבניו מבקשים ממנו בקשתם בעת צרתם, ובתהלים (כב ד) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, הינו שהבורא עולם יושב ומצפה לתהלות ישראל (על פי רש"י שם).

וכן מתאנה הוא לדבורי תפלות ובקשות ישראל כפי שמוצאים אנו בספר "מאור עינים" שכתב "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל" - יושב, לשון מצפה וממתין. שיש לה שעשועים מתהלות ישראל, שירבו עוד לדבר דבורים ראויים ורצויים לפניך, לכך, לטעם זה, "בד בטחו אבותינו" והתפללו אף כשלא נענו, "בטחו" עוד "ותפלטמו" - על שהתפללו ברבוי תפלה, (מובא באוצר תפלות ישראל).

ועל פי זה מובן הגמרא ברכות (כא ע"א) רבי יוחנן אמר ולואי שיתפלל אדם כל היום בל, והנה לשון הגמרא ממש מפלא ותמוה, שאמר שיתפלל כל היום בל. ותורה מה תהא עליה. וכי פטור מתלמוד תורה. ואולי יש לבאר דכונת רבי יוחנן במה שאמר בלשון זה, אינו להוראה למעשה שראוי לאדם להתפלל כל היום בל דודאי חייב גם בתלמוד תורה, אלא לשון זה הוא כעין בטוי צפיה וערגה וחביבות התפלה אצל הבורא עולם אבינו שבשמים שמצפה ולואי שיתפלל אדם כל היום בל ונלכו ס"ל שבספק אם התפלל יחזר עיי"ש, כי הקדוש ברוך הוא יושב ומצפה לתפלות ישראל שהוא נחת רוח גדול לפניו יתברך שמו כשמתפללים לפניו, שבזה מראה האדם כי הוא אלקינו ואנחנו עם מרעיתו ואין עוד מלבדו.

יב. חובה להאמין שכל תפלה פועלת

לפעמים אדם מתפלל דבר זה ונותנים לו דבר אחר או
לפעמים פועלת התפלה לטובת אחרים, או בעולמות
העליונים (דגל מחנה אפרים)

ובאמת במה נתן לחזק אדם שמתפלל ואינו נענה כדי שיתן אל לבו לשוב
ולהתפלל.

נקדים לך את דברי המדרש וממנו נשאב רוח להתפלל ולחזור ולהתפלל
ללא יאוש כלל.

כך מצינו במדרש (רבה ואתחנן) שערי תפלה אינם ננעלים לעולם, יש תפלה
שנענית לארבעים יום, ממי אתה למד ממושה דכתיב ואתנפל לפני ה'
ארבעים יום, ויש תפלה שנענית לעשרים יום ממי אתה למד מדניאל
דכתיב לחם חמדות לא אכלתי עד מלאת שלשת שבועים ימים ואחר כך
אמר ה' שמעה ה' סלחה וכי. ויש תפלה שנענית לשלשה ימים, ממי אתה
למד מיונה דכתיב ויהי יונה במעי הדג שלשה ימים ויתפלל יונה אל ה'
אלהיו ממעי הדגה. ויש תפלה שנענית ליום אחד, ממי אתה למד מאליהו
וכי. ויש תפלה שנענית לעונה אחת. ממי אתה למד מדוד דכתיב ואני
תפילתי לך ה' עת רצון. ויש תפלה שעד שלא יתפלל אותה מפיו מייד הוא
נענה שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה. אמר ר' חייא רבה - - כתיב
קנה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקנה אל ה' הוי מתפלל וחוזר ומתפלל
ויש שעה שיתנו לך.

הרי לנו מכאן שכבר מראש נקבע לאדם כמה תפלות וכמה ימי תפלה
יצטרך כדי שיושע.

במדרש זה ראינו בעקר כמה ימי המתנה נגזרים מראש עד לקבלת
התפלה. במדרש אחר ראינו שהדבר לפעמים הולך לפי מספר התפלות,
והוא המדרש המפרסם במושה רבנו עליו השלום שהתפלל תקט"ו (515)
תפלות כדי שיכנס לארץ, ואלמלי היה מתפלל תפלה נוספת היה נענה,
ולכך הצריך הקדוש ברוך הוא לומר לו "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד
בדבר הזה" כי רצון ההשגחה היה שלא יכנס משה רבנו לארץ ישראל
כידוע.

ובמשל נמרץ נמשיל את ענין סכום התפלות לצרף הישועה, לאדם שהיה בתכניתו לשבר קיר שעביו מטר אחד על מנת לפתח בו חלון. נוטל הוא פטיש ומחל ושובר בקיר כל יום כמה סנטימטרים, ברור הוא שהאור לא יחדר למבצע החלון עד שלא יגמר ויסים את המילימטר האחרון. בכל יום שהוא מוסיף והולך לשבר עוד כמה סנטימטרים עדין החשך בתוך הבית קים כאלו ולא התחיל לשבר כלל, מכל מקום בנדיאי שאין הוא מתאש כיון שיודע וברור לו שבכל יום הנו מתקדם לכיוון התכלית שהוא סיום הפרצה להחדרת האור, כן הוא בענין התפלה צריך האדם לשבר חומה מסימת בתפלותיו כדי להושע, חייב להאמין שאין שום תפלה שהולכת לאבוד כל תפלה מקרבת לו את הישועה, ורק צריך אמונה וסבלנות להמתין עד שייסיים את מנין התפלות או מנין הימים - לפי מדרש האחר - כדי שתענה בקשתו. ולכן כמה שיותר יפציר בתפלה וירבה בה קרובה ישועתו לבוא. ותמיד יחשב אולי ושמא נותרו לי עוד מעט תפלות, אחת או שתיים ובזה כבר ישועתי באה. ויחזק עצמו לא להתאש מהתפלה.

תפלתו של אדם אינה שבה ריקם ואם אינה מתקימת בו - מתקימת בזרעו

בספר "התחזקות בתפלה לה" הסביר את תועלת התפלה בכך שגם אם לא הועילה למתפלל אינה שבה ריקם ומועילה לזרעו, על פי משל נפלא מהמגיד מדובנא, ממנו נלמד איך שכל תפלה מועלת ומצמיחה ישועה וברכה, אם לא לעכשו אזי למחר, ואם לא לו - לזרעו, או כדי להציל מגזרה רעה אחרת שלא תבוא על הצבור.

הפסוק אומר, המכסה אני מאברהם אשר אני עושה וכו', ואברהם היה יהיה לגוי גדול, שהקדוש ברוך הוא אמר על כרחך צריך אני לספר לאברהם אבינו הענין שיקרה לסדום ועמורה, והסבה - שהרי עתיד הוא להיות לגוי גדול. וצריך עיון קשר הדברים.

ומפרש המגיד משל לשנים שנכנסו לחנות לקנות בגדים, אחד זקן והשני צעיר לימים, והיה הזקן מודד ומדיק מדת כל בגד ובגד, והצעיר היה קונה בגד אחר בגד מבלי לדיק במדתם. אמר לו הזקן היא זה שאין אתה מדיק לקנות הבגדים לפי מדה הנצרכת לה, ענהו ההוא, הרי צעיר אנכי וילדים רבים לי ולכן כל בגד אם לא יהיה טוב לבן זה ודאי יהיה טוב לבן אחר ואם לא יהא טוב היום יהיה טוב למחר.

כך אמר הקדוש ברוך הוא, המכסה אני מאברהם לא לספר לו אשר אני עושה לסדום, ולמה, כדי שאברהם אבינו עליו השלום ישפך תפלה על הצלת סדום, ואף שגלוי לפניו יתברך שלא תתקבל תפלה זו וסוף דבר שסדום תהפך, על זה אמר, ואברהם היה יהיה לגוי גדול, הרי סוף שיהיה אברהם לגוי גדול, וממילא כל התפלות, אף אם היום לא יתקבלו

לְכַאוּרָה, אֲבָל לְעֵתִיד יִהְיֶה כָּל הַשְּׁפַע הַבָּא מִתְּפִלוֹת אֱלוֹ לְבִרְכָה לְבָנָיו שֶׁ
אֲבָרְהֶם, וְנִמְצָא הוֹעִילוֹ תְּפִלוֹת אֱלוֹ לְאַבְרָהָם לְדוֹרוֹתָיו.

כְּתַב בְּסֵפֶר "דְּגַל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם" פְּרָשֶׁת "עֵקֶב" בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב:
לְפַעֲמִים אָדָם מִתְּפַלֵּל דָּבָר זֶה, וְנוֹתְנִים לוֹ דָּבָר אַחֵר, אוֹ לְפַעֲמִים פּוֹעֵלֶת
הַתְּפִלָּה רַק בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְכֵן כְּתַב בְּסֵפֶר "פּוֹרֵת יוֹסֵף": שְׁמַעְתִּי מִמּוֹרֵי [הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב] - יֵאֱמִין כְּשִׁיּוֹצֵא
מִפִּי נֶסֶח הַתְּפִלָּה, מֵה שֶׁשׂוֹאֵל - מִיָּד נֶעֱנֶה. אִם תֹּאמֶר, הֲרִי לְפַעֲמִים רוֹאֶה
שֶׁאֵינוֹ נֶעֱנֶה וְלֹא נֶעֱשֶׂה מִבְּקָשׁוֹ, אֲלֵא, שֶׁלְּפַעֲמִים בְּקִשְׁתּוֹ מִתְּמַלֵּאת בְּכִלְלוֹת
הָעוֹלָם וְכוּ' וּמוֹעִילָה לְאַחֵרִים.

וּבְסֵפֶר "שְׁלַחן הַטְּהוֹר" (דף רפז) זֶה לְשׁוֹנוֹ: דְּהֵנָּה עֵכָשׁוּ, קִדְּם בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ,
צְרִיכִים אֲנַחְנוּ לְהִתְנַסּוֹת בְּכַבֵּד וּבְקִשֵׁי הַגְּלוּת. לְכֵן יִתְחַזֵּק כָּל בֶּר יִשְׂרָאֵל
בְּאֱמוּנָתוֹ לְאַלְקִיו וּבְגִדְל הַבְּטָחוֹן, וְיִתְמַיֵּד לְבִקְשׁ רַחֲמִים מֵה' עַל כָּל דָּבָר
וְדָבָר, וְלֹא יִרְפֶּה מְזֵה, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, כִּי זֶה כָּלֵל וְעָקֵר גְּדוֹל בְּעִבּוּדַת בֶּר
יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כָּל הַתְּפִלוֹת יִהְיוּ הַכֵּל בְּאֱמוּנָה - שְׂיִבְקֶשׁ - שְׂיִהֵא רַק בְּאִפְּן
כְּזֶה שֶׁתִּהְיֶה לְרָצוֹן וּלְנַחַת רוּחַ לְבוֹרְאֵנוּ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלֹא מֵה שֶׁנִּדְמָה בְּעֵינָיו
לְטוֹב. וְגַם יִבְקֶשׁ וְיִרְפֶּה בְּרַחֲמִים שֶׁתְּחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ וּבְטָחוֹנוֹ בְּאַלְקִיו.
וְהַגַּם שְׂרוּאָה שֶׁתְּפִלוֹתָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים - לֹא יַחוּשׁ וְלֹא יִפֹּל דַּעְתּוֹ מְזֵה, כִּי
יְדוּעַ מִדְּבָרֵי בַעַל-שֵׁם-טוֹב וְתִלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵין לָהֶם תְּפִלָּה בְּעוֹלָם,
בְּפֶרֶט מִבֶּר יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשׁ, הַשׁוֹפֵךְ לְבוֹ לֵה', שֶׁתִּהְיֶה נֶאֱבָדַת, חֶסֶד וְשְׁלוֹם.
רַק הַתְּפִלָּה צְרִיכָה, לְפַעֲמִים בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים לְצַרְךָ אֵיזָה תִּקּוֹן וְעֲלִיָּה,
אֲשֶׁר גְּלוּי רַק לְמַעַלָּה, וְכַמוֹבָא בְּ"תוֹלְדוֹת" הַקְּדוֹשׁ וּבְ"מִדְרַשׁ פִּנְחָס".
וְלְעֵתִיד לְבוֹא יְבוֹאוּ כָּל אֱלוֹ הַתְּפִלוֹת לְפָנָי ה', וְיִהְפְּכוּ לְאוֹרוֹת גְּדוֹלוֹת
וְעִצּוֹמוֹת, שֶׁיִּתְעַנְּגוּ בָּהֶם יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ. וְגַם, לְפַעֲמִים,
תִּתְקַבֵּל הַתְּפִלָּה לְאַחֵר זְמַן, שֶׁלְּפַעֲמִים עוֹמְדַת הַתְּפִלָּה מִבְּחוּץ, מְפַנֵּי
שֶׁהַמְּקַטְרֵגִים אֵין מְנִיחִים שֶׁתִּתְעַלֶּה, וּבְעֵת רְצוֹן תִּדְחַק עֲצָמָה זֹה הַתְּפִלָּה
וְתִתְעַלֶּה, כִּי דְבוֹר שֶׁל תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְרִיק, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, כְּאֲשֶׁר
הֶאֱרַכְתִּי בְּסֵפֶרִי "טְהַרַת הַקְּדוֹשׁ". וְלְכֵן יִתְעַקֵּשׁ כָּל בֶּר יִשְׂרָאֵל בְּתְּפִלוֹתָיו
לֵה' לְבִקְשׁ תְּמִיד עַל נַפְשׁוֹ שֶׁתִּתְקַרֵּב לֵה' וְלֹא תִדְחָה, וְלֹא יִהְיֶה בִּיאָתוֹ לָזֶה
הָעוֹלָם לְרִיק. וְלֹא יִשְׁגִּיחַ עַל כָּל-אֲשֶׁר נִרְאָה לוֹ שֶׁמִּדְּחִין אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם,
רַק הוּא יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ, לְהַרְבּוֹת תְּחִנוּנָיו לֵה', וְאֱלוֹ הַתְּחִנוּנִים לֹא יֵאֲבָדוּ,
חֶסֶד וְשְׁלוֹם. וּבְעֵת יִקְרִיבוּ דֵינּוּ, לְאַחֵר אֶרִיכוֹת יָמָיו, לְפָנָי בֵּית-דִין שֶׁל
מַעַלָּה - יִרְאֶה כִּמָּה טוֹבוֹת עָשׂוּ לוֹ כָּל אֱלוֹ הַתְּפִלוֹת. וּמוֹבָא בְּתַנָּא דְּבִי
אֲלִיָּהוּ (אֲלִיָּהוּ זוטא פ"ו): אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה: אֵין אַתָּה יְכוֹל
לְעַמֵּד עַל כָּל מִדּוֹתַי, אֲלֵא הֲרִינִי מוֹדִיעֵךְ מִקְּצַת מִדּוֹתַי; כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה בְּנִי
אָדָם, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶם תְּהִלָּה וְשִׁבַּח שֶׁל תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, לֹא
בְּמַעֲשֶׂה יְדִיהוֹ וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה אֲבוֹתֵיהוֹן, אֲלֵא רַק בְּשִׁבִיל שֶׁהוֹ עוֹמְדִין וּמוֹדִין
וּמְבָרְכִין וּמְשַׁבְּחִין וּמְרַבִּין תְּחִנוּנָיו לְפָנָי - אֲנִי נִזְקֵק לָהֶם לְתַת לָהֶם
מְזוֹנוֹתֵיהוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קב, יז): "פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָּזָה אֶת
תְּפִלָּתָם".

יג. חסר האמונה שהתפלה עושה רשם - היא היא העוצרת את הישועה

פְּעָמִים שְׁמַרְבַּ עֲנוּתְנוּתוֹ שֶׁל אָדָם נִגְרָם לוֹ שֶׁנִּתְרַחַק מֵעֲבוֹדַת ה', לְפִי שְׂאִינוּ מֵאֲמִין כִּי הָאָדָם גּוֹרֵם עַל יְדֵי תִּפְלָתוֹ וְתוֹרָתוֹ שֶׁפֶעַ אֵל כָּל הָעוֹלָמוֹת וְגַם הַמַּלְאָכִים נִזְוָנִים עַל יְדֵי תוֹרָתוֹ וְתִפְלָתוֹ, שְׂאֵלוֹ הָיָה מֵאֲמִין בְּזֶה - כִּמָּה הָיָה עוֹבֵד אֶת ה' בְּשִׂמְחָה. (תולדות יעקב יוסף פְּרִשְׁתַּת יַעֲקֹב בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב).

כְּתַב בְּסִפְר "תולדות יעקב יוסף" פְּרִשְׁתַּת יַעֲקֹב בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: פְּעָמִים שְׁרַב עֲנוּתְנוּתוֹ שֶׁל אָדָם גּוֹרֵם לוֹ שֶׁנִּתְרַחַק מֵעֲבוֹדַת ה' יִתְבַּרְךָ, לְפִי שֶׁמִּצַּד שְׁפִלוּתוֹ אֵינוֹ מֵאֲמִין כִּי הָאָדָם גּוֹרֵם עַל יְדֵי תִּפְלָתוֹ וְתוֹרָתוֹ שֶׁפֶעַ אֵל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְגַם הַמַּלְאָכִים נִזְוָנִים עַל יְדֵי תוֹרָתוֹ וְתִפְלָתוֹ. שְׂאֵלוֹ הָיָה מֵאֲמִין לְזֶה, כִּמָּה הָיָה עוֹבֵד ה' בְּשִׂמְחָה וּבִירְאָה מְרַב כָּל, וְהָיָה נִזְהָר בְּכָל אוֹת וּתְנוּעָה וּמְלָחָה לְאִמְרָה כְּרְאוּי, וְגַם לִיתֵת לֵב אֵל מַה שְׂאוֹמֵר דָּוִד ע"ה (תהלים סח, יד): "אִם תִּשְׁכַּחוּ בֵּין שְׁפִתַי וְגו'", שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר וְשׁוֹקֵד עַל שְׁפִתַי הָאָדָם לְנִשְׁקָם, כִּשְׁהוּא מְדַבֵּר בְּתוֹרָה וְתִפְלָה בְּדַחִילוֹ וּרְחִימוֹ, וְאִם יִשִּׁים אֵלַי לִבּוֹ, בְּנִדְאֵי מִי הוּא זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִאֲחַזְנוּ רִתֵּת וְזִיעַ, שֶׁהַמְּלֶכֶת גְּדוֹל וְנוֹרָא שׁוֹמֵר וְשׁוֹקֵד עַל שְׁפִתַי שֶׁל אָדָם נִבְּזָה חֲדַל אִישִׁים, וְכִיוֹצָא בְּזֶה.

וְהוּא מַעֲיֵן מַה שְׂאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (גטין נו): עֲנוּתְנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי זְכַרְיָה גָרַם הַחֲרָבָן וְכוּ'. כִּדָּה הָאָדָם רְאוּי לְשׁוֹם לֵב, וְלוֹמֵר כִּי הוּא סִלָּם מִצַּב אֲרֻצָּה וְרֵאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשְּׂמִימָה, וְכָל תְּנוּעוֹתָיו וְדַבּוּרוֹ וְהַלּוּכוֹ וְעִסְקָיו עוֹשֶׂה רֵשֶׁם לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה, בְּנִדְאֵי יִזְהָר בְּכָל דְּרָכָיו וְעִסְקָיו שֶׁיְהִיוּ לְשֵׁם שְׂמִים. מַה שְׂאִין כֵּן כְּשׁוֹשֵׁב הָאָדָם, מַה אֲנִי סָפוֹן לְפָגֵם אוֹ לְתַקֵּן לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, שֶׁיְהִיָּה נְרָשֶׁם כָּל עִסְקֵי לְמַעַלָּה, וּבְזֶה הוֹלֵךְ בְּשִׁרְיוֹת לִבּוֹ, וְיֵאמֵר: אֵךְ שְׁלוֹם יְהִיָּה לִי. וּבְאִמְתָּ זֶה אֵינוֹ, כִּי הָאָדָם עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים הוּא דְבוּק בּוֹ יִתְבַּרְךָ מִמֶּשׁ, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים כח, ט): "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו". וְעַל יְדֵי שֶׁהוּא רַחוּם לְמַטָּה, נִתְעוֹרֵר מִדָּה זוֹ שֶׁל רַחוּם לְמַעַלָּה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

לוֹ הָיָה הָאָדָם מֵאֲמִין בְּאִמוּנָה שְׁלֵמָה שְׂאִין שׁוֹם מוֹנֵעַ אֶת תִּפְלָתוֹ לְהִתְקַבֵּל, וְה' יִתְבַּרְךָ שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, הִיְתָה תִּפְלָתוֹ מִתְקַבֵּלָת. אֶלָּא הַמוֹנֵעַ

הוא האדם עצמו, בחשבו שאין תפלתו מגעת לאזנו יתברך, כביכול, וממילא לא מיחס חשיבות וערך לתפלתו, בחשבו מה ועד היכן תפלה מגעת.

וכתב בספר "עלי שור", וזה לשונו: ולמעלה מכל ספק - אלו היינו אנחנו ודאים באמונתנו ועבדי ה' בחיינו - הייתה גם תפלתנו מתקבלת תמיד, והיינו מביאים לעולם מרפא וברכה בזכות תפלתנו.

הנה הבורא יתברך אמתית הוא, אלקים אמת, ו"קרוב ה' לכל קוראיו" (תהלים קמה, יח) - יכול לכל, תלמוד לומר "לכל אשר יקראהו באמת" (נלקוט תהלים ס"י תתח). כמו שהוא יתברך אמת, כך הגישה אליו צריכה להיות אמתית. ואולם, אם קוראים אותו באמת, הנהו קרוב.

זהו ההפך של משגנו. אנו מדמים, שהצדיק בתפלתו קרוב אל ה', והרשע רחוק ממנו. והנה נתגלה לנו כאן, כי מדת הרחוק והקרוב אינה תלויה בדרגת המתפלל, אלא באמתתו, ויתכן שה' קרוב לרשע כמו לצדיק, אם אך הרשע "קורא באמת". "קורא באמת" - הינו שידע את מצבו, ומתוודע מצבו הוא פונה אל ה'.

הנה אנחנו מרחקי הדורות, וטמאה וטמטום וצמצום מעיקים עלינו על כל צעד, ואם אך נדע את מצבנו ולא נרמה את עצמנו - נעמדה לפניו בתפלה, ונהיה קרובים אליו, אזי נזכה שה' יהיה קרוב ללבנו כלאחד מבני הדורות הקדמונים. דוקא זאת היא גדלתו האין חקר, כי אלקים - אמת הוא. עד כאן לשונו.

יד. חק חק הקדוש ברוך הוא אי אפשר לקבל כלום ללא תפלה

הנה זה יסוד בבריאה שאין נותנין שום דבר ללא תפלה (רבנו ירוחם ממיר)

כתב רבנו ירוחם הלוי זצ"ל בספר "דעת תורה", וזה לשונו: הנה זה יסוד בבריאה כלה, שאין נותנים שום דבר בלא תפלה וכו'. הנה לנו, שהאבות הקדושים לא השיגו שום דבר בלא תפלה. באברהם - (בראשית טו, ב) "וילאמר אברהם, מה תתן לי ואנכי הולך ערירי", (בראשית יא, ט) "ותהי שרי עקרה

אין לה ולד", ולא נתן לה אלא בתפלה. וכן ביצחק ורבקה - (בראשית כה, כא) "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו" - הרבה והפציר בתפלה. וכן בלאה ורחל - (בראשית כט, לא) "וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה, ורחל עקרה", עד שאמרה ליעקב (שם ל, א): "הבה לי בנים וגו'", וכן אמרה להלן (שם, ו): "וגם שמע בקלי", ובלא תפלה לא היו משיגות כלום. וכן ביעקב מצינו אצלו כמה פעמים תפלותיו לה'; בצרת עשו, בצרת שכם, ובצרת יוסף ובנימין. והכי לא היה להם לאבות ולאמהות הקדושים די זכותים במה שינשעו! ואף על פי כן לא בא אליהם כלום בלא תפלה. ומה לנו יותר מזה, הלא כל גאלת מצרים, אשר כבר הבטחו עליה, ונשבע ה' על זה לאברהם, ליצחק וליעקב, אף על פי כן הנה נאמר (שמות ב, כד): "וישמע אלקים את נאקתם", ובלא תפלה לא היו נגאלים. וכן במעשה העגל, וכן במרגלים, וכן בקרח, - הכל לא נושעו אלא דוקא על ידי תפלה.

להשתומם נורא! איך שפן החקקה כל הבריאה מעקר יצירתה, שהכל על פתח הקרקע יעמד, ולא יצמח ולא ינתן כלום, לא השג של גשמיות ולא השג של רוחניות, עד יבוא האדם, והוא מפתח הקרקע יקחם. ובמה הוא לוקחם? - הלא הוא בתפלה. ומה שמצינו כל הנברא בעולם והננס ברשותו של האדם, הנה הם רק התחלת הדברים ומשפלות הראשונות המצטרכים לאדם, כדי שעל ידיהם יכיר שעליו להתפלל עליהם, ואחרי תפלותיו, אז ינתנו לו באמת, ובלעדיהן לא ינתנו לו ולא יגיעו לו כלום, כי כן יסוד מוסד הוא, שאין נותנים שום דבר, אלא על האדם בעצמו לקח אותם, ובמה? - בתפלה!

וזהו באור מה שאמרו חכמינו ז"ל על יעקב אבינו, שנעקר הר המוריה ובא לכאן וכי, וזהו - (בראשית כח, יא) "ויפגע במקום". ואם תאמר, וכשעבר יעקב על בית המקדש, מדוע לא עכבו שם - איהו לא יהיב לביה? [הוא לא נתן לבו] להתפלל במקום שהתפללו אבותיו ומן השמים יעכבוהו? איהו עד חרו אזל וכי, כי מטא לחרו אמר: אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו? יהב דעתיה למהדר [נתן דעתו לחזר] וחזר עד בית אל, וקפצה לו הארץ. הנה אמרו: איהו לא יהיב לביה ומן השמים יעכבוהו? ומדוע לא? ודאי כי היה ראוי וזכאי להשיג כל מה שהשיג שם גם בלעדי תפלתו - בזכיותו לא חסרו לו כלום, ומדוע לא עכבוהו באמת מן השמים? אלא הוא הענין שאמרנו, שפן היא המדה - שאין נותנים שום דבר, אלא האדם בעצמו עליו לקח אותם, ולולא יהיב דעתיה להתפלל, לא היה משיג אמנם כלום.

טו. התנאים לקבלת התפלה

"וַיֵּאָחֶז צְדִיק דְרָכָיו" (איוב יז, ט) - יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום ותפלתו אלא בעבור תקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, ולקד, אף על פי שאין בידו זכות ומעשים טובים - מקבל הקדוש-ברוך-הוא תפלתו ועושה חפצו. (ספר חסידים סימן קל)

קבלת התפלה - לפי עמק הפונה, ואפלו מי שאינו ראוי מצד מעשיו.

כתב בספר חסידים: יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום ותפלתו, אלא בעבור תקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן - אף על פי שאין בידו זכות ומעשים טובים, מקבל הקדוש-ברוך-הוא תפלתו ועושה חפצו. עד כאן לשונו.

עקר התפלה תלוי בעמק הפונה. וכשאדם מתפלל מעמק לבו, תפלתו מתקבלת יותר מתפלת צדיק גדול שאינו מתפלל מעמק הלב.

וכתב בספר "מעלות התפלה" את דברי המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, כי אין מעלת התפלה בזעקתה, אלא במדה שהלב זועק בה'.

והביא על-זה דברי הסבא מקלם זיע"א, אודות מה שאמרו חכמינו ז"ל (יומא נג:), שכהן גדול בצאתו ביום הכפורים מבית קדש הקדשים, היתה תפלתו על כלל ישראל, והיה מבקש בתפלתו - 'ולא תכנס לפניך תפלתן של עובדי דרכים'. זאת אומרת, בשעה שעובדי דרכים תקועים בדרךם בגשם ובץ - לא תתקבל תפלתם להפסקת הגשמים.

ובאר הסבא מקלם, שתפלת עובדי דרכים מתווד קירות לבם באה, מאחר והם בהפירה חושית שרק הקדוש-ברוך-הוא יוכל לעזרם בהפסקת הגשם, ולכן בוקעת תפלתם מתווד לב טהור באמונה והפירה, ללא שום מחיצות, ולזה הצריך תפלה מיחדת לכהן גדול בצאתו מבית קדש הקדשים.

וכן מובא במשנה (מכות יא): לפיכך אמותיהן של כהנים מספקות לרוצחים - שנמצאו בגלות על שרצחו בשגגה - מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בנייהם שימותו. כי הלא קשימות הכהן הגדול - משתחררים הרוצחים, כמו שכתוב (במדבר לה, כח): "כי בעיר מקלטו ישב עד-מות הכהן הגדול", ולכך חפצים הרוצחים שימותו כבר כדי שיוכלו לילך לבתייהם. ואמרו שם טעמא, כדי שלא יתפללו. משמע דאם יתפללו, הי' ישמע תפלתם על מות הכהן הגדול. הרי, דאפלו קשרו רוצחים בשגגה, מתפללים על מותו של הכהן גדול מתווד קירות לבם - תפלתם מתקבלת.

וְכֵן אֶצֶל חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, דְּאָמְרוּ (ברכות י) עַל חִזְקִיָּהוּ, דְּבִעַת נְבוּאָתוֹ שֶׁל יִשְׁעִיָּהוּ הַנְּבִיא "מֵת אִתָּה וְלֹא תַחֲיָה" (ישעיהו לח, א) - מֵת בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַחֲיָה בְּעוֹלָם הַבָּא - "וַיֵּסֶב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' (שם, ב), וּמֵאֵי קִיר אָמַר רַשְׁבַּ"ל: מְקִירוֹת לָבוֹ. וּפְרַשׁ בִּ"עַץ יוֹסֵף": דְּהֵינּוּ, בְּכָל לָבוֹ, מְשׁוּם שֶׁהָיָה צְרִיךְ לְהִרְבּוֹת בְּרַחֲמִים עַל גְּזֵרַת הַמִּיתָה. הָרִי, אָף שֶׁהִגְזִירָה הִיָּתָה מְחֻלָּטָת כְּנִבּוּאָת יִשְׁעִיָּהוּ, בְּכָל-זֵאת, עַל יְדֵי תְּפִלָּה בְּכָל הַלַּב, נִקְרָע הַגִּזְרֵי דִין, וְנִתְּוֹסְפוּ לוֹ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנוֹת חַיִּים, וְזֶהוּ שֶׁאֶפְלוּ חָרַב חֲדָה מִנַּחַת עַל צִוְּאָרוֹ שֶׁל אָדָם, אֵל יִתְּיָאֵשׁ מִן הַרְחָמִים.

וְכֵן בְּסִפּוּרֵנוּ (פ' שמות) עַל הַפְּסוּק (שמות ב, כג) "וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹקִים" וְגו', וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וַיִּזְעַקוּ" - זְעָקוֹ מִכָּאֵב לֵב עַל עֲבוֹדָתָם וְכו', "וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם" - לֹא בְּשִׁבִיל תְּשׁוּבָתָם וְכו', אֲבָל בְּשִׁבִיל צְרוּתָם, כְּאָמְרוֹ (שם ג, ט): "וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחֲץ". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וּבְרַמְבַּ"ן ז"ל [עַל הַפְּסוּק "וַיִּרְא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹקִים" (שם, כח)], זֶה לְשׁוֹנוֹ: וְהָאֵרִיךְ הַכְּתוּב לְהַזְכִּיר טְעָנוֹת רַבּוֹת בְּגִאֲלָתָם; "וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם"; "וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ"; "וַיִּרְא אֱלֹקִים וַיַּדַּע אֱלֹקִים"; "כִּי יַדְעִיתִי אֶת מְכַאֲבוֹי".

כִּי אָף-עַל-פִּי שֶׁנִּשְׁלַם הַזְּמַן שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם, לֹא הָיוּ רְאוּיִם לְהִנָּחֵל, כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ עַל יְדֵי יַחֲזַקְאֵל, אֲלָא מִפְּנֵי הַצְּעָקָה קִבַּל תְּפִלָּתָם בְּרַחֲמָיו. עַד כָּאן.

וְכֵן בִּ"אֹר הַחַיִּים" [עַל הַפְּסוּק "וַיִּרְא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹקִים"] זֶה לְשׁוֹנוֹ: פְּרוּשׁ - אַחֲרֵי שֶׁצְּעָקוּ וְעִלְתָּה צְעָקָתָם, זָכַר ה' בְּרִית הָאָבוֹת, וְזֶה הָיָה סִבָּה לְפָנוּת לָהֶם וְלִרְאוּת אוֹתָם, כִּי רָאִיתָ ה' בְּמַצְטַעַר תּוֹעִיל לְהַסְרַת הַצַּעַר, כִּי הוּא רַחֲמָן וּמְלֵא רַחֲמִים וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוּשָׁה.

וּמוּבָא בְּתֵנָא דְּבִי אֵלֵיהּ: אָמַר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: הָרִי אֲנִי מוֹדִיעַךְ מִקְצַת דְּרַכִּי; כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין בָּהֶם שִׁבְחַת תּוֹרָה וּמַעֲשָׂים טוֹבִים, לֹא בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה אָבוֹתֵיהֶם, רַק שֶׁהֵם עוֹמְדִים וּמְרַבִּים בְּתַחֲנוּנֵים לְפָנָי - אֲנִי נֹזֵק לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קב, יח): "פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעֹרֵר וְלֹא בָּזָה אֶת תְּפִלָּתָם". עַד כָּאן.

וּבְמִדְרַשׁ רַבָּה (ע"פ ח"ל): רַבִּי יִצְחָק פֶּתַר קְרָא - בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ שְׂאִין לָהֶם לֹא נְבִיא וְלֹא כֹהֵן, וְאֵין לָהֶם אֲלָא תְּפִלָּה לְבַד, אָמַר דָּוִד לְפָנָי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵל תְּבַזֶּה אֶת תְּפִלָּתָם, וְכו'. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וּמִכָּל הַנִּזְכָּר לְעִיל, רוֹאִים וּמְבִינִים אֶת הַפְּסוּק (משלי כה, טו): "בְּאֵרֶךְ אַפְּיִם יִפְתָּה קִצְיוֹ" - עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַתְּחַנּוּנִים "תִּשְׁבֵּר-גְּרָם" (שם), נִשְׁבֵּר עֵצִים קָשִׁי הַגְּזִירָה. וּבְיָדֵינוּ הוּא לְהַנְצִיל מִחֲבַלֵּי מְשִׁיחַ הָאֲחֵרוּנִים, שְׁרוּאִים וּמְרַגְּשִׁים שֶׁבְּזַמַּן הָאֲחֵרוֹן, רַחֲמָנָא לְצַלוּ, הֵם מִתְּגַבְּרִים, וְלָמָּה נַחֲפָה? נִתְּעוֹרֵר נָא בְּעוֹד מוֹעֵד לְקַחַת הַכְּלִי-זֵין שְׁלָנוּ, וְנִצְעַק אֶל הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ שִׁיגְאֵלָנוּ מִהֲרָה לְלֹא קָשִׁי, וְשִׁיבֵיא בְּרַחֲמָיו הַגּוֹאֵל צְדָק בְּנִדְבָה, כְּמוֹ

שֶׁהַבְּטִיחָנוּ. דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (פ' פקודי אות ד) : אָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא : בְּעוֹלָם הַזֶּה נִתְנַדְּבַתְּם לְמִשְׁכּוֹן שֶׁהוּא מְכַפֵּר עֲלֵיכֶם, וְלַעֲתִיד לְבֹא אֲנִי מְכַפֵּר עֲלֵיכֶם, וְאֶהֱבֶה אֶתְכֶם נְדָבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יד, ה) : "אֲרָפָא מְשׁוּבַתְּם אֶהְבֶּם נְדָבָה".

תַּפְלָה - קַפִּיצַת הַדְרָךְ רוּחָנִית.

וְעוֹד שֶׁסָּפַר "שֵׁם וּשְׂאֵרֵי" מֵהַגָּאוֹן הַצַּדִּיק ר' אֵלִיהוּ דְסַלְר זצ"ל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ : ... אֲבָל הַדְרָךְ הַבִּי הֵיא דְרָךְ הַתַּפְלָה, דְרָךְ 'קוֹנָה עוֹלָמוֹ בְּשַׁעֲהָ אַחֲתִי, שֶׁהִיא יְשִׁירָה לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁעֲדִין לֹא תִקּוֹן טְמֻטוֹם לְבִנּוֹ וְכוּ', חֲדוּשׁ גָּדוֹל לְמִדְנוּ בְּזֶה - שֶׁאִם נִתְעוֹרַר לְהִתְפַּלֵּל בְּאֵמֶת עַל הַתְּקַרְבוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ', נִזְכֶּה לְבַחֲנֵינָת קַפִּיצַת הַדְרָךְ רוּחָנִית מְעַל כָּל הַמְּחִיצוֹת הַמְּעַכְבוֹת וְכוּ', שֶׁמִּדְרַגַּת הַתַּפְלָה הִיא בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֵינּוּ, שֶׁהִיא מְעַל גְּבִי חֲקֵי הָעוֹלָם וְכוּ', אֲלֵא מִתְעַלִּים בְּבַת אַחֲת וְזוֹכִים לְטַהֲרַת הַלֵּב. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּבְדְרָךְ ה' (ח"ד פ"ה אות ג) זֶה לְשׁוֹנוֹ : וְהִיא מְחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ לְתַת לְאָדָם מְקוֹם שֶׁיִּתְקַרֵּב לוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁכְּפִי מִצְבוֹ הַטְּבַעִי רְחוּק מִן הָאוֹר וּמִשְׁקַע בַּחֲשָׁד, וְהֵינּוּ, שֶׁנִּתֵּן לוֹ רְשׁוּת שֶׁיַּעֲמֹד לְפָנָיו וְיִקְרָא בְּשִׁמוֹ, וְאִזּוֹ יִתְעַלֶּה מִן הַשְּׁפָלוּת אֲשֶׁר לוֹ בְּחִיקוֹ - לְפִי שַׁעֲהָ - וְיִמְצֵא מְקַרֵּב לְפָנָיו וּמִשְׁלִיךְ עָלָיו יִהְיוּ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

קַבְלַת הַתַּפְלָה תְלוּיָה בְּאֵמוּנָה שְׂאִין מוֹשִׁיעַ מִבְּלַעְדֶּיהָ.

אִיתָא בְּמִדְרַשׁ (רבה פ' לח אות ד) : אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנָי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא : עֲנִיִּים אָנוּ, וְאִין לָנוּ קַרְבָּנוֹת לְהַקְרִיב לְפָנֶיךָ. אָמַר לָהֶם : דְּבָרִים אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִמְּכֶם, כְּלוּמַר תַּפְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יד, ג) : "קָחוּ עִמְכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵלַי", וְאֲנִי מוֹחֵל לָכֶם עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם.

וּמִקְשָׁה בְּסִפְר "מַעֲלוֹת הַתַּפְלָה" : וְלִכְאוּרָה, קִשָּׁה תְּשׁוּבַת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשְׁמַע כְּאֵלוֹ הַדְּבָר קַל מְאֹד, מִשׁוּם שֶׁאוּמַר אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִמְּכֶם, לֹא זְבָחִים וְלֹא קַרְבָּנוֹת, אֲלֵא דְבָרִים - וְזֶהוּ בְּכוֹ וְהִתְפַּלְלוּ לְפָנָי שֶׁאֲמַר לְעִיל. וְהֵלֵא זֶהוּ יוֹתֵר קִשָּׁה מִזְּבָחִים וְקַרְבָּנוֹת, דְּקַרְבָּן יְכוּל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהִבְיָא, אֲבָל לְבָכוֹת וְלִהְתַּפַּלֵּל, לֹא כָּל אָדָם זוֹכֶה, וְרַק יְחִידֵי סִגְלָה יְכוּלִים וּמְסֻגְלִים לְבָכוֹת בְּאֵמֶת עַל תְּשׁוּבָה וּגְאֻלָּה. וְגַם אָדָם שֶׁיְכוּל לְבָכוֹת עַל כָּל צַעַר גְּשָׁמִי, וְאִינוּ מְסֻגְלִים לְקַבֵּל וְלִסְבֵּל שׁוּם עֲגָמַת נֶפֶשׁ, עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁלְבוֹ יוֹצֵא מִכָּל מַה שֶׁנֶּעֱשָׂה הַפֶּה רְצוֹנוֹ בְּבֵיתוֹ, אוֹ בֵּין חֲבָרָיו. אוּלָם, כְּשֶׁהַדְּבָר נוֹגֵעַ לְרוּחָנִיּוֹת, אִינוּ מְרַגִּישׁ שׁוּם צַעַר וְעֲגָמַת נֶפֶשׁ שֶׁמִּשׁוּם כֶּף לֹא יוֹכֵל לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת אוֹ לִישׁוֹן כְּדַרְכּוֹ. וּמַה עוֹד, כְּשֶׁהַדְּבָר נוֹגֵעַ לְכָלל יִשְׂרָאֵל וְלִגְלוּת הַשְּׂכִינָה, עַל זֶה אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו, אֲבָל שֶׁיִּרְגִישׁ דְּאָגָה בְּלִבּוֹ וְשֶׁיִּזְלוּ עֵינָיו דְּמַעוֹת? - מַזֶּה אֵין לְדַבֵּר כָּלל בְּזַמְנָנוּ. וְאִם כֵּן, אֵיךְ שֶׁיִּזְדַּק לֹמַר אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִמְּכֶם רַק דְּבָר קַל כְּזֶה?

אבל האמת הוא, כי הדבר קל הוא, כי לזכות לקרבנות ולתורה צריך זכות וסיעתא דשמיא מרבה, ובלי האמצעים לא יוכל לזכות לזה, כי יתכן ואין לו הכשרון והאפנים הדרושים לזכות לעשירות שמממונו יוכל להביא קרבן, וכן לתורה. אבל לעמת זה לתפלה, יכול כל אחד ואחד להגיע מכוחו בעצמו, ואפלו אם הוא רחוק מאד ולבו כָּאֵבן שְׁאִינוּ מְרַגֵּשׁ כְּלוּם, בְּכָל-זאת בִּידוֹ וּבְכֹחוֹ הוּא לְהַנִּיעַ הַלֵּב, כִּי הַכֹּל בְּיַדֵי שָׁמַיִם חוּץ מִירֵאת שָׁמַיִם. וְלָזֶה אֵין שׁוּם תְּרוּץ וְאַמְתָּלָה, וְהוּא מְכַרַח לְהִתְרוּם מִשְׁפֹּלוֹתוֹ וּלְהִבִין מִצָּבוֹ אֵידָּ שֶׁהוּא הַחֲלִיף מְרוּם חֶלֶק אֱלֹקֵי מִמֶּשׁ - בְּשֵׁאוֹל, וְעָשָׂהוּ מְאֹד עֶפֶר וְאַפֵּר. וְעַל זֶה אֵין לְהַשִּׁיב שׁוּם תְּשׁוּבָה - כִּי אִם הוּא לֹא יַחוּס עַל נַפְשׁוֹ, מִי יַחוּס עָלָיו? וְאֵין זֶה תְּלוּי בְּכִשְׁרוֹנוֹת וּבִתְנָאִים מִיַּחֲדִים, וְלֹא שֵׁיךְ לָזֶה שׁוּם הַסְתַּגְלוֹת וְכִדּוּמָה. וְכֹל מִי שֶׁרַק בְּשֵׁם אָדָם יִכְנֶה, מְסַגֵּל לְהִבִין כִּי הוּא נִבְרָא, הַמְּחַסֵּר כָּל, וּמוֹכֵן בְּכָל רָגַע לְכָל פְּגַע, וְאֵין לוֹ עַל מִי לְהַשְׁעוֹ אֶלָּא עַל אָבִיו שֶׁבְּשָׁמַיִם, שֶׁבְּרָאוֹ וְהִמְצִיאֹ וְהִגִּיעֹ לְמַצְבוֹ בּוֹ הוּא נִמְצָא. וְכֹל מִי שֶׁעוֹדוֹ בֵּין הַחַיִּים בְּנִמְצָא, מִבֵּין שֶׁבְּזִמְנֵנוּ אָנוּ אֵין שׁוּם חֲכָמָה וְטַבַּע לְהַנְצִיל מִפְּגַעֵי הַזְּמַן. וְרוֹאִים כִּיּוֹם, אֵידָּ שְׁרוּפָאִים אוֹבְדֵי עֲצוֹת, וּמִמֶּשׁ לְעִינֵיהֶם, בְּשַׁעַה שְׁבוֹדָקִים חוֹלִים וּמִנְעִצִים לָהֶם עֲצוֹתָם וְרוּשְׁמֵי סְמִיחָם, מֵתִים, רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ, הַחוֹלִים תַּחַת יָדָם. כִּי הִיָּה בְּפִטְרֵת הַצְּדִיק ר' אֲלִיהוּ דְסֵלַר ע"ה, וְכֹן בְּהַרְבֵּי ר' מִשֶּׁה חַיִּים אֶקוֹן ע"ה, וְכִי הוּא בְּאַלְפֵי מְקָרִים דְּזוּמִים, וְכֹל הַתְּרוּפוֹת שְׂוֹא וְשֶׁקֶר. וְגַם יְדוּעַ שֶׁהַרוּפָאִים הַטְּבַעוֹנִים וְהַצְּמַחוֹנִים אוֹמְרִים כִּי כָּל הַסְּמִים הֵם מוֹת מִמֶּשׁ לְגוּף, וְרַק לְהַזְהֵר צָרִיךְ מְאֹד בְּמֵאֲכָלִים וּדְיַעֲטַע חֲזָקָה. וְהַעֲקָר - אֵלוֹ וְאֵלוֹ לֹקְחִים דָּמִים וְשׁוֹלְחִים רַבּוֹת לְבֵית קְבָרוֹת, רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ, וְעוֹלָם גְּלֵם מְאֲמִין בָּהֶם, וּמְקִימִים מֵהֶם כָּל יוֹם אֱלִילִים חֲדָשִׁים, וְכֵאלוֹ שֶׁבְּדָרְךָ וְהַשִּׁיטָה הַחֲדָשָׁה שְׁגֵלָה עֲכָשׁוּ בְּכַדֵי לְהַשְׁתַּכֵּר מֵהַפְתָּאִים יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעוֹ, וּמְאֲמִין בּוֹ כְּעַבּוּדָה זָרָה.

וְצָרִיךְ לְזַכֵּר הַפְּתוּב בְּאִיּוֹב (ה, יח) : "כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ יְמַחֵץ וַיִּדּוֹ תַרְפִּינָה". וְלִדְאָבוּנֵנוּ, נִשְׁכַּח, רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ, לְגַמְרֵי שֶׁהוּא מְמַצִּיא לְמִזּוֹר תָּרַף. וּבְנַעוּרֵי, אֲזַכֵּר כִּי אֶפְלוֹ גוֹיִם, לְהַבְדִּיל, הָיוּ שׁוֹאֲלִים וּמְבַקְשִׁים בְּבִתֵי כְּנִסְיוֹת לְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם, וַיִּדְעוּ זֹאת שֶׁרַק הַתְּפִלָּה הִיא הַתְּרוּפָה הָאֲמִתִּית. וְקִדְם כָּל חַיִּבִים לְזַעַק לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּמְצִיא הַרוּפָא וְהַסָּם הַנְּכוּן, וְלֹא לְרוּץ קִדְם כָּל לְכָל רוּפָא, וְרַק כְּשֶׁאֵין שׁוּם עֲצָה, הוֹלְכִים לְבַקֵּשׁ גַּם כֹּן שִׁיתְּפַלְלוּ, כְּדָבָר הַבָּא לְאַחֲרוֹנָה. וּמִי לֹא רוּאָה, שֶׁכִּיּוֹם אֵין שׁוּם יִצִּיבוֹת בְּעוֹלָם, וְתַהֲפּוּכוֹת הַזְּמַן וּמְקָרֵי מִשְׁתַּנִּים כְּמַעֲט בְּכָל יוֹם, וְאֵין עַל מִי לְסַמֵּךְ. וְאִם קִדְם הַמְּלַחֲמָה הִיָּה מִי שֶׁהֶאֱמִין שֶׁבֵּית וְשִׁדָּה הוּא קִנְיָן עוֹלָמִי עָבוּר כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצִיו, הֲלֹא כְּבָר רָאִינוּ בְּעִינֵינוּ שֶׁגַם זֶה קָנָה רְצוּץ, וְכֹל מִי שֶׁסָּמַךְ עַל זֶה - נֶאֱבַד, רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ, כִּי רַבִּים הָיוּ יְכוֹלִים לְהַנְצִיל מֵהַגְּהֵנָם הַנוֹרָא, וְרַק הִיָּה קֶשֶׁה לָהֶם לְהַפְרִד מִבִּתְיָהֶם וּנְחַלְתָּם הַיְקָרִים. וּמִי עוֹר וְלֹא יִרְאֶה שֶׁבְּדוֹרֵנוּ אָנוּ הַכֹּל עוֹמֵד בְּאִוִיר, וְאֵין לְשׁוּם אֶחָד מִשְׁעוֹן חֲזָק שִׁיּוּכֵל לֹמַר: כָּל-זְמַן שֶׁזֶה בְּיַדֵי, אֲנִי בְּטוּחַ. הַזְּהֵב מְאֹבַד כִּיּוֹם לְהַרְבֵּה אֲנָשִׁים אֶת חַיִּיהֶם, כִּי בְּתַקּוּפָה זוֹ שְׁאֵנוּ חַיִּים, כָּל אֶחָד אוֹרֵב עַל עֲשָׂרוֹ, מֵהַמְּשָׁלָה עַד כָּל אֲזָרַח שְׁנֵי, וְהוּא הוֹלֵךְ נְגוּעַ לֵב עִם הַזְּהֵב לְקַבֵּר.

ואם כן אפוא, זאת עשו וחיו, השליכו כל-אחד אל אלילי כספו, אלילי הרופאים ואלילי זהבו, ובינו זאת שאין על מי לבטח; לא ברכב האמריקנים, המבקשים רק הנאתם בלבד, ולא על הסוסים הסוביטים [שהם באמת רק סוסים מזוינים ביד השטן להשחית העולם]. ורק נשוב אל ה' אלקינו בבכיות ובתחנונים, ונרבה בתפלה. וכל אחד ואחד יכול להבין מנפשו שיש בו רוחניות, ואינו רק גשם נפסד, ובדאי יכול להדבק בבוראו שהפיח בו הרוחניות הזו, ולהתקשר עמו בכדי שלא יאבד ויפסד לגמרי.

והעקר היוצא מדברי המדרש רבה שהבאנו לעיל, שאין לשום אדם לפטר עצמו מהתפלה, כי אף שביקלתו לתרץ עצמו שהוא עני ואין בידו תורה וכו', אבל לבכות ולהתפלל, הרי זה ביד כל אחד ואחד. ואין לקוות ליציאה מן הגלות ללא בכיות ותפלות. וככל מה שנרבה ונתחזק יותר בבכיות בתחנונים ובתפלה, נוכל לקוות ששועתנו תעלה השמימה ונגאל מהרה. ולזה אין בדינו שום תרוץ מלבד שנאטם לבנו, שרחמנא לצלן היינו כמתים ממש, שהמת אינו חש באזמל, ולבנו נעשה, רחמנא לצלן, כאבן דומם ממש, ורק זה סבת הרפיון בתפלה. ובמדרש תנחומא (אות ו) "ואתה תצוה וגו'": זה שאמר הכתוב (שיר השירים ז, ו) "ראשך עליך כפרמל" - הרש שבישראל שקול כאליהו, שנאמר (מלכים א' יח, מב): "ואליהו עלה אל ראש הפרמל". "ודלת ראשך כארגמן" - הדל שבישראל שקול כדניאל, דכתיב ביה (דניאל ה, כט): "והלבושו וכו'". "מלך אסור ברהטים" - אומר הקדוש-ברוך-הוא לישראל: כביכול אני אסור בשבועה עמכם וגו'. ועין שם בפרוש "עץ יוסף", שלא תחשב היות הרש והדל רחוק שתקבל שועתו וכו', לכן אמר שהרשים חביבים לפני ה' כאליהו וכו', עין שם.

ומי שמרבה דבורים קמי קדשא בריך הוא, הקדוש-ברוך-הוא עונה אותו אפלו שאינו כדאי וראוי לאותה אצטלא, כמובא בספר חסידים (סימן קט), וזה לשונו: "ויאחז צדיק דרכו" (איוב יד, ט) - יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפלתו, אלא בעבור תקוה תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנון. אף-על-פי שאין בידו זכות ומעשים טובים, מקבל הקדוש-ברוך-הוא תפלתו ועושה חפצו.

ומובא ב"טהרת הקדש": וכן מצינו אצל הראשונים ואחרונים, כמו גדעון בן יואש שאמר איזה דבורים קדם ה' ונושעו כל ישראל. כתיב (שופטים ו, יד): "ויפן אליו ה' ויאמר לך בכחך זה פרש רש"י, שלמדת סגוריא על בני והושעת את ישראל".

וידענו מעשיות נוראות ופלאות, אשר גאוני וקדושי עליונים שהרעישו עולמות בשביל איזה גזרת הצבור והכלל, ולא נענו מן השמים. ובא לפעמים איזה איש פשוט בתכלית, ודבר איזה דבורים בתם-לבבו, ונעשה מזה רעש בשמים, ותכף נתבטלה הגזרה. כי דע, אחי, כי כמו שיש כלל, יש פרט אצל כל אדם. לפעמים שאדם מכין עצמו להתפלל לפני ה' ולבקש מלפניו ולא נענה, ולפעמים שלא במכון, הגם שאין לו מוח וישוב הדעת -

מדבר איזה דבורים טובים לפני ה', ומצא את רצון, ונענה תכף על כל משאלות לבו.

רק, בדרך כלל, בנדאי שצדיק קדוש וטהור נענה על פי רב, אם לא לעתים, חס וחלילה, נסתמו שערי תפלות לפניו. ואילו העני, על פי רוב, בנדאי אינו נענה, כי אינו ראוי לאותו אצטלא, רק לפעמים בעת צר, נצרך למעלה דבורים פאלו של איש פשוט, ונעשה שעשועין דמלכא בזה. כי על זה אין קטרוג כל כך, כי החיצונים אינם שומרים על דבורים פאלו לסתם מלעלות, כי טח מראות עיניהם. על כן, לפעמים, אדם מדבר איזה דבורים קדושים בינו לבין קונו, או, להבדיל, בפני חברו, הגם שאינו בר הכי, אך נמצא לו לפי שעה את רצון, ומתעלים הדבורים מאד מאד ונושע הוא ועוד אחרים עמו.

וכתבתי כל אלו ההקדמות, כי ידעתי שפחון ומנסה כי היצר הרע מניח כח גדול מאד לטמטם הלב, ואינו מניח את בר ישראל לדבר דבורים קדושים לפניו יתברך שמו לעד.

וכמעשה המובא במדרש שהתפללו על הגשמים, והיתה שם אלמנה אחת שהיתה צריכה שיתגבש לה התנור של חרס שביתה, והמים יכולים היו לקלקל אותו, והתפללה שלא ירדו גשמים, והועילה תפלתה נגד כל הצבור שהיו מתפללים שירדו גשמים, וה' שמע תפלתה ולא ירדו גשמים, כי היא התפללה מלב שלם ומעמק הלב יותר מהם.

טז. סגלת כח התפלה להתקבל אפלו מרשע כשהיא תפלה באמת.

"אל תפן אל מנחתם" (במדבר טז, טז). ראה ברמב"ן ז"ל, וזה לשונו: אמר משה, "אל תפן אל מנחתם" - אל תפן אל קרבן שיקריבו לפניך ואל תפלה שיתפללו לך, כי כל הקרבנות, גם התפלה, יקראו מנחה בכתוב.

והרי נורא ומבהיל לראות מכאן כח התפלה, שאפלו לחוטאים בנפשותם, עוד היה מקום להנצל בכם התפלה (רי' יחזקאל לוינשטיין).

וכן מובא במדרש רבה (פי' וארא פרק יא אות א בסוף) על הפסוק "ויאמר ה' אל משה השכם בבקר וגו'" (שמות ח, טז): ורבי פנחס הכהן בר רב חמא אמר, הדין הוא דכתיב (איוב לו, יג): "וחנפלי-לב ישימו אף לא ישועו כי אסרם",

ומהו "ולא ישועו כי אסרם"? אף-על-פי שהם רוצים לשוב להקדוש-ברוך-הוא ובאין לעסק בתפלה - אינן יכולים, למה? - "כי אסרם", שנעל בפניהם. כך היה פרעה רוצה לעסק בתפלה, ואמר הקדוש-ברוך-הוא למשה: עד שלא יצא, לך והתיצב לפניו. ומפרש שם, שדעת רבי פנחס, שמה שנאמר "לפני פרעה" (שם), פרושו - קדם פרעה. התיצב קדם שיתיצב פרעה, שיתיצב אתה בשם ה' לפניו קדם שיתיצב הוא לקרא בשם ה', וכמו שאמרו חכמינו ז"ל: אין עמידה אלא תפלה. וכן "יציבה" גם כן, כמו שנאמר (שמות לד, ב): "ונצבת לי שם על ראש ההר", עין שם. ורואים שאפלו פרעה, לו היה מצליח להתפלל, היה נצול לגמרי, והיה צריך להפריע לו שלא יוכל להתפלל. ונורא לראות מזה כח התפלה!

ובמדרש רבה בפרשה זו (פי יח אות יז) וזה לשונו: בא"ד "כל-תשא עון וקח-טוב ונשלמה פרים שפתינו" (הושע יד, ג), אמרו ישראל: רבונו של עולם, בזמן שבית-המקדש קים וכי, ועכשו אין בידינו אלא תפלה. "טוב" בגימטריא י"ז, תפלה י"ט ברכות הוצא משם וכי. ורבי סימון אומר: "וקח טוב" בגימטריא "נפש". אמרו ישראל: כשבית-המקדש קים וכי, ועכשו הרי חלבנו וכי, יהי רצון שתהא כפרה עלינו ונשלמה פרים שפתינו. עד כאן לשונו.

ורואים שבתפלה צריך לשפך הנפש, ויקבל כקרבו, וכמו שכתב ב"רש"י (שבת קכז:): ונפש הינו תפלה, וכן בברכות (ה:): ומה הוא הנפש? זו תפלה, שנאמר גבי תפלת חנה (שמואל א' א, טו): "וּנְאֻשָׁפֶדְךָ אֶת נַפְשִׁי לִפְנֵי ה'". ובילקוט סוף איכה על הפסוק (איכה ג, מא) "נשא לבבנו וכי", אמר ר"א: אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו וכי. ומקשה, והא פתיב "ויפתוהו וגו'" (תהלים עח, לו) משמע שאין לבם שלם בתפלה, ואף על פי כן "והוא רחום וגו'" (שם, לח) - לא קשיא - הא ביחיד, הא בצבור. עד כאן לשונו.

ועל פי זה פרשתי, בסיעתא דשמיא, מאמר רבותינו ז"ל על פסוק "קרוב ה' לכל קראיו" (תהלים קמה, יח).

שואל המדרש: יכול לכל? תלמוד לומר: "לכל אשר יקראוהו באמת" (שם). ויש להקשות על מדרש זה, למה לא אמר הפסוק תכף - קרוב ה' לכל אשר יקראוהו באמת? ולמה הצריך הפסוק קדם לכתב "קרוב ה' לכל קראיו", ואחר-כך לומר לך, לא לכל ממש, אלא לקוראים באמת, ולומר פעמים מלת "לכל", ולמה לא די בפעם אחת?

אלא, פונת הפסוק להדגיש שתפלת הקורא באמת מתקבלת אפלו אם הוא רשע ואין בו מעשים טובים. וזהו אמרו: "קרוב ה' לכל קראיו", כלומר לכלם, בין רשעים, בין צדיקים. וכיצד יהיה ה' קרוב לרשעים? עונה הפסוק - כן, אם קוראים באמת, קרוב אני להם גם, כי גדר קבלת התפלה - בקריאה באמת.

ויפרש ב"שומר אמונים", שאפלו רשע אם בוטח בה' ומתפלל - ה' עונהו. אלא שההבדל בין צדיק לרשע - צדיק, ה' עונהו וממלא חפצו באפן שלא יפגע גם בעתיד, ואלו הרשע, ה' עונהו וממלא חפצו עתה, אבל אין הבטחה שטובה זו שקבל עתה, לא תפגע בו ותזיקהו לעתיד.

ועל פי זה יובן מה שאמר יעקב אבינו ע"ה, ליוסף (בראשית מח, כב) : "אשר לקחתי [את עיר שכם] מיד האמורי בחרבי ובקשתי", ותרגם התרגום בצלותי ובעותי [בתפילתי ובתחנוני]. ובאמת, למה השתמשה התורה על תפלה ותחנון בלשון חרב וקשת? אלא, לפי הנזכר לעיל, מובן לרמוז לך מתי תפלתו של אדם מתקבלת, כאשר רואה בתפלתו הצלה וישועה, ומאמין שאין מה שיושיעו - רק בתפלה, כחיל בשעת מלחמה שסומך על נשקו - חרבו וקשתו, ורואה בזה את כל הצלתו, ומבין שבלי נשק הוא אבוד. כן כשאדם מרגיש בתפלה שהיא הנשק היחיד שלו, ומבלי זה הוא אבוד, ומאמין שרק בתפלה תלויה ישועתו, הרי צדיק ונושע הוא.

וכן ראיתי אחר-כך מאמר דומה לזה מר' יחזקאל לוינשטיין ז"ל שכתב: ודע, כי לכל אדם יש במשך חיו כעין יציאת מצרים. ועקר כלל זה נקוט בידיך, כי תפלה יכולה לעזרך כמו שהיה במצרים (שמות ב כג, כד) : "ויזעקו... וישמע אלקים את נאקתם". ואת זה מבקשים מהאדם - שיזעק לה' בצר לו. ובאמת, היה האדם צריך להתפלל תמיד, כמו שאמר ר"י (ברכות כא) : והלואי שיתפלל כל היום פלו. והרי, לכאורה, מיתר ה'הלואי? ואם משום דכונתו שם, שיכול להשלים כל היום, היה צריך לומר יכול להתפלל וכו'. אלא שר"י מגלה לנו, שבאמת הלואי שהיה יכול להתפלל כל היום פלו, כי זה מצב האדם, ובפרט בתקופתנו, כפי שאיש הצבא אינו נפרד מנשקו אף לרגע, כן האיש הישראלי אינו יכול להפרד מתפלה בעתים אלו, כי זהו הכלי זין שלו. וכן החיים הם לעולם מלחמה, ואיך יכול להיות במלחמה ללא נשק, ובפרט במצבנו? ולזה תראה, שתקנו תפלה על כל מקרה; תפלת הדרך ויוצא לדרך וכו', תפלה עבור הנכנס לבית המדרש וכו'. ובכל מקום שלא תמצא - תראה שצריך תפלה, ורק בזה נוכל לגבר על אויבינו. וכמו שנתן לעשו הירשה - "ועל חרבך תחיה" (בראשית כז, מ), כן הירשה אצלנו - "הקל קול יעקב" (שם, כב). [ועין בספר "מעלת התורה", שבזמן ש"הקל קול יעקב", גם הידים, שהם "ידי עשו", משעבדים אצל יעקב. עין שם.]

וכן אתה מוצא במנשה בן חזקיהו, שהיה רשע גמור, ולא היה מי שהמרה והפליג בעול כמוהו, לפניו ולאחריו, ואף-על-פי-כן נאמר בו (דברי הימים ב' לג יב, יג) : "וכהצר לו חלה את פני ה' וגו' ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבהו לירושלים למלכותו". (מספר העיקרים)

וכן מצינו גבי מחלקת קרח ועדתו על משה רבנו, שנאמר שם (במדבר טז, טו) : "ויחר למשה מאד ויאמר אל-ה' אל-תפן אל-מנחתם", ופרש רש"י : לפי פשוטו, הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר, אל תפן אליהם. אמר ה'סבא מקלם' : רואים מכאן עד כמה גדול כחה של תפלה. משה רבנו צריך היה לבקש מהקדוש-ברוך-הוא שלא יקבל את הקטרת, דהינו, התפלות

שְׁלֵהֶם. אִף שְׂאֵם, חֵס וְחִלְיָה, הִיְתָה תִּפְלָתָם מִתְקַבֵּלָת, הִיָּה בְּכָד אֲשׁוּר
לְהִשְׁקָפָתָם הַכְּפָרְנִית בְּמִשָּׁה וּבִתְוֹרָתוֹ, וְהִיְתָה מִתְבַּטְּלָת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה,
חֵס וְחִלְיָה - בְּכָל זֹאת פָּחַד מִשָּׁה מִתְפַּלְתָּם.

יז. כשלבנו נשבר מיסורין שבאו עליו - ינצל אותה שעה לתפלה.

"לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה אֱלֻקִּים לֹא תִבְזֶה" (תהלים נא, יט). הָעֵקֶר הוּא - לֵב נִשְׁבֵּר
וְנִכְנַע. וְכִי לִזְכוּת לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה, הָרִי זֶה קִשָּׁה מְאֹד, כִּי הָאָדָם קִשָּׁה
עָרְף מְטֻבְּעוֹ, וְלֹא מְרַגֵּשׁ כָּאֵב וְצָעַר בְּחֻטְאָיו, וְהִרְבָּה עָמַל צָרִיךְ הָאָדָם
לִזְכוּת לְשִׁבְרָ לְבוֹ לִפְנֵי ה'.

אוֹלָם, כְּשֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם יְסוּרִים גְּשָׁמִיִּים - תִּכְף לְבוֹ נִשְׁבֵּר בְּקִרְבוֹ. וְלָכֵן,
יִנְצַל הַשְּׁבֵרוֹן לֵב וְיִתְפַּלֵּל וְיָשׁוּב לֵה', וְלֹא יִהְיֶה טִפֵּשׁ לְבִקֵּשׁ עֲזָרָה וְיִשׁוּעָה
מִפְּלוֹנֵי אוֹ מֵאַלְמוּנֵי, אֲלֵא יֵשֶׁר יִפְנֶה בְּלִבּוֹ הַנִּשְׁבֵּר לֵה' וְיִתְקַבֵּל תִּפְלָתוֹ.

וְזֶה לְשׁוֹן סֵפֶר "טְהַרְתְּ הַקִּדָּשׁ" (דף שטו ע"ב) : כְּשֶׁאָדָם, חֵס וְחִלְיָה, בְּאִיזָה
צָעַר גָּדוֹל, אוֹ יְסוּרִים, חֵס וְחִלְיָה, אָז עַל יְדֵי צָעַר וְיְסוּרִים, קְרוֹבִים
דְּבוּרָיו לִפְנֵי ה' (עיינ באור החיים הקדוש פי שמות), וְאִז טוֹב שְׁיַעֲסֵק בְּתִשׁוּבָה, כִּי
זֶה יוֹעִיל לְהַמְתַּקֵּת הַדִּינִים יוֹתֵר מִכָּל לְמוּדִים וּמִכָּל תִּפְלוֹת, כִּי הָעֵקֶר אֲצֵל
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא - לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה, שְׁעַל יְדֵי זֶה מִתְבַּטְּלִים כָּל הַגְּזָרוֹת.
וְלִבְחִינַת לֵב נִשְׁבֵּר אֵי אֲפֹשֶׁר לְהַגִּיעַ, לֹא עַל יְדֵי תִפְלָה, וְלֹא עַל יְדֵי תַהֲלִים
וְכִדּוּמָה, לְאָדָם בִּינּוּנֵי, רַק עַל יְדֵי תִשׁוּבָה, וְדוּי, חֲרָטָה וְעִבּוּדַת ה' זְמַן
וְזִמְנִים. וְיִשְׁפֹּךְ לְבָבוֹ לִפְנֵי ה' כְּבוֹ הַמִּתְנַעֲנֵעַ וְשׁוֹפֵךְ שִׁיחוֹ לִפְנֵי אִמּוֹ. וְזֶה הוּא
הַדָּרֵךְ לְהַבִּיא אֶת הָאָדָם בְּזוֹ הַשְּׁעָה לְדַמְעוֹת רַבּוֹת, מִפְּנֵי שְׁמִקּוֹר הַדַּמְעוֹת
נִסְתָּם מִחֻזֵּק הַלֵּב אוֹ מִטְמָטוּם הַלֵּב, מֵה שְׂאִין כֵּן כְּשֶׁהוּא בְּצָעַר, חֵס
וְחִלְיָה, אוֹ עַל יְדֵי מְרִירוֹת הַלֵּב הַגְּשָׁמִי, נִכְנַע הָרַע וְנִשְׁבֵּר הַלֵּב וְקְרוֹב הוּא
לְדַמְעוֹת, וְאִז עֵת רְצוֹן גָּדוֹל לְעֵסֵק בְּתִשׁוּבָה בְּזֶה הַשְּׁעָה. וְדַע וְתִתְבּוֹנֵן, אַחֵי,
בְּכָל אֵלוֹ הַדְּבוּרִים, כִּי יִהְיֶה טוֹבָה לְנַפְשְׁךָ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

יח. תפלה מועילה גם לאחר גזר דין

"וְלָשׁוֹן רַכָּה תִשְׁבֵּר גְרָם" (משלי כה טו) בַּתְּפִלָּה וּבַתְּחִנּוּנִים -
תִּשְׁבֵּר גְרָם - עֲצֵם קִשִּׁי הַגְּזֵרָה. (רש"י) (מספר התחזקות בתפלה לה')

בְּגִמְרָא בְּרָכוֹת דָּף י ע"א בְּיָמִים הֵהֵם חָלָה חֲזַקְיָהוּ לְמוֹת וַיָּבֵא אֱלֹהֵי
יִשְׁעָיָהוּ בֶן אָמוֹץ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' צוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה
וְלֹא תַחֲיֶה וְגו' וְאָמַר לוֹ כְּבֹר נִגְזְרָה עָלֶיךָ גְזֵרָה. אָמַר לוֹ חֲזַקְיָהוּ לִישְׁעָיָהוּ,
בֶן אָמוֹץ - כִּלָּה נְבוֹאָתְךָ וַיֵּצֵא! כִּדְּ מִקְבְּלָנוּ מִבֵּית אָבִי אָבָא "אֶפְלוּ חָרַב חֲדָה
מִנַּחַת עַל צְנֹאָרוֹ שֶׁל אָדָם אֵל יִמְנַע עֲצָמוֹ מִן הַרְחָמִים" עַיִן שָׁם. וְהַדְּבָרִים
מִבְּהִילִים, שֶׁבָּא נְבִיא בְּשִׁלְיחוֹת בּוֹרָא עוֹלָם וְאוֹמֵר לְחֲזַקְיָהוּ הַמְּלִךְ מֵת
אַתָּה צוּ לְבִיתְךָ, וַיֵּמָּה הִיָּתָה תִּשְׁוֹבְתוֹ? צֵא, שְׂיֵצֵא מִבֵּיתוֹ וַאֲיַנְנוּ בְּהוֹל כָּלֵל
מִכָּל הַשְּׁלִיחוֹת שֶׁל נְבִיאֹת זֶה כִּי מִקְבְּלָנִי מִבֵּית אָבִי אָבָא שְׂאֶפְלוּ חָרַב חֲדָה
מִנַּחַת עַל צְנֹאָרוֹ שֶׁל אָדָם אֵל יִמְנַע עֲצָמוֹ מִן הַרְחָמִים. דִּיק בְּלִשׁוֹנוֹ וְהַדְּגִישׁ
לוֹמַר חָרַב וְלֹא סָתַם בְּרִזְל אֶלָּא חָרַב וְלֹא עוֹד אֶלָּא הִיא גַם חֲדָה, וְהִיכֹן
הִיא מִנַּחַת לֹא עַל רַגְלוֹ אוֹ עַל שְׁאָר גּוּפוֹ אֶלָּא כְּבֹר מִנַּחַת עַל צְנֹאָרוֹ. חָרַב!
חֲדָה! עַל צְנֹאָרוֹ! וְכִי שִׁיךְ יוֹתֵר סִכָּנָה מִזֶּה, מִכָּל מְקוֹם אֵל יִתְיַאֵשׁ עֲצָמוֹ
מִן הַרְחָמִים. כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלֵא רַחֲמִים וְהוּא אֵל רַחוּם וְחַנוּן
וּמְרַבֵּה לְהִיטִיב וְלָכֵן רַק צְרִיךְ לְבּוֹא אֶל הַמְּלִךְ וְלְהַתְחַנֵּן לְפָנָיו.

וְאִכּוֹן מָה עָשָׂה חֲזַקְיָהוּ הַמְּלִךְ "וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'"
וּמִבְּאָרְיִים חֲז"ל מָה הַפְּנִיָה קִיר אָמַר רַשְׁב"ל מִקִּירוֹת לְבוֹ. וְהַשִּׁיב לוֹ וַיְהִי
דְּבַר ה' אֵל יִשְׁעָיָהוּ לֵאמֹר הַלּוֹךְ וְאִמְרַתְּ אֶל חֲזַקְיָהוּ כֹה אָמַר ה' אֶלְקֵי דָוִד
אָבִיךָ שְׂמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ רְאִיתִי אֶת דְּמַעְתְּךָ הַנְּגִי יוֹסִיף עַל יְמִיךָ חֲמִשׁ
עֶשְׂרֵה שָׁנָה. כִּאֵן הִרְאוּנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה דְּגָמָא מִבְּהַקֵּת שֶׁל הַתְּחִזְקוֹת
בְּכָל מִצְבֹּ וְלֹא לְהַתְיַאֵשׁ כָּלֵל. וְלָכֵן הַצְּרִיךְ לִישׁוּעָה וְרַחֲמִים כְּגוֹן לְפָקִידָה
בְּזָרַע שֶׁל קִימָא אִף עַל פִּי שְׁעֵבֵר הַרְבֵּה שָׁנִים מִנְּשׁוּאָיו מִכָּל מְקוֹם אֵל
יִתְיַאֵשׁ כָּלֵל וַיִּפְצִיר בַּתְּפִלָּה וְלֹא יִפְסִיק יִתְפַּלֵּל וַיַּחְזֹר וַיִּתְפַּלֵּל עַד שְׂיִנְשַׁע.

וּבִסְפָר בְּרַכַּת פְּרָץ פְּרִשְׁת שְׁמוֹת כְּתָב, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

הַכָּלֵל כִּי כָּל מַעֲשֵׂה אָנוּשׁ וְתַחֲבוּלוֹתָיו לֹא יוֹעִילוּ אֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא לְהוֹסִיף
אוֹ לְגַרֵעַ מִמָּה שֶׁנִּגְזַר עָלָיו בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, זוֹלַת עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְעַל יְדֵי זְכוּיֹת
וְתִשְׁוֹבָה יְכוֹל הַגְּזֵר דִּין לְהַשְׁתַּנּוֹת.

וּמוֹבָא עוֹד בִּסְפָר "הַתְּחִזְקוֹת בַּתְּפִלָּה לַה" סְפוּר נִפְלָא מִסְפָּר שְׂמַחַת
יִשְׂרָאֵל עַמִּי כַּג וְזֶה לְשׁוֹנוֹ אֶצֶל הַרְח"ק רִי"י הַחוּזָה מְלוּבָלִין הָיָה נוֹהַג
שְׂאֲחָרֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים בָּאוּ לְפָנָיו כְּמָה אֲנָשִׁים לְשָׂאֵל אִיךָ הָיָה חֲתִימָתָם
וְלְהַרְבֵּה הָיָה מְשִׁיב. וּפַעַם אַחַת הִלְךְ גַּם בֶּן הַרְבֵּי ר' בּוּנִם לְשָׂאֵל, וְהַשִּׁיב
לוֹ: כִּי בַשָּׁנָה זֶה יִפְסִיד וַיֵּאבֵד כָּל מַעוֹתָיו וְכֵן הָיָה שְׂבִאוֹתוֹ הַשָּׁנָה הָיוּ בְּנֵי
בֵּיתוֹ זוֹגְתוֹ וְצִאָצְאָיו, חוֹלִים רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ וְהוֹצִיא כָּל רְכוּשׁוֹ עַל רוּפְאִים

וּרְפוּאוֹת וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ מְאוּמָה בְּמָה לְפָרֵנֶס אֶת עֲצָמוֹ, וְנִסְעֵ לְעִיר הַבִּירָה וּנְאֲרָשָׁא אוֹלֵי יְזַמִּין לוֹ ה' אֵיזָה פְּרִנְסָה טוֹבָה וְנִכְנֵס שָׁם לְאֵיזָה בֵּית מְלוֹן וְאָכַל וְשָׁתָה שָׁם אֵיזָה שְׁבוּעוֹת בְּתַקְוָה שֶׁה' יְזַמִּין לוֹ מִשְׁהוֹ, וְלֹא הָיָה לוֹ אֲפֹלוּ פְּרוּטָה אַחַת כִּי לֹא הִשְׁתַּכַּר מְאוּמָה, וַיֵּשֶׁב וַיִּנְצְטֵעַר מְאֹד עַל זֶה, וְגַם חֲשֵׁשׁ שָׁלֹא יֵהָא חֶסֶד וְשְׁלוֹם חֲלוּל הַשֵּׁם עַל תַּלְמִיד חֶכֶם כְּמוֹהוּ אִם לֹא יִשְׁלַם, וְצָעְרוּ הָיָה גְדוֹל מְאֹד עַד אֲשֶׁר בָּכָה מְאֹד עַל זֶה בְּמַר נַפְשׁוֹ. וּבְתוֹךְ כֵּךְ נִכְנֵס אֵלָיו הַמְּשֻׁרֵת לְשֹׂאֵל אוֹתוֹ מַה יִּסְעֵד הַיּוֹם אִם תִּרְנַגּוֹל הוֹדוֹ אוֹ אֲזוּ וְכִיּוֹצֵא וּמְדַבְּרִים אֵלָיו בָּכָה עוֹד יוֹתֵר.

וְהִנֵּה קְרוֹב ה' לְנִשְׁבְּרֵי לֵב כְּאֲשֶׁר עָבַר זְמַן בְּכִיתוֹ בָּא אֵלָיו שְׁלִיחַ מֵאִיזוֹשְׁהִי אִשָּׁה מִפְּרִסְמֵת לְאָמֵר לוֹ שִׁיְהִיָּה אֲצִלָּה בְּעֶסֶק שְׁלָה וְהִיא תִּתֵּן לוֹ שִׁשָּׁה רוֹבֵל כְּסָף לְשְׁבוּעַ שִׁיְהִיָּה גִזְבָּר עַל הַמְּעוֹת, וְכִשְׁשָׁמַע זֹאת רַבִּי בּוּנָם אָמַר בְּלִבּוֹ אִם כֵּן כָּבֵר עֲזָר לִי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וּפְתַח לִי בַחֲזָרָה שְׁעָרֵי הַצְּלָחָה - וְאִם כָּבֵר כֵּךְ, הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ עֲזָר כָּבֵר, הֲרִי אֲנִי נִקְרָא שׁוֹב ר' בּוּנָם הַקּוֹדֵם, אֲזוֹ אֲנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת עוֹבֵד לְפִי שְׁבוּעַ, אֲלָא אֲנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת שְׂתָף וְרַק אִם תִּסְכָּים שְׁאֵהִיָּה שְׂתַּפָּה אֲזִי אֲתַרְצָה לָּהּ. וְכִשְׁשָׁמְעָה הַגְּבִירָה הַנִּיִּל תִּשׁוּבָה זֹאת הֵיטֵב חָרָה לָּהּ וְלֹא שְׁלָחָה אֵלָיו עוֹד.

אֲמַנָם הוּא הַרְבִּי ר' בּוּנָם בְּגִדְל אֲמוּנָתוֹ שֶׁהָיָה בּוֹ, כְּעֵת יֵשֶׁב בְּשִׁלּוֹה וְהַשְּׁקֵט עַל דְּלִתֵי הַתּוֹרָה כִּי בְּוֹדָאֵי כָּבֵר עֲזָר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, וְעַד אַחַר אֵיזָה יָמִים שְׁלָחָה אֵלָיו לְקָרָא לוֹ, כִּי גַם לָזֶה נִתְרַצִּית לְהִיּוֹת לָּהּ שְׂתָף בְּכָל עֶסְקִיָּה, וְעוֹד נִתְנָה לוֹ מְעוֹת לְשֵׁלֶם כָּל חוֹבוֹתָיו שֶׁנִּתְחַיֵּב עַד כֹּה, וְהַרְוִיחַ בְּאוֹתָהּ שָׁנָה הַרְבֵּה מְעוֹת.

וְאֲזוֹ נִסְעֵ בַחֲזָרָה לְהַרְבִּי מְלוּבְלִין וּבְכַתְחוֹ הַפְּתַח אָמַר אֵלָיו הַרְבִּי מְלוּבְלִין: "אֲמַת הוּא שְׁכֹן הָיָה - נִגְזָר - אֲבָל עַל בְּכִיָּה לֹא דִבְרַנּוּי". הֵינּוּ שְׂאָף שְׁנִגְזָר עָלָיו הַתַּחֲלַת הַשָּׁנָה שִׁיְהִיָּה עֲנִי אֵף עַל פִּי כֵן פִּעַל בְּבִכּוּתָיו לְבַטֵּל אֶת אֲשֶׁר נִגְזָר.

י.ט. מעלת המקדים תפלה

לְעוֹלָם יִתְפַּלֵּל אָדָם קֹדֶם שְׁיַחֲלָה - שְׂאֵלְמֵלִי חָלָה כָּבֵר,
אוֹמְרִים לוֹ: הֲבֵא זְכוּת וְהַפְּטֵר. (גְּמָרָא בְּרִכּוֹת)

בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (פ' בְּרַכָּה פ' יא) מְצִינּוּ מֵאֲמֵר מִדְּהִים, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֶשֶׂר מֵיתוֹת כְּתוּבוֹת עָלָיו עַל מֹשֶׁה שְׂיָמוּת בְּחוּץ לְאֶרֶץ וְלֹא יִכָּנַס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְדָבָר זֶה הָיָה קָל בְּעֵינָיו שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁאָמַר: יִשְׂרָאֵל חֲטָאוּ חֲטָאוֹת גְּדוּלוֹת כַּמָּה פְּעָמִים, וְכִיּוֹן שֶׁבִקְשָׁתִי עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מִיָּד קִבַּל מִמֶּנִּי, אֲנִי שָׁלָא חֲטָאתִי מִנְעוּרִי, לֹא כָּל שֶׁכֶּן כְּשֶׁאֲתַפְּלֵל עַל עַצְמִי שְׂיִקְבַּל מִמֶּנִּי. וְכִיּוֹן שֶׁרָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁקָּל הַדָּבָר בְּעֵינָיו שֶׁל מֹשֶׁה, וְאִינוּ עוֹמֵד בְּתַפְלָה מִיָּד - קִפֵּץ עָלָיו וְנִשְׁבַּע בְּשֵׁמוֹ הַגְּדוֹל שֶׁלֹּא יִכָּנַס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כ, יב): "לִכֵּן לֹא תָבִיאוּ וְגו'", וְאִין לִכֵּן אֵלֶּא שְׁבוּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א' ג, יד): "וְלִכֵּן נִשְׁבַּעְתִּי לְבַיִת עֲלֵי". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְהָרִי הַדָּבָרִים קָל וְחֹמֶר, אִם מֹשֶׁה רִבְּנוּ שֶׁדָּחָה אֶת הַתַּפְּלָה בְּשִׁבִיל שְׂסֻמָּךְ עַל רַחֲמֵי ה' - וְכִשְׁבִּזְמַנּוֹ יִתְפַּלֵּל יַעֲנֶה, וְלִכְךָ דָּחָה אֶת הַתַּפְּלָה לְעַת מֵאַחֵר יוֹתֵר - נִדְּחָה, כָּל שֶׁכֶּן אִם דּוֹחָה אָדָם אֶת הַתַּפְּלָה לְדָבָר אַחֲרוֹן כִּיּוֹן שֶׁסּוּמָךְ עַל גּוֹרְמִים טְבַעִים זוֹלָת ה' שֶׁתַּפְּלָתוֹ יִכּוּלָה לְהַדְּחוֹת.

רוֹאִים מִכָּאן, עַד כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזְדַּרֵּז וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וּלְהַתְּפַלֵּל, וְלֹא לְדַחוֹת הַתַּפְּלָה לְדָבָר אַחֲרוֹן, שֶׁהָרִי מִדְּרָךְ הָאָדָם קָדָם כָּל הוֹלֵךְ לְהַתְּעַסֵּק בְּפִתְרוֹנוֹת טְבַעִים, וְאַחֵר כָּל הַהִשְׁתַּדְּלוּת, בָּא גַם לְבַיִת הַכְּנֶסֶת לְהַתְּפַלֵּל. אֵלֶּא הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁחִיָּב לַעֲשׂוֹת עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָבוֹא, הוּא לְחַטֹּף הַתְּרוּפָה הַבְּדוּקָה - הַתַּפְּלָה, וְאַחֵר כִּי לְהַתְּעַסֵּק בְּדָבָרִים אַחֲרִים. כִּי מִי לָנוּ גְדוֹל מִמֹּשֶׁה רִבְּנוּ, וּבּוֹדָאִי לֹא דָּחָה הַתַּפְּלָה בְּגִלָּל שֶׁחֲשַׁב עַל פִּתְרוֹנוֹת בְּדָרְךְ הַטְּבַע, רַק עָסַק בְּדָבָרֵי תוֹרָה, וּבְכָל זֹאת קִפֵּץ עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִשְׁבַּע. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁאֲנִי שׁוֹכַחִים אֶת הַמּוֹשִׁיעַ הָאֱמִתִּי וְחַיִּים בְּשִׁלְוָה וּבְבִטְחוֹן בְּדַרְכֵי הַטְּבַע, וְדוֹחִים הַתַּפְּלָה הָרִי שֶׁבְּכָךְ חֵס וְחִלְיָה מֵאַבְדִּים אֲנוּ הַזְּכוּת שֶׁל תַּפְּלָה, וְלֹא תוֹעִיל אַחֵר כִּי שׁוּב, כַּמּוּבָא בִּילְקוּט (תַּחֲלִים קל"ז) עַל הַפְּסוּק "עַל נְהוֹרוֹת בְּבֵל שֶׁם יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ", שֶׁעֲנָה יִרְמְיָה וְאָמַר לָהֶם: מַעִיד אֲנִי עָלֶי שְׂמִים וְאֶרֶץ, שֶׁאֵלוּ בְּכִיתֶם בְּכִיָּה אַחַת עַד שֶׁאַתֶּם בְּצִיּוֹן - לֹא גְלִיתֶם. שֶׁהַכּוֹנֵה - כִּי אַז, כְּשֶׁהִתְרָה בָּהֶם שְׁעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְרִיב הַבַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ, לֹא הַתְּפַלְלוּ, וְלִכֵּן אַחֲרוּ אֶת הַמוֹעֵד.

מִכָּאן, כַּמָּה יֵשׁ לְהִזָּהַר לֹא לְהַתְּעַצֵּל מִלְּהַתְּפַלֵּל עַל כָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ, וְתַמִּיד יִרְבֶּה לְבַקֵּשׁ מֵה', אֵף שֶׁנֶּרְאָה שֶׁרַחוּק הִרְבֵּה מִסַּכְנַת הַצָּרָה וְהַחֲלִי. אֵלֶּא, כִּיּוֹן שֶׁרוּאָה שֶׁהַתְּחִילָה הַצָּרָה, אוֹ שֶׁצְּפוּיָה לְבוֹא אֵלָיו, אֵף שֶׁעֶצֶם הַסַּכְנָה עֲדִין רַחוּקָה, יִתְחִיל בְּתַפְּלָה. וְלֹא יִחְיָה אָדָם בְּבִטְחוֹן לומר: כְּשֶׁאֲצַטְרֵךְ לְדָבָר בְּזִמְנוֹ, אִזּוֹ אֲתַפְּלֵל עָלָיו. אֵלֶּא, יִזְדַּרֵּז עַל כָּל דָּבָר אֲפִלוּ שְׁנִים הִרְבֵּה קָדָם, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ כָּאן שֶׁהַקְּפִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מֹשֶׁה שֶׁדָּחָה אֶת הַתַּפְּלָה, וְהָיָה בְּטוּחַ שְׂיֵשׁ עוֹד זְמַן לְהַתְּפַלֵּל. וְרָאָה, שֶׁלֹּא בְּטוּחַ מֹשֶׁה עַל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וְצַדִּיקוֹתָיו, אֵלֶּא בְּטוּחַ בְּה' שְׂיִקְבַּל תַּפְּלָתוֹ. וְזֶה לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: אֲנִי שָׁלָא חֲטָאתִי מִנְעוּרִי, לֹא כָּל שֶׁכֶּן כְּשֶׁאֲתַפְּלֵל עַל עַצְמִי שְׂיִקְבַּל מִמֶּנִּי. כְּלוּמַר, שֶׁבְּטוּחַ בְּה' שְׂיִקְבַּל תַּפְּלָתוֹ, וּבְכָל זֹאת הַקְּפִיד עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שֶׁדָּחָה זֶה לְזִמְן מֵאַחֵר, וְלֹא הַפְּצִיר כְּבָר בְּרָגַע הָרִאשׁוֹן כְּשֶׁצָּפָה
אֶת
הַגְּזָרָה.

כ. להתפלל על כל פרט ולו הזעיר ביותר

בברכת "שמע קולנו" בו ישים כל מגמותיו לה' להתפלל לו על כל צרכיו אפלו דבר קטן או גדול, לא יבצר דבר מה שלא יתפלל לה'. (נערות דבש)

נעתיק כאן מה שכתב הגאון הצדיק רבי שמואל תפילינסקי זצ"ל בקונטרס הצנאה עמ' נד וזה לשונו, תאמצו ותתרגלו להתפלל להשם יתברך בכל עת ובכל שעה על כל דבר ועל כל ענין על כל פעלה ועל כל מארע, וכן לתן שבח הודיה להשם יתברך על כל טובה וחסד שמגיע לו בכל עת ובכל פעם. ומדות אלו מצינו ברו"ל בגמרא ובראשונים ז"ל, עין ברכות דף ס', הנכנס לכרך אומר: יהי רצון וכי שתכניסני לכרך הזה לשלום. בקש לצאת אומר: יהי רצון שתוציאני וכי לשלום. הנכנס לבית המרחץ אומר: יהי רצון שתצילני מזה ומפיוצא בו וכי, וכשיוצא אומר: מודה אני לפניך שהצלתני מן האור, ובמסכת ביצה ל"ח כי סליק ר' אבא אמר: יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל, גם בספר חסידים מלא עניינים להתפלל על כל מארע בכל מיני הזדמנות, ועין בצנאה של בעל יסוד ושרש העבודה איך היה מתנהג כמו כן על כל צעד וצעד, הן להתפלל והן להודות ולתת שבח על כל דבר ודבר.

והנה עקר התפלה המקבלת יותר הוא בתפלת העמידה שאז הוא עת רצון, כמו שאמרו: "אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין ועולה עמידה - עם תפלת הצבור", לכן תתרגלו לקבץ תמיד בסוף התפלה קדם "עשה למען שמך" - לבקש על כל צרכיו. הן על ענייני רוחניות, הן על ענייני גשמיות, קדם כל לבקש הצלחה בתורה וביראת שמים ובמדות טובות הן על עצמו הן על הבנים והבנות, ולהנצל מן החטא ומכל תקלה ומכשול וממדות רעות ומתרבות רעה חס ושלום. ואחר כך לבקש צרכי יום יום על הבריאות ועל הפרנסה ועל כל ענייני מדי יום ביומו ועל אותו דבר שמעיק לו ודחוק לו ביותר, ונוגע ללבו ביותר, יפרט אותו דבר יותר בפרטות כדאיתא בזהר הקדוש על הפסוק הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו וכי ומכאן שצריך לפרט בתפלתו.

וכתב בינערות דבש (דרשה א' דף י"ג) וזה לשונו: בברכת "שמע קולנו" בו ישים כל מגמותיו לה' להתפלל לו על כל צרכיו אפלו דבר קטן או גדול לא יבצר

דְּבַר מָה שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל בּוֹ לַה', אִם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שְׂדוּךְ לַעֲצֹמוֹ אוֹ לְבָנָיו אוֹ לְבָנוֹתָיו - יִתְפַּלֵּל לַה'. לְסַחֲרָה - יִתְפַּלֵּל שְׂיִצְלִיחוּ וְיִוָּלְיִכוּ בְּדַרְךְ הַיָּשָׁר. כָּלְלוּ שֶׁל דְּבַר, אִין דְּבַר מָה שֶׁרְצוֹנוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל לַה' לְהַצְלִיחוּ וְלְהוֹלִיכוּ בְּדַרְךְ הַיָּשָׁר וְהַנְּכוּן וְאִין צָרִיךְ לֹמַר אִם יֵשׁ לוֹ חֵס וְשְׁלוֹם אֵיזָה צָרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל. וְכֵן אִם יֵשׁ לוֹ אֵיזָה שְׂמִיחָה שְׂיִתְפַּלֵּל שֶׁלֹּא יִחְטֵא בְּשִׂמְחָה וְלֹא יִקְרָהוּ עֲוֹן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה חֵס וְשְׁלוֹם שְׂמִיחָה שְׂאַחֲרֶיהָ תּוֹגָה, וְעַל כָּל עֲנִין מָה שֶׁעוֹסֵק יִתְפַּלֵּל בְּלִשׁוֹנוֹ, וְאִף כִּי לִשׁוֹנוֹ לִשׁוֹן עֲלֻגָת וּמְגַמְגַמֶתת וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּלִשׁוֹן עֵבְרִי כְּרֵאוּי - הוּא חָבִיב לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֵלוֹ הַרְבֵּה לְהִתְפַּלֵּל בְּלִשׁוֹן רַחֲבָה שְׂפָה בְּרוּרָה וְנִעִימָה צָחָה. וְעַל יְדֵי תְּפִלָּה זֹו יִשְׁמַע ה' לְקוֹלָנוּ, וְיֵצֵא לָנוּ תּוֹעֵלָת כִּי תְּפִלָּה כְּזוֹ וְדֹאֵי בְּכֻנָּה וְלֹא יִהְיֶה פִּיו וְלִשׁוֹנוֹ מְדַבֵּר - וְלִבּוֹ בַל עֲמוּ, כִּי תְּפִלָּה עֲצֵמִית עַל צָרְכֵינוּ הָאִישִׁיִּים אֵינּוּ מְדַבֵּר בְּהַרְגֵל וּבְמַצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה, כִּי אִם מִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם דְּבַר חֲדָשׁ מָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ בְּאוֹתוֹ זְמַן וְעַתּוּ וְגַם מְסִדֵּר תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו אִם כֵּן לְזוֹ צָרִיךְ כְּוָנָה וְדֹאֵי וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל בְּלִי כְּוָנָה מִיַּחְדָּת וְאִם כֵּן יֵצֵא - יוֹצֵא יְדֵי תְּפִלָּה גְּמוּרָה כִּי זֶה הָעֵקֶר הַתְּפִלָּה הַבָּאָה מִמַּעַמְמֵי הַלֵּב דְּכִתִּיב "מִמַּעַמְמֵי הַלֵּב קִרְאתֶיהָ ה'" הֵינּוּ מִמַּעַמְמֵי הַלֵּב עַד כָּאן לִשׁוֹן "הַיְעָרוֹת דְּבִשׁ".

וּמִטַּעַם זֶה אֲנִי מְדַקְדֵּק לְהַזְכִּיר בְּכָל פַּעַם אֵיזָה תְּפִלָּה קְצָרָה קֶדֶם "עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂמֵךְ" מִמָּה שְׂיִצְטָרֵךְ לוֹ בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם אִף בְּזְמַן שֶׁאִין פְּנָאֵי לְהֶאֱרִיךְ כְּדֵי לְקַיֵּם בְּזֶה חוֹבַת הַתְּפִלָּה בְּכֻנָּה מִיַּחְדָּת כְּנִזְכָּר בְּ"יְעָרוֹת דְּבִשׁ" הַנִּ"ל. אֲמַנֵּם לְבַד זֶה צָרִיךְ פַּעַם בַּיּוֹם אִף שֶׁלֹּא בְּזְמַן תְּפִלָּה בְּכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה שֶׁדְּרוֹשׁ לוֹ אֵיזָה עֲנִין וְשְׂמֵעִיק וְדוֹחֵק לוֹ אֵיזָה דְּבַר קָטָן וְגָדוֹל, לְהִתְפַּלֵּל לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּאֵיזָה לִשׁוֹן וּבְאֵיזָה נִסַּח שְׂיִכּוֹל. בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן. וּמִהַנְּכוּן לְהַקְדִּים תְּחִלָּה אֵיזָה שְׂבַח לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ פְּסוּק לָךְ ה' הַגְּדִלָה וְכוּ' וְכַדּוּמָה כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חַז"ל יְסִדֵּר אָדָם שְׂבַחוֹ שֶׁל מְקוֹם וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל.

וְאַחֲרֵי שֶׁהִשִּׁיג מְבַקְשׁוֹ וְנִעֲשִׂית רְצוֹנוֹ וּמִשְׂאֵלָתוֹ יִתֵּן שְׂבַח וְהוֹדָיָה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל דְּבַר גָּדוֹל וְקָטָן.

וְכֵן לְהַרְגִיל לְהִלָּדִים הֵן בָּנִים הֵן בָּנוֹת מְקַטְנוֹתָן לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מִהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל דְּבַר גָּדוֹל וְקָטָן בְּכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה. וְזֶה יְסוּד הָאֲמוּנָה וְהַבְּטָחוֹן בְּהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ. עַד כָּאן לִשׁוֹן הַגְּה"צ ר"ש תְּפִלִּינְסְקִי זצ"ל.

לְכֵן עַל כָּל דְּבַר קָטָן אוֹ גָּדוֹל יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר שְׂיִצְלִיחַ דְּרַכּוֹ בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׂמִיּוֹת.

וְזֶה לִשׁוֹן רַבְּנֵי יוֹנָה (נִעְתַּק מִסֵּפֶר בְּטַח בַּה' עַמ' קַמַּב) "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דְּעָהוּי", וְגו': בְּכָל פַּעַל, אֲשֶׁר תְּבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת, זָכַר אֶת הֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, וְקוּוָה אֵלָיו לְהַצְלִיחַ בּוֹ וְתִלָּה בּוֹ בְּטַחוֹנְךָ וְתִשָּׁב אֵלָיו לְבָדָה, כִּי אִין הַפַּעַל בִּיָּדְךָ. וְדַע, כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים, שְׂעִינִיָּהֶם אֶל הֵשֵׁם בְּמַעֲשֵׂה גָדוֹל, כְּמוֹ אִם יְבַקְשׁוּ לְפָרֵשׁ בָּיִם לְסַחֲרָה, אוֹ לְצֵאת בְּשִׁירָה, וְאֵלוֹ בְּמַעֲשֵׂה קָטָן לֹא יִזְכְּרוּ אֶת הֵם מִפְּנֵי

שֶׁהַפֶּעַל קל בְּעֵינֵיהֶם, וּבְרוּר לְדַעְתָּם, כִּי יַעֲלֶה בְיָדָם, אוּ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִגִּיעַם הַפֶּסֶד מְרֻבָּה, אִם יִבְטַל הַמַּעֲשֵׂה הַהוּא, וְלֹא יַעֲלֶה בְיָדָם. עַל כֵּן אָמַר: "בְּכָל דְרָכֶיךָ דַּעְהוּ": בְּדַבָּר גְּדוֹל אוּ קָטָן, כִּי אַחַר שֶׁכָּל הַפְּעֻלוֹת תְּלוּיוֹת בְּיַד הַשֵּׁם, וְכָל הַהַצְלָחוֹת בְּחֶסֶדָּו, חֵיב אָדָם לְזָכְרוֹ בְּכָל מַעֲשָׂיו; כִּי אִם יִצְלַח הַמַּעֲשֵׂה בְיָדוֹ, וְהוּא לֹא זָכַר בּוֹ אֶת הַשֵּׁם וְלֹא נִשְׂא עֵינָיו בּוֹ אֶל הַשֵּׁם - הִנֵּה קָצָר בְּחֶק הָעֲבוּדָה. גַּם יִתֵּן אֶל לְבוֹ, כִּי שֹׁכֵר הַבְּטָחוֹן וְתַקְוָה אֶל הַשֵּׁם לְהַצְלַחַת הַפֶּעַל - גְּדוֹל יוֹתֵר מְאֹד מִתּוֹעֵלַת הַפֶּעַל עֲצָמוֹ: עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְהִבִּיא שָׁם (בְּאוֹצַר תְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל) מִמַּגִּיד תַּעֲלוּמָה (בְּרִכּוֹת ל:) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: הַתִּנָּא מִשְׁמִיעֵנוּ: אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפִיל אֶלָּא מִתּוֹךְ כַּבֵּד רֵאשׁ, זֶהוּ רַק נֶאֱמַר לְגַבֵּי תִּפְלַת הָעַמִּידָה דִּיקָא, אֲבָל תִּפְלָה לְשַׁעֲתָה הַמְצַטְרַכַת לְכָל אָדָם בְּכָל זְמַן וְעַדן שֶׁמִּבְקֵשׁ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַצְּטָרְכוֹתָיו אֵין צָרִיךְ הִכָּנָה, וְאִדְרָבָּה כְּתִיב: כְּהִי אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֱלֹנוּ (דְּבָרִים ד ז), וְאִדְרָבָּה זֶה הוּא הָאֱמוּנָה הַגְּדוּלָּה לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁיִּתְפַּלל תַּכְּף עַל כָּל דָּבָר שֶׁיִּאָרַע לוֹ וְכוּי' וְהוּא אֱמוּנָה שֶׁאֵין שׁוֹם דָּבָר בְּמִקְרָה, רַק הַכֹּל הוּא בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלְאָה, וְהַתְּפִלָּה מוֹעֵלַת לְהַפְּדֵי וּלְבַטֵּל הַגְּזֵרָה לְטוֹבָה וְלִישׁוּעָה וְכוּי'.

וְכַתֵּב בְּסֵפֶר שְׁלִ"ה הַקְּדוֹשׁ דָּף ס ע"ב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ כְּשֶׁהוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת אֵיזָה עֵסֶק יִתְפַּלל תִּפְלָה קְצָרָה זוֹ רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם. בְּדַבְרֵי קִדְשֵׁךָ כְּתוּב לֵאמֹר הַבּוֹטֵחַ בְּה' חֶסֶד יִסּוּבְּבָנוּ וְכְתִיב וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כָּלֵם. חֵלֶק לִי מִחֶסֶדְךָ לִתֵּן בְּרַכָּה בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ בַּפְּעֻלָּה זוֹ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם מְסַפְּרִים שֶׁהִגְהִ"צ רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים זִוְנִנְפֶּלְד זצ"ל כְּשֶׁהָלַךְ לְאַפּוֹת מִצּוֹת, עָמַד וְאָמַר תְּהִלִּים וְהַתְּפִלָּה שֶׁיְהִיָּה הַמִּצּוֹת כְּשֵׁרוֹת וּמַהֲדָרוֹת כִּי זֶה בְרוּר שֶׁבֵּלֹא סִיעָתָא דְשִׁמְיָא אֵי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְשׁוֹם דָּבָר.

כא. ספורים מדרך תפלתו של רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל

התפלה - דרך קצרה להשגת השלמות

ר' יוסף חיים היה נוהג לומר, כי כְּאִשֶּׁר אָדָם מִתְרַגֵּל לְהַתְּפִיל תָּמִיד לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא מַגִּיעַ לְשִׁלְמוֹת הַיּוֹתֵר נַעֲלָה שֶׁהוּא מְסַגֵּל לְהַגִּיעַ אֵלֶיָּה. וְאֲכֹן, הָיָה ר' יוֹסֵף חַיִּים מְרַבֵּה לְהַתְּפִיל בְּכָל מְקָרָה וּמְקָרָה, וּלְבַקֵּשׁ מִבּוֹרָא הָעוֹלָם שֶׁיִּמְלֵא אֶת בִּקְשׁוֹתָיו, הוּן בְּעֵינֵי הַכָּלָל וְהוּן בְּעֵינֵי הַפְּרֵט.

השומע תפלתו היה בוכה עמו

בעמל רב וביגיעה עצומה היה ר' יוסף חיים עוסק בעבודה זו שבלב. בתפלת 'שמונה עשרה' של חול היו נחלי מים יורדים מעיניו בשעת תחנוניו.

אחד מעסקני הצבור הירושלמים, שגר בעיר החדשה, נקלע פעם בנשואי קרובו לתפלת מנחה בה שמש ר' יוסף חיים כשליח צבור. מכיון שהתחיל בחזרת הש"ץ, והעסקן היה שמע לראשונה את נעימת קול תחנוניו שנאמרה ברגש רב, חש כי דמעות נקוו בעיניו, ומכיון שהתבייש להמשיך ולעמוד כאבל בין השמחים, החליט לצאת מעט מאחורי אולם השמחות עד שירגע מבכיו.

אז מה גדלה הפתעתו, כאשר פגש שם חבורה שלמה במצבו ממש...

התפלה - פתרון לכל בעיה

"אין לך דבר בעולם הזה, שאינו זקוק לתפלה" - כך היתה גרסתו של ר' יוסף חיים, והיה דבר זה תופס חלק נכבד בעצותיו לפונים אליו: "לך והתפלל ותצליח".

לכל בעיה שהתעוררה, היתה מוכנת באמתחתו תפלה מתאימה;

לאלה שהתלוננו על חסר סיעתא דשמיא בעבודת השם, היה מינע להתמיד באמירת 'פרשת היראה' בכל יום.

לפונים שדאבו על קשיי הפרנסה, היה משיא: "יהא רגיל על לשונכם לומר בכל יום 'פרשת המן' ולכון בברכת המזון - ותושעו". וכאשר אחד טען לפניו: "כבר שניתי ושלשתי ולא נעניתי" - יעץ לו: "חזר שוב ותראה נפלאות".

"קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" - קוה וחזר וקוה

מעשה ואחד השוחטים מירושלים, שפרנסתו היתה דחוקה ביותר, בא לפניו להשיח את מר לבו, וכדרךכו, יעץ לו לומר את 'פרשת המן'. לאחר שבועות ספורים הופיע אדם זה שנית ואמר: מלאתי אחר עצתו ונעניתי, אז אליה וקוץ בה - המשרה שהצעה לי היא בעיר תל אביב החדשה, ומכיון שאני חרד על חנוך בני, לא אוכל לקבל אותה.

שָׁמַע ר' יוֹסֵף חַיִּים אֶת דְּבָרָיו, וְשָׁבַח עַל חֲרָדָתוֹ זֹ: הָרִי כְּתוּב בְּמִפְרָשׁ (מְשַׁלֵּי כח, יד) : "אֲשֶׁרִי אָדָם מִפֶּחַד תִּמְיֵד", וְהוּא הוֹסִיף: לֹא לְזֹאת הִתְכַּוְּנִיתִי, בְּנִי, הַמְּשִׁדָּה לְהִתְפַּלֵּל וּלְקוּוֹת לְיִשׁוּעַת הַשָּׁמַיִם.

לֹא עָבְרוּ יָמִים רַבִּים וְאוֹתוֹ שׁוֹחֵט קָבַל מִשְׁרָה מְכַבֶּדֶת בִּירוּשָׁלַיִם, בָּהּ שָׁמַשׁ כָּל יְמֵי חַיָּיו.

מִפֶּחַד לְגִשְׁתָּ לְעֵנִין לְלֹא הַקְדָּמַת תְּפִלָּה

כְּאֲשֶׁר הִתְחִילוּ הַשִּׁדְכָנִים לְדַבֵּר נִכְבָּדוֹת בְּבֵנו מְרֻדְכִי, לֹא מֵהָר לְגִשְׁתָּ אֶל הַדְּבָר כְּהִרְגָלוֹ תִּמְיֵד. כְּאֲשֶׁר שָׁאֲלוּהוּ בְּנֵי בֵיתוֹ עַל הַשְּׁנוּי בְּמִנְהַגוֹ, הִשִּׁיב: בְּזִמְן שֶׁאֶחָד מִלְּדֵי מִגִּיעַ לְפָרְקוֹ, רְגִיל אֲנִי לְהִתְחַנֵּן עַל זְוֹג טוֹב בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים. וְהִנֵּה, בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים שֶׁל שְׁנָה זֹ שֶׁכִּחֲתִי מְשׁוּם מָה לְבַקֵּשׁ בְּמִיחָד עַל בְּנֵינוּ זֶה, וְעַל כֵּן אֲנִי מִמֵּהָר בְּעֵנִין שְׁדוּכּוֹ.

הַמְקוֹדִים תְּפִלָּה לְצָרָה

סָפְרוּ נִכְדָּיו, כִּי פָעַם שָׁהָה ר' מְרֻדְכִי בְּנוֹ מִחוּץ לְבֵיתוֹ לְרַגֵּל עֶסְקָיו. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה קָם ר' יוֹסֵף חַיִּים בְּחִצּוֹת הַלַּיְלָה, לְקַח סֵפֶר תְּהִלִּים בְּיָדוֹ, עָלָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁבִּי"ב בְּתֵי מַחְסֵה", וְאָמַר אֶת כָּל הַסֵּפֶר בְּהִתְעוֹרְרוֹת נִפְלָאָה.

לְמַחֲרַת הִגִּיעַ ר' מְרֻדְכִי לְבֵיתוֹ, וּבְפִיו סָפּוֹר עַל תְּאוּנַת דְּרָכִים קָשָׁה שֶׁנִּקְלַע אֵלָיָה וּבְדָרְדָּ נִסַּח בְּשָׁלוֹם.

בְּנֵי הַבַּיִת חֲשָׁבוּ וּמְצָאוּ שֶׁבְּדִיוֹק בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה הָיָה ר' יוֹסֵף חַיִּים עֶסוּק בְּתְפִלָּתוֹ.

עֲדִיף לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֲמִצְעוֹת הַתְּפִלָּה מֵאֲשֶׁר בָּכַח וּבְזָרוּעַ

עַד כְּמָה הִחְשִׁיב ר' יוֹסֵף חַיִּים אֶת הַתְּפִלָּה, אֶפְלוּ עַל דְּבָרִים קְטָנִים לְכַאוֹרָה, תַּעֲיֵד הַעֲבָדָה הַבְּאָה:

הִרְבֵּה עָמַל הָיָה רַבְּנוּ מִשְׁקִיעַ בְּאֲפִיַת הַמִּצְוֹת כְּדִי שֶׁתְּהִיֵּינָה בְּתַכְלִית הַהֲדוּר מִצַּד הַדִּין, וְגַם שֶׁתְּהִיֵּינָה נוֹחוֹת לְאֲכִילָה. פָּעַם אַחַת הִעִיר לוֹ אֶחָד מֵעוֹזְרָיו, כִּי אַחַד הַפּוֹעֲלִים מְזַלְזֵל בְּגִלְגוּל הָעֵסָה הַגּוֹרֵם שֶׁהַמִּצְוֹת תִּצְאָנָה עֲבוֹת בְּיוֹתֵר, וְכִי יֵשׁ לְגַעַר בּוֹ עַל כָּד.

עָנָה לוֹ ר' יוֹסֵף חַיִּים: "דְּבָר כְּזֶה, לְצַעַר פּוֹעֵל עֲנִי בְּגִלְל שֶׁאֲנִי חִפֵּץ בְּמִצְוֹת מְהֻדָּרוֹת, זֹאת לֹא אֶעֱשֶׂה. אֲנִי מְצַדִּי מִשְׁתַּדֵּל כָּכָל יְכַלְתִּי וּמִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁיִּסְיַע בְּיָדִי לְקַבֵּל הֵן מִצְוֹת כְּשֵׁרוֹת וְהֵן הָרְאוּיּוֹת לְשִׁמְחַת הַחֵג, וְאֲנִי מְקוּוֹה שֶׁאֲכֹן יִשְׁעָה ה' לְתְפִלָּתִי; אֵד לְזָכוֹת בְּשִׁמְחַת הַחֵג

תמורת גערה באחרים, הרי יצא שכר המצוה בהפסדה".

כב. תפלה עצת העצות להנצל מטרדת המחשבות ומבלבולי האמונה.

"קרוב ה' לנשברי לב ומחפש לעצבותם" האם יש לה אוהב
ורע כאביד שבשמים וכו' ומי לבין את הגיון לבד ומי ירפא
את נפשך כמוהו יתברך. (חובת הלבבות)

עצת העצות והנפלאה והמועילה שבכלם היא התפלה. וכונתנו - לשוחח ולבטא את צערך בדבורים בינה לבין ה' יתברך בלשונך הפשוט ולשפך פנים לבד. וגם אם הנך מרגיש שלבד אטום וקשה לה מאד אפלו להתפלל - דבר עם קונך במלים חיצוניות בלבד.

ובזה פרשתי את הפסוק "קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע" (תהלים לד, יט) פלומר, קרוב ה' גם לאלה שלבם שבור ואינם שלמים להתפלל אל ה' ואינם יכולים להתפלל מלבם אל ה', כי נשברי לב הם, ואין תפלתם יכולה לצאת מלבם כלל, ונשאר להם רק שפתם החיצונית - דבורים בעלמא ולא לב - קרוב ה' להם מאד, כי מי שלבו שלם ובריא ואינו מתפלל מלבו - אין תפלתו קרובה לה, אולם מי שמתפלל לה בפיו בלבד ולא מלבו, וזה לסבת היות לבו שבור. ואם כן, מה יעשה שלבו שבר כלי ואינו יכול להשתמש בו? אדרבא, כאן מסתפק הקדוש ברוך הוא בתפלת שפתו בלבד, וקרוב ה' אליו.

ובאמת מנסיון של הרבה שסבלו וסובלים מ"טרדת המחשבות", שנסו והצליחו להגיע להרעה נפלאה מדרך נפלאה זו של שיחה בינם לבין קונם ולפרט לו את כל צער לבם כאדם המשיח דאגתו לחברו, וכלשון ה"מסלת ישרים" (פרק יט) מי שהוא בעל שכל נבון - במעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבע בלבו אמתות הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן עמו ממש יתברך, ולפניו הוא מתחנן, ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו ומקשיב לדבריו כאשר ידבר איש אל רעהו, ורעהו שומע ומקשיב אליו.

וינלקט מרבותינו כמה מדבריהם בנושא חשיבות התפלה להנצל מיצר הרע.

אם באה עברה לידו, יתפלל בכל לבו לבוראו שיצילנו. ומה
כשבאים יסורים על האדם לפי שעה יצום ויבכה ויתחנן
ליוצרו, כל שכן שיתפלל אדם לבוראו להצילו מן העברה.
(ספר חסידים אות כח)

בכל פעם כשיזכר אשר לא טוב עושה שמפנה לבו לבטלה או בהרהורים
רעים, ידמה כמי ששוקע בטיט היזון ומתחזק לצאת, ולבו למו אב יצעק:
הושיעה, אדוני המלך! הצילני מטיט! (פלא יועץ, ערך מחשבה)

קבלתי מאחד, שנהג להתפלל במחשבתו קדם שיצא לחוץ [להתפנות] שיצילו
השם מהרהור תורה, ולהבדיל - מהרהור עברה בשעה שיושב בחוץ, כי
שני אלו המחשבות המה רגילים בבית הכסא, כמבאר בספר חסידים (סימן
תקמו) (שלחן השחור דף לח ע"ב)

וכן צריך להתאמץ מאד בתפלה, להתפלל לה' שיוכל להנצל מהיצר הרע
ותאוותיו. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לב, ב): "קוה אל ה' חזק
ויאמץ לבך וקוה אל ה'" - אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזר
ויתפלל. וכתב בספר "זרע קדש" (תבוא דף קמא עמ"ד) וזה לשונו: כי הגם
שהבחינה נתונה לאדם, עם כל זה - ביזו ותברך להטות לבבנו לאהבה
וליראה את שמו, על דרך שבקש דוד המלך, עליו השלום: "לב טהור ברא
לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי", ואנו מבקשים: השיבנו אבינו לתורתך
וגו', וכן כמה עניני תפלות על דרך זה. והאדם צריך להתפלל על דרך זה
תמיד, בכל עת ובכל שעה, עד שיהיה מעורר רחמנותו יתברך על עצמו
שיהיה עת רצון לפניו לשמע תפלה אליו, ולא יהיה נסוג אחור מלהתפלל
על זה תמיד. לא יהיה עיף ונגע, ולא ינוח מלהתפלל עד שימצא עת רצון,
על דרך שפרש הרב הקדוש מורנו הרב אלימלך ז"ל, וכבר צוח: "אנא
השם! ונשמע קולו ביריחו". שצריך לצוח זמן רב עד שישמע קולו לפניו
יתברך להיות לריח ניחוח לפניו יתברך כביכול, כדרך המפתה את האדם
חברו לאיזה דבר, שמדבר עמו יום ויום ולבסוף מצליח שחברו מתפתה
אליו, כן ידבר לפניו יתברך בדרך תחנונים ופתי כביכול, כי זהו הנחת
רוח הגדול להשם יתברך, שבנינו נוצחים אותו בתפלתם. ובאמת, גם זה
הדבור שמדבר האדם לפניו יתברך, זה בעצמו גם כן בעזרתו יתברך
ששולח את הדבורים אלו בפיו. (אספת המכתבים חלק א' דף מה ע"א)

הגם שרואה שתפלותיו אינם נשמעים, לא יחוש ולא יפל דעתו מזה, כי
ידוע מדברי הפעל שם טוב ותלמידיו הקדושים, שאין לה תפלה בעולם,
ובפרט מבר ישראל הקדוש השופך לבו לה', שתהא נאבדת, חס ושלום.
רק התפלה צריכה לפעמים בעולמות העליונים לצרף איזה תקון ועליה
אשר גלוי רק למעלה, וכמובא ב"תולדות" הקדוש וב"מדרש פנחס".
ולעתיד לבוא יבואו כל אלו התפלות לפני ה' ויהפכו לאורות גדולות
ועצומות, שיתענגו בהם ישראל הקדושים עושי רצונו.

וגם לפעמים תתקבל התפלה לאחר זמן. שלפעמים עומדת התפלה מבחוץ מפני שהמקטרגים אין מניחים שתתעלה, ובעת רצון תדחק עצמה זו התפלה ותתעלה, כי דבור של תפלת ישראל אינו הולך לריק, חס ושלום.

ולכו יתעקש כל בר ישראל בתפלותיו לה' לבקש תמיד על נפשו שתתקרב לה' ולא תדחה, ולא יהא ביאתו לזה העולם לריק, ולא ישגיח על זה אשר נראה לו שמדחין אותו מן השמים, רק הוא יעשה את שלו להרבות תחנונים לה', ואלו התחנונים לא יאבדו, חס ושלום. ובעת יקריבו דינו לאחר אריכות ימיו לפני בית דין של מעלה, יראה כמה טובות עשו לו כל אלו התפלות. ומובא בתנא דבי אליהו (אליהו זוטא פרק ו) : אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה : אין אתה יכול לעמד על כל מדותי, אלא הריני מודיעך מקצת מדותי ; כשאני רואה בני אדם - אף על פי שאין בהם תהלה ושבח של תורה ומעשים טובים לא במעשה ידיהו ולא במעשה אבותיהו - אלא רק בשביל שהו עומדין ומודין ומברכין ומשבחין ומרביין תחנונים לפני, אני נזקק להם וכופל להו מזונותיהו, שנאמר (תהלים קב, יז) : "פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם". עד כאן. (שלחן הטהור עמ' פז)

ירבה תחנה ויבקשה מהקדוש ברוך הוא ויאמר : רבונו של עולם, חוס ורחם עלי ועל ניצוץ הקדוש שבקרבי ומלטני מיצר הרע אשר שכב ורביץ עלי כארי, ואתה ידעת האמת שרצוני לעשות רצונך, אבל מה אעשה שהיצר הרע מתגבר עלי מאד ובכל עת ובכל רגע, ואתה ידעת ערכי השפל, כי בשר ודם אנכי. זכור כי עפר אנחנו, ויבטל פחותיו הרעים והחזירני בתשובה שלמה לפניך, ואל ישלט בנו יצר הרע, וטהר לבנו לעבדך באמת, והסר מעלינו הפניות והגאות והצביעות. הורני ה' דרךך אהלך באמתך, יחד לבבי ליראה שמך, כי אתה שומע תפלת כל פה. (דרך הטובה והישרה אות ה', בשם מהר"מ מטשערנוביל)

להתפלל תמיד לה' לעזר לו לבוא לטהרת המחשבות ולהנצל מנסיונות, ולומר תמיד דבורים לה', הו בלשון הקדש והו בלשון אחר, איך שהוא בקל יותר. גם בשבתך בביתך ובכלתך בדרךך, שלא להפסיק תמיד מלהתפלל לה' שיחוס וירחם עליך להנצל מרשת היצר הרע. (אספת המכתבים חלק א, אגרת עא)

עוד עצה להנצל ממחשבות רעות - לומר דבורים לה' בלשון המדבר. וכן מובא בספר "סור מרע ועשה טוב", לומר דבורים ולבקש מה' ברחמים ותחנונים : רבונו של עולם, חוס ורחם עלי שאנצל מהמחשבות הרעות ואנצל מהיצר הרע. וזה בדוק ומנסה, שאם אומרים דבורים לה' היוצאים מהלב ומבקשים בתחנונים, זה פועל תמיד, אם הדבורים יוצאים מן הלב באמת. והעקר לומר הדבורים באמונה, להאמין שה' עומד אצלו ומלא כל הארץ כבודו. ואם מאמינים זאת באמונה שלמה, יכולים לומר דבורים מהלב, ואם חלילה אין מאמינים, הרי בלי זה אינו יהודי בכלל. (דברי אמונה דף כא, מתרגם ללשון הקדש)

כג. דאגה בלב איש ישחנה - להקדוש ברוך

הוא (לחלי הדאגה החרדה והדכאון)

הקשב לדברי, הסתר עצמך בחדר מיוחד, אם אפשר לך ואם לאו - הסב פניך אל הקיר וציר במחשבתך שאתה עומד לפני פסא פבודו יתברך ואתה שופך לפניו את לבך בשיח לתפלה כפי שעולה על לבך בכל לשון שאתה שומע. (חובת התלמידים)

ומובא ב"שומר אמונים", כשנתקף האדם ודינים שרויים עליו, יאחז בשתיקה דוקא, וכן במחשבתו ידבק באמונתו יתברך. אולם לאחר הרגעו וכשחוזר קצת לישוב דעתו, עצת העצות היא תפלה.

לעולם לא יתפש אדם ליאוש כל עוד עדין התקנה והצפיה להצלתו נראית לו ואפלו בדרך רחוקה.

זאת אנו רואים בכל מגון החיים.

אדם חולה, חליקה, באיזו מחלה ומדאג ממנה מאד, לא תכף נתפס ליאוש, מדוע? אומר הוא לעצמו: למה להתיאש? אולי אמצא מזור למחלתי? מזמין תור לרופא, תכין ויקח זמן של חדש או חדשים עד זמן שיתראין עם רופאו, וכל אותו זמן אמנם הדאגה מקננת בלבו, אולם היאוש ממנו והלאה. כאשר נשאל הוא על ידי ידידיו: מה נשמע? מה מצבך? משיב הוא להם: נראה, יש לי תור אצל הרופא בעוד חדש חדשים ונראה מה הוא יגיד... נקנה שיהיה בסדר!

וכן אדם שהאשם בעברה פלילית והעמד עליה למשפט - אמנם מדאג הוא, אולם ליאוש לגמרי עדין לא נתפס. מדוע? אומר הוא לעצמו: אלה לעורך דין, אולי יש לו דרך להצילתי או לכל הפחות להקלת הענש. וזו נחמתו ותשובתו לעצמו או לכל שואליו: נראה, יש לי פגישה עם עורך הדין ביום פלוני, ונקנה שבעזרת ה' יהיה בסדר.

הקווי והצפיה לטוב המה המאפשרים לאדם להתקיים ולהחזיק מעמד במצבו.

אם כן, הבה ונתבונן:

עורך דין, רופא, יועץ, נדיב, אינם בהכרח שיחלצו את האדם מצרתו - אפשר שכן, ואפשר שירימו ידיהם ויאמרו לו: איננו רואים דרך להצלתך. ובכל זאת, בגלל הסכוי לעזרה, מהיום לאדם מרגוע, שלווה זמנית, ותלית צפיות ותקוות טובות.

ואלו הקדוש ברוך הוא, שבודאי יכול לעזר לך בפרנסתך, בבריאותך, בילדיך, בבני ביתך, בכל צרותיך ובעיוותיך הגופניים והנפשיים, כיצד אם כן הנך יכול להתפס ליאוש או להרגשת בדידות נוראה?! הלא יש לך האפשרות לפנות אליו בכל עת ובכל רגע, והסברנו, שעצם האפשרות לעזרה כל שהיא, כבר מהנה תקווה וסכוי וצפיה המשרים על האדם שלווה. וכאן אתה מול פח עליון שלא נבצר ממנו לעזר לך מצד כחו ויכלתו, אלא הדבר תלוי רק ברצונו אם ירצה לעזר לך. אם כן, הרבה יותר קל להיות מעודד כשהנך מול מי שודאי יכול לעזר לך ורק תלוי הדבר ברצונו, וגם רצונו והחלטתו הם לטובתך על כל מקרה - בין תענה ובין שלא תענה - מאשר להיות מעודד כשהנך מול מי שספק גדול אם בכלל יכול לעזר לך. ובכל זאת אנו רואים שבני אדם מעודדים כשוראים סכוי טבעי, וכשאפס מהם סכוי ודרך טבעית - נופלים לדאגה ולשברון מתנים. אדם היושב מול רופאו או עורך דינו, הלא באותם רגעים שהוא משוחח אתו ומתאר לו את צרתו, ברגעים מועטים אלו - לכל הפחות - רגוע הוא בתקווה שיצא לו איזהו רוח והצלה משיח זו, כמובן עד שמתאכזב לשמע שאין באפשרותם לעזר לו, ואז ודאי שאין לו טעם לבוא שוב לאותו רופא או לאותו עורך דין לאחר תשובתם שאין לאל ידם לעזר לו, ואז מנסה אצל אחרים, ושוב מחזק את עצמו בתקוות שונות ובאפשרויות שונות כדי לא לאבד תקווה.

לגבי הקדוש ברוך הוא לא שיקד משג "להתאכזב" בשמיעת משפט: "אין באפשרותי לעזר לך". הקדוש? ברוך הוא מכריז ואומר (דברים לב, ט): "אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל!"

הגעתי בהחלט לפתבת המדיקת השומעת ומאזינה והמלאה באפשרויות אין סוף להביא לך את ישועתך. ואם כן, עצם התפלה, הפניה, הבקשה, ההסתגרות בחדר והשיחה בינך לבין קונך - בין תענה בין לא תענה - צריכה להביא את המרגוע הגדול ביותר. כי גם אם לא נענית בתפלה זו - לא אבד סכויך להענות בתפלה שלאחריה וכן הלאה. ואם כן, תמיד - ולעולם - הנך במצב של צפיה ותקווה השוללת את היאוש מן האדם ומעמידתו על רגליו בתקות הישועה וההצלה.

ובכן למעשה:

זאת העצה היעוצה לנושאנו - "סבל מחשבות הטורדות". פשוט, להסתגר ולשוחח עם הרופא הגדול, המועיל והמציל, ללא שום מגבלות. רופא חנם, ללא תור וללא הזמנה, ללא שעות קבלת קהל, ללא מקום מסוים לקבלת קהל, אלא בכל עת, בכל מקום, בידיך לפנות אליו בשפתך ובלשוניתך

הפשוטה בצורה חפשית ביותר ללא שום נסח מקדם, שפך את נפשך לפניו מקירות לבך וספר לו את מכאוביך והשתפך לפניו. ואם התאפשר לך ושפכת לפניו לבך כמים ודמעות זלגו עיניך - אין ספק שתרגיש הרגשה נפלאה כאלו אבן נגלה מעל לבך, ושוב התקנה והצפיה יחיו את לבך, ותשוב נפשך אליך בהמשך ההתמודדות, ולא תקצר נפשך בעמל יסוריך.

כד. כחן של דמעות

וי לאותו יום שפכה עשו על שהפסיד ברכות אביו כי בזכות דמעות אלו זכה למלכות. (זהר)

מעלת המתפלל בדמע.

תרגום לשון הזהר (פרשת תרומה ס' הסולם אות תשיג) : ועל זה כתוב (תהלים ק, ב) : "עבדו את ה' בשמחה וגו'", כי צריך שלא להראות בה [בתפילה] עצבות. ואם תאמר : אם כן זה, מי שהוא בצער ובדחק, שאינו יכול לשמח בלבו, ומתוך דחקו יש לו לבקש רחמים לפני מלך העליון, ואם כן - לא יתפלל תפלתו כלל ולא יפנס בעצבות משהוא, שהרי אינו יכול לשמח את לבו ולכנס לפניו בשמחה, - מהו התקון שיש לאדם הזה? אלא ודאי, הרי למדנו - כל השערים ננעלים ונסגרים, ושערי דמעות אינם נסגרים, ואין דמעה אלא מתוך צער ועצבות. וכל אלו הממנים על השערים, משברים עקולי הדרכים והמנעולים ומכניסים דמעות האלו, ותפלה היא נכנסת לפני המלך הקדוש. אז מקום ההוא [דהינו המלכות] יש לה לחץ מן העצבות והלחץ של אדם ההוא, כמו שאמר (ישעיה סג, ט) : "בכל צרתם לו צר". כשהמלך נכנס אל המטרונטא ומוצא אותה בעצבות, אז כל מה שהיא רוצה מוסר בידיה, ואדם ההוא, או תפלה היא, אינם חוזרים ריקם, והקדוש-ברוך-הוא מרחם עליו. אשרי חלקו של אדם ההוא ששופך דמעות לפני הקדוש-ברוך-הוא בתפלתו.

ואמרו בזהר הקדוש (שמות דף יב), וזה לשונו : אמר רבי יהודה, כל מלין דעלמא תלין בתשובה ובצלותא דצלי בר נש לקדשא בריך-הוא. וכל שפן, מאן דאושיד דמעין בצלותה, דלית לך תרעא דלא עאלין אנון דמעין. מה כתיב (שמות ב, ו) : "ותפתח ותראהו את היילד", "ותפתח" דא שכנתא דקימא עליהו דישראל כאמא על בנין, והיא פתחא תדיר בזכותהון

דִּישְׂרָאֵל. כִּיּוֹן שְׁפִתְחָה וַתִּרְאֶהוּ אֶת הַיֶּלֶד - "יֶלֶד שְׁעֲשׂוּעִים" (ירמיה לא, יט) -
דִּאֲנוּן יִשְׂרָאֵל דְּמִתְחַטָּאן קָמִי מְאֲרִיהוֹן בְּכֹלָא. וּמִיָּד דְּמִתְחַנְנָן קָמִי קְדָשָׁא
בְּרִיָּד-הוּא הַדְרִי בְּתִשׁוּבָה וּבְכָאן קָמָה, כְּבָרָא דְבָכִי קָמִי אַבּוּי. מַה פְּתִיב
"וְהִנֵּה נָעַר בְּכָה" - כִּיּוֹן דְּבָכִי מִתְבָּרִי כָּל גְּזֵרִין בִּישׁוּן דְּעֶלְמָא. מַה פְּתִיב
"וַתַּחְמֹל עָלָיו" - אֲתַעַר עָלָיו בְּרַחֲמִים וּמְרַחֵם לֵהּ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוּ.

וְכַתֵּב בְּ"טְהַרְתְּ הַקֹּדֶשׁ", כִּי מוּבָא בְּשֵׁם רַבְּנוּ הָאֲרִיז"ל, שְׁאָדָם עַל יְדֵי פְּגָם
הַבְּרִית, בֵּין בְּשׁוֹגֵג, בֵּין בְּמִזִּיד, גּוֹרֵם לְהַרְבּוֹת הַטְּמֵאָה בְּמַאֲד מְאֹד, רַחֲמֵנָא
לְצֻלָּן, וּמוֹרִיד בְּכָל פְּעַם הַרְבֵּה נִיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת בֵּין הַחִיצוֹנִים עַל יְדֵי פְּגָם
הַבְּרִית.

וְלָכוֹן, מוּבָא בְּסַפְרֵי קְדָשׁ, שְׁאָם אָדָם מוֹרִיד דְּמַעוֹת מֵעֵינָיו עַל זֶה הַפְּגָם,
אֲזַע עַל יְדֵי כָּל דְּמַע מַעְלָה עֲמוֹ בְּכָל פְּעַם טְפָה אַחַת. וּבְכָל דְּמַע שְׁיֹוצָא
מֵעֵינָיו, מְבַטֵּל מִמֶּנּוּ טְפָה. וְכוֹן מוּבָא בְּסַפֵּר הַקְּדוֹשׁ "אוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה" (פ'ר)
וּיקרא), אֲשֶׁר יִדּוּעַ כִּי כָּל דְּבָרָיו הֵמָּה מֵהַתְּגַלּוֹת הָאֱלֹשִׁיָּהּ הַקְּדוֹשׁ אֲשֶׁר
נִתְגַּלָּה אֵלָיו וְלָמַד עֲמוֹ.

וְכַמוּבָא בְּסִדּוּר הַקְּדוֹשׁ שֶׁל ר' מֹשֶׁה קוֹרְדִּיבְרוֹ ז"ל (בשערי תחנה), שְׁבָאָם אָדָם
בוֹכָה וּמוֹרִיד דְּמַעוֹת עַל צַעַר הַשְּׂכִינָה, שְׁאָדָם גּוֹרֵם בְּחַטָּאִין, אֲזַע הַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא סוֹפְרָן. כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּבִיכּוֹל, מוֹרִיד דְּמַעוֹת בְּכָל יוֹם
עַל צַעַר הַשְּׂכִינָה, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא סוֹפֵר: כֶּדָּ וְכָדָּ דְּמַעוֹת הוֹרְדֵתִי מִיוֹם
הַחֲרָבָן עַל צַעַר שְׂכִינַת עֲזִי, וּפְלוּנִי וּפְלוּנִי הִיָּה שְׂתַפִּי וְהוֹרִיד כֶּדָּ וְכָדָּ דְּמַעוֹת
עַל זֶה. וּבְפִרְט אַחַר חֲצוֹת לַיְלָה, שְׁאֲזַע הַזְּמַן לְאֵלוּ הַדְּמַעוֹת בְּיוֹתֵר [וְעַד בְּסִדּוּר
הַקְּדוֹשׁ הַנִּזְכָּר לְעִיל].

וּבְסַפֵּר "רֵאשִׁית חֲכָמָה" (שער הקדושה) מְבָאָר לָמָּה דְּמַעוֹת הָעֵינִים הֵמָּה
תִּקּוֹן לִיסוּד שְׁפָגָם - מִפְּנֵי שְׁעַל יְדֵי שְׁפָגָם בְּבְרִית, מִתִּישׁ כַּח הָרְאוֹת בְּגִשְׁמִי,
וְכוֹן הוּא בְּרוּחֵנִי. וּכְשֶׁאָדָם מוֹרִיד דְּמַעוֹת, גַּם כֵּן מַחְלִישׁ הָרְאוֹת, לָכוֹן בָּא
זֶה וּמִתְקוֹן וּמְכַפֵּר עַל זֶה.

וְעוֹד טַעַם לָזֶה - כִּי עֵקֶר פְּגָם הַיִּסוּד נִמְשָׁךְ מִפְּגָם הָעֵינִים, כִּי עֵין רוֹאָה וְלֵב
חוֹמֵד, וְאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוטה ח): אֵין יֵצֵר הָרַע שׁוֹלֵט אֱלָא בְּמַה שְׁעֵינִין
רוֹאוֹת. וְאֵלוּ הַמְּרָאוֹת מִתְּלַבְּשִׁים לְפָנָיו לְהַחֲטִיאֻוּ, בֵּין בְּהַקִּיץ וּבֵין בְּחֵלוֹם,
רַחֲמֵנָא לְצֻלָּן. וְהַקְּלָפוֹת מְזַמְּינִים לְפָנָיו תְּמִיד כָּל מֵינֵי רֵאוֹת וְהַסְתַּכְּלוֹת
רְעוֹת. לָכוֹן, כְּמוֹ שְׂרָאשִׁית הַפְּגָם הוּא בְּעֵינִים, וְכוֹן הִיָּה הַחֲטָא הָרְאוֹת שֶׁל
אָדָם הָרְאוֹת בְּרֵאוֹת הָעֵינִים, דְּכַתִּיב (בראשית ג, ו): "וַתִּרְאֵהָ אִשָּׁה וְגוֹי וְכִי
תֵאָוָה הוּא לְעֵינֵים", וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ כָּל הַחֲרָבָן וְכָל הַיֵּצֵר וְכָל הַצָּרוֹת
שְׁבַעוּלָם עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ. לָכוֹן, רֵאשִׁית תִּקּוֹן הָאָדָם - לְהוֹרִיד דְּמַעוֹת
מֵעֵינָיו, וְזֶה הַתְּחִלַּת תִּקּוֹן הָעֵינִים. וְלִבְד מְזָה - שְׁלֵא לְפָגָם אֶת עֵינָיו
בְּרֵאוֹת וְהַסְתַּכְּלוֹת אֲסוּרוֹת, שְׁזֶה מִפְּמִילָא מְחִיב לַעֲשׂוֹת, כִּי בָאָם לֹא כֹן -
נִקְרָא רְשָׁע וְעַבְרָן.

ועל ידי שבירת לבו ונמיכת רוחו, בצרוף בכיה, נבקעו מעינות ותהומות, ומעלה משם ניצוצי קדש. והנה, גם מי שלבו אטום וסתום, ומקשיות ערפת הלב שבקרבו אי אפשר לו להוריד דמעות מעיניו, ישבר לבו ויצעק לפני ה', כדכתיב (תהלים לד, יח): "צעקו וה' שמע", שצעקה הוא תקון היסוד. וכתיב (שם, ט): "קרוב ה' לנשברי לב וגו'", כי גדולים נמוכי רוח לפני ה'. ואם משבר לבו לפני ה' בקול בכיות, הגם שאי אפשר לו להוריד דמעות, כי ישנם אנשים שאי אפשר להם להוריד דמעות מחלשות עינים שלהם, אז נאמר עליו: כי אתה שומע קול בכיות, הגם קול בלא דמעה, כי הקדוש-ברוך-הוא יודע שרוצה להוריד דמעות, רק שאינו יכול, הן מטבעו והן מחלשות הראות שספנה הוא לו, ואין הקדוש-ברוך-הוא בא בטרוניא עם בריותיו.

אבל אשרי מי שיכול להוריד דמעות מעיניו מאין הפוגות. וגם אם האדם מבקש מה' - מסייעין לו על זה מן השמים להוריד תמיד דמעות, וגם יבקש מה' שלא יזיקו לו אלו הדמעות לעיניו.

כה. תועלת תפלת אם על בניה

ותמיד תהא תפלת האב והאם שגורה בפיהם להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה צדיקים ובעלי מדות טובות (משנה ברוך)

איתא בתנא דבי אליהו: מעשה בכהן אחד שהיה ירא שמים בסתר, וכל מעשיו הטובים שהיה עושה, היה עושה בסתר. והיה לו עשרה בנים מאשה אחת, ששה זכרים וארבע נקבות. ובכל יום ויום היה מתפלל ומשתטח ומבקש רחמים ומלחך בלשונו עפר, כדי שלא יבוא אחד מהן לידי עברה ולידי דבר מכער. אמרו, לא יצאת אותה שנה שלמה עד שפא עזרא, והעלה הקדוש ברוך הוא על ידו את ישראל מבבל, והעלה את אותו כהן. ולא נכנס אותו כהן לעולמו [לא נפטר] עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהנה מבניו עד חמשים שנה, ואחר כך נכנס לעולמו. ועליו הוא אומר (תהלים לו, א): "בטח בה' ועשה טוב", וכתיב (ישעיה כו, ד): "בטחו בה' עדי עד", ששני עולמות שלו, שנאמר (שם) "כי ביה ה' צור עולמים", עין שם. והכונה - שמי שמשתטח לה' ומשליך כל בטחונו עליו, ומבקש רחמים שיהיו בניו הולכים בדרך התורה והיראה - הקדוש ברוך הוא עוזרו

שְׂיֵהִיָּה לֹו מֵהֶם גַּם כְּבוֹד וְגִדְלָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, מְלַבֵּד שְׂכָרוֹ הַגָּדוֹל הַצָּפוֹן לֹו
לְעוֹלָם הַבָּא.

וְתַמִּיד תִּהְיֶה תִּפְלַת הָאֵב וְהָאֵם שְׂגוּרָה בְּפִיָּהֶם לְהַתְּפַלֵּל עַל בְּנֵיהֶם שְׂיֵהִיו
לוֹמְדֵי תוֹרָה וְצַדִּיקִים וּבְעֵלֵי מִדּוֹת טוֹבוֹת. וַיִּכְנֹן מְאֹד בְּבִרְכַּת 'אַהֲבָה רַבָּה'
וּבְבִרְכַּת הַתּוֹרָה, בְּשַׁעַת שְׂאוֹמְרִים 'וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ', וְכֵן כְּשֵׁאוֹמֵר
בְּיֹבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל' - 'לְמַעַן לֹא נִיָּגַע לְרִיק וְלֹא נִלְד לְבִהְלָה'.

כְּשֶׁהִבִּיאוּ לְפָנָי ה"חֲפֶץ חַיִּים" אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים הַיָּשׁוֹן שֶׁל אִמּוֹ הַצְּדִיקָנִית,
הַתְּרַגְּשׁ וּבָכָה, וְאָמַר: אַתֶּם יוֹדְעִים כִּמָּה דְמָעוֹת אִמִּי שֶׁכָּכָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עַל הַסֵּפֶר תְּהִלִּים הַזֶּה שֶׁהֵבֵן שְׁלָה יְהִיָּה 'עַרְלִיכֶעַר אִיד'... [יְהוּדֵי
כְּשֶׁר]

הַגָּאוֹן ר' אֱלִיעֶזֶר מְנַחֵם שֶׁךְ שְׁלִיט"א אָמַר: כְּדֵי שְׂסַפֵּר יַצְלִיחַ וַיִּתְקַבֵּל
בְּצַבּוּר, צָרִיךְ זְכוּת מִיַּחְדָּת, וְלִפְעָמִים בְּזְכוּת הַדְּמָעוֹת וְהַתְּפִלוֹת שֶׁל הָאֵם.

ה"קִהְלוֹת יַעֲקֹב" זצ"ל הָיָה אוֹמֵר, שֶׁלִּפְעָמִים רוֹאִים שְׁבַבִּית פְּשוּט בְּיוֹתֵר
יוֹצֵא תַלְמִיד חֶכֶם וְצַדִּיק, וְזֶהוּ מִחֲמַת שְׂאִיזוֹ סְבִתָּא שְׁלוֹ שְׁפָכָה לְבָה
בְּתַפְלוֹת וּבְדָמָעוֹת שֶׁתִּזְכָּה לְבָנִים תַלְמִידֵי חֶכְמִים. וְאִם זֶה לֹא עֶזֶר לְבָנִים
- הָרִי זֶה עוֹזֵר לְנִכְדִים. וּבְדוֹר הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַסְּבִתָּא, שֶׁלֹּא רָאוּ אֶת הַנִּכְדִים,
חוֹשְׁבִים מִתּוֹךְ רְאִיָּה קְצָרָה שֶׁהַתְּפִלוֹת שֶׁל הַסְּבִתָּא הִלְכוּ לְאַבּוּד וּלְבִטּוּלָה,
חַס וְחִלְיָה, וּלְבִסּוּף מִתְבָּרַר, שֶׁשׁוּם תְּפִלָּה לֹא חוֹזֶרֶת רִיקָם - אִם לֹא
עָבוּרוּ, אֲזֵי עָבוּר בְּנֵיו וְנִכְדָיו. וְעַיִן עוֹד ב"חַיֵּי עוֹלָם" (ח"א פֶּרֶק כח).

וּמִסֵּפֶר עוֹד בְּאִשָּׁה תְּמִימָה שְׁבָאָה לְפָנָי אֲדַמּוּ"ר מְפָרְסֵם וּבִקְשָׁה מִמֶּנּוּ
שְׂיִבְרָכָה שֶׁתִּזְכָּה לְבֵן כְּמוֹתוֹ. תִּכְךָ פֶּשֶׁט הָאֲדַמּוּ"ר אֶת כּוֹבְעוֹ וְאָמַר לָהּ:
וְכִי רְצוֹנְךָ לְהַסְתַּפֵּק בְּבִרְכָה לְבַד - לֹא, זֶה אֵינוֹ מִסְפִּיק! אִמִּי ע"ה מְלָאָה
כּוֹבַע כְּזֶה בְּדָמָעוֹת שְׁלִישׁ לְזְכוּת בְּבֵן יֵרָא שְׂמִים, עֲשִׂי כֵן וְתִזְכִּי.

אוֹמְרִים בְּשֵׁם הַחֲזוֹן אִישׁ זצ"ל, שֶׁאֲסוּר לְהַנְהִילַת יְשִׁיבָה לְזֻלָּל בְּשׁוּם
בְּחוּר כִּי לְעוֹלָם אֵינְנוּ יוֹדְעִים מֵהֵיכָן יִצְמַח גְּדוֹל הַדּוֹר אִם מִתְּפִלָּה שֶׁל אִמָּא
אוּ מִדְּמָעָה שֶׁל סְבִתָּא... (תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב עֲמוּד קיח)

**חִידָה פְּלֵאִית - מֵהַפֶּךְ בְּתַלְמִיד לְלֹא סְבָה מִיַּחְדָּת הַנְּרָאִית לְעַיִן (מִסֵּפֶר
הַתְּחִזְקוֹת בְּתַפְלָה לְה')**

תְּפִלְתָּה שֶׁל אִם מַעֲמֶק הַלֵּב עוֹשָׂה פְּרוֹת וּפִירֵי פְּרוֹת. הַמְּחַנְכִים הָעוֹמְדִים
עַל מִשְׁמֵר הַחֲנוּךְ כְּשֶׁיָּדָם עַל הַדְּפֶק, רוֹאִים וּמְשִׁתוּמְמִים כְּאֶשֶׁר צוֹרֵב פְּלוּנִי
נִכְנָסֶת בְּלִבּוֹ חֲשָׁקוֹת הַתּוֹרָה, לְלֹא כָּל סְבָה מִיַּחְדָּת הַנְּרָאִית לְעַיִן וְהוּא
הוֹפֵךְ ל"מִתְמִיד", תּוֹךְ שֶׁהוּא מְשִׁאִיר אֶת חֲבָרָיו בְּנֵי גִילוֹ מֵאַחוּרָיו
בְּהַתְּקַדְמוֹתוֹ הַרְבֵּה.

התייחס לכך מרן ה"חזון איש" כְּאִשֶּׁר שְׁאַלְוֵהוּ עַל חִידָה פְּלֵאִית זו, וְכִךְ עָנָה לְאוֹתוֹ שׁוֹאֵל:

"דע לך! כי זכיות רבות עומדות, וְתִכּוֹן שֶׁבַחֹר שְׁאִינוּ בַעַל כְּשֶׁרוֹן, מִתְאַמֵּץ וּמְשִׁתְּדֵל וּמְצַלִּיחַ, וְזֹאת בְּזִכּוֹת אִמָּא אוֹ סַבְתָּא אוֹ אֶפְלוֹ אִם סַבְתָּא שְׁבַעַת הַדְּלָקַת גְּרוֹת שְׁבַת הַתְּפִלָּה מְקִירוֹת לְבָהּ, וְאַף הַזִּילָה דְמַעוֹת חַמּוֹת עַל לְחִיָּה, שְׁיִהְיוּ לָהּ צְאָצְאִים הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה וְעוֹלִים בְּמַעֲלוֹת אוֹר הַתּוֹרָה. - אוֹתָהּ דְמַעָה שֶׁל אִמּוֹ זְקֵנָתוֹ, הִיא שְׁעֻמָּדָה לְאוֹתוֹ צוֹרֵב צָעִיר, שְׁיִזְכֶּה לְהִיֹּת גְּדוֹל בַּתּוֹרָה".

תְּפִלָּה לְאִם עַל בְּנָה - לְהַחְזוֹן אִישׁ

ה"חזון איש" חִבֵּר גִּסְח תְּפִלָּה לְאִם עַל בְּנָה, אוֹתוֹ תֵּאמַר בְּבִרְכַּת "שְׁמַע קוֹלֵנוּ" בְּתַפִּלַּת "שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה" (אֲגוּרוֹת חִזוֹן אִישׁ ע"ד):

"יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵי וְאֱלֹקֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּרְחַם עַל בְּנֵי... וְתִהְפֹּךְ אֶת לְבָבוֹ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ, וְלִשְׁקֹד בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה, וְתִסִּיר מִלְּפָנָיו כָּל הַסְּבוֹת הַמוֹנְעוֹת אוֹתוֹ מִשְׁקִידַת תּוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה, וְתִכּוֹן אֶת כָּל הַסְּבוֹת הַמְּבִיאוֹת לְתוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה..."

כו. למה דומים אנחנו!?

חֲשַׁבְתִּי לָמָּה אָנוּ דוֹמִים בְּהַתְּרַשְׁלוֹת מְלַקִּיחַת הָאִשֶּׁר הַגְּדוֹל הַנִּקְרָא "תְּפִלָּה", לְאָדָם בֶּן עֲשִׂירִים הַלּוֹקֵה בְּמַחֲלַת הַשְּׂכָחָה [כַּמְצוּי הַיּוֹם הַרְבֵּה בְּדוֹרֵנוּ רַחֲמָנָא לְצַלוּ] וְשׁוֹכַח הוּא שְׁיֵשׁ לוֹ אֵב שְׁיִכּוֹל לִתֵּן לוֹ מָמוֹן כְּפִי הַצָּרִיךְ לוֹ, וְכִשְׁנִצְרָךְ הוּא לְדַבֵּר מָה מְמַשְׁמֵשׁ בְּכִיסוֹ וְרוֹאֵה שְׁאִין לוֹ כֶּסֶף כְּדֵי לְקַנּוֹת אֶת הַצְּטוּרְכוֹתוֹ וְשׁוֹכַח הוּא הֵיכֵן כֶּסֶפוֹ, וּבִכֵּן מְהִלֵּךְ הוּא בֵּין הָאֲנָשִׁים וּמְבַקֵּשׁ מֵהֶם צְדָקָה וְחֶסֶד שְׁיַעֲזְרוּ לוֹ וְיִסְעֲדוּהוּ לְקַנּוֹת אֶכֶל וּמְזוֹן, נִגְשׁ אֵלָיו חֲבֵרוֹ וְאוֹמֵר לוֹ יוֹדַע אַתָּה שְׁיֵשׁ לָךְ אֵב רַחֲמָן שְׁמוּכָן לְעֹזֵר לָךְ בְּכָל לְבוֹ, עוֹנֵה לוֹ בֶּן הָעֶשְׂרִיר, בְּאַמַּת מוֹדָה אָנִי לָךְ שֶׁהִזְכַּרְתָּנִי וְהַצַּלְתָּנִי מִבּוֹשָׁה שֶׁל קְבוּץ נִדְבָה.

לְמַחֲרַת שׁוֹב חוֹזֵר הַדְּבָר עַל עֲצֻמוֹ שׁוֹכַח בֶּן הָעֶשְׂרִיר מֵאֲבִיו וּמְקַבֵּץ נְדָבוֹת וְשׁוֹב מְזַכְּרֵהוּ עַל אֲבִיו וְכֵן הִלָּאָה.

בְּן אֲנַחְנוּ, אֲמַנְסָם מְאֲמִינִים בְּנֵי מְאֲמִינִים אָנוּ אֵלָּא שְׂפַח הַהֲרִגְל מְשֻׁכִּים מֵאֲתָנוּ אֵת הַנֶּכֶס הַיְקָר הַנִּמְצָא תַּחַת יְדֵינוּ, וּבְכָל פְּעַם הוֹלְכִים אָנוּ לְקַבֵּץ נְדָבוֹת וּלְבַקֵּשׁ יְשׁוּעָה מִבֶּשֶׁר וְדָם שׁוֹכְחִים אָנוּ שֵׁישׁ לָנוּ אֵב רַחֲמָן מְצוּי אֲצִלָּנוּ תָּמִיד, וּבְכָל פְּעַם יֵשׁ בְּאִפְשָׁרוֹתֵינוּ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל צְרָכֵינוּ, וּלְמַעֲשֵׂה רַבּוֹתֵינוּ כָּבֵר נִסְחָיו לָנוּ בְּנִסְחַת הַתְּפִלָּה מְגוֹן גְּדוֹל שֶׁל בְּקָשׁוֹת כָּל צְרָכֵינוּ אֵלָּא מֵה שִׁיְצָרְנוּ הָרַע עוֹבֵד בְּחֻכְמָה, וְכֵה מַעֲשִׂיו :

כְּשֶׁנִּמְצָא הָאָדָם בְּבִרְכַת "רַפְּאֵנוּ" מְטָרִידוֹ הַיֵּצֵר הָרַע עַל פְּרִנְסָתוֹ שֶׁהֵנוּ בְּדַחֲק וּמַעֲלָה לוֹ עֲצוֹת בְּתַפְלָה לַעֲשׂוֹת כְּדָוָךְ וְכָדָךְ, וּכְשֶׁהוּא בְּבִרְכַת "בְּרַכְנוּ" שָׂזָה זְמַן בְּקִשְׁתַּת הַפְּרִנְסָה מְטָרִידוֹ לַחֲשֵׁב עַל חוֹלָה שֵׁישׁ לוֹ בְּבִיתוֹ אוֹ עַל חֲלִיו שֶׁלוֹ עֲצָמוֹ וּמִבְּלָבְלוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא יִכּוֹן, וְאֵלּוּ הֵיחָ הָאָדָם קִצָּת חֶכֶם הֵיחָ אוֹמֵר לַעֲצָמוֹ לָמָּה בְּבִרְכַת "רַפְּאֵנוּ" אֲנִי נֹזֶכֶר בְּבַעֲיוֹת פְּרִנְסָה, הֲלֹא אֵת בְּעִיּוֹת פְּרִנְסָתִי אֲמַתִּין מִלַּחֲשֵׁב עֲלֵיהֶם עַד בְּרַכַת "בְּרַכְנוּ" הַסְּמוּכָה. וְכִמּוֹ כֵּן יֵאמֵר לַעֲצָמוֹ לָמָּה אֲנִי נֹזֶכֶר בְּצַדֵּךְ הַרְפּוּאָה בְּבִרְכַת "בְּרַכְנוּ" הֲלֹא יֵשׁ לִי הַזְדַּמְנוֹת לַחֲשֵׁב עֲלֵיהֶ בְּבִרְכַת "רַפְּאֵנוּ" וּלְבַקֵּשׁ שָׁם עֲלֵיהֶ.

וַיְכוּל הָאָדָם בְּעֵצָם לְהַכְנִיס אֵת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת אוֹתוֹ כְּרַפּוּאָה, פְּרִנְסָה, גְּאֵלָה, הַצָּלָה מֵאוֹיְבָיו וְכוּ', לַחֲשֵׁב עַל כָּלֶם בְּתַפְלַת שְׁמוּנָה עֲשָׂרָה אֵלָּא רַק שִׁיחֲשֵׁב עַל כָּל דְּבָר בְּבִרְכַתוֹ הַמַּתְאִימָה לוֹ וְשָׁם יְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִבְּעַל הַרַחֲמִים שִׁירַחַם עֲלָיו.

כֹּז. הַתְּפִלָּה מְנַעִימָה גַם בַּתְּנַאי חַיִּים קָשִׁים

מְנַשָּׂא

"אֵל יְבַטִּיחֵךְ יִצְרָךְ שֶׁהִשְׁאֹל בֵּית מְנוּס לָךְ, שֶׁעַל כְּרַחֲךְ אֲתָה נּוֹצֵר, וְעַל כְּרַחֲךְ אֲתָה נּוֹלָד, וְעַל כְּרַחֲךְ אֲתָה חַי, וְעַל כְּרַחֲךְ אֲתָה מֵת, וְעַל כְּרַחֲךְ אֲתָה עֲתִיד לַתֵּן דִּין וְחֲשָׁבוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא" (מְשֻׁנָּה אֲבוֹת פִּי"ד כ"ב)

נִתְבַּוֵּן לָמִי מְפִנִית אֲמָרָה זֹאת: "שֶׁעַל כְּרַחֲךְ אֲתָה חַי" - הָאֵם לְאָדָם שְׁטוֹב לוֹ? הָאֵם לְאָדָם שֶׁבְּרִיאֹתוֹ תִּקְיָנָה, פְּרִנְסָתוֹ תִּקְיָנָה, מִצַּב מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּקְיָן, וְהַשְׁלָלָה וְהַרְגָע מְקִיפִים אוֹתוֹ מִכָּל צַד?! הֲלֹא לְאָדָם כְּזֶה אֵין צָרָךְ לְמִשְׁנָה לְצוּוֹת עֲלָיו בִּ"עַל כְּרַחֲךְ אֲתָה חַי".

בהכרח אם כן לומר, שאמרה זו מפנית לאדם שקץ בחייו, האכזבות ממלאים לו את חלל עולמו, עולמו חשוף עליו, ומקיים בו "בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר", הן מחמת שעמום, הן מחמת הרגשת חסר ספיק נורא מכל עמלו אשר הוא עמל תחת השמש, והן מחמת העצב והמרה שחרה המשתלטת על האדם מיסוריו הרבים.

לאחד כזה באה המשנה לומר "שעל כרחך אתה חי!" גם אם אין לך חשק לחיות והיית מעדיף למות כבר כמה פעמים מאשר להמשיך לחיות במצב שהנך בו - דע! כי בעל כרחך אתה חי, ואין החיים של האדם תלויים ברצונו אם רוצה בהם או לא.

ולא עוד, אלא גם מודיעה המשנה לאדם: דע! "אל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוס לך" - אל תחשב שבכך שאדם מת, גומר מחייו ונכנס לקברו, הגיע בכך למנוס ולרגע, כי באם לא מלא תפקידו טרם בואו לקברו, יצטרך שוב לבוא לעולם חזרה למלאות תפקידו, ולא יועיל לו כלל בכך שיברח מתפקידו על ידי ירידתו לשאול, כי ב"על כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד", ואם כן, בעל כרחך תוצר מחדש ותולד מחדש ותחיה מחדש, בין אם תרצה בכך בין אם לא תרצה בכך.

ובכך עצה טובה קא משמע לו, שפדאי לך לחשב בכל מצב שאתה נמצא כיצד לפתור את הבעיות ולא כיצד לברח מהם, כיון שהבעיות שאתה נתון בהם הם המה הנתונים שרוצה ה' שדוקא עמהם תמלא את תפקידך, ולכן אל תתחמק מהם, כי לא תוכל להתחמק מהם, כי גם אם תשלח יד בנפשך ותזרזר את ביאתך לשאול - דע, כי אין השואל בית מנוס לך, ותהיה נרדף למלא תפקידך באותם נתונים, בכך שבעל כרחך תוצר שוב ותולד שוב, ומי יודע אם לא בנתונים גרועים מאלה של עכשו.

לכן קח בקלות ובאמונה פשוטה את מצבך העכשוי וראה להתמודד אתו, ואל תברח ממנו בדרךכים שאינם לרצון בוראך החפץ בשלמות נפשך ובתקינה כדי להביאה על שכרה בענג ועדוין הגדול מכל העדוניהם שהוא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו. ואם אביד הרחמן מבין שפדאי לך כל הסבל הזה בשביל הטוב הנפלא שיבוא אחריו - פדאי לך להאמין בו בתמימות לב, ובכך תלך לבטח.

ואם קשה מנשא מצבך - מה לך נרדם? קום קרא אל אלקיך! קום זעק לבוראך שיקל מעליך את עמס נסיונותיך ויסלק את פחד לבבך ואת עצבון ידך. כי מי יתן לך עצה יותר טובה, ומה יכולה להיות העצה היותר טובה מאשר לפנות למי שבאמת יודע נבכי וסבוכי נפשך, בלבולי מחשבותיך ותמיהות רעיוניך. איזה פסיכולוג בעולם יוכל להבין אותך וליעץ לך ולהרגיע את נפשך יותר מבוראך?! היש לך אוהב נאמן יותר ממנו?! הלא הנך מברך בכל יום בשם ומלכות: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אוהב את עמו ישראל; ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, הבוחר בעמו ישראל באהבה; אהבת עולם אהבתנו ה' אלקינו, המלה גדולה ויתרה

חמלת עלינו. וראה מה שכתב הזהר הקדוש: אלמלי היו ישראל יודעים
אהבה שאהב הקדוש ברוך הוא את עמו, היו רצים אחריו ושואגים
ככפירים מרב אהבה אליו ותברך. אלא שזו עצת היצר שתבין ממצבך
שהנך שנאווי ומתעב מלפני ה', וזה שקר גדול, שהלא ה' מכריז ואומר:
"את אשר יאהב ה' יוכיח". לךך, כדוד המלך, עליו השלום, קום קרא אל
אלקיך בקול גדול ובלב שלם:

"אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני";

"שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא";

"לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי".

ותמשיך ותזעק לה' בכל לבך שלא ימסרך בידי כחות הטמאה הרוצים
לאבדך כזעקת דוד המלך, עליו השלום:

"חלצני ה' מאדם רע מאיש חמסים תנצנני";

"אל תתן ה' מאוניי רשע, זממו אל תפק";

"שמרני מידי פח יקשו לי ומקשות פעלי און".

וזאת בהיותך יודע ומבין שאין אחר שיכול לעזר לך מלבד הבורא, כמו
שידע זאת דוד מלפנו משיחנו, עליו השלום, וכן זעק בתפלתו:

"הבט ימין וראה ואין לי מכיר, אבד מנוס ממני אין דורש
לנפשי";

"זעקתי אליך ה', אמרתי אתה מחסי חלקי בארץ החיים";

"אל תטשני ואל תעזבני... כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני".

וכהנה רבות מפסוקי ספר התהלים שחברו דוד המלך, עליו השלום.
וממנו נלמד, שעל אף היותו מרחק מבני משפחתו, שרחקוהו ונחשבוהו
לבן אשה זרה, ועל אף היותו נרדף למות לא מאחר מאשר בנו, ומשאול
המלך ומיתר שונאיו, דבק בכלי הנשק המועיל ביותר, הלא הוא התפלה
ושפיכת הלב לפני העוזר והמועיל באמת, ולא חפש דרכים אחרים אשר
לא יועילו ולא יצילו.

כח. הדבק בבורא לבוש הוא בחסון גוף ונפש

מכל פגע רע

לא יתכן שְיגיע רע לְאָדָם בְּהִיּוֹתוֹ אָדוּק בְּאִמוּנַת הַשְּׂגָחָה הַפְּרָטִית

רַבֵּנוּ הַרְמַב"ם הִצִּיב לָנוּ יְסוּד נִפְלָא שְׂפַעֲקוּבוֹתָיו צָעֲדוּ כָּל קְדוּשֵׁי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים אַחֲרָיו וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּסוּף סִפְר "מוֹרָה נְבוֹכִים" (ח"ג פנ"א) :

וְעַם הַפְּנוֹת מַחֲשַׁבַת הָאָדָם וְהַשִּׁיגוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדַרְכֵי
הָאִמּוּנָתַיִם וְשִׁמְחָתוֹ בְּמָה שֶׁהַשִּׁיג נְכַלּוּמָר, כְּשֶׁמִּפְנֵי הָאָדָם מַחֲשַׁבְתּוֹ
וּמִדְבָּקָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְשִׁמְחָה בְּדַבְּקוּתוֹ, אִי אֶפְשֶׁר שְׂיִקְרָה אֹז לְאִישׁ
הַהוּא מִיּוֹן מִמִּינֵי הַרְעוֹת, כִּי הוּא עִם הַשֵּׁם וְהַשֵּׁם עִמּוֹ. אֲבָל
בְּהִסְרֵי מַחֲשַׁבְתּוֹ מֵהַשֵּׁם, אֶשֶׁר הוּא אֹז נִבְדָּל מֵהַשֵּׁם - הַשֵּׁם
נִבְדָּל מִמֶּנּוּ, וְהוּא אֹז מִזְמָן לְכָל רַע שֶׁאֶפְשֶׁר שְׂיִמְצָאֵהוּ, כִּי
הַעֲנָן הַמְּבִיא לַהֲשָׁגָחָה וְלַהֲמַלֵּט מִיַּד הַמְּקַרָּה הוּא הַשֹּׁפֵעַ
הַהוּא הַשְּׂכָלִי וְכוּ'.

וְהִנֵּה הַתְּאֵמָתָה אֲצִלִּי זֹאת הָאִמוּנָה גַם כֵּן מִדְּבַרֵי הַתּוֹרָה, אָמְרוּ יִתְבָּרַךְ
(דְּבָרִים ל"א, יז) : "וְהִסְתַּרְתִּי פְּנֵי מַהֵם וְהִיָּה לְאֹכַל וּמִצְאֻיָּהוּ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת,
וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי מִצְאֻיָּהוּ הַרְעוֹת הָאֵלֶּה".
וּמִבְּאֵר הוּא, שֶׁהִסְתַּרְתָּ פְּנֵים הַזֹּאת - אֲנַחְנוּ סִבְתָּהּ, וְאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים זֶה
הַמְּסָדָה הַמְּבַדִּיל בֵּינֵינוּ וּבֵינּוּ, וְהוּא אָמְרוּ (שֵׁם יח) : "וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי
בְּיוֹם הַהוּא עַל כָּל הַרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה", וְאֵין סִפְק כִּי דִין הִיָּחִיד כְּדִין הַצְּבוּר.

הִנֵּה הַתְּבָאָר לָךְ, כִּי הַסִּבָּה בְּהִיּוֹת אִישׁ מִבְּנֵי אָדָם מְפָקָר לְמַקְרָה, וְיִהְיֶה
מִזְמָן לְאֹכַל כְּבִהְמוֹת, הוּא הִיּוֹתוֹ נִבְדָּל מֵהַשֵּׁם. אֲבָל מִי שֶׁאֵלֶּהוּ בְּקִרְבּוֹ,
לֹא יִגַּע בּוֹ רַע כָּל עֵקֶר. אָמַר ה' יִתְבָּרַךְ (וְשַׁעֲיָה מ"א, יא) "אֵל תִּירָא כִּי עִמָּךְ אֲנִי
אֵל תִּשְׁתַּע כִּי אֲנִי אֱלֹהֶיךָ" וְאָמַר (שֵׁם מ"ג, ב) : "כִּי תַעֲבֹר בְּפִי אֲתָד אֲנִי
וּבִנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטַפּוּךָ וְגו'". כִּי כָּל מִי שֶׁהִבִּיא עֲצָמוֹ עַד שֶׁשֹּׁפֵעַ עָלָיו הַשְּׂכָל
הַהוּא, יִתְדַבֵּק בּוֹ הַשְּׂגָחָה וְיִמְנְעוּ מִמֶּנּוּ הַרְעוֹת כָּלָם. וְאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ
ע"ה (תְּהִלִּים קיח, ו) : "ה' לִי לֹא אִירָא מֵהַ יַעֲשֶׂה לִי אָדָם וְגו'".

התבונן בשיר של פגעים (שם צא), תראה שהוא מספר ההשגחה ההיא הגדולה והמחסה והשמירה מפל הרעות וכו'.

אמר: "כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר היות, באברתו יסד לך ותחת כנפיו תחסה צנה וסחרה אמתו, לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם, מדבר באפל יהלך מקטב ישוד צהרים וגו'". והגיע מספור השמירה מצער בני אדם, שאמר: שאמה - אלו יקרה שתעבר במלחמת חרב פושטות, ואמה על דרךך, עד שיהרגו אלו הרוגים משמאלך ועשרת אלפים מימינך - לא יגע בך רע בשום פנים, אלא שתראה ותביט משפט השם בשלמו לרשעים ההם שנהרגו - ואמה בשלום. והוא אמרו: "יפל מצדך אלו וירבבה מימינך אליך לא יגש, רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה", וסמך לו מה שסמך מן ההגנה והמחסה, ואחר כך נתן טעם לזאת השמירה הגדולה. ואמר, כי השמירה הגדולה באיש הזה - "כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי". וכבר בארנו בפרקים הקודמים, שענין ידיעת השם הוא השגתו, וכאלו אמר: זאת השמירה באיש הזה היא בעבור שידעני וחשק בי. וכבר ידעת ההפרש בין "אוהב" ל"חושק", כי הפלגת האהבה עד שלא תשאר מחשבה בדבר אחר אלא באהוב הוא - היא החשק. עד כאן דברי הרמב"ם.

כשעור דבקות האדם בפוא, כן שעור ההשגחה עליו להצילו מפל רע

מצינו בהשגחת השם יתברך, שהאמונה העקרית - כי ה' יתברך משגיח בכל רגע על כל פרטי קטן וגדול, כי אין אדם נוקף וכו' (חליו ז'), כמבאר פעמים רבות בתורה. ובכל זאת ראינו לפעמים - כמקרה כסיל כן מקרה החכם.

ואמתות הענין - שהשגחת השם יתברך היא על דרך דבקות השכל שיש בינינו ובינו יתברך, וכפי שעור דבקותו בו יתברך, כן שעור ההשגחה עליו.

מי שהוא בדרך עליונה - שלא יסור שכלו ודבקותו ממנו יתברך תמיד, כן יהיה שפע השגחתו יתברך בו תמיד.

ומי שהוא בדרך בינונית - אשר יפנה מחשבתו לפרקים, באותו פרק תמעט השגחתו מאתו יתברך. אבל, חס וחלילה, לא תסור ממנו השגחתו יתברך כל עקר בעת הנזכר לעיל, כי עדין הצל של אור הדבקות והשגחה שופע עליו, אם כי שנתמעט ההשגחה, ובכל זאת, מחמת אור הדבקות, יראה עליו ההשגחה מאתו יתברך.

לא כן מי שהוא בדרך פחותה - שאין מחשבתו ודבקותו בהשם יתברך כלל ואינו מחפש אחר דבקותו יתברך, עליו הכתוב אומר (שמואל א' ב, ט): "ורשעים בחשך ידמו", כנזכר לעיל.

והנה, כל מי שימצאהו מקרה בלתי טוב מפגעי הזמן, השם יצילנו, והוא משלמי הדעת, בודאי לא תמצאהו הרעה, כי אם בעת השכחה והפסק הדבקות, וכמו שמצינו בדרך המלך ע"ה. ולפי ערך השכחה ופחיתות ואריכות זמנה, חס וחלילה, תהיה ערך מקרה ההיא, הרחמן יצילנו. (יפרי הארץ" מכתב ל)

כְּשֶׁר מְאֻמְנָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ - הָאֻמוּנָה סְרָה מִמֶּנּוּ

מבאר ברמב"ם, כי אמונה והשגחה נקשרים זה בזה, כי כפי האמונה שיש לאדם בהשם יתברך שהוא הבורא והמשגיח לבדו ואין בלתו, כן השגחת הבורא יתברך עליו להמציא לו כל מחסורו, וזהו "רצון יראיו יעשה" (תהלים קמה, יט). ולהפוך, חלילה - אם אין לו אמונה, יוסר ההשגחה ממנו וכו'.

וזהו "אהיה אשר אהיה" (שמות ג, י), שאהיה לכם לאלקים ולהשגיח עליכם - "כאשר אהיה" - כמו שאהיה בלבבכם, כפי אמונה שיהיה משרש בלבבכם.

נמצא זהו באמת עצה גדולה לאדם כאשר הוא באיזה צער, רחמנא לצלן, שיראה לחזק אמונה בלבבו, וזהו "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה" (תהלים קיח, ה). וזהו "אהיה" עמם בצרה זו "אשר אהיה" עמם בצרה אחרת (רש"י שם). ירצה, "אהיה" עמם בצרה זו להושיע אותם ולחלצם ממצר, "אשר אהיה" עמם בצרה אחרת - כשישימו בלבם צרה אחרת - צרת הנפש, שנפלו מאמונה, רחמנא לצלן, ושבו ורפא לו. ("בית יעקב", שמות)

עוד מהנזכר לעיל: הנראה לי על פי דברי הרמב"ם (ב"מוצה" פרק נא חלק ג), והנה נגלה אלי ענין נפלא; כי כפי שעור שכל בעל שכל, תהיה ההשגחה בו. והאיש אשר לא יסור שכלו מה' תמיד, תהיה ההשגחה בו תמיד. והאיש אשר תפנה מחשבתו בקצת עתים, תהיה ההשגחה בו בעת חשבו בה' בלבד, ותמעט ההשגחה בעת שכחו מה'. ומפני זה נראה לי, כי כל מי שתמצאהו רע מן החסידים השלמים, לא מצאהו הרע ההוא רק בעת השכחה ההיא. ובזה סר הספק הגדול אשר הביאו הפילוסופים לשלל השגחת השם מכל איש ואיש ולהשוות ביניהם ובין מיני שאר בעלי חיים, והיתה ראיתם על זה ממה שמצאו אצל החסידים הטובים - רעות גדולות. ולמה שכתבנו, התבאר הסוד בזה [שפנה שהסירו החסידים לעתים מחשבתם מבוראם, פקדתם הרעה למען שובו וידבקו מחשבתם שוב לאחו בו יתברך לעולם].

והיוצא מזה, כי צריך להיות דבוק בה' תמיד, ואז יהיה משגח תמיד. ובסור הדבקות - יוסר ההשגחה, והוא מפקר, חס וחלילה. עין שם. ("ייטב לב", דברים, ד"ה והנ"ל)

סְגֻלָּה מִיַּחְדָּת לְאֲדוּקִים בְּאֻמוּנַת "הַשְּׁגָחַה פְּרֻטִית"

המתדבקים תמיד באמונת השגחת הבורא, משגחים יותר בהשגחה פרטית, כי כל ענין ומצוה יש לו סגלה מיחדת. וכמו, למשל, מי שעוסק במצוות ומעשים טובים [גמילות חסדים וכדומה] תמיד, יש לו סגלה מיחדת לפעל ישועות ולהמשיך חסדים לישראל וכדומה; מי שעוסק הרבה בתורה או בתפלה וכדומה, הכל במדה לפי מעשיו ככה ממשיך השפעת אלהות בסגלה מיחדת, אם הוא מוסר נפשו לה' בזה הענין, מה שאין חברו אפלו גדול ממנו אינו זוכה למצוות כאלו או לתפלות כאלו ולהמשכות השפעות כאלו.

ככה גם המתדבק בזו האמונה הגדולה של השגחת הבורא אז משתלם לו מדה במדה - שמשגח גם כן בהשגחה עליונה יותר מצדיק לפעמים. שכמו שהוא משגיח על מעשי ה', ככה משגיחים עליו, כי הקדוש ברוך הוא מתנהג עם האדם כצל.

ומי שהולך באמונה של השגחה פרטית, אז הקדוש ברוך הוא השגחתו עליו בכל דבר ב"השגחה של פנים" כדרך הצדיקים. ואפלו כל העולם פלו בצער, יכול להנצל ביחוד מכל העולם, ולא עוד, אלא שזה האיש גורם לעורר עינא פקיחא עלאה, שהקדוש ברוך הוא ישגיח בעינא עלאה פקיחא על כל העולם פלו במדת הרחמים, וגורם להמתיק הדין וגבורות הרבה מישראל ולעורר רחמים רבים וחסדים גדולים. אשרי חלקו!

ואם אדם מרגיל עצמו בזו האמונה של השגחה פרטית, נעשים על ידו נסים ונפלאות הרבה. ("שומר אמונים", מאמר השגחה פרטית פרק כב)

המאמין השלם אין מדת הדין בודקת אחריו

כלה שעניניה יפות אין צריכה בדיקה (תענית כג). כלה - כנסת ישראל, אהובה, אחותי, רעיתי, יונתי! כשבת עין, נקדת יחדות, אמונה בידיעה ברורה ובעינים יפות שאין שום מציאות דבר קטן וגדול בלתי ה' יתברך - אז אין צריך בדיקה, ואין מדת הדין בודקת אחריו, כי באמונה שלמה פורת כל הרע, ומעלה הקדשה עד עתיק יומין. (זמר ח', שמות יח)

כט. אין מה לחפש את הבורא היות ונמצא
הוא בכל מקום

אֵת לְבַר נֶשׁ לְאִמְלָכָא הוּיִיָּה בְּכַל סְפִירָן וּבְכַל כְּרִסְיָן וּבְכַל מְלָאכִין וּבְכַל
אֲבָר וְאֲבָר דְּבַר נֶשׁ, דְּלִית אֲתֵר פְּנוּי מְנִיָּה, לָא בְּעֵלְאִין וְלָא בְּתַתְּאִין. (תְּקוּנַי
זְהַר, תְּקוּן נ"ז)

תְּרַגּוּם: יֵשׁ לְאָדָם לְהַמְלִיךָ שְׂמוֹ יִתְבַּרְךָ בְּכַל הַסְּפִירוֹת וְהַעוֹלָמוֹת, וּבְכַל
אֲבָר וְאֲבָר שְׂבָאָדָם, מִפְּנֵי שְׂאִין מְקוּם פְּנוּי מְמָנוּ, לָא בְּעֵלְיוֹנִים וְלָא
בְּתַחְתּוֹנִים.

*

הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, פְּרוּשׁ - כִּי אֵין דְּבַר גְּשָׁמֵי מוֹנֵעַ
מְקוּמוֹ, וְהוּא מְמַלָּא כָּל הַמְּקוּמוֹת שֶׁל הַעוֹלָמוֹת הַנְּאָצְלִים וְהַנְּבִרָאִים
וְהַיְצוּרִים וְהַנְּעֻשִׁים, וְלִית אֲתֵר פְּנוּי מְנִיָּה. (אֹר הַאֲמֵת כ"ז)

*

הַכּוֹנֵה שֶׁל "אֲחָד" שֶׁל הַיְחוּד שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע - לְכוּן שְׂאִין בְּכַל הַעוֹלָמוֹת,
רַק הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂמַלָּא כָּל הָאֲרָץ כְּבוֹדוֹ.

וְעַקֵּר הַכּוֹנֵה שֶׁהָאָדָם יָשִׁים אֶת עַצְמוֹ לְאֵין וּלְאֶפְסָא, וְאֵין עַקְרוֹ רַק הַנְּשֻׁמָּה
שֶׁבוֹ שְׁהִיא חֶלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל. נִמְצָא, שְׂאִין בְּכַל הַעוֹלָם רַק הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא אֲחָד.

*

וְעַקֵּר הַכּוֹנֵה בִּ"אֲחָד", שְׂיִכּוּן שְׂמַלָּא כָּל הָאֲרָץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם דְּבַר פְּנוּי
מִמָּנוּ יִתְבַּרְךָ. (לְקוּטִים יְקָרִים ס"י קס"א)

*

"שְׁוִיתִי ה' לְנִגְדֵי תַמִּיד" (תְּהִלִּים טז, ח) הוּא כָּלֵל גְּדוֹל בְּתוֹרָה וּבְמַעֲלוֹת
הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר הוֹלְכִים לְפָנֵי הָאֱלֹהִים, כִּי אֵין יִשְׁיבַת הָאָדָם וְתַנּוּעוֹתָיו
וְעַסְקוֹ וְהוּא לְבַדּוֹ בְּבֵיתוֹ, כִּי־שִׁיבַתוֹ וְתַנּוּעוֹתָיו וְעַסְקוֹ וְהוּא לְפָנֵי מֶלֶךְ
גְּדוֹל. וְלֹא דְבוּרוֹ וְהִרְחַבַת פִּי כְּרָצוֹנוֹ וְהוּא עִם אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ וְקָרוֹבֵיו, כְּדְבוּרוֹ
בְּמוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ. כָּל שְׂכוֹן כְּשֵׁי־שִׁים הָאָדָם אֵל לְבוֹ שֶׁהַמֶּלֶךְ הַגְּדוֹל הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר מְלָא כָּל הָאֲרָץ כְּבוֹדוֹ, עוֹמֵד עָלָיו וְרוֹאֶה בְּמַעֲשָׂיו, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה כג, כד): "אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמַסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'",
מִיָּד יִגִּיעַ אֵלָיו הַיְרָאָה וְהַהֲכָנְעָה בְּפִתַח הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וּבְשֵׁתוֹ מִמָּנוּ תַמִּיד.
(רמ"א ריש או"ח ב"שם הרמב"ם במו"נ ח"ג פנ"ב)

הַמְּשַׁכֵּל הַנְּלַבֵּב, יֶאֱמִין וְיַחֲוֶשׁ בְּאִמּוּנָה שְׁלֵמָה, אֲשֶׁר בְּכַל תְּנוּעָה קִטְנָה
אֵלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם שָׁם, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלִתֵּי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ. וְיִירָא לְנַפְשׁוֹ
לַעֲשׂוֹת כָּל תְּנוּעָה בְּהַשְׁכָּלָה, כִּי הוּא עוֹמֵד מִמַּשׁ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלֵי שׁוּם
הַסְּתָרָה. (זְהַר ח"י, בְּרֵאשִׁית, עַל דִּף כ"ו.)

האמונה היא יסוד ליראה, שמחמת שהוא מאמין שמלא כל הארץ כבודו, נופל עליו יראה, דהינו, שיתבונן במחשבתו כי אי אפשר לבירה בלא מנהיג. רוצה לומר, שיחשב בשכלו, כיון שאנו רואים שמים וארץ ועולם שלם, בודאי יש בורא שבראהו, ויאמין באמונה שלמה שהוא יתברך בודאי כאן, שמלא כל הארץ כבודו, ואז תפל עליו יראה גדולה. (לקויטים יקרים סי' סד)

*

זהו מדרגה גדולה לאדם, שיראה תמיד בעין שכלו [את] השם יתברך כמו שמסתכל על אדם אחד, ויחשב שגם הבורא יתברך מסתכל עליו, כמו אדם אחר שמסתכל עליו - כל זה יהיה תמיד במחשבתו במחשבה זכה וברורה וצלולה. (לקויטים יקרים סי' רט)

*

יחשב שהבורא יתברך מלא כל הארץ כבודו וכו', ויחשב ויאמין באמונה שלמה שהשכינה אצלו ושומרת אותו, והבורא יתברך הוא בכל אבריו וכחותיו, והוא מסתכל על הבורא יתברך, והבורא יתברך מסתכל בו. (אור האמת קא. צנאת הריב"ש, לקו, א יז)

*

"ידע את אלהי אביד" (דברי הימים א' כח, ט) - שתהיה מקשר אליו בהתפשטות הגשמיות, ותהא רואה שיש אלהים בעולם. ואף אם הכופרים אומרים מנא לך הא, לא תציית אותם. כמשל - אחד רואה בגשמיות ואומר על זהב שהוא של זהב, אף על פי שאומרים לו שאינו זהב אלא של כסף, אף על פי כן הוא יודע באמת שהוא זהב. כך כשרואה בעין שכלו את השם יתברך, אין ביכלת שום דבר להפסיד אמונתו. (לקויטים יקרים סי' קצג)

*

רבו גמליאל אומר (אבות א, טו) : עשה לך רב והסתלק מן הספק. עשה לך רב - רצה לומר, כשלומד או מתפלל, תעשה לך רב, הוא הבורא יתברך, שתציר במחשבתך שהבורא יתברך הוא לנגדך ומלמדך להועיל. והסתלק מן הספק - רצה לומר, שלא יהא לך זאת לספק אצלך, רק תחשב שבודאי הבורא יתברך מצוי אצלך, כי הוא לעלא מכל עלמין ותחות כל עלמין ובגו כל עלמין, ולית אתר פנוי מניה? כלל, כי זהו עקר עבודת הבורא יתברך, לציר תמיד באמת ובתמים מציאות הבורא יתברך בודאות גמורה וברורה, וכמו שהוא עומד בפני חברו, כי ודאי כן הוא, שבודאי הבורא יתברך מצוי אצלך.

אחר ראותך דברי רבותינו כמלאכים אודות מציאותו יתברך בכל מקום, מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך בכל עת ובכל מקום ובכל שפה, אתה

לפניו והוא לפניך, ומה שעליך הוא רק לפתח פיה מקירות לבך, אם חכם אתה נצל את זכותך לשפך כמים לבך למושיע האמתי, מחכה הוא למוצא פיה, משתעשע הוא בך כאב המשתעשע בבנו המתחטא לפניו ובזכות שעשוע זה שאתה גורם לו בפנותך אליו ימלא משאלותיך בשפע ישועה ורחמים.

ל. עיון תפלה

שאלה א: לישם מה מתפללים וחוזרים ומתפללים ובפרט אחר שהקדוש ברוך הוא כבר יודע צרכינו?

תשובה: תכלית התורה ומצוותיה היא להגיע ל"דבקות". התפלה היא התבטאות רגשי הלב - נפשי יצאה בדברו - על ידי הדבור מבטאת הנפש את רחשי לבה ומהדקת את החושק בנחשק, ואלמלי התבטאות חיצונית זו שהיא הדבור לא היה קיום לרחשי הלב בהיותם פנימיים בלבד, אלא היו דועכים ונעלמים, פשני אוהבים שנפרדו ללא קשר, שפרוד הדבור ביניהם גורם פרוד הלב, ותכלית המצוות היא "ולדבקה בו" שלא יהא פרוד הלב מהבורא וזאת על ידי דבורי התפלה - קשר חיצוני - המהדק את הקשר הפנימי שלא ידעך ויעלם כאשר אלו היה מפנס בלבד ללא פלים המשמשים להפעלת והחזאת רגשות הלב, פלשון ה"חובת הלבבות" (ש"ג פ"ב) "התפלה נתקנה להחיות סימני השכל" על ידי התפלה האדם מחיה את סימני שכלו לבל ידעכו.

שאלה ב: האין זו הטרדה לחזור על אותה תפלה כמה פעמים ביום?

תשובה: כיון שהתפלה נועדה לצרף החזאת הדבקות בה, ולדבקות בה אין סוף, כל רגע ורגע שהאדם דבוק בה הרי שהוא משעשע את בוראו וזו תכלית בריאתו, מוחל כביכול הקדוש ברוך הוא על כבודו, ומסכים שיגש האדם אליו כמה פעמים ביום ויחזור וינדנד על אותה בקשה - דבר שאינו מכבד ונימוסי אפלו בין בן לאביו וכל שכן בין עבד לרבו - והעקר שיצא מכך תועלת הדבקות, שהרי זו האפשרות היחידה להחיות את הקשר והדבקות בין הנברא לבורא - בדברו עמו יום יום רגע רגע.

שאלה ג : מה העצה שלא להתנאש מהתפלה אחר שאיננו נענים גם לאחר הפצרות רבות?

תשובה : תועלת א :

נצלת את אפשרות הדבקות פני"ל, וברור שזה כשלעצמו כבר רוח גדול בהיותך מקשר לבורא ולא מתנתק ממנו, אם כן אף שלא נענית בתפלתך, את מטרת התפלה שהיא הדבקות - הרוחית.

תועלת ב :

פעמים שלמלוי הבקשה דרושים מספר תפלות ומובא במדרש תד"א, ועוד: גבי משה רבנו ע"ה, תקט"ו תפלות התפלל ואלמלי היה מתפלל עוד תפלה היה נענה ואם כן בכל תפלה ותפלה הנך מתקדם לסיום מספר התפלות ואף שאינך רואה שום התקדמות כרגע דומה הדבר, לפורץ חלון מתוך הקיר להחדיר אור לחדרו שעד שלא יסים את המילימטר האחרון שבקיר - החשך שבחדר? הא כמו שהיה לפני פריצת החלון, ומי לא מבין שבכל מכה ומכה שמוריד שכבה מהקיר הרי הוא מתקדם לסיום המטרה להחדיר אור לחדר, ואף שלא נפר ההתקדמות והחשך הנו כמו שהיה עד שייסים לגמרי, אולם ההתקדמות הנה מוחשית, כן בתפלה, אמנם אינך רואה זאת אבל חובה להאמין שבכל תפלה ותפלה אתה מתקדם ולבסוף בבת אחת תבוא הישועה.

תועלת ג :

פעמים שהתפלות אינם מתקדמות במבקש עצמו אלא בבניו ובנכדיו, ופעמים לבני דורו, כל העולם נזון בזכות חנינא וחנינא די לו בקב חרובין, ואם כן לזכותך נזקף ישועתו של רבים והנך הבעל חסד הממשיך שפע בתפלותיך לרבים ללא ידיעתך. הדברים מבססים מהבעל שם טוב ועוד רבים.

שאלה ד : אדם שמרגיש עצמו בירידה רוחנית האם ימנע מהתפלה עד שימתין להרגשת התעלות או יתפלל איך שהוא עתה?

תשובה : פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם, ופרש האר"י ערער - רע רע. גם במצב ירוד חייב אדם לשפף שיחו לפני ה', ואדרבא, דוקא במצב שהנו בירידה תועלת התפלה כפולה.

א. משום שאם לא יתפלל יתנתק לגמרי מהבורא עד שקשה? הא לו לשוב אחר כך לבוראו.

ב. בעת שֶׁלְבוּ נִשְׁבֵּר בְּקֶרְבוֹ - יָקִים בּוֹ לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה אֱלֻקִּים לֹא תִבְזֶה, וְהִתְפַּלֶּה מִסִּגְלַת לְהִתְקַבֵּל יוֹתֵר.

ג. תִּפְלֶה כְּזוֹ שֶׁמִּבְקֵשׁ הָאָדָם מִבּוֹרָאוֹ שְׂיַחֲלֶצְהוּ מִיִּרְיֵדְתוֹ הַרוּחָנִית לְשׁוּב לְבוֹרָאוֹ וּלְהַכִּירוֹ, תִּפְלֶה כְּזוֹ, אֲהוּבָה לִפְנֵי ה' הַרְבֵּה יוֹתֵר מִבְּקִשׁוֹת אַחֲרוֹת, וּמִתִּי זְמַנָּה אִם לֹא כְּמוֹ עֲכָשׁוֹ שֶׁלְבוֹ מִכִּיר בְּצָרְכָּהּ בְּאֵמֶת אַחֵר שֶׁהוּא עֲתָה בִּירִידָה. וְאִדְרָבָה, זֹו עֲצַת הַעֲצוֹת לְהַנְצִיל מִיִּצָּר הָרַע לְשִׁפְךְ שִׂיחַ לִפְנֵי שְׂיַצִּילֶהוּ מִיִּצָּר הָרַע, וְעַל זֶה דָּרְשׁוּ דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּאוּרָה לְתִפְלָתוֹ שֶׁל צְדִיקִים - לְתִפְלָה כְּזוֹ שֶׁמִּבְקֵשִׁים מִמֶּנּוּ לְהִיֹּת צְדִיקִים!

שְׁאֵלָה ה' : עַל מָה לְהִתְפַּלֵּל?

תְּשׁוּבָה : יוֹתֵר נְכוּן לְשָׂאֵל עַל מָה לֹא לְהִתְפַּלֵּל, אָדָם צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל הַכֹּל, הַחַל מִדְּבָרִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר כְּעֶסְקָאוֹת גְּדוֹלוֹת, נְסִיעוֹת מְסַכְּנוֹת, נְתוּחִים מְסַכְּכִים, וְעַד הַפְּרֻטִּים הַקְּטַנִּים בְּיוֹתֵר, כְּהַצְלָחָה בְּקִנְיַת בְּגָד אוֹ מִנְעֵל, הַצְּלָחַת הַבְּשׂוּלִים, מְצִיאת חוֹן בְּעֵינֵי רוֹאֵיו, וּבְכֶךְ מַחֲזֵק בְּעֲצָמוֹ אֶת הָאִמוּנָה אֲשֶׁר אֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ, כִּי בְּעֵצָם לוֹלִי סִיעֵתָא דְשְׂמַיָא גַם פְּעֵלָה קְטַנָּה אֵינָה יְכוּלָה לְהִתְבַּצֵּעַ בְּקִלוֹת אֶלָּא בְּסִבּוּךְ וּבְקִשֵׁי רַב, וּכְשֵׁי סִיעֵתָא דְשְׂמַיָא גַם פְּעֵלָה גְּדוֹלָה וּמְסַכְּכַת נַעֲשִׂית בְּקִלוֹת וּבִנְחַת, וְאֶת הַסִּיעֵתָא דְשְׂמַיָא קוֹנֶה הָאָדָם עַל יְדֵי הַקְּדָמַת תִּפְלָה.

שְׁאֵלָה ו' : מָה טַעַם יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּל אַחֵר שְׂאוּלֵי כְּבָר נִגְזְרָה גְּזָרָה?

תְּשׁוּבָה : כְּתַב בְּפִלָּא יוֹעֵץ ג' סוּגֵי גְּזָרוֹת יִשְׁנָם.

א. גְּזָרָה נְחָרְצַת שְׂלֹא תוֹעִיל לָהּ תִּפְלָה

ב. גְּזָרָה זְמַנִּית שֶׁתִּתְבַּטֵּל גַם לֹלָא תִּפְלָה.

ג. גְּזָרָה שְׂמַלְכְּתַחֲלָה נִקְבַּע עָלֶיהָ שְׂבָאָם יְבַקֵּשׁ הָאָדָם רַחֲמִים תִּתְבַּטֵּל וְאִם לָאוּ - לָאוּ.

וְלָכוֹן תִּמְיֵד יֵשׁ לְאָדָם לְחַשֵּׁשׁ שְׂמָא הוּא בְּמַצָּב הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהַגְּזָרָה שְׂנִגְזְרָה עָלָיו מִתְּנִית וְעוֹמְדָת הִיא בָּאָם יְבַקֵּשׁוּ רַחֲמִים תִּתְבַּטֵּל וּבָאָם לָאוּ - לָאוּ. וּבְפֻרְט שָׂרֵב הַגְּזָרוֹת הֵם כְּךָ שֶׁבְּלַחַת הַתִּפְלָה מְעוֹרְרִים רַחֲמֵי שְׂמַיָם וְנִהְפְּךָ הַכֹּל לְטוֹבָה.

שְׁאֵלָה ז' : מִדּוּעַ הִתְפַּלֶּה שֶׁהִיא כָּל כְּךָ חֲשׁוּבָה - זוֹלָה הִיא אֶצֶל בְּנֵי אָדָם?

תשובה : זה נובע מחסר אמונה, למי שאמונתו מעמיקה - התפלה אצלו ענג רב ומרגיש את קצירת עמלו בתפלה, שאז הוא בא ומתענג על רב עמלו בהשתפכו לפני ה' ואין לו ענג ושעה יפה יותר מזו.

אולם מי שאמונתו שטחית ולא מעמיקה שקוע הוא בחיי החמר ומאמין הוא בהשתדלות ונגעלם ממנו סוד התפלה, כחה ומתיקותה.

שאלה ח : מה הם התנאים לקבלת התפלה?

תשובה :

א. להאמין בודאות שהתפלה נשמעת מפיד לאזנו - כביכול של האלקים, באשר ידבר איש אל רעהו ממש.

ב. להתפלל בכונה, ובהכנעה כעני המבקש צדקה בפתחו של עשיר.

ג. מעמק הלב מתוך אמונה שהגעף לכתבת היחידה והבלעדית שייכולה למלא את מבקשו.

ד. להקדים תשובה וצדקה לתפלה - ואני בצדק אחזה פניו.

ה. להתפלל ולחזר ולהתפלל.

ו. להתפלל במלים שקד, פרט לנשח התפלה, כיון שמלים שהנד מחדש מלבד יוצאים המה בכונה ובאמת.

ז. לבקש מאוצר מתנת חנם ולא מסבת זכיותיו.

ח. לבקש בעתות רצון מיחדות כאחר חצות הלילה, סמוך לעמוד השחר, בשעת מנחה של שבת, ועוד.

ט. להתפלל על הזולת, והמתפלל על חברו הוא נענה תחלה.

י. כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה, הדמעות פותחות את כל השערים.

שאלה ט : מה תועלת בהקדמת התפלה לצרה?

תשובה : לעולם יתפלל אדם עד שלא יחלה - שאמלי חלה אומרים לו הבא זכות והפטר. (גמרא ברכות)

תועלת הקדמת התפלה מכמה סבות :

א. חק חקק הקב"ה אי אפשר לקבל כלום בעולם הזה ללא תפלה (ר' ירוחם ממיר וראה בספרנו "שיח ישראל" באריכות).

ב. אדם המקדים תפלה ונענה כתוצאה מתפלתו מבטח הוא שישועתו אמתית ולא ישועה שיארע לו נזק בעקבותיה, מה שאין כן המקבל שפעו ללא תפלה אין הוא יכול להיות בטוח ששפעו זה לא יהפך לו לרעתו בבחינת - "יש עשר שמור לבעליו לרעתו".

ג. המקדים תפלה ונענה אין יורד לו מזכיותיו מסבת הנאתו משפעו הטוב, כיון שהקדים הוא להוריד זאת ברחמים ובמתנת חנם. מה שאין כן מי שמקבל זאת ללא תפלה יתכן וינכו לו מזכיותיו בזה שמקבל שפרו בעולם הזה.

שאלה י : ידוע שגם על רוחניות ויראת שמים יש לבקש, והלא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים?

תשובה : אין בקשת התפלה לנצחון היצר הרע ועליה רוחנית סותרת את נקדת הבחירה הקובעת שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, והעבדא שנסחו לנו רבותינו בנסח התפלה בקשות רבות לפתיחת הלב לחכמה ולדבקות בעבודת ה', כמו "והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך", וכמו השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו מלכנו לעבודתך" ועוד הרבה.

ובאמת מדוע אין זה סתירה לבחירה, פרש המהרש"א, כיון שעצם זה שהאדם החליט מעצמו לבחור בטוב והבינו מדעו מעצמו מהו הטוב האמתי, וזה הרי מבחירתו האישית, הרי שמתוך כך מבקש הוא רחמים שייסיעוהו מן השמים, וזה גופא שמבקש זהו מבחירתו את הטוב, אם כן אין פאן שום סתירה לבחירה ועל זה נאמר "הבא לטהר מסייעין אותו". ואדרבא, מובא בספר חסידים, לתפלה על עניני רוחניות אין עליה קטרוגים ולא כמו בבקשות גשמיות שישנם קטרוגים, כגון שאינו ראוי לכך וכדומה, אבל ברוחניות אדרבא קרובה תפלה להתקבל וחביבה היא לפני הקב"ה יותר מכל.

שאלה יא : במה תלויה אפשרות נקיות הכוונה בתפלה?

תשובה : זכות הכוונה בתפלה תלויה :

א. סור מרע ובפרט בעניני קדשה כשמירת ברית קדש המתחיל משמירת העינים וכו'.

ב. קדש עצמך במותר לך, אכילה בהסתפקות ובמתנינות, ואלו אכילה מרבה או ברעבתנות וכן התגשמות בהנאות העולם אפלו בדברי רשות מונעת את הקדשה ואת הרגשות נעם התפלה, והוא בדוק ומנסה ממש מדה במדה.

ג. קביעות לתפלה הן בזמן והן במקום, כשהמקום נוח ושקט והזמן קבוע - מועיל לכונת התפלה.

ד. קנאת סופרים תרבה חכמה, לכן להתפלל בחברת אנשים יראי שמים היודעים ערך התפלה.

ה. לא לבוא לתפלה מתוך דברי חול אלא מתוך דברי תורה, וביותר מועיל כשבאים לתפלה מתוך למוד מוסר.

ו. רב בלבולי התפלה המה מהקפדות של בין אדם לחברו, לכן תנאי גדול לזכות הכונה בתפלה שאל יהא לך הקפדה על שום אדם מישראל.

ז. בדרך כלל להתפלל מתוך סדור דוקא, ורק לעתים כשהנך במצב התעלות מיחדת וברור לך שעדיף לך מבלי הסדור אזי סגר עיניך והתפלל, ואם נחלשה התלהבותך באמצע חזר לסדור, ואל תתעצל.

ח. תועלת התפלה מתוך הסדור כשהסדור תפוס ביך דוקא אבל כשמנח על הסטנדר וכדומה כמנח בארון דמי.

שאלה יב: אדם שיודע שאין יכול לכוון בתפלתו האם יתפלל, ומה נעשה באותה תפלה?

תשובה: יתפלל גם אם אינו יכול לכוון, ומובא בספרי המקבלים שכל אותם תפלות שנאמרו ללא כונה מפקדים המה, ומתעלים כלם כאשר יזדמן לו תפלה אחת בכונה וכראוי, אזי אותה תפלה מעלה אתה את כל אותם התפלות הנפולות, וכן תפלות הימים נראים כראש השנה ויום הכפורים הנאמרים בכונה כראוי מעלים את כל תפלות השנה שנאמרו ללא כונה, [רק שלא יהא בכלל אחסא ויום הכפורים מכפר].

שאלה יג: לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה, והלא צריך להתפלל מתוך שמחה?

תשובה: יש הבדל בין לב נשבר לבין עצבות, אמנם ההבדל הוא דק, אולם סימן יש לאדם לידע אם התפלל מתוך לב נשבר או מתוך עצבות ומרה שחרה, והוא אם לאחר ששפך תפלתו לפני בוראו מרגיש שמחה גדולה,

זהו סימן שמתחלה היתה תפלתו מתוך לב נשבר, כי אם תפלתו היתה בעצבות ומרה שחרה ישאר כך גם לאחר תפלתו (שומר אמונים).

שאלה יד : האם יש סימן לדעת כשתפלתו מקבלת או לא?

תשובה : כן, כאשר מרגיש נעם ה' בתפלה ותפלתו שגורה בפיו ובלבו, ומתלנה אליו שמחה עצומה מתוך צלילות הדעת שהנו עומד לפני האלקים שאין כיוצא בו, מבשר הוא שתפלתו פעלה את פעלתה בהצלחה. (שומר אמונים)

שאלה טו : יש ענין בקריאת תהלים בכמות ולא באיכות?

תשובה : בדרך כלל יש לנו את הכלל - טוב מעט בכונה מהרבה בלא כונה, אלא כשלקטים מצטרפים רבים וביחד עושים "תענית דבור" שהיא קריאת תהלים ג' פעמים ברצף, בודאי שיש לזה מעלה כשלקצמו וסגלות מיחדות לפעלה כזו, אמנם יעשה זאת רק לעתים אבל בדרך כלל כנ"ל - טוב מעט בכונה ובתחנונים ובבכיה מהרבה בלא כונה, וכמוכן אלו שקשה להם להאט את קריאתם ורגילים בקריאה במרוצה יעשו כהרגלם וישתדלו לכוון עד כמה שאפשר להם, ובפרט הנשים שקוראות תהלים ברצף בודאי מעלות רבות ונשגבות יש לכך ומבטלות בכך הרבה גזרות רעות.

שאלה טז : כמה להתפלל?

תשובה : הלואי שיתפלל אדם כל היום כלו (מרא ברכות), כמה שיתפלל אדם יותר - טוב הוא לו, לכן גם בלכתו בדרך - במקום להביט בהבלי עולם יאמר כמה פרקי תהלים, וכן בביתו בהסתובבו ממקום למקום, לפני כל פעלה שעושה, וכן יודה לה' על כל דבר ודבר וירגיל עצמו להשיח בינו לבין קונו ככל היותר.

שאלה יז : האם תפלה מועילה לאחר גזר דין?

תשובה : בהחלט כן, כפי שהיה עם חזקיהו שקבל נבואה מישעיה שומות ובתפלתו ותחנתו חי עוד 15 שנים, בקבלתו המפרסמת: "כך מקבלני מבית אבי אבא אפלו חרב חדה מנחת על צנארו של אדם אל יתיאש מן הרחמים".

וכן האמהות עקרות היו ונשתנה עליהם הטבע מכח התפלה.

שאלה יח: האם כדאי להתפלל על ישועה מיסורים מסוימים מחשש שלא תצמח במקומם פרענות אחרת?

תשובה: ישנה כאן בעיה, מאחר והקדוש ברוך הוא ראה לנכון ליסר את האדם וזהו תקונו וטובתו, הרי יש חשש שאם יפציר בתפלה להושע - שלא ימירו את ענשו בדבר אחר.

וכמה עצות לקד:

א. הנכון הוא לבקש ולא להפציר יותר מדי.

ב. לבקש מאוצר של מתנת חנם כדי שלא ינכו לו משכרו וכדי שלא ימירו לו את ענשו באחר.

ג. לבקש על זה עצמו - שמבקש שתתמלא בקשתו בתנאי שלא יזק ממקום אחר.

לא. הנדרש - ללחם, ולא דוקא לנצח

(פרק זה הועתק מספרנו עין טובה שיש בו מעניין התפילה כמו שמבואר בסופו)

לא הביט און בניעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו (במדבר כג, כא)

ויפרש רש"י: לא הביט - הקדוש ברוך הוא - און שבניעקב. שכשהו עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות ולשוו און שלהם ובעמלן [לשוו עברה] שהם עוברים על דתו. ה' אלקיו עמו - אפלו הן מכעיסין וממרין לפניו, אינו זז מתוכן. ותרועת מלך בו - לשון חבה ורעות.

ויש להבין, הלא ידוע דהאמת שאין שום ותור, וכל האומר הקדוש ברוך הוא ותרו - יותרו מעיו, ומעקר יסודות האמונה - שהאדם נדון על כל פרט ופרט ממעשיו, ומהו, אם כן, "אינו מדקדק אחריהן להתבונן באון שלהם ובעמלן"?

נניח קושֵׁיא זו, ונעבר להנאמר בהפטרָה (מיכה ו) :

”שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב הַיְהוָה וְהֵאֲתַנְיִם מִסְדֵי אֶרֶץ, כִּי רִיב לַה' עִם עַמּוֹ וְעַם יִשְׂרָאֵל יִתְנַפֵּחַ, עַמִּי מָה עָשִׂיתִי לָךְ וּמָה הִלְאַתִּיךָ? עֲנֵה בִּי! כִּי הִעֲלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּמִבַּיִת עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ, וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מִשֶּׁה אֲהַרֵן וּמְרִים. עַמִּי! זָכַר נָא מָה זָעַץ בְּלֶק מְלָךְ מוֹאָב וּמָה עָנָה אוֹתוֹ בְּלֶעָם בֶּן בְּעוֹר מִן הַשָּׂטִים עַד הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת הַיְהוָה.”

גם בהפטרָה זו יש להבין מהו שאומר הקדוש ברוך הוא לעמו - ”מה הלאתיך?”, דהיינו מה הטרחתי אותך ואיזה על הטלתי עליך, והוא פלא! על תורה לאו על הוא?! כִּמָּה קָשָׁה עֲמָלָה שֶׁל תוֹרָה, הלא אין התורה מתקימת אלא במי שִׁמְמִית עַצְמוֹ עֲלֶיהָ. התורה נקנית במעוט תענוג במעוט שְׁנָה, פת במלח מים במשורה וכו' וכו'.

ועוד עבודת התפלה לא עבודת טרח היא?! והלא ולעבדו בכל לבבכם דרשו חז"ל: ”איזוהי עבודה שבלב - זו תפלה, וזו עבודה לא קלה.

תקון המדות - גאווה, כעס, שקר, נדיבות, מוחל על עלבוננו וכו' - וכי עבודה קלה היא?! הצדיקים הלא מועטים הפה. מי ומי יכול לעמד כראוי בעמל התורה ומצוותיה.

ועוד, גם המשתדלים בכל כחם לעבד את בוראם, כִּמָּה נפילות, עליות וירידות, עוברים המה במהלך עבודתם. היש עמל גדול מזה להשתדל להתעלות, ושוב לפל, להתאמץ לקום ושוב לפל, הלא היא עבודת פֶּרֶךְ ממש, שְׁהָרִי מְצִינּוֹ בְּמִצְרַיִם שֶׁעָבְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶךְ, וְאָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ לְמָה נִקְרָאת עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ, לְפִי שֶׁהָיוּ מְחִיבִים אֶת יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת אֶת פֶּתוֹס וְאֶת רַעְמִס, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל בּוֹנִים וְהַמִּצְרַיִם מְחַרְיבִים וְהוֹרְסִים אֶת בְּנֵיהֶם. אִם כֵּן, כִּזוֹ עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ הִיא נְחֻלַת כָּל עוֹבְדֵי הַיְהוָה בְּנִפְלוּתוֹ וְקִימוֹתָיו.

ובכלל יש להבין מה תועלת יש בנפילות הרבות שעובר אדם במהלך עבודתו, מדוע לא מתאפשר לאדם לעבד את ה' בנחת לאחר שהחליט בכח בחירתו להיות עושה רצון קוֹנוֹ, מדוע גם לאחר בחירתו בטוב נוהל הוא מפחי נפש גדולים וקשיים רבים, נסיונות, פתויים, כדי לבטלו מעבודתו.

ועוד יש להבין, מה ענין הגליות הרבות שגלו ישראל. מה תועלתן? ואדרבה, אם נתבונן, נראה, שהמטרה הצפויה מהגלות לא רק שלא השגה אלא השגה ההפך לגמרי; בגלות מצרים נשתעבדו ישראל בכור הברזל - מצרים - לצאת משם מזככים ונקיים מכל חמריות וגשמיות לכשיהיו ראויים למתן תורה, והנה, בעקבות גלות מצרים נשקעו שם עד הגיעם למ"ט שְׁעָרֵי טְמָאָה, וְכִנְאָמַר: ”וְאֵת עָרוֹם וְעָרְיָה” - שְׁהָיוּ עָרְפִים מִן הַמְצָאוֹת.

ועוד מצינו בִּיתֵר הַגְּלִיּוֹת, כְּגוֹן גְּלוֹת שְׁבַעִים שָׁנָה שָׁבִין בֵּית רַאשׁוֹן לְשָׁנִי, הַעֲבִירָה אֶת יִשְׂרָאֵל עַל דָּתָם לְגַמְרִי, וְחִזְרוּ עַמִּי הָאֶרֶץ גְּמוּרִים וְשָׁכְחוּ אֶת

כָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ. וַיֵּמָר עַל הַהִתְבּוּלָלוֹת הַנוֹרָאָה שֶׁנִּגְרַם בְּעִקְבוֹת הַגְּלוּת עַד יָמֵינוּ אָנוּ, וְכִנְיָמָר "וַיִּתְעַרְבוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מֵעֲשִׂיהֶם", הָרִי שֶׁהִנְפִּילוֹת שֶׁנִּגְרַמוּ בְּעִקְבוֹת הַגְּלוּת הִבִּיאוּ לְמִטְרָה הַפּוֹכָה מֵהַנְּרָצִית.

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, נִרְאֶה לְיֹשֵׁב אֶת כָּל הַנְּצָרָה הַבְּנָה שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְמַעַל בְּהַשְׁפִּילָנוּ עַל דָּבָר אֶחָד.

וְנִקְדִּים בְּשָׁנֵי מְשָׁלִים:

מְשָׁל רֵאשׁוֹן.

קִבְּלוּ בְּנֵי הַחֲלִיט לְבָנוֹת בְּנֵי עַל עֶשֶׂר קוֹמוֹת, הַחֵל בְּקוֹמָה הָרֵאשׁוֹנָה, חָפַר יְסוּדוֹת עַד הִגִּיעוּ לְיִצְיָקָה הַתְּקָרָה שֶׁל הַקּוֹמָה הָרֵאשׁוֹנָה, לְאַכְזָבְתוֹ - קָרְסָה הַתְּקָרָה, הַחֵל שׁוֹב אוֹתוֹ קִבְּלוּ בְּבִנְיָתָהּ מִחֲדָשׁ, פָּנָה אֶת הַהִרְיָסוֹת, חִזַּק אֶת הַיְסוּדוֹת, הֶעֱמִיד קוֹמָה וַיִּצַּק אֶת גְּגֵהָ - וְשׁוֹב קָרְסָה לוֹ הַתְּקָרָה. בְּרַב צַעַר וַיִּגּוֹן הִתְעַקֵּשׁ לְנִסּוֹת פֶּעַם שְׁלִישִׁית לְהַקִּימָהּ מִחֲדָשׁ - וְהִנֵּה שׁוֹב קָרְסָה לוֹ הַתְּקָרָה.

מְשָׁל שֵׁנִי.

קִבְּלוּ בְּנֵי הַחֲלִיט לְבָנוֹת בְּנֵי עַל עֶשֶׂר קוֹמוֹת. הַחֵל בְּקוֹמָה הָרֵאשׁוֹנָה, חָפַר יְסוּדוֹת עַד הִגִּיעוּ לְיִצְיָקָה הַתְּקָרָה שֶׁל הַקּוֹמָה הָרֵאשׁוֹנָה. לְאַכְזָבְתוֹ - קָרְסָה הַתְּקָרָה. הַחֵל שׁוֹב אוֹתוֹ קִבְּלוּ בְּבִנְיָתָהּ מִחֲדָשׁ. פָּנָה אֶת הַהִרְיָסוֹת, חִזַּק אֶת הַיְסוּדוֹת, הֶעֱמִיד קוֹמָה וַיִּצַּק אֶת גְּגֵהָ, וְהַפִּעַם הִחְזִיקָה מֵעַמֵּד. הַחֵל הוּא בְּבִנְיַת הַקּוֹמָה הַשְּׁנִיָּה, יִצַּק גְּגֵהָ וְלְאַכְזָבְתוֹ קָרְסָה תְּקָרַת הַקּוֹמָה הַשְּׁנִיָּה, הַחֵל שׁוֹב לְבָנוֹתָהּ וְשׁוֹב לֹא נִפְּלָה עוֹד. הַחֵל הוּא בְּבִנְיַת הַקּוֹמָה הַשְּׁלִישִׁית יִצַּק אֶת גְּגֵהָ - נִפְּלָה וְקָרְסָה. הַחֲלִיט לְהַעֲמִידָהּ שׁוֹב, וְעַמְּדָהּ עַל עַמְּדָהּ, וְכֵן הִלָּאָה הַמְּשִׁיךְ בְּקוֹמָה הַרְבִּיעִית, וּבְעֶצֶם בְּכָל קוֹמָה וְקוֹמָה חָקַר וְדָרַשׁ סִבַּת הַקְּרִיסָה, וְכָל פֶּעַם גָּלָה סִבָּה חֲדָשָׁה שֶׁטָּרַם גָּלָה אוֹתָהּ, וְלַבְּסוּף, כְּשֶׁכָּבַר נִתְקַבְּלוּ לוֹ כָּל סִבּוֹת הַקְּרִיסָה שֶׁיִּתְכַּנּוּ, הַחֵל בּוֹנֵה וּבּוֹנָה לְלֹא קְרִיסוֹת כָּלֵל.

מֵה בֵּין שְׁנֵי אוֹתָם הַקִּבְּלָנִים.

קִבְּלוּ רֵאשׁוֹן - לֹא נִשְׁאַר לוֹ אֶלָּא לְהַתִּיאֵשׁ מֵאוֹתוֹ מְבִנָּה, וְלַחֲסֹר דַּעַת יַחֲשֵׁב אֵלָיו יִמְשִׁיךְ שׁוֹב וְשׁוֹב לְנִסּוֹת אֶת מְזֹלוֹ בְּאוֹתוֹ בְּנֵי.

קִבְּלוּ שְׁנִי- אֲמָנָם לֹא הוֹלֵךְ לוֹ בְּנִקְל, שֶׁהָרִי בְּכָל קוֹמָה רוֹאֶה הוּא קִדְּם בְּנִפְּלָתָהּ וְרַק לְאַחַר מִכֵּן בְּקִיּוּמָהּ, אֲבָל מִתְעוֹדֵד הוּא, שֶׁהָרִי סוּף סוּף מִתְקַדֵּם הוּא מִקּוֹמָה לְקוֹמָה וְרוֹאֶה בְּרָכָה בְּעַמְּלוֹ.

אָדָם הַעוֹבֵד אֶת בּוֹרְאוֹ, בְּהַחֲלִיט לֹא יִבְצֹר שֶׁבְּמַהֲלָךְ עֲבוּדָתוֹ יִנְחַל נִפְּלוֹת רַבּוֹת, חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת, נִסְיוֹנוֹת מִבִּיכִים, וּבְאַמַּת רַבִּים רַבִּים נִפְּלוּ וְקָרְסוּ תַּחַת עֲמָס הַנִּפְּלוֹת וְקִצְרָה נִפְּשָׁם בְּעַמַּל הַטָּרַח שֶׁל הַתְּמוּרוֹת הַרַבּוֹת

והחלופים התכופים שעוברים עליהם. פעמים - יעלו שמים - עולים ומתעלים ומרגישים נפלא, קרבת ה', ופתאום - ירדו תהומות - נפילה, מעידה, נסיגה לאחור, מבלי לדעת אפלו מה היא הסבה לאותה הרחקה ודחיה שכביכול נדחו ממחיצתו ותברך כמנדים ומקצים. פתאום אין לב להרגיש קרבת ה'. הלב אטום, התפלה יבשה, התורה יבשה, ירידה במדות - כעס, גאון. התאוות פתאום מתעוררות להם, חשקים ורצונות שונים ומשנים שאינו יודע מאיפה צצו לו במחו, וממש - ותבלענה שבע הפרות הכחישות והרזות את שבע הפרות הבריאות ולא נודע כי באו אל קרבנה. נעלמים כל הימים היפים, ימי האהבה, ותמורתם באו להם ימי השנאה והדחיה. כמה קרסו ונדחו מתמורות חולפות אלו, רבים חללים נפלו, ועצומים המה ההרוגים שנפלו מצאו את מותם בחייהם במפח הנפש של עמל העבודה עד אשר קצו בה וגעלו מלקרב אליה שוב.

והדברים אמורים למגדול ועד קטן, דהינו, לאו דוקא דברנו לחוזרים בתשובה שהתחילו בתשובה לשמר שבת, טהרה, ולבסוף נפלו ושוב קמו, נפלו וקמו, עד שקצו בתשובה וחזרו לסורם, אלא גם בבני התורה - מקבלים על עצמם דבר מסוים, בשמירת העינים, שמירת ברית קדש, שמירת הלשון, התמדה בתורה, כונה בתפלה, אבל העבודה מלוית בירידות ועליות, ובכך לאחר כמה עליות וירידות החליטו: זהו, זה לא בשבילי! עבודה זו קשה מנשוא לאדם כמוני, יש להשאיר אותה לרעי הטובים ממני, ואני די לי בקב חרויני.

לו היה אמת ונציב, ברור ונכון, אצל כל הרוצה ומתדפק בדלתות בית ה' שהנו דומה בעמלו למשל השני שהזכרנו למעלה ולא למשל הראשון, הרי שהחדלון הנובע מחלישות הדעת מעולם לא היה פוגע בו.

כח הרע מדמה לאדם שעלה ונתעלה ולאחר מכן נפל ממדרגתו, הרי שטרח לריק ויגע לבהלה, וכשמתאמץ לקום ומצליח ושוב נפל - מבין הוא שעליו להתחיל מאפס, מהיסודות, לא עשיתי כלום, וכששוב קם - במסירות נפש ממש - ולאחר מכן נופל, חושב: די, זו לי כבר פעם שלישית שהתחלתי, באתי לקראת ה' ונדחיתני, אם כן, שלשה פעמים זו חזקה שאינני רצוי ואינני כדאי - הקדוש ברוך הוא אינו חפץ לא בי ולא בעבודתי, ואם כן, אם רואה אני שקץ בי הבורא, מה לי עוד לטרח לחרש ולזרע כשלבסוף כל תבואתי נשרפת באש ואין לי ממנה כלום.

לו היה מאמין אדם שעד כאן הם דברי היצר הרע שאין לו מלאכה אחרת אלא זו - ליאש, להרפות ולהחליש את האדם, ואלו הן דברי כח הרע - היה מתחדש מחדש ללא לאות.

ומה באמת האמת? הלא הסבה לחלישות הדעת בעצמתה, היש הצדקה גדולה מזו מלהתרפות להתחדש - אחר שרואה אדם שיגיעתו לריק, כמה כבר אפשר להתחיל מחדש?! הלא כל בעל מלאכה שבתכניתו ליצר דבר

מְסִיָּם, אִם יִכָּשֶׁל בִּיצִירְתוֹ פְּעָמִים וְשָׁלַשׁ, יִקוּץ בּוֹ וַיִּבְרַח לְמַלְאכָה אַחֲרָת.
אֲלֵא עֲבוּדְתָנוּ מְשׁוּלָה לְמִשְׁלֵי הַשָּׁנִי שֶׁהֵבֵאנוּ לְעִיל, וַיִּבְאֵר אֶת הַדְּבָרִים :

נֹאמֵר בְּפִסּוּק "שִׁבְעַת יָפֵל צַדִּיק וְקָם". אוֹמֵר הַגָּאוֹן ה"פַּחַד יִצְחָק", הַגֵּר"י
הוֹטֵר וְצ"ל, הַטְּפָשִׁים חוֹשְׁבִים שֶׁמַּעֲלֵת הַצַּדִּיק הִיא שְׂאֵף שֶׁהוּא נוֹפֵל הֵנוּ
קָם, וְזוֹ מַעֲלָתוֹ עַל פְּנֵי הַרְשָׁע שֶׁאֵינוֹ קָם מִנְפִילָתוֹ, וְאֵינָם מְבִינִים שֶׁעֲצָם
הַנְּפִילוֹת וְהַמַּעֲיָדוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק הֵם הֵם שֶׁעֲשָׂאוּהוּ לְצַדִּיק וַיִּבְזְכוּתָם זָכָה
הוּא לְתֹאֵר צַדִּיק.

וַיִּבְאוּר הַדְּבָרִים :

לְכֹל הַיּוֹתֵר, אָדָם שֶׁקוֹרָא פִּסּוּק זֶה "שִׁבְעַת יָפֵל צַדִּיק וְקָם", מְפָרְשׁוֹ כִּי -
וְגַם מַחֲדֵשׁ בּוֹ - הַהֶבְדֵּל בֵּין צַדִּיק לְמִי שֶׁאֵינוֹ צַדִּיק הוּא לֹא שֶׁהֵאֵינוֹ צַדִּיק
נִכְשָׁל וְהַצַּדִּיק לֹא נִכְשָׁל, אֲלֵא הַחֲדוּשׁ הוּא שֶׁגַם הַצַּדִּיק נִכְשָׁל, וְהַהֶבְדֵּל
הוּא - שֶׁהַצַּדִּיק מַצְלִיחַ לְקוֹם מִהַנְּפִילָה וְהֵאֵינוֹ צַדִּיק נִשְׂאָר נוֹפֵל. זֶה אֲמָנָם
גַּם חֲדוּשׁ לְשִׁמְעַת שֶׁהַצַּדִּיק גַּם נוֹפֵל, גַּם יֵשׁ לוֹ מַעֲיָדוֹת וְנְפִילוֹת, אֲלֵא שֶׁמִּכָּל
מְקוֹם צַדִּיק הוּא, כִּינּוֹן שֶׁסוּף סוּף קָם הוּא בְּנְפִילוֹתָיו.

ה"פַּחַד יִצְחָק" אוֹמֵר לָנוּ שֶׁזֶהוּ חֲדוּשׁ שֶׁל הַטְּפָשִׁים שֶׁל אֵלוֹ שֶׁאֵינָם מְבִינִים
אֶת כְּוִנַּת הַפִּסּוּק, אוֹלָם הָאֵמֶת הִיא יוֹתֵר עֲמֻקָּה. אֵין הַפִּסּוּק בָּא כְּאֵן
לְסַפֵּר מִמַּעֲלֵת הַצַּדִּיק שֶׁעַל אֵף שֶׁנוֹפֵל הֵנוּ קָם, אֲלֵא מִמַּהוּת הַצַּדִּיק, כִּי צַדִּיק
נוֹצֵר וְנִבְנֶתָה מֵהוֹתוֹ - מִנְפִילוֹתָיו.

וְהַכִּיצַד?

פְּשוּט, עֲלֵינוּ לְהַסְבִּיר מַה תּוֹעֵלַת הַנְּפִילוֹת, וּמַכֵּךְ נִבְיִן כִּיצַד עַל יָדוֹ דוֹקָא
נוֹצֵר וְנִבְנָה הָאָדָם הַשָּׁלֵם.

תּוֹעֵלַת א' - הַנְּפִילוֹת תְּמוּנַת מִצַּב

יֵאָר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ - יִתֵּן ה' לְךָ פָּנִים, שׁוֹחֲקוֹת, רָשָׁ"י. הַכִּיצַד? אָדָם בָּא
לְתַפְּלָה, מְרַגֵּשׁ נַעַם וּמְתִיקוֹת, וְאוֹר ה' נִגְהַ עֲלָיו, מְרַגֵּשׁ הוּא אֶת פָּנָיו
הַשׁוֹחֲקוֹת שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא - כְּמוֹבֵן אֵין עֲנֵג גְּדוֹל מְזָה. כָּל מַלְאָךְ
מְתוֹקָה לוֹ מִדְּבַשׁ, וּמִתְעַנֵּג הוּא עַל כָּל אֲמָרָה עַל כָּל בְּרָכָה, מְרַגֵּשׁ עֲרֻבוֹת
נִפְלְאָה גַם כְּשֶׁתַּפְּלָתוֹ נִמְשַׁכֶּת זְמַן רַב, וּבְפִרְט אִם לְאַחַר מִכּוֹן עוֹד לוֹמֵד כְּמָה
שְׁעוֹת בְּחֶשֶׁק רַב וּבְהִתְלַהֲבוֹת, וַיִּמָּה גַם כְּשֶׁדָּבַר זֶה נִמְשָׁךְ לֹא יוֹם וְלֹא
יוֹמִים.

בְּאִפְסוֹ טְבֵעִי, מַהִי הַרְגָּשַׁת הָאָדָם לְאַחַר תּוֹפְעָה כְּזוֹ?

מַה חֶסֶר לִי! בְּרוּךְ ה' אֲנִי צוֹעֵד בְּמַעֲלוֹת צַדִּיקִים וּקְדוּשִׁים, הוֹלֵךְ אֲנִי בְּדֶרֶךְ
הַמְּלָךְ, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַצָּה מִמְּנִי, שִׁבְעַת רְצוֹן מִמְּנִי, אֵין הוּא דוֹרֵשׁ
מִמְּנִי מֵאֵמָה. הַכֹּל קַל. הַכֹּל הוֹלֵךְ כְּרְצוֹנִי וְרְצוֹן קוֹנִי.

שוכח הוא דבר אחד. ישנו משג עקירת הרע וישנו משג כפית הרע. יתכן ואדם עדין ברצונות וחשקים רעים ומתעבים, אלא שהוא כופה אותם, וזה יתכן מיראת בני אדם ובושתו מעשות מעשים מלעריס, אבל לעקר את הרע משרשו, זהו עבודה קשה מאד. חבוייה היא עמק וסבוכה בנפש האדם, ויכול האדם בהחלט לטעות ולחשב כאלו והיא אינה. וכיצד מתגלית אותה פנימיות החבוייה? בשעת נסיון. כשהכל בסדר, קשה לגלות את הרע הפנימי שבאדם, אולם אדם נפר בכוסו בכיסו ובכעסו, בשעת פעס. ובכן, בא אדם זה לביתו לאחר יום של תפלה ותורה, כראוי ובני מעיו ששים מרב הצלחה, והרגשתו כמלאך ה' ממש. מגיע הוא לביתו, אשתו מקניטתו בדברים, ויתכן שגם מחרפתו, והנה יוצא הוא מכליו - פושט צורה ולובש צורה - ויפתח ה' את פי האתון - ממלאך נהפך לאתון, פוער פיו בכעס, בהשמצה, בהשפלה, וכך שעה ארצה של פעס וקצף על דברים של מה בכך.

לאחר מכן עושה הוא "חושבין": רגע! מה קורה אתי? איך התהפכתי לכעסן וקפדן ולמלבין פני אדם. הלא חשבתי שהנני מלאך ה', והנה רואה אני שטעיתי, ואיני אלא אולי מלאך חבלה.

נתבונן!

מי גלה לאדם זה את מצבו האמתי, מי הציל את חיו של אותו אדם, למי הזכות על שלא נתן לאותו אדם לטעות כל ימיו, אם לא אותה מעידה ונפילה שנפל לכעס ולשפלות, והיא שהראתה לו מה תמונת מצבו, וכך אחד מקבל את תמונת מצבו לפי מה שהוא באמת. כשאדם כבר מתקדם ונצח את יצרו בדברים הגסים והמפרסמים, הרי שלא יפילו אותו שוב לאותם דברים, לאחר שכבר עמד בנסיונות אלו, ומעידותיו בענייני מדות וכדומה. וכשאדם בתחלת דרכו ורק עכשו נתק עצמו מעברות המפרסמות, הרי שיצטרך לפל להם, כדי שיבין שעדין יש עליו לעבד להתנתק מהם.

הלא אדם זה יכול היה לחיות כל ימיו בטעות ובגאווה ולחשב עצמו כמלאך ה' צבאות. ולאחר 120 שנה שהיה בא לעולם האמת ורק אז היו מראים לו ומוכיחים לו מה תאר נשמתו - באמת היש אכזריות גדולה מזו, הלא גם בין בני אדם לנולות תחשב כשאדם מראה לחברו פנים של אוהב, פנים של שביעות רצון, ובקרבו מחשיבו לנבל ומשחת ועוד בדעתו לנקם ממנו נקמות גדולות, היש נולות גדולה מזו בין חברת בני אדם?! ואם בין חברת בני אדם פשע הוא לנהג בהנהגה כזו, היתכן שהבורא הרחמן כן? נהג עם האדם להראות לו פנים - שוחקות - יאר ה' פניו אליך - וכאלו והוא מלאך קדוש, ולבסוף לאחר מותו יוכיחו על פניו בענישי הגיהנום הנוראים?! חלילה לשופט כל הארץ מלעשות כזאת!

ולכך, מה יש חסד גדול מזה שמתחסד הקדוש ברוך הוא עם בריותיו, מראה הוא לו, לאדם, בשעת נסיון כיצד הוא נראה באמת, או אפלו לא

בשעת נסיון, יתכן ומתרפה אדם מעבודתו בתפלה בתורה, בקדשת עצמו וכדומה. עדיף לו להקדוש ברוך הוא שיכשל אדם ויחיה עם האמת ולא שילך לו בקל ובצדקות ויחיה בשקר במחשבות יוהרא.

האלקים חשבה לטובה והאדם חשבה לרעה: על מה עשה לי אלקים כזאת? מה חטאי ומה פשעי להקשות עלי את העבודה בנסיונות ומעידות ולפל לחלישות הדעת? למה הרעות לי? למה לא עזרני ה' להשאר במעמד הנפלא שהייתי בו? כלי נכסף ונערג לאל חי, למה להפיל אותי ולראות את עצמי בשפלותי? אבל האלקים חשבה לטובה להצילך מנצחון מדמה, לגלות אונך שאמנם אתה בשלבי עליה, אבל עדין המלחמה לפניך וזו תמונת מצבך. ובכן, האדם הנבון מבין: לא נגעתי לריק, התקדמתי, אלא שאין זה מספיק. חייב אני להשתלם בהשתלמות נוספת. והטפיש חושב: אם ככה, הרי שלא התחלתי, ועל מה אתחיל שוב? הלא יודע אני שאמעד פעם נוספת. ואינו מבין שככל שיתקדם יותר, המעידות יהיו פחות תלויות, ומעט מעט יגרש את הרע מקרבו.

תועלת ב' - הוכחת אמונה פנה ונאמנות.

במה תוכח אמונת האדם האם היא פנה ואמתית או אינטרסנטית? הלא עבור קיום מצוות מבטח הרבה שָׁכַר וְעָנַג בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְלַעֲמַת זֹאת - הַרְבֵּה עֲנָשִׁים קָשִׁים לַמְּמָרָה אֶת פִּי ה'. בְּמָה, אִם כֵּן, יוֹכִיחַ כְּנוֹת הָאֱמוּנָה שֶׁל הָאָדָם בְּבוֹרָאוֹ? הֲלֹא כְּאֲשֶׁר עֲבוּדְתוֹ שֶׁל הָאָדָם מְצַלִּיחָה, תוֹרָתוֹ וְתַפְלָתוֹ מְבָרְכֶת וְכֵן הָאֲרֶת פָּנֵי ה' אֵלָיו, מֵהַ חֶסֶד שֶׁלֹּא יֵאֱמִין בּוֹ וִיחַא נֶאֱמָן לוֹ. אוֹלָם מְתִי נִבְחָן הַבֵּן כְּאוֹהֵב וְנֶאֱמָן אֱמֵתִי וְכִנְיָה, כְּאֲשֶׁר אָבִיו דוֹחֵהוּ וּמְרַחֲקוֹ, וְהוּא - הַבֵּן נֶאֱמָן - שׁוֹב דוֹחֵק עֲצָמוֹ לְבוֹא לְקִרְיַת אָבִיו, וּמְתַעַקֵּשׁ לְהֶאֱמִין: אָבִא זֶה אָבִא! אָבִא תְּמִיד אוֹהֵב! אָבִא אֵף פֶּעַם לֹא בּוֹגֵד! יֵשׁ לִי אֱמוּנָה מְלֵא בְּאָבִי. וְלָכֵן, מִתּוֹךְ אֱמוּנָה מְלֵא זֶה, חוֹזֵר אֵלָיו, עַל אֵף שֶׁנִּדְחָה מִפְּנֵיו. מִבֵּין, יֵשׁ לְאָבִי סְבוּת עַל מַעֲשֵׂה זֶה בְּדַחוּתוֹ אוֹתִי, וְגַם אִם אֲנִי יוֹרֵד לְסוֹף דְּעֵתוֹ זֶה אוֹ לֹא, אֵין בְּכַף כָּל סִבָּה לְהַתְּפַחֵשׁ בְּאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ לִי לְתַלוּת בּוֹ לְעוֹלָם.

אדם שנדחה כפיכול בנפילות ומעידות בעבודת ה' ושוב מתחיל התחלות חדשות, מראה את אמונתו בבוראו, אמונה תמימה ופשוטה, זה אלקי שבראני, אב הרחמן מלא רחמים, הוא לעולם לא יבגד בי, וזה בעצם חיוב מצות "הבטחון" - לבטח בה' ולסמך עליו בכל מקרה שאכן הוא רוצה את הכי טוב בשבילי, והתנאים שהוא מנהיג אותי ואני מקף ומסובב בהם - הם הכי טובים בשבילי, ואינו מתאש גם אם מאה פעמים מנסים לדחותו, שוב חוזר ומתנפס לשוב לחיק אביו שבשמים.

נתבונן!

היֵשׁ יֵלֵד שְׁעִשׂוּעִים יוֹתֵר מֵאָדָם כָּזֶה!! הֵיֵשׁ לָךְ שְׁעִשׂוּעִים לְהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵאָדָם כָּזֶה!! אָדָם כָּזֶה הוּא תְּכֵלִית וְנִזְר הִבְרִיָּאָה. וְכִי הִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּרָא עוֹלָמוֹ לְמִלְאָכִים שְׂאִין לָהֶם נְסִיווּנוֹת לְלֹא דְחִיּוֹת וּמַעֲדוֹת? הָעוֹלָם הֵלֵא נִבְרָא לְאָדָם יֵלֵד אִשָּׁה, קְרוּץ מַחְמֵר, חֲלֵשׁ אִפִּי, מְקַף בְּכַחוֹת רְשָׁע וְטִמְאָה לְאִין סוּף, וּבְכָל זֹאת עֵקֶשׁוֹן בְּדַעְתּוֹ: יֵשׁ לִי אָבִא - אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְנוּ, מִיָּם רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֱהָבָה, וְגַם אִם נִפְלַתִי, מְעַדְתִּי, הֲרִי זֶה לֹא הִיָּה בְּכּוֹנֵה לְהַכְעִיסוֹ, וְעֵדִין חֲבִיבוּתִיָּה גִבּוֹן, הוּא נִשְׂאֵר אָבִי, וְאֲנִי נִשְׂאֲרֵתִי בְּנוֹ. לְעוֹלָם אֲשׁוּב אֵלָיו, וְגַם אִם צָרִיךְ אֲנִי לְקַבֵּל גִּיהֲנוּם עַל חֲטָאִי, מֵהַ בְּכָךְ לְהִיּוֹת סִבָּה לְכָרֵת אֶת הַקְּשֵׁר בֵּין נִשְׂמֹתִי שְׁחֻצָּבָה מִתַּחַת כִּסֵּא כְבוֹדוֹ - מִמְּקוֹרָה.

כָּאֵן מִפְּגִין הָאָדָם אֲמוּנָה תְּמִימָה וּפְשׁוּטָה הַמְּשַׁעֲשַׁעַת אֶת הַבוֹרָא יוֹתֵר מֵהַכֵּל. וְעַל זֶה הִיָּה אוֹמֵר ר' זושא, אֲחִיו שֶׁל ר' אֱלִימֶלֶךְ מְלִיץ'נִסְק זְכוּק"ל (מובא ב"שומר אמונים"): מְצַפֶּה אֲנִי לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְאֲקוּיָה שְׂאֲגִיעַ לָזֶה, וְלִצְפִּיָּה וְקוּוִי זֶה מִחֻפָּה אֲנִי לֹא בְּזָכוֹת הַיָּמִים הַטּוֹבִים שְׁעַבַדְתִּי אֶת ה' בְּמוֹחִין דְּגִדְלוֹת, לְאַחַר שְׂיַדְעֵתִי אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי כַּחֲסִי, אֲלֹא מֵהַיָּמִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל מוֹחִין דְּקִטְנוּת, שֶׁהֵיוּ לִי דְחִיּוֹת רַבּוֹת, מְעִידוֹת רַבּוֹת, חֲלִישׁוֹת דַּעַת גְּדוֹל, וְחֲשַׁבְתִּי שְׂאֲנִי נִדְחָה וּמְקַצָּה, טַעַם מִיְתָה הִיָּה לִי בְּתַפְלָה, טַעַם מִיְתָה בְּתוֹרָה, וּבְכָל זֹאת הִתְעַקְשְׁתִּי לְהִיּוֹת נֶאֱמָן לְבוֹרָא. מִיָּמִים אֵלּוֹ מְצַפֶּה אֲנִי לְזָכוֹת לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, כִּי הַיָּמִים שֶׁלְאַחַר מִבְּן - מוֹחִין דְּגִדְלוֹת - שֶׁהֲרַגְשְׁתִּי נַעַם וּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּתַפְלָתִי, זֶהוּ שְׂכָרִי בְּעוֹלָם הַזֶּה מַעֲיֵן עוֹלָם הַבָּא - עַל זֶה אֲנִי צָרִיךְ עוֹד לְשַׁכַּר בְּעוֹלָם הַבָּא? הֵלֵא עֲנֵג כָּזֶה כָּל הוֹן שְׁבַע עוֹלָם לֹא יִשְׁוֶה לוֹ וְלֹא יִדְמָה לוֹ. הֵעַל זֶה אֲבַקֵּשׁ שְׂכָר עוֹד!! אִם כֵּן, הָאָדָם הַנְּבוֹן מְנַצֵּל אֶת הַנְּפִילוֹת לְהַפְּגִיט אֲמוּנָה, וְשִׂמַח עַל הַהִזְדַּמְנוֹת שֶׁנִּזְדַּמְנָה לוֹ לְשׁוּב לְאָבִא שְׁבַשְׂמִים, לְשַׁעֲשַׁעוּ בְּהִרְאוֹתוֹ לוֹ אֶת אֲמוּנָתוֹ בּוֹ וּבְטַחוּנוֹ הַשְּׁלֵם שְׂאֲכֹן אָבִיו לֹא יִבְגַּד בּוֹ. וְדוֹמָה לְחִיל שֶׁנִּפְצַע בְּמִלְחָמָה לְמַעַן מִלְכוֹ, וּבְכָל זֹאת מִתְּאוֹשֵׁשׁ מִיָּד וּמִמְשִׁיךְ בְּחִרוּף נֶפֶשׁ לְקוּם מִפְּצָעָיו וּלְחַבֵּשׁ בְּדֶרֶךְ עֲרֵאִית וּלְהַמְשִׁיךְ לְהַלְחֵם, וְכִמְהָ שְׂמִשְׁכְּנֵעִים אוֹתוֹ: יֵךְ לְהִבְרָאָה, נִטֵּשׁ אֶת כְּלֵי נִשְׁקָה מְעַלִּיךְ - אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ, וְכֹאֹמֵר: לְמַעַן מִלְכִּי אֲלַחֵם עַד טַפַּת דָּם אַחֲרוֹנָה. לָזֶה דוֹמָה הַקָּס מְנַפִּילָתוֹ וּמִתְּאַבֵּק לְקוּם קִימָה חֲדָשָׁה לְמַעַן מִלְכוֹ וְאַלְקִיו, הֵיֵשׁ נֶאֱמָנוֹת גְּדוֹלָה מִזֹּו!!

תּוֹעֵלֶת ג' - הַנְּפִילוֹת מוֹצִיאֹת מֵהַסְּטִנְדְרִט

הַסְּתַפְּקוֹת בְּמוֹעֵט עֲבוּדָה גְּדוֹלָה הִיא - אוֹלָם לֹא בְּרוּחָנִיוֹת. אֲסוּר לְאָדָם לְהַסְּתַפֵּק בְּשִׁגְרָה בְּמַצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה וְלַעֲבֹד מִתּוֹךְ הַרְגֵּל. קִצַּת תּוֹרָה, פֶּה שׁוֹמְעִים שְׁעוֹר תּוֹרָה, שֵׁם שׁוֹמְעִים, אֵיזוֹ קִלְטָת, פֶּעַם כֵּן פֶּעַם לֹא, פֶּעַם מִתְּפַלְלִים טוֹב, פֶּעַם כָּכָה - אֵיךְ שְׂבָא, פֶּעַמִּים מִתְּגַבְּרִים עַל הַמְּדוֹת פֶּעַמִּים שְׂלֵא, כָּכָה נִרְאִית עֲבוּדַת הָאָדָם טָרָם סָפַג אֶת הַנְּפִילָה. מִתִּי יִתְעוֹרֵר אָדָם וְיִבִּין שְׂמַצְבוֹ מִסְכָּן, וְצוּעֵד הוּא בְּכוּוֹן לְבָאָר שַׁחַת וְאִין לְהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נַחַת מִמֶּנּוּ, וּמִקְפִּיד הוּא עָלָיו עַל הִיּוֹתוֹ חֲסֵר לֵב וְכִלּוֹ חִיצוֹנִיוֹת בְּלִבָּד, הֵלֵא

רק כְּשִׁימְעֵד וַיִּפֹּל גַם מֵהַסְטִנְדְּרִט שְׁלוֹ, רַק אִזּוּ יִבִּין שְׁעַם עֲבוֹדַת ה' סְטִנְדְּרִטִית אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת בְּטוֹחַ מִיֶּצֶר הָרַע וְעֲבוֹדָה כְּזוֹ אֵינָה בַּר קִימָא, וְחֻבִּים לְהִתְאַמֵּץ וּלְגַדֵּר גְּדָרִים וְסִיגִים וּלְהִיּוֹת יוֹתֵר רְצִינִי.

תוֹעֵלַת ד' - הַנְּפִילָה לְמוֹד לְהַכְנֵעָה וְלַעֲנוּה

בְּעֵצָם, הַהִתְמַרְדּוֹת שֶׁל הָאָדָם בְּשַׁעַת נְפִילָה וְהִיּוֹתוֹ קֹץ בְּעֲבוֹדָתוֹ עֵקֶב מְעִידָה אֵינָה אֶלָּא גְּאֻנָּה, וְאֵינּוּ אֶלָּא כְּאוֹמֵר: לִי הִיְתָה מְגִיעָה נְפִילָה כְּזוֹ?! לְאִישׁ אֲשֶׁר כְּמוֹנִי שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְרָגָה מְגִיעָה סְטִירַת לְחֵי כְּזוֹ מִן הַשָּׁמַיִם לְדַחוּתָנִי מֵעַל פְּנֵיו?! הֲלֹא לְאִישׁ אֲשֶׁר כְּמוֹנִי לֹא מִתְאַיֵּם כָּלֵל לְהַכְשֵׁל, זֶהוּ לֹא לְכַבּוֹדִי, זֶה מִתְאַיֵּם לְאֲנָשִׁים הַשְּׁפָלִים וְהִירוּדִים מִמֶּנִּי, לֹא לְאִישׁ בְּמַעֲלָה כְּמוֹנִי. בְּחִסְדֵי ה', עַל אוֹתוֹ עוֹבֵד ה', שֶׁיִּתְּכֶן שְׁעוֹבֵד ה' בְּאַמַּת מְכַל לְבוֹ וּבְכָל כַּחוֹ, וְאֵינּוּ נִצְרָךְ לְמַעֲיָדוֹת בְּשִׁבִיל לְלַמְדוֹ לְצִאת מֵהַסְטִנְדְּרִט לְפִי שְׁעוֹבֵד אֶת ה' בְּאַמַּת, וְלֹא נִצְרָךְ לוֹ מְעִידָה לְהַפְגִּין אֱמוּנָה וְכִנּוּת, לְפִי שֶׁאֲכֹן אֱמוּנָתוֹ תְּמִימָה פְּשׁוּטָה וְכִנָּה, וְלֹא נִצְרָךְ לוֹ מְעִידָה לְהִרְאוֹת לוֹ אֶת תְּמוּנַת מִצְבוֹ הַגְּרוּעָה לְפִי שֶׁאֵינּוּ גְרוּעַ כָּלֵל. אוּלַּם בְּשִׁבִיל הַרְהוּרֵי יוֹהֵרָא שְׁצָצִים בְּקִרְבוֹ לְהַחֲשִׁיב עֲצָמוֹ מֵעַל כָּלֵם, מִתְחַסֵּד ה' עִמּוֹ לְהַפִּילוֹ כְּדִי שְׁיִבִין שְׁאֵם הִגִּיעַ לָמָּה שֶׁהִגִּיעַ, זֶהוּ רַק בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא, וְלֹא בְּכַחוֹת עֲצָמוֹ בְּלִבָּד, וְכִשְׂרָק הַסִּיעֵתָא דְשִׁמְיָא מִתְרַפָּה מִמֶּנּוּ - אֵינּוּ שׁוֹה כְּלוּם.

וְעוֹד נָשׁוּב וְנִתְבּוֹנֵן, הֲלֹא נֶאֱמַר: "כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעוּרָיו". רָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהַצְּדִיקִים מוּעָטִים עִמָּד וּשְׁתַּלֵּן בְּכָל דוֹר וְדוֹר. מִרְאֵשׁ יָדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵצְרָנוּ, זְכוּר כִּי עֶפֶר אֲנַחְנוּ. מִרְאֵשׁ הַמְּצִיא לָנוּ אֶת רְיֻחַת וְהַצְּלַת "הַתְּשׁוּבָה" שֶׁנִּבְרָאת קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כִּי יָדַע הַבּוֹרָא לֹא יִתְּכֶן שְׁאָדָם יִצְלִיחַ לְעַמֵּד בְּמַלְחָמָה הַקְּשָׁה מִבְּלִי מְעִידוֹת וְנְפִילוֹת. לֹא סִפֵּק לְקַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּחֻשְׁבוֹן, שֶׁגַּם הַצְּדִיק הַגְּדוֹל בְּיוֹתֵר פְּעָמִים שֶׁיִּאֲכֹזֵב בְּתוֹצְאוֹת הַלְּחִימָה - "אֵין צְדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא".

אם כן, השאלה נשאלת!

מה נִדְרָשׁ מֵהָאָדָם? שְׁלֹא לִפְלַע לְעוֹלָם?! תְּמִיד תְּמִיד לְנַצַּח לֹא פְּסוּס אֶחָד?! הֲרֵי זֶה לֹא יִתְּכֶן, וְאִם זֶה לֹא יִתְּכֶן מֵאַחַר וְהַכְּשֵׁלוֹן בְּמַעֲרַכַת הַמַּלְחָמָה מִחֻיב הַמְּצִיאוֹת, הֲרֵי שֶׁהוּא לֹא נִדְרָשׁ. וְאִם כֵּן, מֵהַנְּדָרָשׁ? בְּהַכְרֵחַ עֲלֵינוּ לוֹמַר שֶׁהַנְּדָרָשׁ הוּא לְהִלָּחֵם בְּלִבָּד. לְהַשְׁתַּדֵּל כְּפִי הָאֶפְשָׁרִיוֹת שֶׁיִּשְׁנֶן בְּיַד הָאָדָם וְלִנְצֵלָן בְּכָל כַּחוֹ, וְגַם אִם הַתְּרַפָּה וְגִבּוֹר עָלָיו יֵצְרוּ וְנִכְשֵׁל, הֲרֵי שְׁזֶה צְפוּי הִיָּה מִרְאֵשׁ לֹא שׁוּם סִפֵּק. נְכוּן, הַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם, אֲבָל הָאָדָם עִם כָּל זְכוּת בְּחִירָתוֹ, לֹא יִתְּכֶן שֶׁתְּמִיד יִנְצַח, וְלִכֵּן אֲמַנְסָם יִתְּבַע עַל חָטָאוֹ אֲבָל זֶהוּ כְּדִי לְנִקּוֹתוֹ וּלְחַטָּאתוֹ מִכֶּתֶם הַחָטָא, אֲבָל בְּשׁוּם אִפְּן לֹא יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁבְּשִׁבִיל כְּשִׁלוֹנוֹ - אֲבָד שְׁבָרוֹ וְסִפּוּיּוֹ וְנִחְתָּם עָלָיו "שׁוּבוּ בְּנִים שׁוֹבְבִים חוּץ מִמֶּנּוּ", חַס וְשָׁלוֹם. כִּי הֲלֹא הִיָּה צְפוּי שֶׁיִּחָטָא, וְהַנְּדָרָשׁ מִמֶּנּוּ זֶהוּ שׁוֹב לְקוּם וּלְהִתְחִיל מִחֻדָּשׁ.

לְאַחַר הֶרְאָנוּ הָאֱלֹקִים אֶת כָּל זֹאת, נִשְׁכִּיל לְהִבִּין שְׂאִין בְּעֵצָם מִשְׁגַּל שֶׁל הַלִּיכָה אַחוּרָה. לְמִי שֶׁבְּאֵמֶת לֹא נוֹפֵל בְּרוּחַ וְאִף שֶׁנוֹפֵל בְּכַשְׁלוֹן הַמַּעֲשֵׂה, לְעוֹלָם הוּא בְּמִצַּב שֶׁל הַתְּקַדְמוֹת וְהִרְצָה לְקִרְאָת הַשְּׁלֵמוֹת, וְדוֹמָה הוּא לְמִשְׁלַל הַשְּׂנִי שֶׁהַמְשַׁלְנוּ לְמַעֲלָה: בּוֹנֵה הוּא קוֹמָה אַחַת, אֲמָנָם קוֹרֶסֶת לוֹ - אֲרַעָה לוֹ נְפִילָה - בְּקִימָתוֹ מִמָּנָה עוֹשֶׂה שְׁתֵּי פְעֻלוֹת יַחַד: א. בּוֹנֵה אֶת הַרְיִסוֹתָיו. ב. מְכִין הוּא תְּשֻׁתִית לְקוֹמָה הַחֲדָשָׁה, וּבְהִגִּיעוֹ לְפִסְגַּת הַקּוֹמָה הַחֲדָשָׁה אֲמָנָם קוֹרֶסֶת הִיא לוֹ, אוּלָם זוֹ נְפִילָה שֶׁל הַקּוֹמָה הַשְּׂנִיָּה - לֹא שֶׁל הַרְאִשׁוֹנָה. הַרְאִשׁוֹנָה כְּדִקְיָמָא - קִימָא. שׁוֹב קָם הוּא מִנְפִילָה שְׂנִיָּה, מִשְׁקָם אֶת הַרְיִסוֹתָיָהּ. בְּכֹךְ עָשָׂה שְׁתֵּי פְעֻלוֹת: א. שֶׁקָם אֶת הַרְיִסוֹת הַקּוֹמָה הַשְּׂנִיָּה. ב. הִכִּין תְּשֻׁתִית לְקוֹמָה הַשְּׁלִישִׁית. וּבְהִגִּיעוֹ לְפִסְגַּת הַקּוֹמָה הַשְּׁלִישִׁית - בִּיצִיקַת גָּגֶה - אֲכֹן קוֹרֶסֶת לוֹ, אוּלָם זוֹ נְפִילָה בְּקוֹמָה הַשְּׁלִישִׁית - לֹא בְּרִאשׁוֹנָה וְלֹא בְּשְׂנִיָּה. אֵלּוּ כְּבָר בְּכִיסוֹ עוֹמְדִים לְנִצָּח וְאִין שׁוֹם יָד שֶׁתּוֹכֵל לְגַעַת בָּהֶם. וְכֹן עַל זֶה הַדֶּרֶךְ.

וְהַסְבָּה לְכֹךְ - לְפִי שֶׁהוּא מִתְחַסֵּן בְּכָל נְפִילָה וְקִימָה, וְכָל קִימָה מִהַנְפִילָה הִיא יִצִּירָה חֲדָשָׁה לְגַמְרִי, כְּמַבְאָר לְעִיל מִתּוֹעֲלוֹת הַנְפִילוֹת, וּבְכָל קִימָה הָרִי שֶׁהוּא:

א. מְכִיר אֶת מִצְבוֹ הָאֲמִתִּי וּמְחַפֵּשׂ דֶּרֶךְ לְהַשְׁתַּלְמוֹת יִתְרָה, וּמִבִּין שֶׁכָּכֵל שֶׁהוּא נֶצְרָךְ לְעֻלוֹת יוֹתֵר וְלְהַשְׁתַּלֵּם, יוֹתֵר נֶצְרָךְ הוּא שׁוֹב לְנִסְיוֹן חֲדָשׁ וְקִשָּׁה מְקוֹדְמוֹ, וְאִין זֶה גּוֹרֵעַ מִמַּעֲמָדוֹ הַקּוֹדֵם כָּלֵל, אֶלְא לְהַפְּדוֹ - בְּכֹךְ שִׁיקוּם וְלֹא יַחֲלֵשׁ בְּדַעְתּוֹ, מִתְקַדֵּם הוּא הַלָּאָה.

ב. בְּכָל קִימָה מְפִגִין הוּא נְאֻמָּנוֹת כְּנֵה וְאֲמִתִּית לְבוֹרָא, דְּבָר שִׁיזְכָּה אוֹתוֹ לְמַעֲלָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר, וְנִמְצָא שֶׁבְּקִימָה זוֹ זָכָאִי הוּא לְהַעֲפִיל לְקוֹמָה נוֹסֶפֶת.

ג. בְּרוּר שֶׁבְּקִימָה זוֹ יוֹצֵא מִהַסְטִנְדֶּרֶט הַמְבַאָר לְעִיל בְּתוֹעֲלוֹת ג'.

ד. וְכֹן בְּכֹךְ לְמוּד הוּא לְמִדַּת הָעֲנָנָה וְהַחֲכָנָעָה שֶׁהִמָּה הַתְּנַאִי הַיִּחִיד לְהַאֲרֵת פְּנֵי ה', וּמִבְּלֵי זֶה כָּל עֲבוֹדָתוֹ תּוֹעֵבָה - "תּוֹעֵבַת ה' כָּל גְּבוּה לֵב".

כֹּךְ שֶׁרַק אִם יִתְחַזֵּק שֶׁלֹּא לְפַל וְיִקּוּם לְהַתְחַלָּה חֲדָשָׁה - כָּל הָרוּחַ שְׁלוֹ, כִּי בְּזֶה הַפֶּדָה אֶת נְפִילוֹתָיו לְתוֹעֲלוֹת, וּמְחַשְׁבֵּת הָרַע וְהַרְשָׁע לְהַרְחִיקוֹ נְהַפְכָה עֲלֵיהֶם עַל רֵאשִׁים, כִּי הִמָּה חֲשָׁבוּ לְרַעָה וְהוּא הַפְּכָם לְטוֹבָה, וּכְמוֹ כֹן עָשָׂה אֶת הַמְּטָל עֲלָיו שֶׁהוּא לְהַלְחֵם וְלֹא לְנַצֵּחַ. וּבְמִלְחַמָּתוֹ הָרִי שֶׁהוּא מִמְּשִׁיךְ בְּנִדְרָשׁ מִמָּנוּ וְהֵנוּ בְּדֶרֶךְ הַמּוֹבִילָה בֵּית אֵל, וְהַעֲנֵשׁ בְּאֵמֶת הוּא עַל הַמְּשִׁיךְ הַנְפִילוֹת שֶׁנִּבְעוּ מִתּוֹךְ הַיְּאוֹשׁ, נְפִילָה רִאשׁוֹנָה לֹא הִיְתָה מִתּוֹךְ יְאוֹשׁ אֶלְא מִתּוֹךְ הַעֲלִיָּה, וְהִיא דְּוִקָא שֶׁיִּכְלָה לְהַבִּיאוֹ לְתוֹעֲלוֹת הַנְּזַכְרוֹת. אוּלָם מִשְׁלַל נֶצְלָה לְתוֹעֲלוֹת, אֶלְא פְּגַה רוּחוֹ וְקִץ בְּעֲבוֹדָתוֹ - עַל זֹאת יַעֲנֵשׁ, וְאִזּוּ יַחֲשִׁיבוּ לוֹ לְחוּבָה גַם אֶת הַנְפִילָה הַרְאִשׁוֹנָה כִּיּוֹן שֶׁלֹּא יִצָּא

מִמָּנָה שׁוֹם תּוֹעֲלוֹת.

ולכן אין מה להעניש אדם על עברה ראשונה שנפלה לה מתוך עליותו, לפי שאם ידע לנצלה, תהא זו ירידה לצרף עליה, ורק אם יתפתה לכח הרע ותחלש דעתו בגללה ולא יבין מהתועלות הנזכרות שבה, הרי הוא המתחייב בנפשו.

וכך הוא בדרך כלל. אין שום קשי לקום מצד הנפילה עצמה, רק הקשי מחלישות הדעת שנצמח בעקבותיה, ולזה צריך אמונה פשוטה, ועל זה יענש אדם, כיון שמילא, נפילה ראשונה היתה מכם יצר תאותו וחשקו לרע שעדין בתקפו. אולם מנפילה שנייה ואילך זהו כבר לא מחמת תאותו ותשוקתו, שהרי כבר מלא ספיקו בנפילה הראשונה, ואם כן, היתה עליו לקום תכף ממנה בקלות, אלא הסבה שהמשיך להתחזק ברע ולפל שוב זה מחמת שברון רוחו שנבע מחסר אמונה פשוטה כנזכר למעלה, ועל כך אין שום הצדקה.

ומעתה נבוא לישוב כל הקשיות שהקשינו בראשית דברינו:

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל - שכשהו עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באון שלהם. צפוי וגלוי להקדוש ברוך הוא שיתאכזב כביכול מהאדם, גלוי וידוע לפניו, שאכן יפשל וימעד, אולם אין בזה עמל להקדוש ברוך הוא ואינו מדקדק להתבונן בנפילותו אחר שיודע לנצלה לתועלת, וכמו שבארנו למעלה ארבע תועלות הנפילות, שהרי בעצם קימתו מנפילותו משלים הוא את הנפילה, ובנוסף לכך בונה תשתית לקומה הבאה, ורק מתקדם הוא כלפי מעלה, ולכן אין הקדוש ברוך הוא מדקדק עמו, כיון שעם עצם הנפילות משתמש בהם המשפיל להבנות ולהשתלים.

וכן טענת הקדוש ברוך הוא לישראל "עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך", מה עיפתי אותך ומה הטרחתי אותך. ואם תאמר, בודאי טרחה עצומה היא זו שאדם צריך להתמודד על דבר אחד פעמים רבות לקום ולפל, לקום ולפל, ושוב לקום - על כך טוען הקדוש ברוך הוא מה עיפתיך בכך, הלא בכל נפילה וקימה אתה עובד בכתה גבוהה יותר, ואם קדם טרחת בכתה א', עכשו שנפלת וקמת זוהי בנית קומה ב', שהיא בעצם כיתה ב', רמה אחרת לגמרי. ומה ששוב תפל ותקום, זוהי קימה ובניה לצרף קומה ג', שהיא כיתה ג', וכן הלאה. ואם כן, אומר הקדוש ברוך הוא, אם אני כביכול לא נלאה מעבודתך ורואה אני את התקדמותך הלאה, למה אתה נלאה ומתעייף, צא לך מטעיותך מלחשב שהנך הורס ובונה באותה קומה. הבו ודע שהנך בכל פעם טורח בקומה גבוהה יותר, ואין בכך שום לאות, לפי שהעבודה תכליתית ואיננה פרוץ.

וכמו כן תכלית הגליות היא התועלת שיוצאת מהם בסופו של דבר. ולכן, הגם שהמה רצופים בלווי של כשלוניות רבים, התקון נעשה, כיון שהכשלוניות לא להכעיס המה, וסבל הגלות, הרדיפות, ההשמדות, עושים ופועלים את תקונם בעם ישראל, והעבודה - שעם ישראל נתקנו בגלות

מִצָּרִים, וְעַם כָּל מֵה שֶׁנִּשְׁקָעוּ בְּמִיט שְׁעָרֵי טַמְאָה - תּוֹךְ מִיט יוֹם יֵצְאוּ לְמִיט שְׁעָרֵי קִדְשָׁה, וְעֵצָם פְּגַמִּיהֶם שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּמִצָּרִים הִלְכוּ כְּעֵנֹן כְּלָה, וְנִשְׂאָר לָהֶם בְּיָדָם הַתְּקוּן בְּלִבָּד, וְדִין הַיְחִיד כְּדִין הַרְבִּים. גַּם יְחִיד שֶׁנִּסְבּוֹת סָבְלוּ גָרְמוּ לוֹ לִפְל וּלְבִסּוֹף שָׁב הוּא וּמִתְקַן אֶת פְּגָמָיו - חוֹזֵר כָּל סָבְלוּ לֵהִיּוֹת לוֹ לְתִקּוּן וְנוֹתֵר לוֹ בְּיָדוֹ רַק טוֹב וְתִקּוּן, וְהִרַע שֶׁהָיָה הַלֵּךְ לוֹ.

וּבְזֶה נִבִּין אֶת מֵה שֶׁאֲנִי אוֹמְרִים בַּתְּפִלָּה - "מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן", עֲבָרָה רִאשׁוֹנָה שֶׁנִּפְלָל לָהּ אָדָם, הִרִי שֶׁהִיא מִתּוֹךְ קִימָה שֶׁהָיָה בָּהּ קִדְשׁ לְכוּן, וּמִדּוּעַ אִם כֵּן נִפְלָל לָהּ מִעֲמֻדָתוֹ הַטּוֹבָה - גָּבַר עָלָהּ, יִצְרוּ וְחִשְׁקוּ לָרַע, וְשָׁמַע לוֹ, נִתְפַתְּהָ, וְהִרְגִיעַ אֶת יִצְרָיו, אָבָל שׁוֹב, לָמָּה נִפְלָל לְאַחֲרָיו עוֹד נִפְיָלָה, הִרִי לְאַחַר שֶׁסָּפַק אֶת יִצְרָיו הִיָּה צָרִיךְ תִּכְרַף לְרַגְזוֹ עַל יִצְרוֹ שֶׁהִכְשִׁילוֹ וְלִקְוֹם מִחֻדָּשׁ? אֵלֶּא נִפְיָלָה שְׁנִיָּה הִיָּתָה כְּבָר מִתּוֹךְ יֵאוֹשׁ, לֹא מִתּוֹךְ חִשְׁק וּרְצוֹן הִרַע שֶׁעָדִין בְּקִרְבּוֹ. נִמְצָא עֲבָרָה רִאשׁוֹנָה שֶׁבָּאָה מִתּוֹךְ מִצְבּוֹ הַטּוֹב, שֶׁהִרִי רִאשׁוֹנָה הִיא לְאַחַר שֶׁהָיָה בְּמִצְבַּ קִימָה, בְּזֶה אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק בְּאֵוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁיִּצְרָ לֵב הָאָדָם רַע מְנַעוּרָיו, וּכְמוֹ כֵּן יִשְׁנֹן תּוֹעֲלוֹת בְּנִפְיָלוֹת, אוֹלָם זֹאת בִּתְנָאֵי שֶׁיִּנְצֵלֵם לְקוֹם מִחֻדָּשׁ וְלֹא לִפְל שׁוֹב מִחֲלִישׁוֹת הַדַּעַת. נִמְצָא, נִפְיָלָה שְׁנִיָּה הַסְמוּכָה לְרִאשׁוֹנָה לֹא הַבְּדִל קִימָה בְּאִמְצַע, זוֹ נִפְיָלָה מִחֲמַת יֵאוֹשׁ, וְזֶה חֲמוּר יוֹתֵר.

וְאֵין הַכִּי נִמִּי אִם לְאַחַר הַנִּפְיָלָה הַרִאשׁוֹנָה אֲכֹן יְקוֹם מִיָּד וְיִתְחַדָּשׁ וְשׁוֹב יִפְל, נַחֲשֶׁבֶת נִפְיָלָה זוֹ נִפְיָלָה רִאשׁוֹנָה, כִּיּוֹן שֶׁרִאשׁוֹנָה הִיא לְאַחַר הַקִּימָה וְלֹא קִדְמָה לָהּ נִפְיָלָה לְשִׁתְחַשֵּׁב שְׁנִיָּה. וְגַם עָלֶיהָ יֵשׁ לְדוֹנֵה לְזָכוֹת וְלִרְאוֹת תּוֹעֲלוֹת בְּנִפְיָלָה זוֹ.

וְזֶהוּ מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן. מִתִּי מַעֲבִיר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל - כְּשֶׁהֵם בְּבַחֲנֵי רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן. דְּהִינּוּ שֶׁלְאַחַר כָּל נִפְיָלָה קָם מִחֻדָּשׁ, שֶׁנִּפְיָלָה שֶׁכָּזוֹ הַסְמוּכָה לְקִימָה נַחֲשֶׁבֶת לְרִאשׁוֹנָה, עַל זֹאת מַעֲבִיר, אוֹלָם כְּשֶׁהַנִּפְיָלוֹת סְמוּכוֹת, הִרִי זֶה לֹא מִתְחִיל מִחֲמַת חִשְׁק הַעֲבָרָה, שֶׁהִרִי סָפַק יִצְרָיו בְּעֲבָרָה רִאשׁוֹנָה וְהָיָה לוֹ לְקוֹם מִמֶּנָּה, וּמֵה שֶׁנִּפְל עוֹד, זֶה לְסִבַּת יֵאוֹשׁ וְחִסּוֹר אֲמוּנָתוֹ וּבִטְחוֹנוֹ בְּבוֹרָאוֹ, וּבְכַף שֶׁנִּתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ, נִכְשֵׁל, וְעַל זֶה אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲבִיר וְאֵינָה נִקְרָאת רִאשׁוֹנָה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הַפְּסִיקָה קִימָה בְּאִמְצַע.

וְזֶהוּ גַם מֵה שֶׁאֲמַרוּ חַז"ל, בְּיוֹמָא פ"ו, כִּיּוֹן שֶׁעָבַר אָדָם עֲבָרָה וְשָׁנָה בָּהּ נַעֲשִׂית לוֹ כְּהִתֵּר. עֲבָרָה רִאשׁוֹנָה שֶׁנִּכְשֵׁל בָּהּ אָדָם לְאַחַר קִימָתוֹ זֶהוּ מִחֲמַת תְּשׁוּבָתוֹ לְעֲבָרָה, וְזֶה חֲמוּר בְּעֵינָיו וּלְבוֹ דָּוָה עָלֶיהָ, אוֹלָם נִפְיָלָה שְׁנִיָּה הִרִי הִיא מִתּוֹךְ יֵאוֹשׁ שֶׁכְּבָר נִכְשֵׁל בְּרִאשׁוֹנָה, וְיֵאוֹשׁ נַחֲשֶׁב לְהִתֵּר לוֹ. שֶׁהִרִי מֵה כֹּחַ הַיֵּאוֹשׁ אוֹמֵר לְאָדָם: זֶה לֹא בְּשִׁבִילָךְ, זֶה לְמַעַלָּה מִהַשְּׁגָתְךָ וְאִפְשָׁר לֹא יִתְבַּעוּ מִמֶּךָ זֹאת בְּשָׁמַיִם וּמִרְאָה לוֹ כְּהִתֵּר אֶת הַדָּבָר.

הַדְּבָרִים הַנִּי"ל מֵאֵד מְעוֹדְדִים לְרִאוֹת רַחֲמָנוֹת הַבוֹרָא וְחִסְדָּיו אֲתֵנוּ הַיָּאֵד לֹא הַבֵּיט אֵוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֲמַל בְּיִשְׂרָאֵל וּלְעוֹלָם הִ' אֶלְקִינוּ עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מְלֵךְ בּוֹ.

אולם מאידך, מְחַיֵּב הַדָּבָר מְאֹד, לְפִי שְׁבֻזָּה נִסְתַּמּוּ כָּל הַהֲצַטְדָּקוּת שֶׁל הָאָדָם, נִסִּיתִי הַשְׁתַּדְּלֵתִי וְלֹא הִלָּךְ לִי, נִפְלֵתִי, הִתְנַאֲשֵׁתִי וְכוּ', כִּיּוֹן שֶׁכָּאֵן מְגַלָּה הוּא חֶסֶד אֲמוּנָה בְּרַחֲמֵי ה' לְקַבֵּל כָּל אֶחָד חֶסֶד אֲמוּנָה שֶׁהַנְּפִילוֹת בְּעֵצָם גַּם מִהַשְׁמִימִים לְמַעַן הַתּוֹעֵלוֹת שֶׁבָּהֶם, וְעוֹלָה עַל הַכֹּל הַגְּאוּהָ שְׁבִיאוּשׁ, שֶׁהָרִי הַמְתִּינְאֵשׁ מִתִּינְאֵשׁ הוּא מִכִּיּוֹן שֶׁאֵינּוּ רוֹאֶה שְׂיֵאוֹת לְאִישׁ כְּמוֹהוּ לְפַל, וְאִם בְּכָל זֹאת נִפְל, הָרִי שֶׁאֵין לוֹ תִקְנָה, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, אֲלֵא חִיָּבִים לְהִבִּין שֶׁתִּרְמִית הַיִּצָר הִיא, וְהִיא הַתִּרְמִית הַמְצַלַּחַת בְּיוֹתֵר, וְאָדָם שֶׁהוּא בֶר דָּעָה נִתְבַּע עַל הַיּוֹתוֹ בֵּן שֶׁלֹּא הַשְׁפִּיל לְהִבִּין מִלְּכּוּדוֹת פְּחוֹת הַטְּמָאָה הַרוֹצִים לְדַחֲוֹתוֹ מֵאֲלֻקִּיּוֹ וְעָלְיוֹ - כְּבֹן נֶאֱמָן - לְהִיּוֹת אֵיתוֹן בְּבִטְחוֹנוֹ עַל אֲלֻקִּיּוֹ וְלִרְאוֹתוֹ כְּנֶאֱמָן וְאִמְתִּי לְיִשְׂרָאֵל בְּנִיּוֹ.

וְיִמָּה בְּאִמְתּוֹ, הַפְּעֵלָה הַנִּדְרָשֶׁת לְאַחַר הַנְּפִילָה?

פְּעֵלַת הַתְּגִמּוּל הַרְאֵשׁוֹנָה לְאַחַר הַנְּחִתַּת מִכַּת הָאוֹיֵב הִיא הַתְּפִלָּה. מִיָּד לְאַחַר הַמְּעִידָה וְהַכְּשָׁלוֹן אֵין לְהִתְחִיל בְּשׁוּם פְּעֵלָה אַחֲרַת, אֲלֵא רַק עֲבוּדַת הַתְּפִלָּה. לְגִישַׁת מִיָּד לְהִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ בְּחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר וּבִזְעָקָה עַל הַעֲתִיד לְבַל יִמוּט שׁוֹב. זֶה הַפְּעֵלָה הַיְחִידָה הַנִּדְרָשֶׁת לְאַחַר מִצַּב הַיְרִידָה, וּבִזְוָה כְּבָר קִצְצַת תִּכְף אֶת כְּנִפֵּי הָאוֹיֵב אֲשֶׁר בָּא עָלֶיךָ כְּאֲשֶׁר יְדָאָה הַנְּשֹׂר, כִּיּוֹן שֶׁמִּיָּד מִפְּנִים הַנֶּדֶךְ לְעִצְמָךְ: נִכְשַׁלְתִּי? זֶה לֹא סוּף הָעוֹלָם! אֶת הַקֶּשֶׁר עִם בּוֹרְאֵי לֹא אֲבַדְתִּי וְלֹא אֲאָבֵד לְעוֹלָם! שׁוֹב הַקֶּשֶׁרִים הַתְּחַדְּשׁוּ! וְהִזְהַר לְעֲשׂוֹת זֹאת בְּהַקְדָּם, כִּי כְּמָה שֶׁיְהִי זֶה בְּהַקְדָּם אֲזִי הַפֶּעַר בֵּין הַיְאֹוֹשׁ לְהַתְּאוּשָׁשׁוֹת יְהִי קָטוֹן. וְלָכֵן, כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַקְשׁוֹת עַל עִצְמָךְ בְּטֶרֶח וּבְעִמָּל לְקָרֵב אֶת עִצְמָךְ מִיְאֹוֹשׁ לְהַתְּאוּשָׁשׁוֹת, הָרִי שֶׁבְּתִפְלָה קִצְרַת אֶת הַפֶּעַר, כִּי מִיָּד שֶׁבַת לְבוֹרְאֶךָ לְלֹא שְׁהִיּוֹת. כָּל פֶּסֶק זְמַן יָכוֹל לְהִיּוֹת רַק לְרוֹעֵץ, כִּי בְּכַף תִּתֵּן אֶפְשָׁרוֹת הַחֲדָרַת מַחְשָׁבוֹת יְאֹוֹשׁ וְחִלְשַׁת הַדַּעַת לְמַחְדָּ. אֵל תִּתֵּן זְמַן לְמַחְשַׁבַת הָאוֹיֵב לְהַשִּׁיג אֶת מִטְרָתוֹ שֶׁהוּא הַיְאֹוֹשׁ. שׁוֹב תִּכְף לְאֲלֻקִּי הָאוֹהֲבֶךָ תִּמִּיד, כִּי כָּל פֶּסֶק זְמַן מְהִיָּה סִפְנָה שְׁמָא תִּשְׁכַּנֵּעַ מִכַּח הַמְּפִתָּה שְׂיוֹכִיחַ לְךָ בְּרֵאוֹת בְּרוּרוֹת וְחִזְקוֹת שֶׁאֲבַדָּה תִּקְוֹתֶךָ וְלִשְׂוֹא עִמָּלְךָ, כִּי זֶה מְגִמַת כַּח הַרַע בְּהַחְטָאָתוֹ אֶת הָאָדָם - לֹא בְּעֵצָם הַחֲטָא מִסְתַּפֵּק הַיִּצָר, כִּי הִלֵּא עַל עֵצָם הַחֲטָא אֶפְשָׁר לְשׁוֹב. לְעִסְקָה מְצַלַּחַת יוֹתֵר מְצַפָּה הַיִּצָר, וְהִיא - לְהַאֲבִידָךְ לְגַמְרֵי בְּמַחְשָׁבוֹת יְאֹוֹשׁ.

לָכֵן, עֲשֵׂה זֹאת אִפּוֹא, בְּנִי, וְהַנְּצֵל!

שׁוֹב יוֹם אֶחָד לְפָנֵי מִיתְתְּךָ. שׁוֹב מֵהַר לְבוֹרְאֶךָ לְפָנֵי מִיתְתְּךָ - לְפָנֵי שְׂיֵמִיתְךָ הַיִּצָר בְּמַחְשָׁבוֹת מְרָמָה. קִדָּם אֶתְּהָ אוֹתוֹ, וּבְכַף תִּשְׁיֵב לוֹ גְּמוּלוֹ בְּרֵאוֹשׁוֹ וְהִיִּיתָ רַק לְמַעֲלָה. וְעֲצָה זֶה נֶאֱמָרָה לָנוּ מִפִּי רַבְּנֵי הָאֶרֶץ הַקְּדוֹשׁ בֶּיַד תְּלַמִּידוֹ מוֹהַרְרַח"ו. וְכֵה הֵם דְּבָרָיו בְּ"פְרִי עֵץ חַיִּים" עַל הַפְּסוּק "פָּנָה אֶל תִּפְלַת הָעָרָעַר וְלֹא בָּזָה אֶת תִּפְלָתְךָ תִּפְתָּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן": בְּדוֹרוֹת הָאֲחֲרוֹנִים, הִגַּם שֶׁיְהִיּוּ בְּמַצֵּב "עָרָעַר" - רַע - רַע, בְּדִיּוּטָא הַתְּחַתּוֹנָה - מְבִטָּח לְהֵם שֶׁיִּפְנָה הָאֲלֻקִּים לְתִפְלָתְךָ וְלֹא יִבְזָה לְךָ.

מָסַר חָשׁוּב זֶה רָאָה הַפְּסוּק לְבִשֵׁר דְּוֹקָא לְ"דוֹר אַחֲרוֹן", שֶׁהַכְּשִׁלוֹנוֹת יִתְרַבּוּ אֲצֵלָם וְיִהְיוּ בְּבַחֲיִנַת "רַע-רַע", וְטַבְּעֵי הַדְּבָר שֶׁהֵיִאוּשׁ יִצְמַח בְּלִבּוֹתָם, וְעֲלֵיהֶם לְאַחֲזוֹ בְּעֵנָף הַהֲצִלָּחָה הַיְחִיד - תִּפְלָה, בְּהַבְטַחַת בְּשׁוֹרָה שֶׁלֹּא תִבָּזֶה תִּפְלָתָם.

עֲלֵינוּ לְלַמֵּד הַיָּטֵב לִהְיוֹת מְלַמְּדֵי מְלַחְמָה כִּי־צַד לְתַפְשׁ בְּקִשָּׁת וּבְחָרֵב עַד טַפַּת דָּם הָאֲחֵרוֹנָה וְלִהְדוֹף אֶת הָאוֹיֵב, גַּם כְּשֶׁהֵנוּ מִנְּפִנְיָ בְּחָרְבוֹ בְּמַחֲשָׁבָה לְתַת אֶת מַכַּת הַחֲסוּל - מַכַּת הַיִּאוּשׁ הַהֲרֻסָּנִית, וְעַם דְּבַרֵיהֶם שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ נִקּוּם עַל עֲמַדְנוּ, נִלְחַמָּה בְּעַד אֱלֻקֵינוּ וּבְעַד תּוֹרַתְנוּ, וּבְכַף נִנְצִיחַ אֶת נַשְׁמוֹתֵינוּ לְחַיֵּי עַד בְּמַחְצָתָן שֶׁל כָּל גְּבוּרֵי הַרוּחַ שֶׁל עֲמִנּוּ שֶׁעָבְרוּ אֶת מְלַחְמָתָם בְּנִצְחוֹן וּלְשָׁלוֹם, כִּי זֹאת בְּחַר וּבְרַר הָאֱלֻקִים לָנוּ לְעַבְדוֹ בְּתַקּוּפַת עֲקֻבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא, מִתּוֹךְ חֶסֶר סְפוּק דְּוֹקָא, מִתּוֹךְ עֲגִמַת נֶפֶשׁ דְּוֹקָא, לְקוּם וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לְבַבְנוּ עִם הַמַּעַט שֶׁנִּשְׁאַר בָּנוּ - כָּל זְמַן שֶׁהֵנִשְׁמָה בְּקַרְבֵי מוֹדָה אֲנִי.

וּבְזֹאת נִבְחֵן!

בְּזֹאת נִבְחֵן אִם כְּנִים אֲנַחְנוּ וְנֶאֱמָנִים לְבוֹרְאֵנוּ בְּכָל מִצְבָּ.

וְאִם מְאֻבּוֹתֵינוּ בְּקִשׁוֹ לְעַמֵּד בְּסוּג מִבְּחֵן זֶה מְעַט, עֲלֵינוּ הַטֵּל לְעַמֵּד בְּסוּג מִבְּחֵן זֶה דְּוֹקָא הַרְבֵּה, וְעֲלֵינוּ לְרַאוֹת בְּמִבְּחֵן זֶה כְּעֶקֶר וְנִסְיוֹן דּוֹרְנוּ, צוֹ הַשְּׁעָה, לְקוּם בְּשִׂאֲרֵית הַפֶּחַ וּלְעֲשׂוֹת אֶת מַה שֶׁנִּשְׁאַר לְעֲשׂוֹת, וּבְזֹאת צַדִּיקִים וְחֲסִידִים אֲנַחְנוּ, כִּי אֶת הַמְּטָל עֲלֵינוּ עֲשִׂינוּ.

תפלה ותחנה ליציבות הרוח

רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ גְּדֹל נִסְיוֹנוֹת דּוֹרְנוּ הַתַּקִּיפִים וְהַתְּדִירִים, וְגְלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ עֲצַמַת הַפְּתוּיִים וְהַגְּרוּיִים הַמְּשִׁתּוֹלְלִים בְּכָל יַעֲבֵר וּפְנָה עַד כְּדֵי שֶׁאֵין פָּסַע לְלֹא פֶשַׁע, אִם זֶה בְּטַמְאָת הָעֲרִיּוֹת בְּחֻצֵיפּוֹת הַלְּבוּשׁ וְחֶסֶר הַבוֹשָׁה הַמְּשׁוּעַ בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, עַד שֶׁמִּמֶּשׁ כְּבִהְמוֹת נְדָמוּ, וְאִם זֶה בְּטַמְאָת הַכְּפִירָה וְהָאֲפִיקוֹרְסוֹת מִהַרִּיקִים וְהַפּוֹחֲזִים הַסּוֹבְבִים אוֹתָנוּ בְּכָל מִהְלָךְ יוֹמֵנוּ. וְגְלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ הַנְּפִילוֹת וְהַמְּעִידוֹת שֶׁנִּגְרַמּוֹת לִי מִכָּף, הַתְּנוּדוֹת וְהַתְּמוּרוֹת הַחוֹלְפוֹת עָלַי, אֲשֶׁר תְּדִירוֹת הֵמָּה מְאֹד, וּפְעָמִים בְּכָל יוֹם, וְאֲפִלוּ כְּמָה פְעָמִים בְּיוֹם; פְּעַם אֲנִי גּוֹבֵר עַל יְצָרִי, וּפְעַם יְצָרִי גּוֹבֵר עָלַי, עַד שֶׁתֵּשׁ? כִּחַ רוּחִי מִלְּהַתְּחַזֵּק מִחֲדָשׁ בְּכָל פְּעַם לְפָנֶיךָ. לָכֵן שֶׁטַחְתִּי אֲלֶיךָ כְּפִי, אָבִי שֶׁבְּשָׂמִים. הַצִּילֵנִי מִטֵּיט וְאֵל אֲטַבְּעָה, אֲנַצְלָה מִשׁוֹנְאִי,

שהוא יצרי הרע המיאשני בפתוי אפיסת תקנותי, ותן לי כח שלא אשמע לו בשום אופן, ותן בי כח להאמין שכך רצונך שניעבד אותך בתקופה זו הרת הנסיונות והפתויים, כי זהו נחת הרוח הגדול שיש לך, שהגם שבניך נופלים - שוב קמים לקראתך, ולא רוצים לבגד ולהתפחש לאמונתך ולתורתך אף שעובר עליהם מה שעובר, ותן בי כח להאמין שזהו התקון המפלא ביותר לימי החשך בכך שלא נניח את כלי מלחמתנו, ועם כל פציעותינו, חבורותינו ומכותינו, בשארית כחנו נקום ונזעק אליך: הצילה נפשנו מרדת שחת.

וזכנו להאמין לדברי רבותינו, שסוג נסיון זה דוקא בררת לנו בדור זה, והוא לנסותנו אם נקום מנפילותינו כל פעם מחדש, וזהו דוקא תקון דורנו המיוחד, ובכך מתקנים אנו הכל, וזהו השעשועים הגדולים שיש לבניך בדור שכזה.

ועוד, אבי שבשמים, תן בי כח לא להתפעל מהמחשבות הטורדות אותי בענייני כפירה ועריות ומבלבלות מחי, בפרט בשעת התפלה, ולדעת ולהאמין לדברי רבותינו, שתקון המחשבות האסורות שעבר האדם בנערותו הוא דוקא בכך, שלאחר תשובתו ישתחזרו למחו כסרט נע כל אותן מחשבות ויצערוהו ויעגימו את נפשו, ובעצם צערו הגדול בצרוף השתדלותו להסיט את מחשבתו לטובה - בכך מתקן את אותן מחשבות רעות, שגם הן קומה שלמה בפני עצמה של עון הנצרך תקון, ובכך נעשה תקונים דוקא.

לשהרי פגם המחשבה פגם רוחני הוא, ותקונו רק על ידי עבודת הרוח, שהיא המחשבה, ובכך שמתיסר וסובל במחשבתו ומצטער ממחשבות האסורות הבאים עליו באנס - מכפר ומתקן על אותן מחשבות שבעבר רצה בהן במזיד. והבו.]

והעקר, רבונו של עולם - עשה עמי חסד שתשאיר לי את האמונה והתקנה שתמיד אפשר לשוב אליך, וכל הדחיות ומחשבות היאוש - כלם שקר וכזב, משלי המה ולא משלך, ואלו אתה מצדך קרוב לקבל את האדם בכל עת ובכל שעה, ובפרט במה שמראה לי כתובים מפרשים שעון הידוע חמור הוא מאד וכמעט ואין עליו תשובה ותקון, והרי שקר גמור ענה בי יצרי, כי כל התגברות היום חשובה ויקרה לבניך מאד מאד, וכל התקדמות קטנה חשובה לבניך הרבה, וזה כל נסיון דורנו עתה - לבלי לפל ברשת היאוש.

לען ב"שני לוחות הברית" התקון שנתן לפגם זה. ודקדקו שם מלשון הזהר, וזה לשונו: אלו החסידים המחמירים לומר אין תקון לחטא הזה, רחמנא לצלו, כאשר שמעתי מפיהם, הם המרבים פושעים בישראל ומרחקים מלבוא תחת כנפי השכינה, אשר בעל העון, רחמנא לצלו, בשמעו אלה, אומר: אין תשובה לחצי דבר, וכאשר אבדתי אבדתי כוי. ואלו גורמים גלות השכינה, ואינו נקראים חסידים, כי אם חסרים, וענשם גדול למאד. עד כאן לשונו.]

ותן לי את הכח להאמין שידך פשוטות לקבל את השב אפלו לאחר מאה פעמים ביום של נפילות וקימות מחדש, ואין אתה מואס במעשה ידיך לעולם, ובפרט בדור שכזה אינך בא בטרוניא עם בריותיך ומחשיב ומיסקר

כָּל מַעֲשֵׂה קָטָן, וְכָל הַתְּחִלָּה קָטָן כְּבֵר יְכוּלָה לְהַמְשִׁיךְ סִיעָתָא דְשָׁמַיָא
גְּדוּלָה - לְפִי עֵרֶךְ שְׂפִלוּתֵנוּ וְדִלוּת מַעֲשֵׂינוּ וְלִפִּי עֵרֶךְ שְׂכָנְגְדָנוּ, שֶׁהִמָּה
הַפְתוּיִים וְהַגְרוּיִים הַנּוֹרְאִים הַתּוֹקְפִים אוֹתֵנוּ בְּכָל עֵת.

וְעוֹד שְׁטַחְתִּי אֵלַיךְ כְּפִי, יוֹצְרִי וּבוֹרְאִי, שֶׁאֵל תִּטַּל מִמֶּנִּי אֶת עֲצַת הַעֲצוֹת
שֶׁאִין כְּמוֹהָ מוֹעִילָה, וְהִיא "תְּדִירוֹת הַתְּפִלָּה", וַיְהִי שִׁפְתֵי תְּמִיד בְּכָל מִצְב
וּבְכָל מְקָרָה רוֹחֲשׁוֹת תְּפִלָּה לְעִזְרָתְךָ וְלְהַצְלָתְךָ, וְשֶׁלֹּא אֶתְיָאֵשׁ מִלְּהַתְּפִלָּל
לְפָנֶיךָ. וְגַם אִם נִפְלְתִי וְנִכְשַׁלְתִּי וְשִׁפְתֵי כְּמוֹ נֶאֱלָמוּ מִבוּשָׁה וּמִיֵּאוֹשׁ לְדַבֵּר
עִמָּךְ - תֵּן בִּי אֶת הַכֹּחַ וְהָאִמְץ שׁוּב לְפָנֶיךָ לְהִיכָלְךָ וְלִפְתַּח פִּי בְּתַחֲנִנָּה וּבְקִשָּׁה
לְהַתְּחִלָּה מִחֻדָּשׁ, וְגַם אִם יֵאָרַע לִי כְּדָבָר הַזֶּה פְּעָמִים רַבּוֹת, חֵס וְחִלְיָה -
לֹא אֶתְפַּתֵּה לְיוֹצְרִי הַרְשָׁע שֶׁמִּתְחַסֵּד עָלַי בְּשִׁקְרִי לֵאמֹר: אִין הָאֱלֹקִים חֲפָץ
בְּבִרְכָתְךָ, וְאַתָּה הֲלֹא הִנֵּךְ בְּבַחֲיִנַת "וְלִרְשָׁע אָמַר אֱלֹקִים מַה לָּךְ לִסְפֹּר
חֲקִי", שֶׁזֶּה נֶאֱמַר רַק בְּרִשָׁע שֶׁמְחַזֵּיק בְּמַעֲשָׂיו וְאִין רוּצָה כָּלֵל לְשׁוּב, אֲבָל
אֲנִי רוּצָה לְשׁוּב אֵלַיךְ בְּכָל לֵב, כְּפִי שֶׁגְלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁרְצוֹנִי עַז וְחִזְק
לְהַגְמִל מִכַּח הָרַע הַשׁוֹלֵט בִּי מֵאֲד, אֲלֵא שִׁיִּצְרִי פּוֹחַז עָלַי מֵאֲד, וְהַשְׁעָה
מִשְׁחָקֶת לוֹ לְנִצְחָנִי וְלִשְׁפָךְ דְּמֵי יוֹם יוֹם בְּמַגְמָה לְשִׁבֵר אֶת רוּחִי וְלֵאבְדָנִי
מִשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וּמֵאַמִּין אֲנִי בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁסוּף דְּבַר תַּעֲזָרְנִי לְנִצָּח, וְכָל
מַה שֶׁאַתָּה דוֹרֵשׁ מִמֶּנִּי - לֹא דוֹקָא אֶת הַנִּצָּחוֹן, אֲלֵא אֶת הַמְּלַחְמָה, שֶׁגַּם
אִם נִפְלְתִי - אֲקוּם וְאֶמְשִׁיךְ לְהַלְחָם, וְלָכֵן תֵּן לִי כֹחַ לֹא לְהַתְּפַעֵל וְלֹא
לְהַתְּרַגֵּשׁ מִהַנְּפִילוֹת עַד כְּדֵי יֵאוֹשׁ מִהַקִּימָה, אֲלֵא לְקוּם כָּל פְּעַם מִחֻדָּשׁ
בְּתַקְוָה בְּטוּחָה שְׁסוּף דְּבַר אֶהְיֶה מְנַצֵּחַ, וְכָל אוֹתָן נְפִילוֹת וִירִידוֹת יִתְהַפְּכוּ
לְקִימוֹת וְעֲלִיּוֹת וְלִטוּבָה גְּמוּרָה.

יְהִי לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי.

תפלה להסרת הדאגות והעצבות

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מֵאַמִּין אֲנִי בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה אֲשֶׁר אִין דְּבַר נְעִלָם מִמָּךְ וְאִין
נִסְתָּר מִנְּךָ עֵינֶיךָ, וְכָל מִצְפּוּנֵי אִישׁ וְהַרְהוּרֵי גְלוּיִים וִידוּעִים לְפָנֶיךָ.

גְלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ סְבָלִי הַנּוֹרָא מִהַשְׁתַּלְטוֹת רַגְשׁוֹתֵי וְהַרְהוּרֵי עַל שְׂכְלִי,
הַמּוֹבִילִים אֶת מַחְשַׁבְתִּי שֶׁלֹּא לְרְצוֹנִי לְמַחְשָׁבוֹת וְהַרְגָּשׁוֹת הַמְּסַבִּים לִי
צַעַר גְּדוֹל. חַלְשׁ שְׂכְלִי מִלְּעֲנוֹת וּמִלְּהַשִּׁיב לְאוֹתָן מַחְשָׁבוֹת שְׁטוּת וְהִבָּל
הַמְּשַׁתְּלָלִים בְּמַחֲי יוֹם וְלַיְלָה. יָדַעְתִּי, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁגַּם מִצְב זֶה הוּא
אֶחָד מִסוּגֵי הַיִּסוּרִים שֶׁהִנֵּךְ מֵיִסֵּר אֶת בְּרִיּוֹתֶיךָ לְמַעַן תִּתְקַנֵּם אֶת תַּקּוּן.

נפֿשם, אַלאַ שְׁצַר לִי, אָבִי שְׁבַשְׁמִים, מְאֹד מִסְבֵּל נוֹרָא זֶה הַמַּסִּיחַ דַּעְתִּי
וּמִשְׁבִּשָּׁה מִרְגִיעוֹת וְשִׁלּוּחַ, כִּי בְכֹךְ נִמְנָע מִמֶּנִּי מִלְעַבְדֶּךָ בְּאֵמֶת וּבְלֵב שְׂמֵחַ.

צוֹיִתְנִי בְּתוֹרַתְךָ לְבָטַח בְּךָ וּלְהַסִּיר כָּל הַדְּאָגוֹת וְהַפְּחָדִים מִלִּבִּנוּ וּלְהַשְׁלִיךְ
יְהִיבֵנוּ עֲלֶיךָ, אֲמֵנָם גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנֶיךָ, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, שְׂאִין בְּשִׁלְיֹתַי
לְהַתְגַּבֵּר עַל אוֹתָן הַרְהוּרִים וּרְגָשׁוֹת הַתּוֹקְפִים אוֹתִי בְּזַעַף נוֹרָא וְשׁוֹטְפִים
אֶת מַחִי לְלֹא רַחֵם, מַחְשְׁבָה גוֹרֶרֶת מַחְשְׁבָה וְאִין לְדַבֵּר סוּף. וְאִינִי יוֹדֵעַ
שׁוּם עֲצָה לְהַרְגִיעַ אֶת מַחִי וּרְגָשׁוֹתַי וּלְהַחֲזִירָם לְשִׁלּוּחַ וּמְנוּחָה.

וּבִפְרֹט שְׂיֵשׁ בְּאוֹתָן מַחְשְׁבוֹת הַמְשַׁתְּלָטוֹת עָלַי בְּכַח וּבְזַעַף מַחְשְׁבוֹת
הָאִסוּרוֹת מִלְחָשָׁבֵן וּמְלַהֲרֵהָר בָּהֶן, וְרַק עֲצָה אַחַת רְאִיתִי, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם-
לְזַעַק אֵלֶיךָ וּלְהַתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ, וְלִשְׁטַח כַּפֵּי, וְלִשְׁפֹּךְ לִבִּי לְנִכְחָדְךָ, שְׁתַּרְחֵם עָלַי
וְתַחֲוִיס עַל נַפְשִׁי עֲבָדֶךָ [אֲמַתְךָ] בְּן אֲמַתְךָ, וְתַחֲזֵק אֶת שְׁכָלִי בְּשִׁכּוֹל טוֹב וּמִיִּשְׁב.
וְאֵנָּה, שְׁמַר לִי עַל יִשׁוּב דַּעְתִּי, וְשִׁלְעוֹלָם לֹא יִנְטַל מִמֶּנִּי יִשׁוּב הַדַּעַת, חַס
וְחִלְיָה, כִּי אִם דַּעַת חֲסָרְתִּי- מַה קִּנִּיתִי? וְלַעוֹלָם אֶהְיֶה שְׁלִיט בְּדַעְתִּי,
וְשִׁלָּא אֶכְרַע וְאֶפֶל תַּחַת נִטַּל הַמַּחְשְׁבוֹת הַשׁוֹטְפוֹת וְלֹא אֶכְנַע לַעוֹלָם,
וְאִזְכָּה תָּמִיד לְהַתְחַזֵּק וּלְהַתְמוֹדֵד בְּהַצְלָחָה לְהַשִּׁיב אֶת מַחְשְׁבֹתַי אֵלֶיךָ
בְּהַסְתַּחַת דַּעַת גְּמוּרָה מְכַל אוֹתָן מַחְשְׁבוֹת הַבֵּל לְמַחְשְׁבוֹת קְדוּשׁוֹת
וּטְהוּרוֹת.

אֵנָּה, ה', הַצִּילֵנִי מִטֵּיט וְאֵל אֶטְבְּעָה, אֲנַצְלָה מֵאוֹיְבֵי וּמִשׁוֹנְאֵי, הֲלֹא הֵם
כַּחוֹת הָרַע שְׂרָצוֹנִים לְאֲבֹדֵנִי מֵעוֹלָם הַזֶּה וּמֵעוֹלָם הַבָּא. אָבִי שְׁבַשְׁמִים, מַה
בְּצַע בְּדַמִּי בְּרַדְתִּי אֶל שַׁחַת- הַיּוֹדֶךָ עֲפָר?! הַלְגִיד אֲמַתְךָ?! חֲנִנִי ה' חֲנִנִי,
הַצִּילָה נַפְשִׁי כִּי חֲטָאתִי לָךְ. אֵל יֵאמְרוּ אוֹיְבֵי רַע לִי, מַתִּי יָמוּת וְאֲבַד שְׁמוֹ.

וַדַּעְתִּי, אָבִי שְׁבַשְׁמִים, כִּי בְּזֶה נִפְרָעִים מִמֶּנִּי עַל אוֹתָן מַחְשְׁבוֹת רַעוֹת
שְׁחַשְׁבֹתַי בְּרָצוֹן וּבְמִזִּיד, וְכַעַת בְּאוֹת אוֹתָן מַחְשְׁבוֹת בְּעַל כְּרָחִי וְאוֹנְסִים
אוֹתִי לְהַשְׁתַּעֲבֵד לָהֶן. תָּנוּ לִי כַח, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, וְהַרְבֵּה סְבִלְנוֹת, כִּי תִשֵּׁשׁ
כַּחִי בְּעוֹנֵי, וַיְדַעְתִּי כִּי אִין לִי תְרוּפָה וְתִקְנָה בְּשׁוּם דְּרָךְ מִקְרִית וְטְבָעִית,
וְכִי יִשׁוּעַתִּי וְהַצְלָתִי תִלְוִיִּים רַק בְּךָ- שְׁתַּמְשִׁיךְ עָלַי רַחֲמִים מֵאוֹצַר מִתְנַת
חֲנִים, וְתַחֲזֵק בְּטַחוּנִי לְבָטַח רַק בְּךָ, וְלִירָא רַק מִמֶּךָ, וְלִדְאֵג רַק מִחֲסָר וְקִצָּר
עֲבוּדְתִי אוֹתְךָ, וְלֹא לִירָא וְלֹא לְדֵאֵג מֵעֲנִינֵי הָעוֹלָם וּפְגָעִיו, שְׁכָלִם אִין בָּהֶם
כַּח לַעֲשׂוֹת כָּלוּם מִבְּלַעֲדֵי רָצוֹנְךָ. וְלָכֵן זְכִנִי לְבָטַח רָצוֹנִי מִפְּנֵי רָצוֹנְךָ וְלֹא
לְחַשֵּׁב מַחְשְׁבוֹת שְׂאִינָן לְרָצוֹנְךָ, וּמִלְטָנִי מִיִּצָּר הָרַע, וְתִרְגִּילֵנִי בְּתוֹרַתְךָ
וְדַבְּקֵנִי בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְאֵל תְּבִיאֵנִי לְיַדִּי חֲטָא וְלֹא לְיַדִּי עוֹן מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם
אֲמוֹן סָלָה. כִּי אֲתָה שׁוֹמֵעַ תִּפְלַת כָּל פֶּה, בְּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה.

תפלה לאם על בנה - להחזון איש

ה"חזון איש" חבר נסח תפלה לאם על בנה, אותו תאמר בברכת "שמע קולנו" בתפלת "שמונה עשרה" (אגרות חזון איש ע"ד):

"יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי שתרחם על בני... ותהפך את לבבו לאהבה וליראה את שמך, ולשקד בתורתך הקדושה, ותסיר מלפניו כל הסבות המונעות אותו משקידת תורתך הקדושה, ותכין את כל הסבות המביאות לתורתך הקדושה..."

תפלה על אמונה ובטחון.

אבינו שבשמים, ידענו כי עקר ויסוד היהדות הוא האמונה השלמה, וכל קיום עמך ישראל, טובתו והצלחתו, הוא באמונתו הטהורה ובשלמות הבטחון בשמך הגדול והקדוש. חובתנו היא לזכר תמיד כי אתה יוצר הכל, אדון הכל ומושל בכל, והשגחתך על הכל, לא יפלא ממך דבר, ואין נסתר מנגד עיניך. אתה המגדל ומחזק לכל, וכל טובתנו והצלחתנו וחינו מסורים בידיך. אתה לבדך עוזר וסומך, גואל ומושיע, מיטיב ומרחם, זן ומפרנס ומכלכל לכל, ובידך למלא כל מחסורנו וכל משאלותינו, ידענו כי מפלעדי מאמרך וגזרותיך אין שום כח בעולם, ואין יכלת בשום נברא להועיל ולהזיק להרע ולהיטיב, אתה הוא עלת כל העלות וסבת כל הסבות, אדון כל המעשים.

לכן באנו לשפך שיח ותחנון לפניך, פדלים וכרשים דפקנו דלתיך. נא אב הרחמן רחם עלינו, ותטע בלבנו ובליב כל עמך בית ישראל אהבתך ויראתך, וזכנו להאמין באמונה שלמה בך, באחדותך ובמלכותך ובהשגחתך הפרטית ובתורתך הקדושה והתמימה. זכנו להיות בטחוננו בך תמיד על כל דבר, בטחון גמור ושלים, חזק מאד, בלי שום רפיון וחלשה, ולא נדאג ולא נפחד כלל. שמרנו והצילנו מקנאה, שנאה ותחרות, ונהיה שמחים מאד בטובת והצלחת איש ישראל.

אבינו שבשמים, השלכנו עליך יהבנו, נא אתה תכלכלנו, חפצנו ובקשתנו מלא ברחמים, בך תלינו בטחוננו, רחמך מהרה יקדמונו, ובזכות כל הצדיקים והחסידים והתמימים והישירים, שהאמינו ובטחו בך בכל לבם ונפשם, חננו ועננו ושמע תפלתנו, ותשלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו, והכו פרגשתנו מידך הרחבה והמלאה, ולא יצטרכו עמך בית ישראל זה

לָזֶה וְלֹא לְעַם אַחֵר, וַתֵּן לְכָל אִישׁ וְאִישׁ דֵּי פְרָנְסָתוֹ, וּלְכָל גּוֹיָה וְגוֹיָה דֵּי מַחְסוּרָהּ, וַתִּמְהַר וַתַּחֲיֵשׁ לְגֵאֲלָנוּ, וַתִּבְנֶה בַּיִת מִקִּדְשֵׁנוּ וַתִּפְאֲרֵתְנוּ, וַתֵּן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ, וְשֵׁם נִעְבְּדְךָ בְּיִרְאָה כְּיָמֵי עוֹלָם וְכַשְׁנִים קִדְמוֹנוֹת. יְהִי לְרָצוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי (מִהַסְפֵּר מִצְוֹת הַבְּטָחוֹן).

נסח תפלת ההורים על הבנים לבעל השל"ה זיע"א

תַּפְּלָה יִשְׂרָאֵל וְהַגּוֹיָה מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל שְׂיִהְיָה לוֹ זֶרַע כָּשֵׁר עַד עוֹלָם, וְשְׂיִהְיָה הוּא וְצִאֲצָאָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת לַעֲשׂוֹת רָצוֹן הַשֵּׁם יְתַבְּרַךְ בְּאַמֶּת וּבְתִמְיָם. הַבִּיָּאָה הַשְּׁל"ה בְּמַסְכַּת תְּמִיד, וְכַתֵּב שְׁסֻגְלָה מִיַּחַד לְאִמְרָה בְּעָרֵב רֵאשׁ חֲדָשׁ סִיּוֹן.

וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְלִבִּי אֹמֵר לִי, שְׁעַת רָצוֹן לְתַפְּלָה זוֹ בְּעָרֵב רֵאשׁ חֲדָשׁ סִיּוֹן, הוּא הַחֲדָשׁ שֶׁבּוֹ נִתְּנָה הַתּוֹרָה, וְאִזּוֹ נִקְרְאִים בָּנִים לֵה' אֱלֹקֵינוּ. וְרֵאווִי לֵישֵׁב בְּתַעֲנִית הוּא וְאִשְׁתּוֹ, וַיִּתְעוֹרְרוּ בְּתַשׁוּבָה, וַיִּתְקַנּוּ כָּל עֵינֵי הַבַּיִת, אֲסוּר וְהֵתֵר וְטִמְאָה וְטָהֳרָה וְכָל הָעֵינֵינִים, וַיִּתְּנוּ צְדָקָה לְעֵנִיִּים הַגּוֹיִים וְכוּ'.

אֲתָה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ עַד שְׁלֹא בְּרֵאתָ הָעוֹלָם, וְאֲתָה הוּא אֱלֹהֵינוּ מִשְׁבְּרֵאתָ הָעוֹלָם, וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אֲתָה אֵל, וּבְרֵאתָ עוֹלָמְךָ בְּגִין לְהַשְׁתַּמּוֹדֵעָא אֱלֹהֵיךָ בְּאַמְצָעוֹת תּוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה, "בְּרֵאשִׁית" - בְּשִׁבִיל תּוֹרָה וּבְשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵם עִמָּךְ וְנִחַלְתְּךָ אֲשֶׁר בְּחֵרְתָּ בָהֶם מִכָּל הָאֲמוֹת, וְנִתַּתְּ לָהֶם תּוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה, וְקִרְבַּתְּם לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל.

וְעַל קִיּוּם הָעוֹלָם וְעַל קִיּוּם הַתּוֹרָה בָּא לָנוּ מִמֶּךָ, יי אֱלֹהֵינוּ, שְׁנֵי צְוִיּוֹת; כְּתַבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ "פְּרוּ וּרְבוּ", וְכַתַּבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ "וְלַמִּדְתֶּם אֶתֶם אֶת בְּנֵיכֶם", וְהַכּוֹנֵה בְּשִׁתִּיָּהוּ אַחַת, כִּי לֹא לִתְהוֹ בְּרֵאתָ כִּי אִם לְשִׁבְתָּ, וְלִכְבוֹדְךָ בְּרֵאתָ, יְצַרְתָּ אֶף עֲשִׂיתָ, כְּדִי שְׁנַהֲיָה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ וְצִאֲצָאֵי כָּל עַמָּךְ בַּיִת יִשְׂרָאֵל יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תּוֹרָתְךָ.

וּבְכֹן אָבּוֹא אֵלֶיךָ יי מִלֶּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, וְאֶפִּיל תַּחֲנַנְתִּי, וְעֵינֵי לִךְ תַּלְוִיּוֹת עַד שְׁתַּחֲנַנִּי וְתִשְׁמַע תַּפְּלָתִי לְהַזְמִין לִי בָּנִים וּבָנוֹת, וְגַם הֵם יִפְרוּ וְיִרְבוּ הֵם וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת לְתַכְלִית שְׁהֵם וְאֲנִי כְּלָנוּ יַעֲסֻקוּ בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקִיּוּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה, וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ, וְדַבֵּק לְבָנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ.

אָבִינוּ אָב הַרְחֵמוּ, תֵּן לְכָלֵנוּ חַיִּים אֲרָכִים וּבְרוּכִים, מִי כְמוֹךָ אָב הַרְחֵמִים זֹכֵר יְצוּרֵינוּ לְחַיִּים בְּרַחֲמִים, זְכָרְנוּ לְחַיִּים נְצַחִים, כְּמוֹ שֶׁהַתְּפַלֵּל אֲבִרְהֵם אָבִינוּ "לוֹ יַחֲיָה לְפָנֶיךָ", וּפְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה - "בְּיִרְאָתְךָ".

כִּי עַל כֵּן בְּאֵתִי לְבַקֵּשׁ וּלְחַנּוּן מִלְּפָנֶיךָ, שְׂיִהְיָה זֶרַע וְזֶרַע וְזֶרַע עַד עוֹלָם זֶרַע כָּשֵׁר, וְאֵל יִמְצָא בִי וּבְזֶרְעִי וּבְזֶרַע זֶרְעִי עַד עוֹלָם שׁוֹם פְּסוּל וְשִׁמְץ, אֵךְ שְׁלוֹם וְאַמֶּת וְטוֹב וַיִּשֶׁר בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וּבְעֵינֵי אָדָם. וַיְהִי בְּעֵלֵי תּוֹרָה, מְאָרִי

מקרא, מארי משנה, מארי תלמוד, מארי רזא, מארי מצוה, מארי גומלי חסדים, מארי מדות תרומיות, ויעבדוה באהבה וביראה פנימית, לא יראה חיצונית, ותן לכל גויה וגויה מהם די מחסורה בכבוד, ותן להם בריאות וכבוד וכתח, וכן להם קומה ויפי וחו וחסד, ויהיה אהבה ואחווה ושלוש ביניהם, ותזמין להם זיוגים הגונים מזרע תלמידי חכמים מזרע צדיקים, וגם זיוגים יהיו כמותם ככל אשר התפללתי עליהם, כי זכרון אחד עולה לכאן ולכאן.

אתה יי יודע כל תעלומות, ולפניך נגלו מצפוני לבי, כי כונתי בכל אלה למען שמך הגדול והקדוש ולמען תורתך הקדושה. על כן, ענני יי ענני, בעבור האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ובגללם תושיע בנים להיות הענפים דומים לשרשם, ובעבור דוד עבדך רגל רביעי במרפבה, המשורר ברוח קדשך.

שיר המעלות, אשרי כל ירא יי ההלך בדרכיו: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך: אשתך כגפן פריה בירתך בניך כשתלי זיתים סביב לשלחןך: הנה כי כן יברך גבר ירא יי: יברך יי מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך: וראה בנים לבניך שלום על ישראל:

אנא יי שומע תפלה, יקים בי הפסוק "ואני זאת בריתי אותם אמר יי רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר יי מעתה ועד עולם": יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי וגאלי:

תפלה לצניעות

יהי רצון מלפניך, אבינו שבשמים, שתראה בעניינינו ורב צרותינו הגופניים והנפשיים, ותחיש לגאולנו גאולה שלמה על ידי משיח בן דוד צדקנו, ובהיות שידענו, ה' אלקינו, דברי רבותינו ז"ל, "בזכות נשים צדקניות נגאולו אבותינו", וכמו כן - אין הדורות נגאלים בעתיד אלא בזכות נשים צדקניות, ואם כן, אחריות הגאולה מטלת עלינו, לך באות אנו לפניך בתפלה ובתחנונים:

רבונו של עולם, אמונתנו חזקה בכל דברי תורתך וכן במה שגלו לנו רבותינו שני עוונות נוראים שבעבורם כל אריכות הגלות הזו, והמה הגורמים העקרניים לסלוק השכינה, האחת - מה שכתבת בתורתך "ולא

יִרְאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ", וּמֵאַמִּינוֹת אָנוּ בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁזֶה הַסִּבָּה הַגּוֹרֶמֶת לְשַׁעֲבֹד הַקִּשָּׁה וְלְצָרוֹת הָרְבוֹת לְמִינֵיהֶם : הַרְיָגוֹת וְשִׁפְיָכוֹת דָּמִים, הַמַּחְלֹת הָרְבוֹת וְהַשִּׁזְיוֹנוֹת, בְּעִיּוֹת הַפְּרָנְסָה, שְׁלוֹם בַּיִת, גְּדוּל יְלָדִים, אֲשֶׁר הַכֹּל מֵהַעֲדָר שְׁמִירַת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה הַמְּסֻתְּלָקֶת בְּעוֹן חֶסֶד הַצְּנִיעוּת. וְעוֹן שֶׁנִּי הֵלֵא הוּא עוֹן חֶטָּא לְשׁוֹן הַרְעַת הַגּוֹרֵם לְמַחְלָקֶת וְלִשְׁנֵאת חֲנֻם, הַמְּסַלֵּק שְׂכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל.

אָנָּה ה', אָמַר לְצָרוֹתֵינוּ דִּי, וְרָאָה בְּעֵינַי עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל. הַבֵּט וְרָאָה כִּמָּה מִיִּסְרִים וּמִדְּכָאִים בְּעִמָּךְ יִשְׂרָאֵל, כִּמָּה חוֹלִים אֲנוֹשׁוֹת, כִּמָּה עֵינַיִם וּבְעֵלֵי חוֹבוֹת, כִּמָּה סוּבְלִים מִבְּעִיּוֹת שְׁלוֹם בַּיִת וְגְדוּל יְלָדִים, וְכִמָּה רוֹקִים וְרוֹקוֹת שְׂאִינָם מוֹצְאִים בְּנֵי זוּגָם, וּבִפְרֵט צָרוֹת רוֹחֲנִיּוֹת שֶׁעָלוּ עַל כְּלָנָה, אֲשֶׁר מִמֶּשׁ הַחֲשִׁיכוֹ אֶת עֵינֵינוּ וְאֶת עוֹלָמְנוּ, וְנִטְלָה מֵאַתָּנוּ שְׂמַחָה אֲמִתִּית.

אָנָּה ה', רַחֵם עָלֵינוּ, הַחֲזִירְנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, עַד מְתֵי נִסְבֵּל לְרֵאוֹת בְּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ אוֹ הוֹרֵינוּ, אַחֲינוּ, אַחֲיוֹתֵינוּ, וְכָל הַשְּׂיָכִים לְמִשְׁפַּחְתָּנוּ, שֶׁעֲדִין לֹא שָׁבוּ אֵלֶיךָ בְּלֵב שָׁלֵם, הֵלֵא עַל זֶה הַיָּה דְּוָה לִבְנוֹ וְעַל אֵלֶּה חֲשָׁכוֹ עֵינֵינוּ - לְרֵאוֹת בְּבֵיתֵנוּ וּבְבֵיתֵי עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל הוֹרִים כְּאוֹבִים וּמִיִּסְרִים עַל בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם שֶׁעֲדִין לֹא שָׁבוּ. רָאָה וְהַבִּיטָה בְּכִיּוֹתֵיהֶם, מִנֵּה וּסְפֹר דַּמְעוֹתֵיהֶם, שְׁמַע אֲנָקָתָם וְשׁוֹעֲתָם וּבְרָא לָהֶם לֵב טְהוֹר, וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקֶרֶב לְשׁוֹב אֵלֶיךָ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְקִיִּם בְּנוֹ "וְהָשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בְּנֵים וְלֵב בְּנֵים עַל אָבוֹתָם".

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִנְנוּ מְקַבְּלוֹת עַל עֲצָמְנוּ לְקַדָּשׁ שְׁמֶךָ וְלְמִסַּר נַפְשֵׁנוּ עַל קְדֻשַׁת שְׁמֶךָ, בְּכֶךָ שֶׁנִּמְסַר רְצוֹנוֹתֵינוּ, חֲשָׁקֵינוּ, כְּבוֹדֵנוּ וּמְמוֹנֵנוּ, לְכָבוֹד שְׂכִינַת עֲזָךְ הַדְּוִיָּה וְהַסְּחוּפָה בְּגִלוֹת הָאֲרָכָה וְהַחֲשׂוּכָה. וְלָכֵן מְקַבְּלוֹת אָנוּ עָלֵינוּ מֵהַיּוֹם לְהַשְׁתַּדֵּל יוֹתֵר לְהִלָּךְ בְּצַנִּיעוּת הַהִנְהָגָה וּבְצַנִּיעוּת הַלְּבוּשׁ כְּהַלְכָה, וְלִשְׁמֹר לְשׁוֹנְנוּ כְּכֹל הָאֲפֹשֶׁר, וְלַחֲשֹׁב חֲשָׁבוֹנוֹתֵינוּ רַק עִמָּךְ כֹּל יָכוֹל. וְאַף שֶׁיַּעֲלֶה לָנוּ הַדְּבָר בְּבִזְיוֹנוֹת וְהַשְּׁפָלוֹת וּבְהוֹצָאת מַמוֹן, מוֹסְרִים אָנוּ אֶת עֲצָמְנוּ וְכָל אֲשֶׁר לָנוּ - לְכָבוֹדְךָ. וּבְזָכוֹת זֶה, אָנָּה, ה', אָמַר דִּי לְשִׁפְיָכוֹת הַדָּמִים בְּיִשְׂרָאֵל, וְשִׁמְרָ אֶת כָּל עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל מִכָּל רַע; דִּי לְמַחְלֹת נוֹרָאוֹת, וְשִׁלַּח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל חוֹלֵי עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל; דִּי לְצָרַת הַעֲנִי הַקִּשָּׁה מִהַכֹּל, וְשִׁלַּח פְּרָנְסָה טוֹבָה לְכָל עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל, וּפְקַד אֶת כָּל חֲשׂוֹכֵי בְּנֵים בְּזָרַע שֶׁל קִיָּמָא, וְשִׁים שְׁלוֹם בַּיִת בְּכָל בֵּיתֵי עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל וּנְגַדֵּל יְלָדֵינוּ בְּנַחַת.

(תּוֹסֶפֶת זוֹ יֵשׁ לְאַמְרָה בְּכַנּוּס נְשִׁים לְהַתְחַזְּקוֹת וְלַהֲתַעוֹרְרוֹת)

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מֵאַמִּינוֹת אָנוּ בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁבְּקַבְּלָתְנוּ קִבְּלָה זוֹ בְּמַעֲמָד נִשְׁגָּב זֶה, בּוֹדָאֵי זְכִינוּ לְשִׁמְחָךְ. אָנָּה ה', כְּמוֹ שֶׁיִּצְאָתָה הַלִּילָה הַזֶּה בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָה מְכַנֵּס זֶה, כֵּן הוֹצִיאָנוּ הַלִּילָה הַזֶּה מֵאִפְלָה לְאוֹר גְּדוּל וּמַעֲצָב לְשִׂמְחָה, וְשִׁמְעַתְּנוּ בְּאַהֲבָה וּבְרַחֲמִים, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה].

שבע יפול צדיק וקם - שיחת חיזוק ועדוד

א. שאלני אדם אחד, חז"ל אמרו (שהש"ר רבא ה): "פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם", ועוד אמרו (יומא לח ע"ב): "הבא לטהר מסייעין אותו", ולכאורה לעין אין נראה כ"כ שההבטחה מתממשת בנו, שהלא משתדלים אנו, חפצים למאוד להתקדם ולהתקרב לה', ולא במעט ניסיונות ואופנים מתחדשים אנו בכל פעם מחדש, ועם כל זה הנפילות והמעידות מנת חלקנו כמעט חדשים לבקרים, ואף מבכיות על מצב זה שאנו בו - איננו מונעים עצמנו, והיכן אם כן הבטחת חז"ל?

ב. ולהבין זאת יש להסביר בדרך משל.

לבניית בניין מתחילה ניגשים לאדריכל שיתכנן את סדר הבניין לפרטי פרטיו - עד הס"מ האחרון, והנה על כך משקיע האדריכל מחשבה עמוקה, הסתכלות מכל הצדדים כדי שלא יהא חלק מהבניין מבוזבז, ועל כך צריך הוא לתנאים של שקט ורוגע, לשבת בשקט ובשלווה במשרדו ולתכנן את תבנית הבניין.

אדריכל זה אינו יכול לעבוד את עבודתו תחת רעש של מכונות הבניין, ודפיקת הפטישים וכיוצא.

וכמו כן משכורתו של אדריכל זה היא גבוהה בשל איכותה וחשיבותה של עבודתו, שאמנם אינה פיזית אמנם מושקע בה מחשבה, חכמה, ידע וניסיון של כמה שנות עבודה בתחום זה.

וכן אם נלך הלאה כשהמדובר במשרות בעלי משמעות וכגון ראש עיר, שר, שר הבטחון, ראש ממשלה וכיוצא, הרי לכאלו בוודאי נצרך צוות של עוזרים ומסייעים על מנת לאפשר להם את התנאים הראויים לתפקידם האחראי, וכמו כן מאלו בעלי התפקידים שהזכרנו, כל מי שתפקידו אחראי יותר ומקיפה יותר - כבודו ומשכורתו מכובדים יותר, וכמו כן ההטבות והנוחיות שלו משופרים יותר. ולעומתם כל מי שתפקידו פחות אחראי, אף שהוא יותר פיזי ומייגע גופני - משכורתו תהא פחות, תנאי העבודה שלו פחות מרווחים, הטבותיו וחופשותיו מצומצמות יותר וכיוצא.

ג. גם ללא הבחנה עמוקה רואים אנו את ירידת הדורות היאך היא באופן הניכר לעין כול, החל מתקופת הנביאים שירדה לתקופת אנשי כנה"ג, ואח"כ תנאים, אמוראים, ראשונים ואחרונים. והוא בכללותו, וכמו כן

בפרטות דורות האחרונים עצמם. ירדנו פלאים, נסתלקו מאתנו כל אנשי המעלה בעלי השגות אמיתיות ברוח הקודש, בעלי עבודת הלב באמת, אנשי תורה אמיתיים המכוונים לאמת וכיוצא, ואין צריך לומר גבי רובא דעלמא שבוודאי בהם ניכרת ההתעבות והחשך המכסה ארץ בכך שהלבבות נתמעטו ונאטמו.

הרי שבדורות הראשונים ההקצבה "לבא לטהר" או "לפותח פתח כחודו של מחט" הייתה באופן נעלה ביותר, כי הפתח כמחט או הבא לטהר אצלם היה כנדרש אז בדרגות של אז, ובהתאם לכך זכו לראות בתפקידן הישג נפלא, כנבואה ורוח הקודש והשגות נפלאות בתורה ובסודותיה.

ואילו בדורות האחרונים השגותינו נמוכות לעומתן, ועבודתנו היא עבודה בדרך משל - פיזית יחסית לעבודה הרמה שעבדו בדורות הראשונים, לכן גם התנאים שלנו אינם נוחים אלא עבודתנו היום היא בתנאים מטורפים של ייסורים גוף ונפש, ואף שבזמנם כמו כן היו גזירות וייסורים אולם לבם היה רחב כאולם לעשות את עבודתם גם באופני טירוף. ועוד הבדל גדול בין אופני יסורי דורנו לדורות של פעם, אז היו הצרות יותר כלליות, על קהילות שלמות, או בתקופות מסוימות של רוגז ושמד, כך שכולם היו באותה צרה ומתנחמים זה בזה, אולם היום בימינו הצרות הינם פרטיות לכל בית ובית באופן אחר, וכל אחד מתייחד עם צרתו שלו ובוש לאומרה לחברו כך שאין נחמה לאיש מצרתו, והמתבונן יבחין בכך שישנו הבדל גדול בין יסורי הדור האחרון לדורות של פעם והסיבה לכך, כי כן היה נצרך לפי מה שנדרש מהם להשיג השגות גבוהות בתורה ועבודה ולכך היה מצבם בהתאם לנדרש מהם. אנו שהנדרש מאתנו הוא לנקות את הבניין מלכלוך, הנדרש מאתנו היום הוא לא השגות ומדרגות אלא סור מרע ועשה טוב כמות שהם מבלי לצפות למדרגה והתפעלות, לכך גם תנאי עבודתנו הינם בהתאם לכך.

אם כן מאחר ו"הבא לטהר" הנדרש מאתנו, וכן ה"פתחו לי פתח כחודו של מחט" הנדרש מאתנו הוא ירוד הרבה מדורות קודמים, לכך גם התנאים והתוצאות לא נראים לנו בעין כפי שנראו וחשו אותם בדורות קודמים.

בדורות הראשונים היה מוטל עליהם לבצע פעולות נשגבות במדרגות גבוהות כיאות לדור הנביאים, אנשי כנה"ג תנאים, אמוראים ראשונים, גדולי האחרונים, לכך גם ראו בעליל את ברכת עמלם, כי זה היה תפקידם גופא, להביא תוצאות מבורכות ומשגשגות דייגא.

ומאז ועד עתה, הדורות הלוא יורדים, וההשגות מתמעטות, ההתלהבות הרגש ההתפעלות הולכת ונמוגה עד הגיענו למצבנו היום שהמציאות המוחשית מוכיחה לנו שתפקידנו היום לא להשגת נבואה או רוח הקודש, ולא השגת מדרגות יראה ואהבה כדורם של התנאים והאמוראים וכו', אלא הנדרש מאתנו לעמוד בניסיונות גסים כגזל עריות וחנופה, ולרוב

העם הניסיונות המה אף שמירת שבת, טהרה וכשרות, כמה מעטים הם העובדים על מידותיהם: כעס, גאווה, כמה המה העובדים על רכישת אהבה ויראה, כמה מעטים המה שעבודתם על האמת ועבודתם "לשמה". וגם אלו העובדים עד כמה עיקביים המה בעבודתם, הלוא העליות והירידות מנת חלקם חדשים לבקרים, התאוות וחמדות העולם כובשים לבבות אף של טובים העוסקים בתורה ומצוות להיות להוטים אחר הכסף והלוקסוס - ועוד "צדיקים" ייקראו. אם כן הרי בעליל נראה שרצון ה' מאתנו עתה לעמוד בניסיונות הגסים והעבים טרם נבוא לדקויות, וכבר על הפרטים העבים והגסים כגזל ועריות כעס ושחצנות - בשם "צדיקים" ניקרא היום באם נכבוש יצרנו בהם.

אם כן מה היום הבטחת "הבא לטהר מסייעין אותו"? בהכרח לומר ופשוט הוא שבאם יצליח האדם להיות "לוחם", לבלתי הניח כלי מלחמתו ולהתיימש ממאבקו זהו גיבור נוצח ייקרא, זוהי ההקצבה שהקבעה היום לבא לטהר, זהו הפתח כאולם לפותח פתח כחודו של מחט, ואף שבמהלך האבקו עם יצרו בלתי נמנע שמדי פעם ינוצח, עצם זה שיהא אוזר חלציו ומשנס מותניו כל פעם מחדש להילחם, זה גופא ה"מסייעין אותו" זה גופא "הפתחו של אולם".

שאלת השואלים היכן הסיעתא דשמיא היום, היכן היום הפתח כפתחו של אולם? נובעת מחוסר מודעות למשמעות התקופה בה אנו היום - עקבתא דמשיחא, שהעבודה בזמן הזה היא לקיים מצוות מתוך נסיונות, וכמו ללקט יהלומים מתוך מכרים מסוכנים במסירות נפש ובספה"ק מובא זה בסגנון: ללקט ניצוצות הקדושה מעומקי הקליפות והטומאה, וכל פעולה קטנה ערכה היום רב כידוע מדברי האריז"ל למהרח"ו שבזמן הזה כל פעולה קטנה שקולה כפעולות גדולות של דורות הראשונים.

ד. וכמו שנשתבחו אבותינו במצרים שלא שינו שמם ולבשם, שלכאורה המה דברים של מה בכך, אולם ביחס למצבם - שבח הוא.

וכמו כן בימינו, ישנם כאלה שבנפשם ממש הוא להתפתות ללבוש הרחובי הפרוץ, או ה"המפושר" - "דתי חלוני"...

ה. ולחדד יותר את האמור, נתבונן, היתכן שהמתבקש מאתנו היום הוא לבלתי ננוצח בשום פעם מיצרנו הנאבק עמנו בכל עוז בכליו הטמאים המשוכללים ששורצים ואורבים לנו בכל פינה ממש.

היעלה על הדעת שהמסקנה שנסיק מכך שנוצחנו מידי פעם ומעדנו - היא להיכנע ולעזוב כלי מלחמתנו ולהתפשר עם מצבנו, הלוא בכך לא שבקת חיי לשום ברייה, מי לא מנוצח היום מדי פעם במהלך האבקו עם יצרו, הלוא היום העקביות בניצחון תמידי - מאתנו והלאה, ולפחות בשלב הראשון של ההיאבקות בחלק הגס כאמור שהמה ניסיונות עריות

כשמירת העיניים ויתר ענייני הקדושה, מי יכול לומר היום שמיום עומדו להילחם עם יצרו מעולם לא נוצח?!

אכן, אשמים אנחנו במעידותינו במאבק עם יצרנו, אם לא היה מגיע לנו ליפול לא היינו נופלים, וברור הוא שנצרך תשובה על כל מעידה ומעידה, ואין שום וויתור אצל הקב"ה. וכל האומר הקב"ה וותרן עונשו גדול (בב"ק נ"ע"א) אמנם מה רצון ה' מאתנו לאחר מעידותינו הבלתי נמנעות, שנניח כלי מלחמתנו ונתפשר עם השטן לנצחנו?!

הלוא פשוט לכל בר דעת בעת כזאת שהנדרש מאתנו הוא לקום מיד מהנפילה, ולהחזיק שוב בחרב ובחנית ולחדש המערכה להילחם בחירוף נפש שוב ביצרנו. וגם אם מעידותינו שנו ושילשו ואפילו מאה פעמים ויותר, אבוי ואסון אם נחשוב שהנכון להסיק מכך שאנו דחויים ומאוסים אצל הבורא ואין לו חפץ בעבודתנו והראיה שהנה אנו נופלים ושוב נופלים, חלילה לנו מלחשוב כן, עוונותינו ומחדלינו ושפלות דורנו גרמו לכך שנתנסה בחלישות דעת זו ויאוש נורא זה שמכרסם בלבותינו עקב מעידותינו התכופות.

ואדרבא, מזה גופא, שהננו על אף הנפילות מתאזרים מחדש בכח ללחום, זה גופא מורה שכך נדרש מאתנו ולכן מקבלים אנו כוחות על כך בכל פעם מחדש, ורק שלא בידים נרפה ידינו ממלחמה זו. ניצחוננו יהא בכך גופא שעל אף מעידותינו התכופות - ושיהיו כמה שיהיו נשוב בבשת פנים להקב"ה, ונאמר לפניו: רבש"ע, עבדיך אנחנו, וכמה שינסו כוחות הרע להרחיקנו ממך לעולם לא ניטוש אותך, ולעולם ננסה שוב ושוב לחזור אליך בכל מיני דרכים של גדרים וסייגים קבלות תחינות תפילות בכיות עד שתקבלנו בתשובה שלמה לפניך, ובזה נעשה נחת ושעשוע לבורא.

זהו גוון העבודה הנדרשת היום בימינו, ואם פעם יישמוה מעט היום נדרשת היא מאתנו ליישמה הרבה, וזהו גוון עבודה שנגזר עלינו ליישמו הרבה מה שלא נגזר על הדורות הראשונים ליישמו להיותם נקיים ומזוככים, ולא נתלכלכו בחטא מעולם, ולמה אם כן שיצטרכו לגוון עבודה זה שכנה - ליפול לחלישות הדעת של מעידות וכישלונות ולצאת מהם, עבודתם שלהם הייתה להשגת מדרגות גבוהות - ללטש יהלומים כמה שיותר בדיוקנות ולהביא לבורא מצוות נקיות כיהלומים מלוטשים בדיוקנות ששוויים לאין ערך.

ו. ומה שחשוב ביותר לדעת הוא, שכל זה הוא ביחס להסתכלות שלנו כאן בעולם הזה, אולם זה המבצע היום מלאכתו באמונה ועל אף מעידותיו קם כל פעם מחדש - שבע יפול צדיק וקם - חלקו ונחלתו לעתיד יהא עם התנאים והקדושים, וכעניין הכתוב בתדא"ר פכ"ה: לעולם חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב, והיינו במעשים החיצוניים יש אפשרות לכל אדם להגיע למעשה האבות, אלא שהם בנקיות פנימיות השיגו מה שלא נוכל אנו להשיג, אולם בחיצוניות

המעשים יש בידינו לעשות כמעשיהם אלא שהשגתנו תהא כערכנו, ולכן זהו דווקא כאן בעולם השפל, אולם לעתיד מחלקם יהא חלקנו. (ביאור זה ראיתי גם ב"רבי ירוחם")

ולכך דור עקבות משיחא יהא דור שיתעלה על כל הדורות כולם, וחלקו יהא עם המעולים שבדורות כמובא ב"צדקת הצדיק" וברבנו ירוחם ממיר ("דעת תורה", פרשת "שלח", עיי"ש דברים נפלאים לגבי דור עקבות משיחא") ועוד, להיות כי התייחסות דרגת הדורות נקבעת כפי עמלם ויגיעם, וגוון עבודת דורנו הנו מיוגע ומפרך, ולכך לא ייפול בחלקו ואף יתעלה על הדורות הקודמים מבחינה זו של ריבוי הנסיונות, הצרות וההסתר פנים.

ז. והנה האות והמופת לכך הוא שוב סיפור יציאת מצרים שהרי בני ישראל מעדו במצרים מבחינה רוחנית ועד למ"ט שערי טומאה, ובהסתלק אותו ענן ומסך של טומאה שחסם בפניהם את אורו יתברך מחמת השעבוד הקשה בו היו - תכף לאחר מ"ט יום עמדו רגליהם על הר סיני והגיעו למדרגת נבואה ושמעו עשרת הדיברות מפי הגבורה.

לומר לך, שבעצם מעידותינו אינם במטרה לדחותנו ולסלקנו מהמשך העבודה והלחימה, אלא כאמור אדרבא זהו גוון עבודה, והראיה שבהסתיים העבודה מיד מקבלים אנו גילוי שכינה כמו שקיבלו האבות הק', שכן בקבלת התורה נסתלקה זוהמתן של ישראל והגיעו למדרגת נבואה כאבותיהן.

ומה שהיה הוא שיהיה לאחר כלות עבודתנו עתה בעקבות משיחא את גוון עבודה מפרך - זה לפול ולקום וליפול ולקום ולא להתיימש מהנפילות, מיד יתגלה לעינינו אור עצום אור הדעת - ומלאה הארץ דעה את ה' וגו' וניבאו בניכם ובנותיכם. וגו'.

ובהכרח שיהא מצב חושך שכזה היום, להיותינו עומדים לקראת האור הגדול - נוף שערי קדושה, ואי אפשר לזכות בשום שער בקדושה מבלי להלחם קודם עם שער הטומאה המקביל לו, והארכנו בזה במקו"א בשם האוה"ח הק'.

ח. ובאמונה זו בלבד יהא לנו את הכוח להמשיך במלחמתנו האופיינית לדורנו, דהיינו רק בכך שנאמין שהבורא לעולם לא יטשנו, ואף כאשר המציאות מכריחה את המעידות נבין בינה שחלילה אין הכוונה בזה להפר ברית ה' מעמנו חלילה וחס, אלא אדרבא, בגוון זה של עבודה וכשנתעקש ונעמוד בו נשלים את תכליתנו ואת תכלית כל הבריאה להיות מוכנה לתיקון עולם במלכות ש-די.

דורנו דור שהתישמו בו כל נבואות חז"ל לדור אחרית הימים, ולא באופן של בדיעבד ואף לא באופן של לכתחילה אלא באופן של "למהדרין", וכנאמר כי לקחה מיד ה' כפליים בכל חטאתיה, אם כן אין לנו במה

להסתפק שאכן דורנו הוא דור אחרית הימים עקבות משיחא, וכפי שכבר מפורסם הוא בפי כל גדולי הדורות האחרונים.

אם כן בהכרח עלינו להבין את משמעות התקופה שאנו בה, כי אם גדולי האמוראים - עולא ורבי יוחנן, כשצפו ברוח קודשם את דורנו זה אמרו - ייתי, ולא אחמיניה, לרוב הניסיונות הקשים והסבוכים שיהיו בו וכמו שביאר המהר"ל כוונתם, ואם רבי שמעון בר יוחאי בזהר (שמות ז' ע"ב) כשראה את דורנו ברוח קודשו זקף ידיו ובכה, אמר: וי מאן דיזדמן בההוא זמנא, וזכאה מאן דיזדמן בההוא זמנא במהימנותא, הרי שרשב"י נזדעזע כשראה את דורנו וחרד לגורלו של כל אחד שיימצא בדור זה.

ואם הם קדושי עליון ראו את "המדורה" ממרחק כאלפיים שנה וכה נזדעזעו, מה נאמר אגן שהננו בתוך אותה מדורה והיא מלהטת סביבותינו כשאנו בתוכה ממש. היאך נהיה שאננים בעת כזאת, הלוא בעת כזאת יחרד לבנו מכל יום הבא לקראתנו, והיאך ומה יעבר עלינו ביום זה, אי אלו ניסיונות יסתערו עלינו, עלינו להיות מוכנים לכל מיני ניסיונות הבאים להדפנו מהקדושה, ומה יש להוסיף על דבריו של אור החיים הק' (שמות ג, ח) שבסוף גלותנו זה נצטרך לירד לשער הנו"ן של הטומאה ולהוציא בלעו מפיו.

ט. דורנו דור המסובך בג' תסביכים יחד, האחד, נסיונות והשני יסורים וכבר הארכנו בהם לעיל, והשלישי "הסתר פנים", ההיה כדורנו דור של הסתר פנים, שנסתרה חכמת החכמים, והעצה באמת לאמיתה נעדרת, והנהגת ה' הצדקת והישרה נעלמה מעיני בני אדם באופן שמתפוצצים מוחותיהם מהקושיות והסתירות, וא-ל אמונה מסתיר הנהגתו ביותר מכל הדורות, וההנהגה מתעתעת בבני אדם לנסותם בניסיון קשה ומפרך לראות הישנם אוהבים את ה' אם לא.

וכן מובא ברמח"ל (דעת תבונות קפט) שכן יהיה בסוף הימים שיסבך הבורא את הנסיונות באופן שלא הי' כמותם בעולם ורק בכח אמונה צרופה ותמימה נצליח לעבור את תקופה זו.

ההיה דור שכזה שהמעידות והנפילות וחוסר היציבות מנת חלקו של כל הבא להתקרב למחנה ה', יחזיק שבוע או שבועיים ויתהלך על משענתו, ואחר נפול ייפול, כמה כוח צריך לקום מחדש בדורנו ללא רועה וללא תומך.

ולא לחנם דורנו זה, זהו הדור שיתעלה על כל הדורות כולם.

י. ומה יש לנו יותר מדבריו הנלהבים והמעודדים של רבנו ירוחם ממיר במעלת דורנו זה. (מספרו "דעת תורה" מאמרים פרשת "שלח").

והנה לך כמה שורות מדבריו המובאים שם באריכות גדולה:

הגדנו כי ייתכן שבחשך בו יתרון מן האור. ואמנם הלוא חזינן זה, כי מן החשך היותר גדול והחזק, ממנו משיח יבוא. לכאורה היה נאות יותר להיות כי משיח צדקנו יבוא בדור מאיר ביותר; כי יבוא באחד הדורות הכי מובחרים במאורי אור, ולבסוף הנה בוא יבוא בדור חשך, בדור של אפלה הכי מעורפלת. וזה הדור, זה המעורפל בכל אפלה, הוא הנהו הראש של כל הדורות, משיח הנה בו יבוא.

ומי אז יהיה המשיח? - ראוי היה שיהיה אחד מראשי גדולי הדורות הראשונים, מהדורות הכי בהירים! אבל היות כן לא יהיה, משיח יהיה איש מאנשי הדור שבו יבוא! משיח יהיה הגדול הדור של אותו הזמן, הגדול של אותו הדור החשוך- הוא יהיה המשיח!

הנה כי המשיח יהיה הגדול של הדור הכי חשוך, וכגדול של אותו הדור החשוך, הנהו אמנם יותר גדול מהגדולים הקודמים! - חשך קובע מקום יותר גדול מן אור!